

leiderdorp

Jaarstukken 2017

Samen kom je verder!

**Gemeente
Leiderdorp**

INHOUDSOPGAVE

1. Woord vooraf	3
2. Leeswijzer	7
3. Jaarverslag	9
<hr/>	
3.1 Programmaverantwoording	10
Programma 1: Meedoen in Leiderdorp	10
1A Actieve en gezonde inwoners	10
1B Zelfredzame inwoners	14
1C Ondersteunde inwoners	18
Waar staat je gemeente	22
Wat heeft het gekost?	23
Programma 2: Aantrekkelijk Leiderdorp	27
2A Werken en ondernemen in het dorp	27
2B Wonen en recreëren in het dorp	31
2C Ruimte in het dorp	36
2D Dienstverlening aan het dorp	42
2E Grondexploitaties	46
Waar staat je gemeente	48
Wat heeft het gekost?	49
Programma 3: Bestuur en organisatie van Leiderdorp	53
3A Bestuur	53
3B Bedrijfsvoering	56
3C Regiozaken	58
Waar staat je gemeente	62
Wat heeft het gekost?	63
Algemene dekkingsmiddelen	65
Algemeen	65
Waar staat je gemeente	65
Wat heeft het gekost?	66
Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	69
Algemeen	69
Waar staat je gemeente	69
Wat heeft het gekost?	70
3.2 Paragrafen	73
Paragraaf 1: Lokale heffingen	73
Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing	79
Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen	85
Paragraaf 4: Financiering	92
Paragraaf 5: Bedrijfsvoering	95
Paragraaf 6: Verbonden partijen	96
Paragraaf 7: Grondbeleid	104

Paragraaf 8: Subsidieverstrekingen	109
3.3 Rapportage Interbestuurlijk Toezicht	110
4. Jaarrekening	113
<hr/>	
4.1 Algemene toelichting jaarrekening	115
4.2 Balans per 31 december	118
4.3 Toelichting op de balans	120
4.3.1 Toelichting op de activa (alle bedragen x € 1.000)	120
4.3.2 Toelichting op de passiva (alle bedragen x € 1.000)	126
4.3.3 Gewaarborgde geldleningen	129
4.3.4 Niet uit de balans blijvende verplichtingen	131
4.3.5 Vaste activa staat	132
4.3.6 Staat investeringskredieten incl. af te sluiten	134
4.3.7 Staat van reserves	142
4.3.8 Staat van voorzieningen	149
4.4 Het overzicht van baten en lasten en de toelichting	153
4.4.1 Financiële analyse per programma	153
4.4.2 Toelichting financiële afwijkingen reserves	157
4.4.3 Gerealiseerde dekkingsmiddelen	164
4.4.4 Incidentele baten en lasten	165
4.4.5 Aanwending onvoorzien	167
4.4.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (semi-)publieke sector (=WNT)	168
4.5 Single Information Single Audit (SISA)	169
4.6 Overzicht per taakveld	171
5. Overige	173
<hr/>	
5.1 Gebeurtenissen na balansdatum	173
5.2 In control statement	174
5.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	180
6. Bijlagen	181
<hr/>	
6.1 Bijlage 1: Bestuur en organisatie	182
6.2 Bijlage 2: Kerngegevens Leiderdorp	185
6.3 Bijlage 3: Afkortingenlijst	186
6.4 Bijlage 4: Begrippenlijst	188

1. WOORD VOORAF

Voor de gemeente Leiderdorp is het jaar 2017 het derde jaar dat we de gedecentraliseerde taken in het sociale domein hebben uitgevoerd. Daarnaast werd de Sociale Agenda 2017-2021 vastgesteld, werd de 2^e fase van de Toekomstvisie Leidse Regio opgepakt, verscheen de duurzaamheidsagenda 2017- 2025, werd begonnen aan de pilots afvalscheiding laag- en hoogbouw en zag de regionale omgevingsvisie Hart van Holland het levenslicht.

De decentralisaties in het sociale domein

Leiderdorp heeft, samen met haar partners in Holland Rijnland, in 2015 de nieuwe gemeentelijke taken opgepakt op het gebied van jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en arbeidsparticipatie. De opdracht was nieuw beleid uit te voeren met een sterk slinkend budget, vanuit de gedachte dat gemeenten dicht bij hun inwoners staan en dus beter (én efficiënter) kunnen bepalen wie welke ondersteuning nodig heeft. Het college heeft steeds vermeld dat de onzekerheden rond de nieuwe taken de eerste jaren groot zullen zijn, zowel beleidsinhoudelijk als financieel en ook in 2017 heeft de gemeente zelf flink moeten bijdragen in de jeugdhulp.

Sociale Agenda 2017 – 2021

In juli hebben we een belangrijke stap gezet om te komen tot de transformatie van het Sociaal Domein, met het vaststellen van de Sociale agenda. In de Sociale agenda wordt richting gegeven aan het beleid in het Sociaal Domein voor de periode 2017-2021. Geen aparte beleidsnota's meer, maar één agenda, die de basis vormt voor de samenwerking tussen organisaties, professionals, inwoners en gemeente.

We hebben vertrouwen in onze inwoners en we vertrouwen op de kennis en expertise van deskundigen en maatschappelijke organisaties. Daarom hebben we geformuleerd 'wat' we willen bereiken en niet 'hoe'. De rol van de gemeente verandert hierdoor. We sturen niet langer op activiteiten en productie, maar op resultaten en effecten. De Sociale Agenda is mede tot stand gekomen door een intensief participatietraject, waarin we in gesprek gingen met inwoners, professionals en organisaties.

Om de opgaven in de sociale agenda te realiseren werken we samen met inwoners en partners aan een stevige basisstructuur en een goede sociale infrastructuur. Een belangrijke voorwaarde is een optimale samenhang in bijdragen van inwoners en organisaties. Om dat te bereiken willen we één samenwerkingspartner, al dan niet bestaande uit meerdere samenwerkende partijen, die de opdracht krijgt om het welzijnsvraagstuk doelmatig, efficiënt en duurzaam te organiseren en bijbehorende doelen uit de Sociale Agenda te realiseren. In september zijn we een traject gestart om deze samenwerkingspartner te vinden. Ook hiervoor is onder andere een participatietraject georganiseerd waarin partners zijn uitgenodigd om mee te praten. In 2018 verwachten we de opdracht te kunnen gunnen.

Duurzaamheidsagenda 2017 - 2025

Op 27 maart 2017 heeft de raad de nieuwe duurzaamheidsagenda 2017 - 2025 vastgesteld. De geformuleerde ambitie is om in 2050 CO2-neutraal te zijn. Deze ambitie sluit aan bij de rijksdoelstellingen. Om volledig CO2-neutraal te worden, is het nodig om nu al beleid te formuleren dat de richting bepaald naar 2050. Met het vaststellen van deze agenda nam de duurzaamheidslening, een revolving fund, met een bedrag van € 1 miljoen toe en werd naast inwoners uitgebreid naar ook scholen, sportverenigingen en vve's.

Leiderdorp in de regio

De colleges van B&W en de gemeenteraden in de Leidse regio (de vier SP71-gemeenten en gemeente Voorschoten) hebben uitgesproken dat ze intensiever met elkaar willen samenwerken. Dit vanuit het uitgangspunt en de overtuiging dat door een krachtig gezamenlijk optreden als Leidse regiogemeenten de belangen van inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen in de regio beter kunnen worden bediend. Dit heeft in 2016 geleid tot de vaststelling van de Toekomstvisie Leidse regio 2027 "Kwaliteiten versterken & krachten verenigen". In de daarop volgende 2^e fase van het project is in 2017 onderzocht hoe die samenwerking vorm moet worden gegeven. Echter zijn de gemeenten nog niet tot een gezamenlijk standpunt kunnen komen.

In een groter regionaal verband werd wel overeenstemming bereikt over de Regionale Agenda Omgevingsvisie 2040 "Het Hart van Holland". In het document zijn de ruimtelijke ambities vastgelegd voor de ontwikkeling van de economie en de vitaliteit van onze leefomgeving.

Samenvatting financieel resultaat 2017

In de programmarekening leggen we verantwoording af over de plannen en voornemens uit de programmabegroting 2017. Het rekeningresultaat 2017 is € 1.251.606 voordelig.

bedragen x € 1.000,-	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017	Vershil 2017
Lasten	73.554	64.840	54.038	10.802
Baten	-63.189	-71.442	-63.174	-8.268
Totaal van saldo van baten en lasten	10.366	-6.601	-9.135	2.534
Mutaties in reserves:				
- toevoegingen	18.658	5.972	7.395	-1.424
- onttrekkingen	-29.587	630	489	141
Resultaat	-564	0	-1.252	1.252

Toelichting resultaat 2017

De belangrijkste posten die samen het resultaat vormen, zijn hieronder per programma weergegeven. Een uitgebreide toelichting op deze posten in relatie tot de mutaties in de reserves staat in de programma's onder 'wat heeft het gekost'.

Programma bedragen x € 1.000,-	Saldo begroting 2017	Saldo werkelijk 2017	Verschil 2017	Voordeel/Nadeel
1 Meedoen in Leiderdorp	21.164	20.388	776	V
2 Aantrekkelijk Leiderdorp	-8.097	-9.189	1.091	V
3 Bestuur en organisatie Leiderdorp	11.956	11.487	469	V
Algemene Dekkingsmiddelen	-39.692	-39.717	25	V
Overhead, VPB en onvoorzien	7.835	7.895	60	N
Resultaat	233	0	233	V
Saldo vóór resultaatbestemming	-6.601	-9.135	2.534	V
Mutaties in reserves	6.601	7.884	1.282	N
Saldo ná resultaatbestemming	0	-1.252	1.252	V

Programma 1 Meedoen in Leiderdorp

De uitkomsten van programma 1 betreffen het sociaal domein. Het budget voor de 'vroegtijdse educatie' valt door de overheveling van de zgn. Asschermiddelen ca. € 43.000 voordelig uit. Het resultaat op 'werk en inkomen' is vrijwel in evenwicht. Op de WMO budgetten is een voordeel van € 548.000 gerealiseerd. Het betreft o.a. algemene voorzieningen, Sociaal Team Leiderdorp, mantelzorg en verder is het aantal gebruikers van de maatwerkvoorzieningen en voor begeleiding gedaald t.o.v. 2016. Het voordeel op jeugdzorg komt op € 136.000, waarbij wordt opgemerkt dat tekorten op de jeugdzorg in de bestuursrapportages 2017 op voorhand al zijn gedekt door een onttrekking van ca € 600.000 aan de reserve sociaal domein.

Programma 2 Aantrekkelijk Leiderdorp

In dit programma zien we meevallers op de kosten van de reiniging van € 187.000, op de grondexploitatie van € 218.000 en op onderhoud van de openbare ruimte van € 424.000. Waar de kosten van groen het budget overschrijden, blijft op het budget voor onderhoud wegen en watergangen (baggeren van sloten) geld over als gevolg van uitgestelde werkzaamheden. Verder is een budget van € 70.000 voor frictiekosten Omgevingsdienst WestHolland nog niet aangesproken en is van het budget voor de uitvoering van de duurzaamheidsagenda nog € 95.000 beschikbaar. Op bestemmingsplannen blijft een voordeel van € 86.000. Het nadeel van ca. € 100.000 op de begraafplaats ontstaat doordat de ontvangen afkoopsommen voor toekomstig onderhoud aan de voorziening zijn toegevoegd.

Programma 3 Bestuur en organisatie van Leiderdorp

Het voordeel op dit programma bestaat voor € 156.000 uit de vrijval voorziening pensioenen door de verhoging van de rekenrente. De bestuurskosten incl. de kosten van de rekenkamer vallen in totaal € 100.000 lager uit. De opbrengsten van detacheringen binnen de bedrijfsvoering geven een voordeel van € 227.000.

Algemene Dekkingsmiddelen

Het resultaat op algemene dekkingsmiddelen wordt veroorzaakt door een hogere voorziening voor oninbaarheid als gevolg van een toename van de belastingdebiteuren enerzijds en de ontvangst van een subsidie voor de herstructurering van de Lage Zijde anderzijds.

Overhead, VPB en onvoorzien

Binnen de overhead zijn de kosten voor informatiemanagement met € 167.000 (inclusief de bijdrage voor het project VRIS) overschreden. Dit nadeel wordt voor een groot deel gecompenseerd door opbrengsten van detacheringen en de niet gebruikte post voor onvoorzien.

Begrotingssaldo

In de eerste en tweede bestuursrapportage 2017 hebben wij gerapporteerd over de afwijkingen bij de uitvoering van de lopende begroting. Die rapportage resulteerde, rekening houdend met tussentijdse besluitvorming zoals bijv. over de GIG, in een prognose van het resultaat 2017. Dat begrotingssaldo van € 233.000 staat hier vanzelfsprekend als een voordeel als onderdeel van het resultaat.

Mutaties in reserves

In voorgaande toelichtingen op de programma's is aangegeven dat in overeenstemming met het vastgestelde beleid, een aantal resultaatafhankelijke verrekeningen met de reserves plaatsvinden die vooraf niet in de begroting zijn geraamd. Het betreft de volgende mutaties:

- Toevoeging € 722.000 aan de reserve sociaal domein
- Toevoeging € 96.000 aan de reserve bouw- en grondexploitaties
- Toevoeging € 20.000 aan de egaliseringsreserve omgevingsvergunning
- Toevoeging € 187.000 aan de egaliseringsreserve reiniging
- Toevoeging € 424.000 aan de reserve IBOR
- Onttrekking € 168.000 aan de reserve informatiebeleidsplan

Rekening houdend met deze verrekeningen met de reserves komt het resultaat op € 1.251.606 voordelig. Dit resultaat is substantieel hoger dan de prognose volgens de 2e bestuursrapportage 2017.

Leiderdorp, 5 juni 2018

College van burgemeester en wethouders van Leiderdorp

2. LEESWIJZER

Dit jaarverslag bestaat uit twee delen. In het eerste deel – het jaarverslag – leggen we verantwoording af over de drie programma's, algemene dekkingsmiddelen en een nieuw onderdeel overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien, zoals ze in de begroting 2017 zijn beschreven.

Een programma is een samenhangend geheel van taakvelden. Net als in de programmabegroting beschrijven we de programma's volgens een vaste opzet. Na een korte inleiding volgt een overzicht van de doelen, activiteiten en de prestatie-indicatoren. Vervolgens rapporteren we onder het kopje 'Wat hebben we bereikt?' of en in welke mate we de in de begroting gestelde doelstellingen hebben behaald. De inspanningen die we verrichtten om de doelstellingen te behalen, staan onder 'Wat hebben we ervoor gedaan?'. Deze vragen komen per subprogramma terug. Tot slot leggen we onder 'Wat heeft het gekost?' verantwoording af over de verschillen tussen begroot na wijziging en de werkelijke baten en lasten (alleen voor bedragen groter dan € 50.000).

In het onderdeel Paragrafen rapporteren we over thema's die een dwarsdoorsnede geven. Voorbeelden zijn bedrijfsvoering, onderhoud kapitaalgoederen en het weerstandsvermogen. De wetgever stelt in het Besluit begroting en verantwoording (BBV) zeven paragrafen verplicht.

Het tweede deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Hierin leggen we verantwoording af over de financiën van de gemeente. Dit doen we met de balans en het overzicht van baten en lasten.

Vier bijlagen sluiten dit boekwerk af.

3. JAARVERSLAG

3.1 Programmaverantwoording

Programma 1: Meedoen in Leiderdorp

1A Actieve en gezonde inwoners

Inleiding

Wij streven ernaar dat alle Leiderdorpers zich ontwikkelen tot gezonde en actieve inwoners of dat blijven. In de Sociale Agenda Leiderdorp stelden wij vijftien maatschappelijke doelen vast. Voor dit programma volgt hieruit dat wij het mogelijk willen maken dat inwoners gezond kunnen (blijven) meedoen en kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

We3 willen dat kinderen leren om gezonde keuzes te maken, zodat zij zich ontwikkelen tot volwassenen die hun verantwoordelijkheid nemen voor een gezonde leefstijl. Onderwijs speelt daarin een belangrijke rol. Het succesvol afronden van een opleiding vergroot bovendien de kansen van jongeren op de arbeidsmarkt.

We willen dat iedereen zo lang mogelijk gezond en actief blijft, zelfstandig kan wonen en kan deelnemen aan de samenleving. Daarom willen we eenzaamheid en depressie voorkomen. We willen de gezondheid van de bevolkingsgroep met een lage sociaal-economische status (SES) verhogen.

Sport, kunst en cultuur zijn belangrijk om de gezondheid en het welzijn van inwoners te verbeteren en participatie te bevorderen. Ze vormen voor veel inwoners een doel op zich. Ze dragen bij aan vitaliteit, netwerkvorming, zelforganisatie, competentieontwikkeling, zingeving, leefbaarheid en zorgen voor een positieve publieke beeldvorming. Het verenigingsleven neemt een belangrijke plaats in. Het zorgt voor ontmoeting en verbinding.

Doel	Inwoners dragen actief en zelfstandig bij aan de samenleving		
SMART doel	1. Alle inwoners streven een gezonde en actieve leefstijl na.	2. Alle inwoners kunnen deelnemen aan sport-, spel-, beweeg- en cultuuractiviteiten.	3. Alle kinderen krijgen een continu en integraal aanbod van onderwijs en opvang om zich te kunnen ontwikkelen tot zelfstandige inwoners.
Activiteiten 2017	1.1 We bevorderen een gezonde en actieve leefstijl van alle inwoners, met name de risicogroepen ouderen en inwoners met een lage SES.	2.1 We financieren (het organiseren van) sport-, spel-, beweeg- en cultuuractiviteiten.	3.1 De leerplichtambtenaar bezoekt alle scholen, controleert de verzuimregistratie en bespreekt verzuim boven een bepaalde grens.
	1.2 We dringen overmatig alcohol- en drugsgebruik onder ouderen en jongeren terug.	2.2 We betrekken jongeren bij het tot stand komen en realiseren van het jeugdbeleid.	3.2 We benaderen alle voortijdig schoolverlaters om ze (succesvol) een traject te laten volgen.
	1.3 We vergroten de kennis van kinderen over de schadelijke effecten van roken, alcohol, drugs, ongezonde voeding, stress, verslaving en pesten en hun weerbaarheid.	2.3 We faciliteren de samenwerking tussen cultuurpartners en tussen cultuurpartners en andere welzijnsvelden.	3.3 We beoordelen aanvragen voor een voorziening in de huisvesting en organiseren en voeren overleg met onderwijsinstanties en betrokken organisaties.
		2.4 We promoten de regelingen en fondsen die participatie stimuleren binnen het minimabeleid.	3.4 We zetten de middelen voor onderwijskansenbeleid zo effectief mogelijk in voor plekken voor kinderen die daar wettelijk recht op hebben.

Wat hebben we bereikt?

1. Alle inwoners streven een gezonde en actieve leefstijl na

We bevorderden de gezondheid en vitaliteit van inwoners met een lage SES en probeerden het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. De schadelijke effecten van roken, alcohol en drugs, ongezonde voeding, stress, verslaving en pesten brachten we onder de aandacht van kinderen, jongeren en hun ouders en opvoeders.

2. Alle inwoners kunnen deelnemen aan sport-, spel-, beweeg- en cultuuractiviteiten

We informeerden inwoners over sport- en beweegactiviteiten. Inwoners hadden toegang tot cultuuractiviteiten. Dankzij ons minimabeleid kunnen ook mensen met een lager inkomen aan die activiteiten meedoen. We faciliteerden de samenwerking tussen verschillende cultuur-, sport-, en welzijnsverenigingen.

3. Alle kinderen krijgen een continu en integraal aanbod van onderwijs en opvang om zich te kunnen ontwikkelen tot zelfstandige inwoners

We voltooiden de renovatie en herindeling van de basisscholen Hasselbraam en Regenboog: kindcentrum Voorhof voldoet nu aan de moderne onderwijskundige eisen. Ook implementeerden we de peuteropvangregeling.

Wat hebben we ervoor gedaan?

1.1 We bevorderen een gezonde en actieve leefstijl van alle inwoners, met name ouderen en inwoners met een lage SES

We subsidieerden verschillende partijen, zoals Pluspunt, Sport Servicepunt, Sociaal Cultureel werk (SCw), die inwoners informeren over sport- en beweegactiviteiten of activiteiten aanbieden.

Mensen met een gemeentepolis AV of AV-top informeerden we (opnieuw) per brief over het programma 'Lekker in je Lijf'. Onder begeleiding van een fysiotherapeut kunnen zij werken aan hun gezondheid en eetgedrag.

Een groot aantal inwoners met een lage sociaal-economische status is statushouder: vluchtelingen met een verblijfsvergunning. Project JA Statushouders (JAS), het begeleidingstraject dat elke statushouder met een uitkering volgt, besteedt aandacht aan het thema vitaliteit en gezondheid (zie programma 1B 1.4).

1.2 We dringen overmatig alcohol- en drugsgebruik onder ouderen en jongeren terug

Met 'mysteryshoppers' controleerden we of verenigingen en horecaondernemers geen drank schenken aan minderjarigen.

We gaven de verenigingen en horecaondernemers voorlichting. Bij overtreding gingen we het gesprek met hen aan. De GGD informeerde jongeren op school over de gevaren van alcohol- en drugsgebruik.

1.3 We vergroten de kennis van kinderen over de schadelijke effecten van roken, alcohol, drugs, ongezonde voeding, stress, verslaving en pesten, en hun weerbaarheid

Via de GGD organiseerden we weerbaarheidstrainingen.

2.1 We financieren (het organiseren van) sport-, spel-, beweeg- en cultuuractiviteiten

Via het subsidieprogramma financierden we organisaties om sport- en cultuuractiviteiten te organiseren.

2.2 We betrekken jongeren bij het tot stand komen en realiseren van het jeugdbeleid

Meer dan voorheen zochten we jongeren op, op de plekken waar ze samenkomen, zoals scholen en SCw. Het afgelopen jaar inventariseerden we hoe we jongeren kunnen betrekken bij het maken en uitvoeren van het jeugdbeleid, op een manier die aansluit bij hun leefwereld. Dit resulteert in 2018 in een pilot 'Dag van de lokale democratie'.

2.3 We faciliteren de samenwerking tussen cultuurpartners en tussen cultuurpartners en andere welzijnsvelden

We organiseerden drie keer een cultuurnetwerkbijeenkomst. Daarnaast hielden we het cultuurveld op de hoogte via nieuwsbrieven. We betrokken het cultuurnetwerk bij andere beleidsvelden, zoals de totstandkoming en uitvoering van de Sociale Agenda voor het onderdeel welzijnswerk. Een significant deel van het cultuurveld was betrokken bij de 'verhuiscarrousel' Sterrentuin. Daarmee legden we een verbinding tussen het cultuurveld, educatie, informatie, zorg en welzijn. In 2017 lieten we de bibliotheekvisie vaststellen. En begonnen we met de voorbereiding op de nieuwe bibliotheek. 2018 zien we als een overgangsjaar.

2.4 We promoten de regelingen en fondsen die participatie stimuleren binnen het minimabeleid

Leiderdorps huishoudens die tot de minimadoelgroep behoren, en bij ons bekend zijn, krijgen elk jaar een brief met alle minimaregelingen. Dit jaar besteedden we extra aandacht aan de Klijnsmagelden ter bestrijding van kinderarmoede en hoe we die inzetten. We werkten samen met de gemeente Leiden aan een folder met informatie over het Kindpakket, een pakket minimaregelingen speciaal voor kinderen. Deze folder verspreiden we begin 2018 door de hele gemeente.

3.1 De leerplichtambtenaar bezoekt alle scholen, controleert de verzuimregistratie en bespreekt verzuim boven een bepaalde grens

Als leerplichtige leerlingen meer dan zestien uur verzuimen binnen een periode van vier weken, gaat de leerplichtambtenaar altijd persoonlijk in gesprek met leerling, ouders en school. In schooljaar 2016-2017 gebeurde dit 96 keer.

3.2. We benaderen alle voortijdig schoolverlaters om ze (succesvol) een traject te laten volgen

Jongeren die uitvallen of dreigen uit te vallen, krijgen een uitnodiging voor trajectbegeleiding. Dit is onderdeel van het beleid van het Regionaal Bureau Leerplicht (RBL).

3.3 We beoordelen aanvragen voor een voorziening in de huisvesting en organiseren en voeren overleg met onderwijsinstaties en betrokken organisaties

In 2017 voerden we twee keer overleg met de schoolbesturen, onder andere over het huisvestingsbeleid. De aanvragen voor voorzieningen in de huisvesting van de schoolbesturen Stichting Montessori Onderwijs Zuid Holland en Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden kenden we toe. In 2018 kregen we deze aanvragen uit voor Elickerlyc en de Leeuwerik. Een verzoek van de Leo Kannerschool om uitbreiding van de school aan de Touwbaan is in voorbereiding. De Regenboog, FloreoKids, het bestuursbureau van de PCBO en de Hasselbraam namen het gerenoveerde kindcentrum Voorhof in september in gebruik.

3.4 We zetten de middelen voor onderwijskansenbeleid zo effectief mogelijk in voor plekken voor kinderen die daar wettelijk recht op hebben

In 2017 evalueerden we de nota Onderwijskansenbeleid met de betrokken partijen. We troffen voorbereidingen om de punten uit de evaluatie op te kunnen pakken in 2018.

Daarnaast voerden we in 2017 de regeling peuteropvang in. Deze regeling is een wettelijke verplichting. Ouders die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag kunnen nu tegen een gereduceerd tarief gebruikmaken van kinderopvang. Dit bevordert taal- en sociale vaardigheden van jonge kinderen en geeft hen een gelijke kans bij de start van het basisonderwijs.

Prestatie-indicatoren

		2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie-indicatoren	1.1 Aantal aanmeldingen programma 'Lekker in je Lijf' voor minima	18	60	gelijk aan 60	60
	1.3 Aantal weerbaarheidstrainingen	7	7	7	n.n.b.
	2.1 Het percentage sport- en beweegparticipatie	78% ¹	niet gemeten	78%	77%
	2.2 Aantal jongeren tussen de 12 en 18 jaar dat participeert bij de totstandkoming en uitvoering van jeugdbeleid	n.b.	14	30	50
	3.1 Het aantal absoluut verzuimers	7	14	<14	9*
	3.2.1 Het aantal voortijdig schoolverlaters	43	35*	>43	35 ²

	2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
3.2.2 Het aantal voortijdig schoolverlaters dat een RMC-traject volgt	17	13	13	13 ¹
3.3.1 Het aantal adequaat gehuisveste scholen po, vo en (v)so	13	13	15	15
3.3.2 Het aantal multifunctioneel gebruikte schoolgebouwen of pleinen po	4	6	6	6
3.4.1 Het aantal geplaatste kinderen dat door het CJG verwezen is naar een VVE-voorziening ³	85%		95%	nvt ³
3.4.2 Aantal bereikte scholieren ³			30	nvt ³

1 De inwonersenquête vindt om de twee jaar plaats, dus in 2015 en 2017.

2 Deze cijfers zijn gebaseerd op schooljaren. De cijfers voor 2017 zijn dus van schooljaar 2016-2017. Cijfers van schooljaar 2017-2018 zijn pas eind 2018 beschikbaar.

3 VVE staat voor voor- en vroegschoolse educatie. Deze prestatie-indicator correspondeert niet met de nieuwe begrotingsindeling en is komen te vervallen.

1B Zelfredzame inwoners

Inleiding

Onze inwoners vormen samen de samenleving. Mensen gaan naar school, zijn aan het werk, voeden hun kinderen op, leiden een actief sociaal leven met vrienden en binnen verenigingen. Ze voorzien zelfstandig in hun levensonderhoud en regelen de ondersteuning die in het leven soms nodig is als het zelf even niet lukt. Familie, vrienden en burens zijn de eersten die helpen. Algemene voorzieningen, zoals het welzijnswerk en een laagdrempelige benadering, helpen problemen vroegtijdig te signaleren. Zo voorkomen we dat inwoners een beroep moeten doen op (specialistische) ondersteuning.

Doel	Alle Leiderdorpers doen mee			
SMART doel	1. Leiderdorpers hebben, wanneer nodig, toegang tot informatie en advies, bemiddeling en (lichte) ondersteuning.	2. Algemene voorzieningen in Leiderdorp zijn afgestemd op de vraag en behoeften van de inwoner(s).	3. De instroom in de zwaardere specialistische jeugdhulp beperken door vroegtijdig signaleren en oppakken van hulpvragen.	4. In 2017 neemt 50% van het klantenbestand Participatiewet actief deel aan de samenleving en is maatschappelijk betrokken.
Activiteiten 2017	1.1 We subsidiëren ondersteuning en waardering van mantelzorgers en vrijwilligers.	2.1 We faciliteren algemeen toegankelijke welzijnsvoorzieningen.	3.1 We voeren de wettelijke taken op het gebied van de jeugdgezondheidszorg uit.	4.1 We stimuleren uitstroom Participatiewet door de inzet van (effectieve) re-integratie-instrumenten.
	1.2 We bevorderen samenleven in buurten en wijken door burgerinitiatieven te stimuleren.	2.2 We formuleren de opdracht voor welzijn en voeren deze uit.	3.2 Het CJG organiseert en stimuleert preventieve activiteiten.	4.2 We hebben een integrale en sluitende aanpak van de jeugdwerkloosheid.
	1.3 We ontwikkelen het Sociaal Team Leiderdorp (STL) verder door.	2.3. Het STL is de toegang voor ondersteuning aan inwoners en biedt deze zelf waar mogelijk.		4.3. We geven invulling aan het minimabeleid en bieden schuldhulpverlening.
	1.4 We bieden maatschappelijke ondersteuning aan statushouders.			4.4 We gebruiken nieuwe vormen van participatie in de wijk als re-integratie of werk nog niet aan de orde zijn.

Wat hebben we bereikt?

1. Leiderdorpers hebben, wanneer nodig, toegang tot informatie en advies, bemiddeling en (lichte) ondersteuning

De ondersteuning aan mantelzorgers sluit beter aan op de situatie van mantelzorgers. Het Sociaal Team Leiderdorp (STL) ontwikkelde zich verder en we boden ondersteuning aan onder meer statushouders.

2. Algemene voorzieningen in Leiderdorp zijn afgestemd op de vraag en behoeften van de inwoner(s)

Samen met diverse welzijns- en zorgpartners maakten we een start met een andere inrichting van het welzijnswerk. De algemene voorziening huishoudelijke hulp schaften we af. Er kwam een maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning voor in de plaats, die binnen de juridische kaders past.

3. De instroom in de zwaardere specialistische jeugdhulp beperken door vroegtijdig signaleren en oppakken van hulpvragen

In april 2017 stelden we een regionale werkagenda vast om in samenhang en samenwerking de transformatie in de jeugdzorg te versnellen. In de werkagenda staat een aantal uitgangspunten centraal:

- vraaggestuurde jeugdhulp die zich richt op de hele sociale context van jeugd, die integraal is en nabij en die zoveel als mogelijk de eigen kracht versterkt
- jeugdhulp die uitgaat van behandelen en normaliseren en het versterken van het dagelijkse leven.

In de loop van 2017 bleken de uitgaven voor jeugdhulp in de eerste kwartalen dusdanig tegen te vallen, dat we een nieuwe prognose maakten op basis van de actuele gegevens. Het budgetneutraal werken, waarop de Programmabegroting Jeugdhulp was gestoeld, leidde niet tot het terugdringen van de kosten. In 2017 besloten we daarom om, vooralsnog alleen in 2018, realistisch te gaan begroten met budget voor innovatie in het Tijdelijk Fonds Jeugdhulp (raadsbesluit 11 december 2017). Om ook de beoogde inhoudelijke veranderingen te bewerkstelligen en regionaal efficiënter en effectiever te gaan werken is op 1 januari 2018 een Regionaal Beleidsteam Jeugd gestart.

Lokaal maakten we een start met een andere inrichting van het welzijnswerk. Een sterkere preventieve lokale basis moet de instroom in de zwaardere specialistische jeugdhulp kunnen beperken.

4. In 2017 neemt 50% van het klantenbestand Participatiewet actief deel aan de samenleving en is maatschappelijk betrokken

Eind 2017 was 70% van het klantenbestand maatschappelijk actief.

Wat hebben we ervoor gedaan?

1.1 We subsidiëren ondersteuning en waardering van mantelzorgers en vrijwilligers

We subsidieerden Eva en Pluspunt om mantelzorgers te informeren en ondersteunen. We gaven de mantelzorgwaardering opnieuw vorm. Mantelzorgers kunnen sinds dit jaar een waardering ontvangen in de vorm van een vast geldbedrag van € 95. We organiseerden drie bijeenkomsten over het voorkomen van (over)belasting bij mantelzorgers. In de lokale media was uitgebreid aandacht voor mantelzorgers, met onder andere reportages in het Leiderdorps Weekblad.

We faciliteerden het vrijwilligerswerk op verschillende manieren: een digitale vacaturebank, de vrijwilligersprijs, de beursvloer, een gevarieerd cursusaanbod en ondersteuning op maat aan organisaties die met vrijwilligers werken.

1.2 We bevorderen samenleven in buurten en wijken door burgerinitiatieven te stimuleren

Via het digitale platform BUUV brachten we mensen in buurten en wijken met elkaar in contact (zie ook 4.4).

1.3 We ontwikkelen het Sociaal Team Leiderdorp (STL) verder door

Onder leiding van een coach werkten we de opdracht van het STL verder uit. Op onderdelen pasten we werkprocessen aan. We verbeterden de afstemming tussen het STL en de gemeentelijke organisatie (administratie) door de coördinator van het CJG hierin een rol te geven. Diverse medewerkers volgden opleidingen om hun expertise te vergroten. Ook keken we naar de capaciteit van het team. Deze breiden we (in ieder geval tijdelijk) uit met expertise op het gebied van GGZ.

1.4 We bieden maatschappelijke ondersteuning aan statushouders

Stichting VluchtelingenWerk is samen met Project JA Statushouders (JAS) verantwoordelijk voor de maatschappelijke begeleiding van statushouders. Alle statushouders in Leiderdorp ontvangen maatschappelijke begeleiding van VluchtelingenWerk. Daarnaast volgt iedere volwassen statushouder met een bijstandsuitkering een begeleidingstraject bij Project JAS. Project JAS stimuleert participatie en streeft een snelle inburgering na. De gemeente staat voor een integrale aanpak: een uitkering met een intensief begeleidingstraject.

2.1 We faciliteren algemeen toegankelijke welzijnsvoorzieningen

We subsidieerden diverse organisaties, zoals Pluspunt, Centrum voor Jeugd en Gezin, GGD, Eva, iDOE, Sociaal Cultureel werk, BplusC. Deze organisaties organiseren met elkaar algemeen toegankelijke welzijnsvoorzieningen.

2.2 We formuleren de opdracht voor welzijn en voeren deze uit

We organiseerden diverse bijeenkomsten met partners om de welzijnsopdracht te formuleren. We legden diverse werkbezoeken af. Begin 2018 wordt de opdracht aan het college voorgelegd. Om uitvoering per 1 januari 2019 mogelijk te maken zegden we per 1 januari 2019 de subsidierelatie met verschillende subsidiepartijen op.

3.1 We voeren de wettelijke taken op het gebied van de jeugdgezondheidszorg uit

Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is de publieke gezondheidszorg voor kinderen van 0 tot 19 jaar, belegd bij de GGD. De JGZ is gericht op de bevordering, bescherming en beveiliging van de gezondheid en de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van kinderen van 0 tot 19 jaar. Dit gebeurt zowel op individueel, als op populatieniveau. De JGZ voert van alle kinderen preventieve screenings uit (lichamelijk, cognitief en psychosociaal). Hiermee vervult de JGZ een belangrijke rol in vroegsignalering van risico's, korte interventies en toeleiding naar het Jeugd- en Gezinsteam (JGT).

3.2 Het CJG organiseert en stimuleert preventieve activiteiten

We subsidieerden het CJG voor preventieve activiteiten. Het CJG organiseerde onder andere opvoedondersteuning, groepsvoorlichtingen en logopedie. Een voorbeeld van een groepsvoorlichting is de 'Puberbeurs', waar het praten met pubers centraal stond. Alle activiteiten waren opgenomen in een uitvoeringsagenda.

4.1 We stimuleren uitstroom Participatiewet door de inzet van (effectieve) re-integratie-instrumenten

We leiden klanten zoveel mogelijk door naar het Participatiecentrum van Re-integratie Leiden, tenzij er factoren zijn die een zinvol en succesvol traject op voorhand in de weg staan. Zoals onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal, ernstige verslaving of zware psychiatrische problematiek. We beschikken over tal van instrumenten om de uitstroom te stimuleren en leveren zoveel mogelijk maatwerk. We staan open voor nieuwe en innovatieve instrumenten en kijken continu naar de effectiviteit. Door het beperkte budget en de kosten van (lopende) trajecten was het helaas niet mogelijk om iedereen die in aanmerking kwam ook daadwerkelijk een traject te bieden.

4.2 We hebben een integrale en sluitende aanpak van de jeugdwerkloosheid

Voor jongeren tot 27 jaar die een bijstandsuitkering aanvragen geldt een wachtperiode van vier weken. In deze periode moeten zij zelf aan de slag om werk te vinden. In de praktijk blijkt dat de wachtperiode een instroombeperkend effect heeft. Niet alle jongeren zijn echter in staat om zelfstandig een plek op de arbeidsmarkt te verwerven. Zij hebben ondersteuning en intensieve begeleiding nodig. Wie geen werk vindt, krijgt daarom na vier weken een uitnodiging van Project JA (Jongeren op de Arbeidsmarkt). Daar volgt de jongere een intensief traject, dat bij voorkeur leidt tot uitstroom naar (tijdelijk) werk of opleiding. Een jongere heeft in principe geen recht op een uitkering als er nog recht bestaat op studiefinanciering of een tegemoetkoming in de schoolkosten. Dan leiden we jongeren terug naar het onderwijs.

4.3. We geven invulling aan het minimabeleid en bieden schuldhulpverlening

Het uitgangspunt van het minimabeleid is dat iedereen kan meedoen in de samenleving, ongeacht het inkomen. Via diverse regelingen kunnen mensen met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm een bijdrage krijgen in de kosten van sport, cultuur en educatie. Ook bieden we een collectieve zorgverzekering aan.

De Stadsbank voert voor onze gemeente de schuldhulpverlening uit. De Stadsbank rapporteert over het aantal aanmeldgesprekken en het aantal opgestarte schuldhulpverleningstrajecten. Onder schuldhulpverleningstrajecten verstaan we de minnelijke schuldenregelingen (schuldbemiddeling of saneringskrediet). De Stadsbank rapporteert ook over het aantal succesvol en niet succesvol afgeronde schuldhulpverleningstrajecten. Een traject is succesvol als het inderdaad heeft geleid tot schuldbemiddeling of een saneringskrediet. In 2017 daalde het aantal trajecten ten opzichte van 2016. Het percentage succesvol afgesloten trajecten nam toe.

4.4 We gebruiken nieuwe vormen van participatie in de wijk als re-integratie of werk nog niet aan de orde zijn

iDOE realiseert plekken waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt vrijwilligerswerk kunnen doen en leidt inwoners naar deze plekken toe. Daarnaast kunnen inwoners gebruik maken van BUUV. Het doel van het digitaal platform BUUV is dat buurtbewoners met een hulpvraag andere buurtbewoners vinden met een passend hulpaanbod. Door het matchen van vraag en aanbod wordt de (verdere) opbouw van sociale netwerken in wijken en buurten versterkt. Zo kunnen nieuwe contacten tussen bewoners ontstaan. Daarnaast biedt het platform mensen met een uitkering kansen om in hun eigen omgeving en op hun eigen manier invulling te geven aan de tegenprestatie.

Prestatie-indicatoren

		2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie-indicatoren	1.1 Aantal verstrekte mantelzorgwaarderingen	186	255	n.v.t.	182
	1.2 Aantal buurtinitiatieven ¹				
	1.4 Het percentage statushouders dat maatschappelijke begeleiding krijgt	100%	100%	100%	100%
	3.1 Het aantal bezoekers van het CJG is in 2018 met 2% gestegen ten opzichte van 2014	7482	nb	7.510	nb ²
	3.2 Het aantal bezoekers van de CJG-website is in 2018 met 2% gestegen ten opzichte van 2014	6639	6511	6.665	n nb ³
	3.3 Het aantal e-consulten van het CJG is in 2018 met 10 gestegen ten opzichte van 2014	41	55	43	n nb
	4.1.1 Aantal gerealiseerde garantiebanen	3	8	8	16 ⁴
	4.1.2 Percentage succesvol beëindigde trajecten ten opzichte van alle beëindigde trajecten	53,5%	64,8%	50%	72,3% ⁵
	4.2 Percentage succesvolle uitstroom project JA ⁶	37%	44%	60%	64%
	4.3 Percentage succesvolle schuldhulpverleningstrajecten ⁷	67%	79%	60%	70% ⁸
	4.4 Percentage van klantenbestand dat maatschappelijk actief is	-	63%	50%	70% ⁹

1 Dit is een oude prestatie-indicator, uit de (vervallen) Wmo-nota 2013 en de oude begrotingsopmaak. Deze prestatie-indicator wordt niet meer gevuld en komt te vervallen.

2 Deze cijfers worden niet meer bijgehouden en worden per 2019 uit de begroting verwijderd.

3 Deze cijfers worden gerapporteerd in het eerste kwartaal van 2018.

4 Cijfer 4e kwartaal (bron: Re-integratie Leiden kwartaalrapportage Q4). Dertien van de zestien plaatsingen zijn duurzaam (langer dan zes maanden). Naar verwachting worden de overige drie plaatsingen ook duurzaam.

5 Cijfer 4e kwartaal (bron: Re-integratie Leiden kwartaalrapportage Q4)

6 Het percentage geeft de verhouding weer tussen het aantal jongeren dat uitstroomt naar werk of onderwijs ten opzichte van het totaal aantal jongeren met een afgehandelde aanvraag voor een bijstandsuitkering.

7 Schuldhulpverleningstrajecten zijn trajecten die leiden tot een schuldregeling (schuldbemiddeling of saneringskrediet).

8 Cijfer t/m 3e kwartaal (Bron: Schuldhulpverlening kwartaalrapportage Q3)

9 Cijfer t/m 3e kwartaal (Bron: Kwartaalrapportage Werk en Inkomen Q3)

1C Ondersteunde inwoners

Inleiding

Onze inwoners vormen samen de samenleving. Mensen gaan naar school, zijn aan het werk, voeden hun kinderen op, leiden een actief sociaal leven met vrienden en binnen verenigingen. Zij voorzien zelfstandig in hun levensonderhoud en regelen de ondersteuning die in het leven soms nodig is als het zelf even niet lukt. Familie, vrienden en burens zijn de eersten die helpen. Als deze hulp uit de omgeving er niet is, niet te organiseren of niet toereikend is, kan (specialistische) ondersteuning nodig zijn. We kiezen voor een aanpak die samen met inwoners zo compleet mogelijke oplossingen zoekt, bij voorkeur in de eigen leefomgeving.

Doel	Alle Leiderdorpers krijgen passende ondersteuning om naar eigen kunnen deel te nemen aan de samenleving		
SMART doel	1. Alle Leiderdorpers krijgen, wanneer nodig, passende ondersteuning of hulp om naar eigen kunnen deel te nemen aan de samenleving en zolang mogelijk zelfstandig te wonen.	2. Alle kinderen in Leiderdorp krijgen, wanneer nodig, ondersteuning of hulp om veilig en gezond op te groeien.	3. De omvang van het klantenbestand Participatiewet ontwikkelt zich in 2017 positiever dan het landelijk gemiddelde.
Activiteiten 2017	1.1 We verstrekken maatwerkvoorzieningen.	2.1 We versterken het JGT.	3.1 We verstrekken uitkeringen in het kader van de Participatiewet.
	1.2 We voeren de regionale beleidsvisie huiselijk geweld en de beleidsvisie maatschappelijke zorg uit.	2.2 We stellen voldoende aanbod van kwalitatief goede gespecialiseerde jeugdhulp beschikbaar.	3.2 We begeleiden (waar mogelijk) mensen in de Wsw naar zo regulier mogelijk werk.
	1.3 We continueren en verbeteren de gemeentelijke bijdrage collectieve preventie (O)GGZ.	2.3 We voegen de JGT-uitvoeringsagenda toe aan het CJG-jaarplan.	3.3 We plaatsen mensen op een beschutte werkplek nieuw.
		2.4 We maken afspraken met de Raad voor de Kinderbescherming en Veilig Thuis.	

Wat hebben we bereikt ?

1. Alle Leiderdorpers krijgen, wanneer nodig, passende ondersteuning of hulp om naar eigen kunnen deel te nemen aan de samenleving en zolang mogelijk zelfstandig te wonen

Via het Sociaal Team Leiderdorp (STL) brachten we ondersteuningsvragen van inwoners in beeld. Met algemene, voorliggende en maatwerkvoorzieningen wisten we zelfredzaamheid en participatie van inwoners te vergroten of te behouden.

2. Alle kinderen in Leiderdorp krijgen, wanneer nodig, ondersteuning of hulp om veilig en gezond op te groeien

In 2017 zetten we belangrijke stappen in het anders organiseren van welzijn (de welzijnsopdracht). Ook de hulp en ondersteuning aan kinderen is hier onderdeel van. De beweging naar de voorkant, het zoveel mogelijk inbedden van hulp en ondersteuning in de samenleving en basisvoorzieningen, krijgt hierin een prominente rol.

Voor de jeugdhulp werken we regionaal samen binnen Holland-Rijnland. In 2017 besloten we om, vooralsnog alleen in 2018, realistisch te gaan begroten met budget voor innovatie in het Tijdelijk Fonds Jeugdhulp. In 2018 gaan we dus niet uit van het rijksbudget. Om de noodzakelijke veranderingen te bewerkstelligen en regionaal efficiënter en effectiever te gaan werken is op 1 januari 2018 een Regionaal Beleidsteam Jeugd gestart.

3. De omvang van het klantenbestand Participatiewet ontwikkelt zich in 2017 positiever dan het landelijk gemiddelde

Volgens de voorlopige cijfers van het CBS¹ daalde het aantal Participatiewetuitkeringen in de periode januari tot en met oktober - de laatst bekende cijfers - landelijk met 1,1% (van 444.000 naar 439.000). In dezelfde periode bedroeg de daling in Leiderdorp 1,3% (van 371 naar 366). Daarmee voldoen we aan het gestelde doel. Ook de IOAW en IOAZ doen we iets beter dan landelijk (een stijging van 0,0% versus 2,0%). Het was de eerste daling sinds het uitbreken van de economische crisis in 2008.

Wat hebben we ervoor gedaan ?

1.1 We verstrekken maatwerkvoorzieningen

Het STL organiseert de toegang tot maatwerkvoorzieningen. We schaften de algemene voorziening huishoudelijke hulp af. Er kwam een maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning voor in de plaats. Met alle gebruikers van de algemene voorziening namen we contact op. Daarnaast besteedden we de bestaande contracten voor de hulpmiddelen (scootmobielen en rolstoelen) aan. In overleg met zorgaanbieders maakten we nieuwe afspraken over het inzetten van verschillende vormen van de maatwerkvoorziening begeleiding (en dagbesteding).

1.2 We voeren de regionale beleidsvisie huiselijk geweld en de beleidsvisie maatschappelijke zorg uit

We stelden samen met de gemeenten in de Leidse regio het Uitvoeringsprogramma Maatschappelijke zorg op. Het programma sluit aan op de visie op de maatschappelijke zorg (maatschappelijke opvang en het beschermd wonen).

1.3 We continueren en verbeteren de gemeentelijke bijdrage collectieve preventie (O)GGZ

We maakten afspraken met Rivierduinen en de gemeenten in de Leidse regio over continuering van de collectieve preventie (O)GGZ. Ook onderzochten we welke onderdelen we lokaal kunnen organiseren via de welzijnsopdracht.

2.1 We versterken het JGT

De JGT's hebben in Holland Rijnland een belangrijke spilfunctie in de transformatie van de jeugdhulp. Om de integraliteit te waarborgen werken de JGT's inmiddels steeds meer samen met het onderwijs, huisartsen, de JGZ, sociale wijkteams en het specialistisch jeugdveld. Deze samenwerking moet op onderdelen nog verder ontwikkeld worden, in samenspraak en samenwerking met alle betrokken partijen. In de accountgesprekken met de JGT's investeerden we in het faciliteren van de JGT's, door betere aansluiting in visie en werkwijze.

2.2 We stellen voldoende aanbod van kwalitatief goede gespecialiseerde jeugdhulp beschikbaar

De gemeente is verplicht een aanbod te organiseren dat kwalitatief en kwantitatief toereikend is. Ieder kind dat een vorm van jeugdhulp nodig heeft, behoort deze hulp te krijgen. Vanwege het specifieke karakter en de complexiteit van het inkoopproces hebben wij de inkoop voor de jeugdhulp tot en met 2019 regionaal belegd bij de Tijdelijke Werkorganisatie Opdrachtgeverschap (TWO) Jeugdhulp Holland Rijnland. De TWO heeft inmiddels drie jaar ervaring met het inkopen van jeugdhulp. In het komende jaar werken de TWO en het Regionaal Beleidsteam Jeugd nauw samen.

2.3 We voegen de JGT-uitvoeringsagenda toe aan het CJG-jaarplan

We voegden de uitvoeringsagenda van het JGT en het jaarplan van het CJG samen om de lokale prioriteiten op het gebied van jeugdbeleid efficiënt te kunnen uitvoeren.

¹ CBS, tabel Sociale zekerheid; kerncijfers, uitkeringen naar uitkeringssoort

2.4 We maken afspraken met de Raad voor de Kinderbescherming en Veilig Thuis

In het eerste kwartaal van 2017 maakten de gemeenten in Hollands Midden en de Raad voor de Kinderbescherming samenwerkingsafspraken (protocol). Hierin zijn de afspraken op hoofdlijnen, en waar nodig specifiek, vastgelegd.

Op basis van het Inspectiebezoek in 2017 maakten we een verbeterplan voor Veilig Thuis. Gemeenten stelden gezamenlijk extra middelen beschikbaar aan Veilig Thuis. Grootste aandachtspunt betrof het terugbrengen van de doorlooptijd en wachttijden. In oktober 2017 kreeg Veilig Thuis bij het tweede inspectiebezoek een voldoende.

3.1 We verstrekken uitkeringen in het kader van de Participatiewet

De verstrekking van uitkeringen vindt plaats volgens de afspraken tussen de gemeenten Leiderdorp en Leiden, vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst (DVO). De klantmanagers spreken periodiek met alle klanten, waarbij ze nadrukkelijk kijken naar de mogelijkheden van re-integratie en participatie (tegenprestatie). We bouwden de samenwerking met het STL verder uit. De intake voor een uitkering vindt sinds 2017 integraal plaats. Daardoor ontstaat meer aandacht voor eventuele achterliggende problemen. Waar nodig verwijzen klantmanagers de klanten door naar bijvoorbeeld het STL.

3.2 We begeleiden (waar mogelijk) mensen in de Wsw naar zo regulier mogelijk werk

We blijven ons onverminderd inzetten voor het plaatsen van mensen op een zo regulier mogelijke werkplek. Hoe succesvoller we zijn, hoe lastiger we het in de toekomst krijgen. De achterblijvende groep is immers steeds kwetsbaarder en zal in toenemende mate ongeschikt zijn voor plaatsing bij een reguliere werkgever. Deze groep wordt bovendien homogener van samenstelling en kan zich niet langer optrekken aan collega's met een hogere productiviteit. Die zijn immers al uitgestroomd.

3.3 We plaatsen mensen op een beschutte werkplek nieuw

In de tweede helft van 2017 plaatsten we twee mensen op een beschutte werkplek nieuw. Hoewel we met dit resultaat voldoen aan het gestelde doel, is het slechts het begin. De komende jaren moeten we aanhoudende inspanningen leveren om dit aantal, overeenkomstig de middellangetermijndoelen, verder te verhogen. Met de wijziging van de Participatiewet (Stb. 2016, 519) moeten gemeenten sinds 2017 bovendien verplicht beschutte werkplekken aanbieden. In de periode 2017-2021 krijgen gemeenten de tijd om de niet-gerealiseerde aantallen beschut werk over 2015 en 2016 in te lopen. Het Rijk maakt jaarlijks in een ministeriële regeling de streefaantallen bekend. Voor Leiderdorp gaat het om zeven beschutwerkplekken eind 2018. Binnen de Leidse subregio kijken we hoe we deze plekken alsnog en versneld kunnen invullen.

Prestatie-indicatoren

		2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie-indicatoren	1.1 Aantal inwoners met een maatwerkvoorziening Wmo	1.456	1.434	<1.200	1.668
	2.1 Aantal meldingen JGT	400		<350	nbn
	2.2.1 Percentage jongeren met jeugdhulp	12,3%	13,4%	11,3%	10,3% ¹
	2.2.2 Aantal gesloten plaatsingen jeugd	0	1	0	0
	2.4 Aantal meldingen JBT ²	5	7	8	6 ³
	3.1 Aantal uitkeringen op grond van de Participatiewet op 31-12	352	370	335	363
	3.2 Percentage Wsw buiten geplaatst	37,5%	36,8%	36%	32,7% ⁴
	3.3 Aantal klanten op beschutte werkplek nieuw	0	0	2	2

1 Cijfer CBS eerste halfjaar 2017

2 JBT staat voor jeugdbeschermingstafel.

3 Van het totaal aantal meldingen (36) in Holland Rijnland Q3 zijn er twee niet te herleiden naar de betreffende gemeente.

4 Cijfers DZB, vierde kwartaal 2017

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 staan er beleidsindicatoren in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo kunnen we gemakkelijker gemeenten met elkaar vergelijken. In de tabel staan de voor dit programma relevante indicatoren. De peildatum is 01-09-2017, de gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp en het landelijk gemiddelde. De beleidsindicatoren vormen een aanvulling op de prestatie-indicatoren per subprogramma.

Progr.	Indicator	eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
1	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	per 10.000 inw.	2016	116,3	137,4	Bureau Halt
1	Jongeren met delict voor rechter	%	2015	0,87	1,45	Verwey Jonker
1	% Niet-wekelijkse sporters	%				RIVM/CBS
1	Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2016	697,2	744	LISA
1	Netto arbeidsparticipatie	%	2016	67,5	65,8	CBS
1	Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18jr eo	2016	24,7	41,3	CBS
1	Lopende reïntegratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	2016	8,9	25,5	CBS
1	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	2016	63	62	CBS
1	% Kinderen in armoede	%	2015	4,32	6,58	Verwey Jonker
1	% Jeugdwerkloosheid	%	2015	0,9	1,52	Verwey Jonker
1	% Voortijdige schoolverlaters	%	2015			DUO
1	Absoluut verzuim	per 1.000 inw. 5-18 jr	2016	3,62	2,01	Ingrado
1	Relatief verzuim	per 1.000 inw. 5-18 jr	2016	9,66	26,88	Ingrado
1	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2016	13,4	10,7	CBS
1	Jongeren met jeugdreclassering	%	2016	0,2	0,5	CBS
1	Jongeren met jeugdbescherming	%	2016	0,7	1,2	CBS

Wat heeft het gekost?

1 Meedoen in Leiderdorp bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
1A Actieve en gezonde inwoners	Lasten	6.779	6.901	215	7.116	7.062	55
	Baten	-431	-1.421	-26	-1.447	-1.437	-9
Saldo		6.348	5.481	189	5.670	5.625	45
1B Zelfredzame inwoners	Lasten	4.824	4.389	353	4.741	4.629	112
	Baten	-140	-153	-66	-219	-297	78
Saldo		4.684	4.236	286	4.522	4.332	191
1C Ondersteunde inwoners	Lasten	18.843	18.583	-2.040	16.544	16.508	36
	Baten	-6.309	-5.674	101	-5.572	-6.076	504
Saldo		12.535	12.910	-1.938	10.972	10.432	540
Programma	Lasten	30.447	29.874	-1.472	28.402	28.198	203
	Baten	-6.880	-7.247	9	-7.238	-7.811	573
Saldo van baten en lasten		23.568	22.627	-1.463	21.164	20.388	776
Reserves	Toevoeging	8.304	114	470	585	1.318	-733
	Onttrekking	-2.433	-728	-897	-1.626	-1.636	11
Mutaties reserves		5.871	-614	-427	-1.041	-318	-722
Resultaat		29.439	22.013	-1.890	20.123	20.069	54

Verschillen programma's begroot na wijziging ten opzichte van werkelijk 2017

We baseren de verschillenanalyse op afwijkingen > € 50.000. Afwijkingen < € 50.000 per programmaonderdeel lichten we niet toe.

1A Actieve en gezonde inwoners

Lasten:

Binnen programma 1A ontstond in 2017 een voordeel van € 55.000. Het belangrijkste voordeel bevindt zich in het budget voor vroegtijdse educatie. Hier kregen we een overschot (circa € 43.000) door de overheveling van de Asschermiddelen en het (voorlopig) uitblijven van kosten voor de doelgroep.

1B Zelfredzame inwoners

Lasten:

In het totaal was er in programma 1B een onderbesteding van € 112.000. De belangrijkste oorzaken waren:

Werk en Inkomen:

Binnen schuldhulpverlening gaven we € 51.000 minder uit dan begroot. Er waren minder aanmeldingen voor schuldhulpverlening bij de Stadsbank. Wellicht deden inwoners met schuldenproblematiek voor advies en ondersteuning een beroep op het Sociaal Team en op SchuldhulpMaatje. Ook voor inburgering gaven we ongeveer € 105.000 minder uit. Daarvoor zijn verschillende oorzaken:

- In de Leidse regio is de subsidie aan VluchtelingenWerk geharmoniseerd. Dat pakte gunstig uit voor ons.
- In 2017 was de huisvestingstaakstelling lager en was dus ook de subsidie aan VluchtelingenWerk lager.
- Er startten minder trajecten bij project JAS. Een groot aantal vergunninghouders huisvestten we pas eind 2017. Zij stromen pas in 2018 in project JAS in.

Tegenover deze voordelen staat wel een tekort op bijzondere bijstand van bijna € 207.000. Dit is grotendeels het gevolg van een grotere instroom van statushouders (bijdragen inrichtingskosten).

Wmo:

Binnen de Wmo hebben we een overschot van ongeveer € 121.000. Het overschot bestaat uit tal van kleinere overschotten op diverse budgetten. Zoals de budgetten voor algemene voorzieningen (discriminatie en alcoholpreventie), Sociaal Team Leiderdorp (STL) en mantelzorg (mantelzorgwaardering voor 184 mantelzorgers in 2017 tegenover mantelzorgcompliment voor 400 mantelzorgers in 2016).

Jeugd:

Op het budget voor het Centrum Jeugd en Gezin (CJG) hadden we een overschot van ongeveer € 65.000. Dit komt vooral door een lagere afrekening van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) dan verwacht.

Baten:

Werk en Inkomen:

In de de afgelopen jaren verstrekten we meer bijdragen op basis van bijzondere bijstand. Een deel van de bijdragen moet worden terugbetaald (inrichtingskosten statushouders). In 2017 leidde dit tot hogere inkomsten dan begroot (€ 98.000).

1C Ondersteunde inwoners

Lasten:

Werk en Inkomen:

Op de rijksbudgetten voor BUIG gaven we in 2017 € 620.000 meer uit dan begroot. BUIG staat voor Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten. Belangrijkste oorzaak was de instroom van statushouders in 2016. De instroom 2016 was nog niet verwerkt in de hoogte van het rijksbudget over 2017. Het grootste deel van het tekort konden we opvangen door in de begroting al rekening te houden met een eigen risico van ongeveer € 257.000. Daarnaast gaven we op het budget voor Bijstandsbesluit zelfstandigen € 70.000 meer uit dan begroot.

Wmo:

Op de Wmo-budgetten ontstond een overschot van circa € 427.000. Dit komt vooral door de daling van het aantal gebruikers van de maatwerkvoorzieningen ten opzichte van 2016. Ook voor begeleiding liep het aantal budgethouders in 2017 terug.

Jeugd:

In 2017 onttrokken we een bedrag van bijna € 600.000 uit de reserve Sociaal Domein (Begroting 2017, 1e en 2e Bestuursrapportage 2017). Daardoor waren de jeugdhulpbudgetten over 2017 toereikend met een overschot van circa € 71.000.

Baten:

Werk en Inkomen:

De hogere opbrengsten bestaan grotendeels uit hogere debiteurenontvangsten van circa € 187.000 (te verhalen uitkeringen). Voor de tekorten op de rijksbudgetten voor BUIG konden we een beroep doen op de Vangnetregeling (€ 89.000). Daarnaast ontvingen we in 2017 een extra voorschot (€ 148.000) op de BUIG-budgetten vanuit de Intertemporale regeling (regeling voor de instroom van statushouders). Als aandachtspunt noemen we wel dat de extra inkomsten vanuit de Vangnetregeling en de Intertemporale regeling in de toekomst worden verrekend met de te ontvangen BUIG-budgetten (uitgesmeerd over acht jaar). Tegenover het tekort van € 70.000 op het budget Bijstandsbesluit zelfstandigen (zie bij lasten) staat een extra rijksbijdrage van € 50.000.

Wmo:

In deze jaarrekening verantwoordden we de van het CAK ontvangen eigen bijdragen van cliënten voor begeleiding, huishoudelijke hulp, hulp- en vervoersmiddelen (uit hoofde van de Wmo) voor een totaal bedrag van € 360.000 (conform begroot). Deze eigen bijdragen worden door het CAK berekend, opgelegd en geïnd en vervolgens afgedragen aan de gemeente. Dit gebeurt op basis van aangeleverde informatie over geleverde zorg door zorgaanbieders. Zorgaanbieders zijn contractueel verplicht om de zorgtrajecten aan te melden bij het CAK. Om privacyredenen worden deze aanmeldingen aan het CAK niet (meer) gedeeld met de gemeente. Ook de individuele inkomensgegevens van cliënten, nodig voor de berekening van de eigen bijdrage, zijn niet bekend bij de gemeente. Het CAK verstrekt, naast een zogeheten TPM (Third Party Mededeling), alleen een totaaloverzicht van de eigen bijdragen die zijn berekend, opgelegd, geïnd en afgedragen. Het totaal van de door het CAK aan de gemeente in 2017 afgedragen eigen bijdragen is in de jaarrekening verantwoord.

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 1 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Algemene reserve	Toevoeging	0	0	0	0	0	0

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 1 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
	Onttrekking	-143	0	-158	-158	-158	0
Saldo		-143	0	-158	-158	-158	0
Implementatie 3D transitie	Toevoeging	90	65	-575	-510	-510	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		90	65	-575	-510	-510	0
Reserve sociaal domein progr. 1	Toevoeging	8.214	49	930	979	1.713	-733
	Onttrekking	-2.290	-151	-740	-891	-902	11
Saldo		5.924	-102	190	89	811	-722
Egalisatie exploitatielasten prog.1	Toevoeging	0	0	115	115	115	0
	Onttrekking	0	-577	0	-577	-577	0
Saldo		0	-577	115	-462	-462	0
Totaal	Toevoeging	8.304	114	470	585	1.318	-733
	Onttrekking	-2.433	-728	-897	-1.626	-1.636	11
VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 1		5.871	-614	-427	-1.041	-318	-722

Verschillen mutatie reserves begroot na wijziging ten opzichte van werkelijk 2016 > € 15.000

Reserve sociaal domein

We hebben in totaal een bedrag van € 722.000 meer gestort in de reserve Sociaal Domein dan begroot. Dit betreft de egalisatie van alle budgetten in het sociaal domein. Het gaat hier om een overschot op de Wmo-budgetten van totaal € 585.000, een overschot op de jeugdbudgetten van € 148.000, en € 15.000 betreft een storting van het budget Kunst en Cultuur. We onttrokken een bedrag van € 26.000 voor een tekort op de budgetten Werk en Inkomen.

Programma 2: Aantrekkelijk Leiderdorp

2A Werken en ondernemen in het dorp

Inleiding

We willen de economische structuur van Leiderdorp versterken door een aantrekkelijk economisch klimaat te creëren. Wij scheppen daarvoor de kaders en faciliteren ondernemers: we geven hen zoveel mogelijk ruimte om te ondernemen. Wij werken nauw samen met onze ondernemers, de Leiderdorpse Ondernemers Vereniging (LOV), Economie071, andere (Leidse regio)gemeenten en de provincie.

Doel	Het versterken van de economische structuur van Leiderdorp door een aantrekkelijk en duurzaam economisch klimaat te creëren			
SMART doel	1. Economische zaken lokaal: een duurzame economische structuur in 2020.	2. Economie071: de Leidse regio wil in 2020 een duurzame plek zijn in de top van Europese kennisregio's met life sciences & health als sleutelsectoren en een spinoff voor productie, midden- en kleinbedrijf en dienstverlening in de regio zelf.	3. Match vraag-aanbod: zorgen dat het onderwijs beter aansluit op de behoefte van de arbeidsmarkt.	4. Duurzaamheid: in 2017 heeft Leiderdorp een langetermijnvisie en een ambitie op het gebied van duurzaamheid voor een periode tot 2025. ¹
Activiteiten 2017	1.1 We werken de Gebiedsvisie A4-zone verder uit en voeren deze uit.	2.1 We voeren de Retailvisie Leidse regio uit.	3.1 We brengen de mogelijkheid van garantiebanen structureel onder de aandacht van lokale werkgevers.	4.1 We laten de raad de Duurzaamheidsagenda vaststellen.
	1.2 We voeren het beleid voor ambulante handel (weekmarkt en standplaatsen) uit.	2.2 We realiseren een Centrum voor Vitaliteit.	3.2 Bij opdrachten waar de gemeente bij betrokken is stimuleren we de toepassing van social return (aanbestedingen).	4.2 We voeren de Duurzaamheidsagenda uit.

¹ In de Duurzaamheidsagenda bepalen we de speerpunten en de thema's. De Duurzaamheidsagenda was eind 2016 in concept gereed. Begin 2017 boden we de Duurzaamheidsagenda aan de raad aan.

Wat hebben we bereikt?

1. Economische zaken lokaal: een duurzame economische structuur in 2020

In december 2013 stelde de raad het Economisch beleid 2014-2020 vast. Het economisch beleid kent zeven thema's: het versterken van de A4-zone, het versterken van het zorgcluster, profilering bedrijventerreinen, investeren in (duurzame) economische structuur, investeren in recreatie en toerisme, investeren in onderwijs- en arbeidsmarktbeleid, en de rol en de plek van de gemeente in de regio. In 2017 legden we de focus op de uitvoering van de Gebiedsvisie A4-zone en zetten we ons in om het beleid voor de ambulante handel te actualiseren.

2. Economie071: de Leidse regio wil in 2020 een duurzame plek zijn in de top van Europese kennisregio's met life sciences & health als sleutelsectoren en een spinoff voor productie, midden- en kleinbedrijf en dienstverlening in de regio zelf

In 2013 werd de Economische agenda Leidse regio vastgesteld. In 2014 startten we met de uitvoering van het uitvoeringsprogramma. Economie071 bracht focus aan in maatregelen. De deelnemers van Economie071 voeren de maatregelen samen uit. De deelnemers zijn de overheden, de ondernemers en de onderwijsinstellingen in de Leidse regio. In 2017 legden wij de focus op de uitvoering van de Retailvisie en op het oprichten van een Centrum voor Vitaliteit.

3. Match vraag-aanbod: zorgen dat het onderwijs beter aansluit op de behoefte van de arbeidsmarkt

De activiteiten op dit terrein vinden vooral plaats op (sub)regionaal niveau. Het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt was in 2017 een nadrukkelijk speerpunt van zowel het Werkbedrijf Holland Rijnland als de subregionale werkgeversservicepunten. Zij onderhielden intensieve contacten met het onderwijs. Met instellingen en bedrijven in sectoren waar sprake is van een (dreigend) tekort aan personeel maakten ze afspraken over de toeleiding van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, zoals jongeren en statushouders. In het project Eureka werken DZB en ondernemers samen aan vernieuwende ideeën. Ze richten zich daarbij altijd op de inzet van mensen die nu nog aan de kant staan.

4. Duurzaamheid: in 2017 heeft Leiderdorp een langetermijnvisie en een ambitie op het gebied van duurzaamheid voor een periode tot 2025

In 2017 boden we de Duurzaamheidsagenda aan de raad aan. In de Duurzaamheidsagenda staan onze ambities tot en met 2025. Deze ambities formuleerden we samen met onze inwoners, instellingen en ondernemers. Voor de volgende thema's stelden we speerpunten op om van Leiderdorp in 2025 een duurzame gemeente te maken: energie, afval, mobiliteit, duurzaam ondernemen, duurzaam wonen, duurzaam leven en klimaatadaptatie.

Wat hebben we ervoor gedaan?

1.1 We werken de Gebiedsvisie A4-zone verder uit en voeren deze uit

In oktober 2015 stelde de raad de Gebiedsvisie A4-zone vast. We voeren de visie uit volgens het uitvoeringsplan. We namen deel aan de werkgroep met ondernemers uit de A4-zone om een Bedrijven Investeringszone (BIZ) voor ondernemers en eigenaren op te richten. Helaas is er tot nu toe onvoldoende draagvlak onder de eigenaren voor het oprichten van een BIZ. We schreven een prijsvraag uit voor een nieuwe naam voor de A4-zone Leiderdorp. Uit 94 inzendingen kwam de naam Quartier A4. De burgemeester onthulde deze naam feestelijk.

1.2 We voeren het beleid voor ambulante handel (weekmarkt en standplaatsen) uit

We voerden meerdere overleggen met een vertegenwoordiging van marktcoöpieden. Het is onze ambitie om de weekmarkt te verzelfstandigen. Door onvoldoende medewerking van de marktcoöpieden boekten we echter weinig voortgang.

2.1 We voeren de Retailvisie Leidse regio uit

Het Expertteam Winkelgebieden voerde de Retailvisie Leidse regio uit. Voor alle winkelgebieden binnen én buiten de detailhandelsstructuur stelde het expertteam actieplannen op. Ook maakte het expertteam een plan van aanpak voor een gezamenlijke strategie voor de uitvoering van de doelgerichte perifere locaties.

De Leidse Koepel van Ondernemersvertegenwoordigers pakte de handschoen op om een regionale coördinatie van de uitvoering op te zetten.

2.2 We realiseren een Centrum voor Vitaliteit

Het Centrum voor Vitaliteit (CvV) wil de economische activiteiten rondom het thema vitaliteit (energie, veerkracht en motivatie) stimuleren en de vitaliteit van mensen in de Leidse regio versterken. We pakten dit op met de projectleider van Hogeschool Leiden en de gemeente Voorschoten, onder de vlag van Economie071. Het CvV is een netwerkorganisatie, verbindingen tussen actoren staan centraal. In 2017 focussten wij ons op de introductie van health coins. We hadden een pilot in onze gemeentelijke organisatie. Tijdens deze pilot kregen gemeenteambtenaren en collegeleden een beloning voor gezond gedrag. De aanbevelingen uit de evaluatie gaven we door aan het CvV, om een regionale uitrol mogelijk te maken.

3.1 We brengen de mogelijkheid van garantiebannen structureel onder de aandacht van lokale werkgevers

We brachten de mogelijkheden van garantiebannen onder de aandacht, zowel in de reguliere overleggen met het LOV als in individuele gevallen. Diverse sectoren kampen in toenemende mate met een tekort aan geschikt personeel. Het plaatsen van mensen met een arbeidsbeperking kan een deel van dit probleem oplossen. Bovendien dragen we daarmee bij aan een inclusieve samenleving: een samenleving waarin iedereen meedoet. In de zomer van 2017 trad de gemeente als founder toe tot SPARK, het platform voor maatschappelijk verantwoord ondernemen in de Leidse regio. SPARK verenigt twee pijlers: werkzoekenden met afstand tot de arbeidsmarkt én duurzaam ondernemen. Via SPARK stimuleren we de kennis over en het gebruik van garantiebannen bij werkgevers in de regio, onder andere via kennissessies en netwerkborrels.

3.2 Bij opdrachten waar de gemeente bij betrokken is stimuleren we de toepassing van social return (aanbestedingen)

Het stimuleren van social return heeft onze permanente aandacht. In de prestatieovereenkomst met Rijnhart Wonen legden we hierover bijvoorbeeld afspraken vast. Het afgelopen jaar waren er vrijwel geen projecten waarin we social return konden inzetten. De komende jaren staan echter diverse grote projecten op stapel waar dit wél mogelijk is. Zoals Brittenstein, Amaliaplein (Lidl), de Driemasterlocatie (Philadelphia) en de verbouwing van de Sterrentuin.

4.1 We laten de raad de Duurzaamheidsagenda vaststellen

De gemeenteraad stelde de Duurzaamheidsagenda in het tweede kwartaal vast.

4.2 We voeren de Duurzaamheidsagenda uit

Samen met onze inwoners, instellingen en ondernemers begonnen we met de uitvoering van de Duurzaamheidsagenda. We introduceerden bijvoorbeeld een duurzaamheidslening voor zowel particulieren als verenigingen. Daarnaast startten we een traject om schoolgebouwen te verduurzamen.

Dankzij de warmteleiding uit de Rotterdamse haven kunnen we een aantal nieuwbouwprojecten gasloos maken. We gaven een eerste aanzet door overeenkomsten te tekenen met ontwikkelaars.

Voor de gemeentelijke organisatie schaften we nieuwe dienstfietsen aan. We maakten een start met omgekeerd inzamelen en organiseerden een duurzaamheidsevent.

Prestatie-indicatoren

		2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie- indicatoren	1. Banen totaal ¹	10.810		10.810	nbn
	1. Vestigingen totaal ¹	990		990	nbn
	1. Netto arbeidsparticipatie ¹	66,3%		66,3%	nbn
	1. Bruto gemeentelijk product ¹			79	nbn
	3.1 Aantal overleggen met de LOV			2	1
	3.2 Het aantal geplaatsten via social return			3	0
	4.1 Een vastgestelde Duurzaamheidsagenda			1	1

¹ Afkomstig van BBV www.waarstaatjegemeente.nl.

2B Wonen en recreëren in het dorp

Inleiding

Wij willen dat onze inwoners 'gewoon lekker kunnen wonen' tussen stad en Groene Hart en dat ze goed in Leiderdorp kunnen recreëren. Voor onze inwoners moeten er voldoende passende woningen in een prettige woonomgeving zijn.

Doel	Inwoners en bezoekers verblijven prettig in Leiderdorp			
SMART doel	1. Voldoende woningen en diversiteit in woningen passend bij de woningbehoefte van onze inwoners.	2. Een breed en gevarieerd aanbod aan sport-, spel- en cultuuraccommodaties en -faciliteiten voor alle inwoners en bezoekers van Leiderdorp.	3. Een breed en gevarieerd aanbod aan grote groengebieden waar alle inwoners en bezoekers van Leiderdorp naar behoefte kunnen recreëren met respect voor de aanwezige natuurwaarden.	4. Gewelds- en vermogensmisdrijven (inbraken en fietsendiefstal) terugdringen en zo de veiligheid vergroten. ¹
Activiteiten 2017	1.1 We verlenen medewerking aan het bouwen van nieuwe (huur-)woningen.	2.1 We passen gemeentelijke accommodaties aan en maken deze efficiënter bruikbaar.	3.1 We vormen het A4-informatiecentrum en de directe omgeving om tot een Groene Hart Centrum.	4.1 We gaan diefstal uit woningen tegen met Burgernet en voorlichting via besmettingsbrieven.
	1.2 Bij nieuwbouwprojecten eisen we ten minste 15% sociale woningbouw.	2.2. We versterken (en onderhouden) speelplaatsen en vormen deze om volgens het Speelruimteplan.	3.2 We versterken de stadlandverbindingen naar het poldergebied.	4.2 We gaan fietsendiefstal tegen, onder andere met een lokfiets en een promotieteam.
	1.3 We maken prestatieafspraken met corporaties en de huurdersbelangenvereniging (HBOL).	2.3 We voeren groot onderhoud en vervanging sportvelden RCL uit.	3.3 We beheren de grote groengebieden integraal en duurzaam.	4.3 We gaan geweldsmisdrijven tegen met het programma VPT (Veilige Publieke Taak) en door gebruik te maken van de Wet tijdelijk huisverbod (Wth).
	1.4 We stellen criteria op voor lokaal maatwerk bij toewijzing van woningen.		3.4 We werken het toekomstbeeld park De Houtkamp verder uit.	
			3.5 We richten het Vlikoterrein groen in.	

¹ Volgens de VNG-kernbeleidsmethode veiligheid stellen we het Integraal Veiligheidsbeleid elke vier jaar vast en evalueren we het jaarlijks. Het uitvoeringsprogramma specificeert alle activiteiten.

Wat hebben we bereikt?

1. Voldoende woningen en diversiteit in woningen passend bij de woningbehoefte van onze inwoners

In Leiderdorp zijn veel nieuwbouwplannen in ontwikkeling, met name voor de doelgroep met lagere inkomens. We wezen een nieuwe bouwlocatie toe aan Rijnhart Wonen (De Buit). Ook voor de middenklasse huurwoningen zijn twee projecten in ontwikkeling, ROC en Driemaster, met in totaal 154 woningen.

Door de gunstige economische ontwikkelingen is en blijft er spanning tussen woningvraag en -aanbod, ook in het segment vrije sector.

De kwantitatieve én kwalitatieve woningbehoefte in de gemeenten van Holland Rijnland werd geactualiseerd en vastgelegd in de Regionale Woonagenda 2017 (vaststelling door algemeen bestuur Holland Rijnland in maart 2018).

2. Een breed en gevarieerd aanbod aan sport-, spel- en cultuuraccommodaties en -faciliteiten voor alle inwoners en bezoekers van Leiderdorp

Verschillende activiteiten droegen aan deze doelstelling bij:

- Garantstelling voor de lening van Bloemerd Onroerend Goed en Sport bv (BOGS) voor een nieuw clubgebouw voor RCL
- Een hogere gebruikswaarde van de voetbalvelden van sportveldencomplex RCL door de vervanging van twee natuurgrasvelden door twee kunstgrasvelden
- Garantstelling voor een lening aan Alecto voor de aanschaf van een opblaashal om in het winterseizoen (november-maart) te kunnen (blijven) hockeyen, trainen en spelen
- Garantstelling voor een lening voor de vervanging van de asbestdaken van Ruiterschool Liethorp

- Besluitvorming in het college voor de nodige aanpassingen aan erfpacht- en/of huurovereenkomsten als uitwerking van de sportnotitie

Verder stelden we een uitvoeringskrediet 'verhuiscarrousel' Sterrentuin vast. We hielden daarbij rekening met bijkomende kosten voor het aanpassen van de Sterrentuin voor de nieuwe huurders CJG, STL en Pluspunt, de verhuizingen van het Leiderdorps Museum en Toverlei, en voor het creëren van meer flexibiliteit, multifunctionaliteit en mogelijkheden voor intensiever gebruik voor ondersteunings- en welzijnsactiviteiten.

3. Een breed en gevarieerd aanbod aan grote groengebieden waar alle inwoners en bezoekers van Leiderdorp naar behoefte kunnen recreëren met respect voor de aanwezige natuurwaarden

Met de oplevering van het Gravenpad voegden we een groot recreatie- en natuurgebied toe aan de grote groengebieden. Via verschillende doorsteekjes kunnen recreanten genieten van de polder Achthoven zonder de natuur te verstoren.

4. Gewelds- en vermogensmisdrijven (inbraken en fietsendiefstal) terugdringen en zo de veiligheid vergroten

Samen met veiligheidspartners probeerden we de veiligheid en het gevoel van veiligheid te vergroten door diefstallen uit woningen, fietsendiefstallen en geweldsmisdrijven terug te dringen. De integrale veiligheidsmonitor 2018 moet uitwijzen of dit gelukt is.

Wat hebben wij ervoor gedaan?

1.1 We verlenen medewerking aan het bouwen van nieuwe (huur-)woningen

Op de lopende projecten boekten we veel voortgang.

De exploitatieovereenkomst voor Brittenstein werd getekend en de aanvraag omgevingsvergunning voor 56 sociale huurwoningen werd ingediend.

Voor de ROC-locatie verleenden we een omgevingsvergunning voor een toren met 104 middenklasse huurwoningen, 36 sociale huurwoningen (voor Rijnhart Wonen) en 42 eengezinswoningen.

Voor de locatie Driemaster stelde de raad kaders vast. We bereidden de vaststelling van de plannen voor 49 middenklasse huurwoningen en 49 sociale huurwoningen voor (waaronder twaalf kleine units van 30 m², zoals de raad had gevraagd).

Voor de locatie Amaliaplein breidden we het aantal sociale huurwoningen uit van vijftien naar 21. We verwachten dat ontwikkelaar Lidl overeenstemming bereikt met Rijnhart Wonen over de verkoop.

1.2 Bij nieuwbouwprojecten eisen we ten minste 15% sociale woningbouw

In 2017 zijn zeven van de 47 woningen van nieuwbouwlocatie Cardea als sociale huurwoning toegewezen via Woningnet.

1.3 We maken prestatieafspraken met corporaties en de huurdersbelangenvereniging (HBOL)

Op 14 december ondertekenden Rijnhart Wonen, HBOL en de gemeente prestatieafspraken. Ook met Woonzorg Nederland legden we prestatieafspraken vast.

1.4 We stellen criteria op voor lokaal maatwerk bij toewijzing van woningen

We stelden criteria op, vooral gericht op doorstroming. In goed overleg met Rijnhart Wonen en de HBOL kregen woningzoekenden die een sociale eengezinshuurwoning achterlaten voorrang. Ook kregen vijf jongeren (tot 23 jaar) met lokaal maatwerk een woning toegewezen.

2.1 We passen gemeentelijke accommodaties aan en maken deze efficiënter bruikbaar

Met de huidige en de beoogde huurders van der Sterrentuin bereikten we overeenstemming over een ontwerp voor de Sterrentuin en de werf. De gemeenteraad stelde de benodigde middelen beschikbaar, ook voor verhuizingen, ICT, beheer en inrichting. Voor de uitwerking van de sportnotitie spraken we met de meeste sportverenigingen over aanpassing van de huur- en/of erfpachtovereenkomsten. We spraken vaak met RCL en BOGS om sluitende afspraken te maken over (de financiering van) de vervanging van twee velden, het tijdelijke onderkomen, de nieuwbouw van de clubaccommodatie in eigen beheer en de herinrichting van de buitenruimte. Met Liethorp zochten we naar de beste oplossing voor het vervangen van de asbestdaken. Dit resulteerde in het besluit om voor de helft van het benodigde bedrag garant te staan. Met scouting spraken we over aanpassing van de erfpachtakte met een kleine uitbreiding van het perceel. En maakten we concretere afspraken over gebruik van het eiland (deze worden nog vastgelegd). Met SSCW en VIJL bespraken we een meerjarig voorstel voor de nodige investeringen (extra lus en vervanging top laag). Ook met Alecto, COVS, Velocitas en Leython DC stemden we de aanpassing van de overeenkomsten af.

2.2. We versterken (en onderhouden) speelplaatsen en vormen deze om volgens het Speelruimteplan

We maakten een inhaalslag met het omvormen van speelplaatsen en het herinrichten van bestaande speelplaatsen: de Bloemerd, Dragontuin, Oltmansdreef, Steve Bikoplaats en de Vlaskamp. De Vlaskamp richtten we na overleg met bewoners opnieuw in. Bewoners adopteerden de speelplaats aan het Cees Nooteboompad. Ook bereidden we de vernieuwing of omvorming van vijf speeltuinen in 2018 voor. Momenteel voeren we gesprekken om de speelplaats aan de Luykendreef ook door een groep bewoners te laten adopteren.

2.3 We voeren groot onderhoud en vervanging sportvelden RCL uit

We vervingen twee natuurgrasvelden door twee kunstgrasvelden. Zo maakten we de velden geschikt voor een hogere speelbelasting. Ook realiseerden we hiermee een kwaliteitsverbetering.

3.1 We vormen het A4-informatiecentrum en de directe omgeving om tot een Groene Hart Centrum

We voerden gesprekken met verschillende partijen. Daar kwam een beoogd exploitant uit. Het is de intentie om in 2018 een koopovereenkomst te sluiten.

3.2 We versterken de stadlandverbindingen naar het poldergebied

We voltooiden de belevingsroute vanuit het Singelpark te Leiden. De route staat met bordjes aangegeven. Langs de Ruige Kade maakten we een natuurzone.

3.3 We beheren de grote groengebieden integraal en duurzaam

We verbeteren het duurzaam onderhoud van de grote groengebieden onder andere door schapen in te zetten. Van de percelen die met een maaimachine worden gemaaid verwerken we het maaisel duurzaam. 95% van het maaisel gaat binnen een straal van twintig kilometer naar een gecontracteerde eindgebruiker, die het gebruikt als strooiselbed voor dieren. De resterende 5% wordt erkend gecomposteerd. Bij het bepalen van de tijdstippen van maaien en begrazen houden we rekening met ecologische aspecten.

3.4 We werken het toekomstbeeld park De Houtkamp verder uit

Hier vonden geen ontwikkelingen plaats.

3.5 We richten het Vlikoterrein groen in

We formaliseerden de grondoverdracht. Nu is de gemeente niet alleen juridisch eigenaar van de grond, maar ook economisch eigenaar.

We spraken met ondernemers van de Lage Zijde. Hun input namen we mee in het ontwerp voor een groene en recreatieve inrichting. Er is nog geen definitief ontwerp.

4.1 We gaan diefstal uit woningen tegen met Burgernet en voorlichting via besmettingsbrieven

Met Burgernet en besmettingsbrieven betrekken we inwoners. Zij spelen een cruciale rol bij het tegengaan van woninginbraken. Via Burgernet krijgen mensen die zijn aangemeld oproepen binnen. Zo kunnen inwoners helpen bij opsporing, noodhulp en hulpverlening. Besmettingsbrieven moeten leiden tot meer alertheid in gebieden waar inbrekers actief zijn. Op verzoek organiseerden we verschillende informatie- en voorlichtingsbijeenkomsten.

4.2 We gaan fietsendiefstal tegen, onder andere met een lokfiets en een promoteam

Lokfietsen zijn normale fietsen, uitgerust met een gps-volgsysteem. Bij verplaatsing geeft het systeem een signaal af, waarna fiets en dief kunnen worden opgespoord. Het promotieteam geeft voorlichting over het voorkomen van diefstal.

4.3 We gaan geweldsmisdrijven tegen met het programma VPT (Veilige Publieke Taak) en door gebruik te maken van de Wet tijdelijk huisverbod (Wth)

We gaan intensiever werken met het programma VPT en blijven het instrument Wth inzetten. Door tolerantiegrenzen aan te geven en op te treden tegen geweld (ook achter de voordeur) moet het aantal geweldsdelicten afnemen. Een lastig punt bij het meten van resultaat is wel dat meer bewustzijn van invloed is op het aangiftecijfer.

Prestatie-indicatoren

	Omschrijving	2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie-indicatoren	1. Het rapportcijfer dat Leiderdorpers hun buurt geven (uit de inwonersenquête)	8,1			8,0
	1.1 Het aantal nieuw gebouwde woningen in Leiderdorp	14		48	48
	1.2 Het % sociaal van het totaal aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen in Leiderdorp	100%		15%	15%
	1.4 Het % vrijkomende sociale woningen in Leiderdorp dat toegewezen is aan Leiderdorpers	59%	42 %	50%	nrb
	1.3 Set prestatieafspraken met wooncorporaties	1		2	2
	2.1 Het % inwoners dat vindt dat er voldoende welzijnsvoorzieningen zijn (uit de inwonersenquête)	91%		2	27% ++ 52% + 16% +/-
	2.2 Het aantal formele speelplaatsen	96		89	
	2.2 Het aantal informele speelplaatsen			13	
	3 Het % inwoners dat tevreden is over het aanbod van de recreatievoorzieningen (uit de inwonersenquête)	91%			37% ++ 54% + 6% +/-
	3.2 Toename soortenrijkdom in de grote groenvlakken				
	4. Vermogensmisdrijven per 1.000 inwoners in Leiderdorp	21,7	18,4	21,0	nog niet bekend
	4. Gewelddsmisdrijven per 1.000 inwoners in Leiderdorp	3,0	2,9	3,0	nog niet bekend
	4.1 Diefstal uit woning per 1.000 inwoners in Leiderdorp	2,8	1,5	2,6	nog niet bekend

2C Ruimte in het dorp

Inleiding

Leiderdorp is een prachtig dorp om te wonen, werken en recreëren. Wij nemen de zorg voor de leefomgeving integraal ter hand. We investeren in de kwaliteit van de openbare ruimte en de goede bereikbaarheid van Leiderdorp. Met het oog op de Omgevingswet werken we aan (regionaal) beleid voor een evenwichtige verdeling van functies en een leefomgeving die schoon en gezond is. We werken samen met onze ketenpartners aan de klimaatdoelstellingen, door te streven naar duurzame energieopwekking en een robuuste inrichting van de waterketen.

Doel	Een optimale omgevingskwaliteit bij het inrichten, beheren en gebruiken van de fysieke leefomgeving			
SMART doel	1. Leiderdorp is multimodaal goed bereikbaar en de openbare ruimte nodigt uit tot ontmoeten en verblijven.	2. De bebouwde en onbebouwde ruimte wordt evenwichtig en flexibel gebruikt en heeft een goede en veilige gebruikskwaliteit.	3. De bodem, de lucht en het water voldoen in 2030 aan de gewenste kwaliteit en vormen een goede leefomgeving, ook voor de mens.	4. Leiderdorp werkt aan een klimaatbestendige en gezonde omgeving in 2040.
Activiteiten 2017	1.1 We werken Leidse Ring Noord en R-net Leiderdorp verder uit.	2.1 We werken het aspect verstedelijking van de agenda Omgevingsvisie 2040 uit.	3.1 We voeren natuurmeetnet in.	4.1 We stellen een nieuw actieplan geluid op.
	1.2 We voeren de uitvoeringsmaatregelen IVVP en Fietsnota uit.	2.2 We stimuleren particulier beheer en onderhoud van openbaar groen en spelen.	3.2 We leggen natuurvriendelijke oevers aan en versterken ze waar mogelijk met bloemrijke bermen.	4.2 We nemen maatregelen om de kwaliteit van het oppervlaktewatersysteem te verbeteren.
	1.3 We stellen een gebiedsvisie voor De Baanderij op.	2.3 We actualiseren bestemmingsplannen en verordeningen.	3.3 We actualiseren de verordening op de beplantingen.	4.3 We doen onderzoek naar de robuustheid van de bestaande waterketen bij verschillende weersomstandigheden.
	1.4 We voeren groot onderhoud Leyhof uit.	2.4 We stellen een programma van eisen, nota van uitgangspunten of ontwikkelvisie op voor ruimtelijke ontwikkelingen.		4.4 We vormen het gemengd riool om naar een gescheiden rioolstelsel.
		2.5 We zien toe op en handhaven een schone en veilige openbare ruimte.		4.5 We werken het aspect energietransities van de agenda Omgevingsvisie 2040 uit.
		2.6 We verlenen medewerking aan (uitbreidings)plannen en toetsing van de plannen aan vastgestelde uitgangspunten voor projecten, waaronder in ieder geval Winkelhof, Amaliaplein, ROC-locatie en Driemaster.		4.6 We stimuleren groene en onverharde tuinen.
				4.7 Openbare publieke oplaadpalen.

Wat hebben wij bereikt?

1. Leiderdorp is multimodaal goed bereikbaar en de openbare ruimte nodigt uit tot ontmoeten en verblijven

Om de bereikbaarheid op peil te houden zetten we afgelopen jaar in op regionale verbindingen. Zo voerden we R-net in (lijn 410) en ontwikkelden Leiden en Leiderdorp de Leidse Ring Noord samen verder. Lokaal besteedden we aandacht aan verbetering van de fietskwaliteit door fietsverbindingen op te waarderen. We pakten bijvoorbeeld het fietspad langs de Engelendaal en Persant Snoepweg aan. Het pad werd verbreed en vlakker gemaakt.

2. De bebouwde en onbebouwde ruimte wordt evenwichtig en flexibel gebruikt en heeft een goede en veilige gebruikskwaliteit

Zowel in bebouwde als onbebouwde ruimte vonden verschillende initiatieven en projecten plaats, van klein tot groot. Met het oog op de toekomst werkten we aan het heden met de ervaring die we in het verleden opdeden.

3. De bodem, de lucht en het water voldoen in 2030 aan de gewenste kwaliteit en vormen een goede leefomgeving, ook voor de mens

Voor mens, plant en dier is de kwaliteit van de leefomgeving van levensbelang. Maatregelen die significant bijdragen aan schone lucht, bodem en water in combinatie met leefruimte voor flora en fauna borgden we in onze plannen. Op het gebied van milieu deden we dit in nauwe samenwerking met de Omgevingsdienst West-Holland.

4. Leiderdorp werkt aan een klimaatbestendige en gezonde omgeving in 2040

Klimaatverandering is een belangrijk thema in de komende decennia. We dragen bij aan de klimaatafspraken door de transitie naar duurzame energie te stimuleren en afspraken hierover te borgen. Ook zorgen we dat het dorp de effecten die nu al optreden kan opvangen. Zoals de effecten van hevige regenbuien. Wij borgden maatregelen in onze plannen en leverden zo een bijdrage aan een gezondere leefomgeving.

Wat hebben wij ervoor gedaan?

1.1 We werken Leidse Ring Noord en R-net Leiderdorp verder uit.

Leidse Ring Noord werkten we in 2017 uit, de besluitvorming staat gepland voor 2018.

In 2017 maakten we zes haltes voor R-net, met de bijbehorende (fiets)voorzieningen. Daarmee is R-net uitgerold in Leiderdorp. Toen in december de nieuwe dienstregeling inging, ging ook de R-netbus rijden.

1.2 We voeren de uitvoeringsmaatregelen IVVP en Fietsnota uit

IVVP:

- In 2017 voltooiden we de laatste schoolzone bij basisschool Elckerlyc. Nu hebben alle basisscholen in Leiderdorp een schoolzone. In 2018 beginnen we met de evaluatie van de schoolzones.
- In 2017 stelden we samen met de directe omgeving het definitieve ontwerp Hoogmadeseweg op. Dit ontwerp maakt het voor verkeersdeelnemers duidelijker dat ze zich in een 30 km-zone bevinden. Zowel de verkeersveiligheid als de leefbaarheid zal hierdoor verbeteren. De uitvoering van het ontwerp staat gepland in 2018, na oplevering van de Persant Snoepweg.
- Voor de herinrichting van de Ercalaan en de Acacialaan keken we in een breder perspectief naar de verkeersstructuur. Want we willen de verkeersveiligheid en leefbaarheid in de straten verbeteren én het extra verkeer door de ontwikkeling Amaliaplein kunnen opvangen. We namen ook het functioneren van de Simon Smitweg ter hoogte van het gemeentehuis mee. We streven naar een verkeersstructuur die gedragen wordt. Daarom betrokken we bewoners en organisaties in het gebied en schakelden we adviesbureau Movares in. We bieden het advies voor de verkeersstructuur in het eerste kwartaal van 2018 aan het college aan. Het verdere ontwerp van de wegen staat in 2018 op het programma.

Fietsnota:

- We inventariseerden welke fietspaaltjes niet meer nodig zijn. Overbodige paaltjes verwijderden we in de tweede helft van 2017. Zo verbeterden we de verkeersveiligheid op fietspaden. In 2018 kiezen we een uniforme fietspaal uit voor Leiderdorp, waarmee we de kans op enkelzijdige ongevallen verder kunnen verkleinen.
- In 2017 begonnen we met het groot onderhoud aan de Persant Snoepweg. Ook de fietsinfrastructuur wordt meegenomen. Voorafgaand aan de wegwerkzaamheden aan de Persant Snoepweg vervingen we het fietspad en voetpad ter hoogte van de Houtkamp door een easypad. Het fietspad is nu breder en vlakker dan eerst. Dit verbetert het fietscomfort en voldoet aan de richtlijnen van de Fietsnota. Ook op andere trajecten langs de Persant Snoepweg gaan we het fietspad verbeteren. De voorbereidingen gingen in 2017 al van start. Uitvoering vindt plaats na afronding van de werkzaamheden aan de rijbaan voor het gemotoriseerde verkeer.

1.3 We stellen een gebiedsvisie voor De Baanderij op

We maakten een begin met de gebiedsvisie Baanderij. Het creëren van een breed gemeenschappelijk draagvlak voor de gebiedsvisie is hier van groot belang. Het jaar 2017 was daarom vooral een voorbereidend jaar van verkenning en inventarisatie. In 2018 werken we de ideeën verder uit en starten we met het opstellen van een plan van aanpak. Dit doen we samen met betrokkenen, zoals marktpartijen, ondernemers, omwonenden en andere belanghebbenden.

1.4 We voeren groot onderhoud Leyhof uit

In de woonwijk Leyhof in Leiderdorp is de openbare infrastructuur ernstig verzakt. De woonwijk is eind jaren negentig aangelegd. Het gebied is toen integraal opgehoogd met zand. De gemeente wil de straat weer terugbrengen naar de originele hoogte. In 2017 gingen de voorbereidende werkzaamheden van start. De bewoners waren actief betrokken. In 2017 begonnen we ook met het ophogen van het straatwerk op diverse plekken. De grootschalige werkzaamheden voeren we in 2018 uit.

2.1 We werken het aspect verstedelijking van de agenda Omgevingsvisie 2040 uit

In april 2017 werd de Regionale agenda Omgevingsvisie 2040 Hart van Holland vastgesteld. Hart van Holland is een integrale regionale benadering van de ruimtelijke vraagstukken. Voor het aspect verstedelijking is samen met deelnemende gemeenten een plan van aanpak gemaakt. Het thema verstedelijking is nauw gerelateerd aan de thema's mobiliteit, bodemdaling, duurzaamheid en leefomgeving, die het samenwerkingsverband Hart van Holland ook uitwerkt.

2.2 We stimuleren particulier beheer en onderhoud van openbaar groen en spelen

We stelden een adoptieovereenkomst op waarmee we kunnen inspelen op de vraag naar zelfonderhoud van bewoners.

2.3 We actualiseren bestemmingsplannen en verordeningen

We stelden het erfgoedbeleid en de archeologische waardenkaart vast. We hadden geen aanleiding of noodzaak om het huidige afwijkingenbeleid te actualiseren. In 2017 actualiseerden we geen bestemmingsplannen. Wel stelden we een nieuw ontwerpbestemmingsplan op voor de ontwikkeling Amaliaplein. De voortgang van de projecten De Baanderij en Leidse Ring Noord loopt achter. Daarom werkten we niet aan nieuwe bestemmingsplannen.

2.4 We stellen een programma van eisen, nota van uitgangspunten of ontwikkelvisie op voor ruimtelijke ontwikkelingen

Aan het groeiend aantal initiatieven voor ruimtelijke ontwikkeling merkten we in de loop van 2017 duidelijk dat de economie opleeft. De markt is onder andere geïnteresseerd in functiewijziging richting wonen en verdichting gekoppeld aan de stedelijke transformatie. Op deze vragen reageerden we integraal. We stelden onder andere de volgende uitgangspunten en visies op:

- Ruimtelijke uitgangspunten Lijnbaan 13: voormalig KPN-gebouw, vraag om transformatie richting wonen
- Ruimtelijke uitgangspunten Pinksterbloem: Rijnhart Wonen wil een deel van de gebouwen slopen en meer woningen terugbouwen
- Eerste verkenning ruimtelijke uitgangspunten de Buit
- Locatieonderzoek en ruimtelijke uitgangspunten voor de warmtehub, een onderdeel van de warmterotonde naar Leiden van Warmtebedrijf Rotterdam
- Integrale ruimtelijke verkenningen voor diverse, voorlopig nog vertrouwelijke, initiatieven

2.5 We zien toe op en handhaven een schone en veilige openbare ruimte

We monitoren de openbare ruimte twee keer per jaar met een beeldkwaliteitsmeting. Om de beeldkwaliteit voor een langere periode te waarborgen stellen we beheerplannen op of actualiseren deze.

2.6 We verlenen medewerking aan (uitbreidings)plannen en toetsing van de plannen aan vastgestelde uitgangspunten voor projecten, waaronder in ieder geval Winkelhof, Amaliaplein, ROC-locatie en Driemaster

Voor het project Winkelhof werkten we mee aan initiatieven van de eigenaar voor de uitbreiding van het winkelcentrum. Naar verwachting is een besluit hierover pas halverwege 2018 mogelijk.

We stelden het bestemmingsplan Amaliaplein en detailhandel Oude Dorp op en stelden het beeldkwaliteitsplan als toetsingskader voor welstand vast. Ontwikkelaar Lidl ontwikkelde de bouwplannen voor supermarkt en woningen en dient in 2018 de aanvragen omgevingsvergunning in. Besloten is de procedures voor het bestemmingsplan en de omgevingsvergunning gelijktijdig in de coördinatieprocedure te doorlopen. Lidl heeft aangegeven 21 in plaats van de vereiste vijftien sociale huurwoningen te bouwen. Voor de ROC-locatie doorliepen we de vereiste ruimtelijke procedures met succes. De bouw van de hoogste woontoren in Leiderdorp met 22 verdiepingen met in totaal 104 middenklasse huurwoningen wordt nu zeer realistisch. Naast de toren omvat het programma ook 36 sociale huurwoningen en 42 eengezinskooptwoningen.

Voor Driemaster stelden we het stedenbouwkundig plan vast. Verder voerden we onderhandelingen met de ontwikkelende partijen over de exploitatieovereenkomsten. De ontwikkelende partijen werkten de plannen verder uit. Wij begeleidden ze bij de ruimtelijke onderbouwing. De planologische procedures starten echter pas in 2018.

3.1 We voeren natuurmeetnet in

We voerden een nulmeting uit. De resultaten volgen in 2018.

3.2 We leggen natuurvriendelijke oevers aan en versterken ze waar mogelijk met bloemrijke bermen

We combineren het aanleggen van natuurvriendelijke oevers met herinrichtings- en vervangingsprojecten in de openbare ruimte. We bereidden plannen voor om bloembollen en stinzenplanten te planten in diverse bermen. Zodat de bermen van Leiderdorp steeds soortenrijker worden.

3.3 We actualiseren de verordening op de beplantingen

We werkten de verordening op de beplantingen uit. Het concept bespraken we met de groenbelangenverenigingen.

4.1 We stellen een nieuw actieplan geluid op

In 2017 werkten we samen met de Omgevingsdienst West-Holland aan de actualisatie van het actieplan geluid. Maatregelen in de afgelopen jaren hebben geleid tot een daling van het aantal door geluid gehinderde inwoners. In 2018 bieden we het geactualiseerde plan aan het college aan.

4.2 We nemen maatregelen om de kwaliteit van het oppervlaktewaterstelsel te verbeteren

De voorbereidingen om het oppervlaktewater door te rekenen en daarmee de capaciteit van de duikers in beeld te brengen gingen in 2017 van start. In 2018 werken we dit in een plan uit.

4.3 We doen onderzoek naar de robuustheid van de bestaande waterketen bij verschillende weersomstandigheden

Samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland (HHR) rekenen we het watersysteem door en maken we de kwetsbare objecten inzichtelijk. We rekenen zowel het rioolsysteem als het watersysteem door. Op basis van deze berekeningen en een analyse van de meetlocaties in het rioolsysteem krijgt de gemeente een beter beeld van het functioneren van het totale systeem.

4.4 We vormen het gemengd riool om naar een gescheiden rioolstelsel

We namen in het Integraal Water Keten Plan 2019-2023 op dat bij rioolvervanging een gescheiden stelsel wordt aangelegd met een hemelwaterafvoercapaciteit van (ontwerp)BUI=10.

4.5 We werken het aspect energietransities van de agenda Omgevingsvisie 2040 uit

Het afgelopen jaar sloten we in Holland Rijnland-verband een energieakkoord. Met het energieakkoord committeert de regio zich aan de ambitie om in 2050 een energieneutrale regio te zijn. Na ondertekening van het energieakkoord in september 2017 begonnen we met de verdere uitwerking en uitvoering, met de focus op energiebesparing, warmtetransitie, zon op daken, zonnevelden en windenergie.

4.6 We stimuleren groene en onverharde tuinen

We organiseerden een ontwerpwedstrijd voor de bewoners van Leiderdorp. De ontwerpen die de eerste en tweede prijs kregen, werken wij in 2018 uit.

4.7 Openbare publieke oplaadpalen.

In 2017 stelde Leiderdorp beleidsregels en een modelovereenkomst vast voor openbare publieke oplaadpalen. Ook tekenden we een overeenkomst met Allego. In het derde en vierde kwartaal van 2017 plaatsten we de eerste oplaadpalen. In totaal plaatsten we in 2017 acht oplaadpalen en kwamen 28 aanvragen binnen.

Prestatie-indicatoren

	Omschrijving	2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie- indicatoren	Het % inwoners dat het groen als goed of uitstekend beoordeelt (uit de inwonersenquête)	60%			63%
	Het % inwoners dat het wateronderhoud als goed of uitstekend beoordeelt (uit de inwonersenquête)	66%			65%
	Het % inwoners dat het wegenonderhoud als goed of uitstekend beoordeelt (uit de inwonersenquête)	47%			46%
	Het % inwoners dat het onderhoud verkeersvoorzieningen als goed of uitstekend beoordeelt (uit de inwonersenquête)	60%			64%
	Het % inwoners dat het onderhoud straatmeubilair als goed of uitstekend beoordeelt (uit de inwonersenquête)	62%			65%
	Het % inwoners dat het onderhoud speeltoestellen als goed of uitstekend beoordeelt (uit de inwonersenquête)	57%			55%
	Het % inwoners dat actief is of actief te krijgen is om het gemeentelijk groen te onderhouden	27%			22%

2D Dienstverlening aan het dorp

Inleiding

De klant staat centraal. Dat betekent dat de vraag van de klant onze dienstverlening bepaalt. Het Serviceplein (klantcontactcentrum) is de ingang voor vragen van inwoners, ondernemers en instellingen. Hier kunnen zij terecht voor (service bij het verkrijgen van) alle producten (zoals reisdocumenten en vergunningen), diensten (onder andere afvalinzameling en groenonderhoud) en informatie van en over de gemeente (bijvoorbeeld bestemmingsplannen en (tijdelijke) verkeersaanpassingen).

Doel	Het bieden van efficiënte en vraaggerichte dienstverlening	
SMART doel	1. Het bieden van service bij het verkrijgen van producten, diensten en informatie van en over de gemeente, via effectieve, anticiperende en snelle online communicatie.	2. Tijdige en zorgvuldige vergunningverlening, toezicht op de vergunningen en handhaving waar nodig.
Activiteiten 2017	1.1 We ontwikkelen het Serviceplein verder door.	2.1 We werken de werkprocessen verder uit volgens het VTH-beleidsplan 2016-2020.
	1.2 We werken aan de overheid digitaal 2017 en de Digitale Agenda 2020.	2.2 We treffen voorbereidingen voor de komst van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen.
	1.3 We verbeteren adresgegevens in de BRP via het project Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA).	2.3 We monitoren en verbeteren de klanttevredenheid.
	1.4 We volgen de proeftuin 'Bezorgen reisdocumenten'.	
	1.5 We stellen socialmediabeleid op en implementeren het.	
	1.6 We monitoren en verbeteren de klanttevredenheid.	

Wat hebben wij bereikt?

1. Het bieden van service bij het verkrijgen van producten, diensten en informatie van en over de gemeente, via effectieve, anticiperende en snelle online communicatie

De klant staat centraal: de vraag van onze klant bepaalt onze dienstverlening. Het Serviceplein is continu in ontwikkeling om te kunnen inspelen op de vragen en verwachtingen van inwoners, ondernemers en instellingen. Dit is een continu proces.

2. Tijdige en zorgvuldige vergunningverlening, toezicht op de vergunningen en handhaving waar nodig

Voor het continu proces van reguliere aanvragen waren we ook in 2017 voldoende ingericht. Als zich een groot (complex) bouwproject aandient, beschikken we over budget om externe ondersteuning in te huren voor het toetsen en het houden van toezicht. Zodat de reguliere aanvragen gewoon doorgang blijven vinden.

Wat hebben wij ervoor gedaan?

1.1 We ontwikkelen het Serviceplein verder door

Het Serviceplein is dé ingang voor vragen van inwoners, ondernemers en instellingen. Het Serviceplein biedt service bij het verkrijgen van alle producten, diensten en informatie. De medewerkers van het Serviceplein hebben de afgelopen vier jaar een ontwikkeltraject doorlopen om in aanmerking te komen voor de functie van klantcontactmedewerker. Het Organisatieplan Serviceplein Leiderdorp (ontwikkeling en plaatsing klantcontactmedewerkers Serviceplein) werd in het derde kwartaal van 2017 vastgesteld. Ook het functieprofiel van de nieuwe functie klantcontactmedewerker werd vastgesteld. De medewerkers zijn met ingang van 1 januari 2018 op deze functie geplaatst.

We gebruiken de lean-benadering om processen efficiënter en sneller te maken, zonder overbodige processtappen. We namen een aantal producten van Belastingen en Bouwen & Wonen volgens deze benadering onder de loep. Na twee succesvolle pilots konden we ze overbrengen naar de eerstelijnsdienstverlening van het Serviceplein. In 2017 maakten we ook een begin met het overbrengen van de producten Evenementenvergunning en Gehandicaptenparkeerkaart en -plaats naar de eerste lijn. Coaching, training en kennisoverdracht blijven een belangrijke rol spelen in de doorontwikkeling van de Servicepleinmedewerkers. In 2017 breidden we het aantal e-formulieren verder uit met drie nieuwe formulieren: klacht tegen ambtelijk optreden, declaratieformulier wijkinitiatief en het schademeldingsformulier. Daarnaast wijzigden we een aantal bestaande e-formulieren en maakten ze gebruikersvriendelijker, waaronder de melding openbare ruimte.

Bij de frontoffice verdwijnt vanaf 2019 veel routinewerk. Dat is een gevolg van onder andere de paspoortdip. Er komen nieuwe, complexere werkzaamheden voor in de plaats en de backoffice krijgt meer werk. Aan de fysieke klantcontacten die overblijven worden steeds hogere eisen gesteld. Kort samengevat: het werk wordt complexer en vereist meer vakdeskundigheid, gastvrijheid en vaardigheden. We moeten op beide sporen – het digitale en het menselijke – transformeren naar excellentie. Die excellentie past bij de nieuwe overheid, maar vooral bij de continu veranderende vragen en verwachtingen van inwoners en ondernemers. Vooruitlopend daarop gingen wij in het derde kwartaal van 2017 van start met het project Hostmanship. Dit doen we samen met Leiden, Oegstgeest, Zoeterwoude en Servicepunt71. De kerngedachte van hostmanship is jezelf, elkaar en anderen welkom heten. Dat kunnen collega's, inwoners, ondernemers en instellingen zijn. Zo ontstaat inzicht in hoe de ander behandeld wil worden en ontstaat een cultuur waarin de mens echt centraal komt te staan.

De gemeente wil haar inwoners goede en efficiënte dienstverlening bieden. Door zaken anders te organiseren kunnen we de dienstverlening aan onze inwoners verbeteren en tegelijkertijd interne werkprocessen efficiënter uitvoeren. Hiervoor willen we de openingstijden van het Serviceplein aanpassen. Van 17 juli tot en met 31 december 2017 liep de de pilot 'wijziging openingstijden Serviceplein'. In januari 2018 evalueren we de pilot. Tijdens de pilot inventariseerden we de wensen van de Leiderdorperse inwoners. We hielden een enquête onder de Leiderdorperse deelnemers aan het regiopanel en bezoekers van het gemeentehuis. De uitkomsten nemen we mee in de evaluatie. Op basis van de resultaten van de pilot en de uitkomsten van de enquête bepalen we de nieuwe openingstijden in 2018 definitief en voeren we ze in.

1.2 We werken aan de overheid digitaal 2017 en de Digitale Agenda 2020

De Digitale Agenda 2020 is een collectieve digitale agenda dienstverlening, waarmee alle gemeenten in Nederland aan de slag zijn. De Digitale Agenda 2020 helpt gemeenten hun rol te pakken in de constant veranderende informatiesamenleving. De informatiesamenleving heeft zo'n impact op de bestuurlijke taakuitoefening, de interne werkprocessen en de gemeentelijke dienstverlening, dat gemeenten deze uitdagingen alleen samen aankunnen. Collectief optreden maakt gemeenten sterker en slagvaardiger. Wij trekken samen op met Zoeterwoude, Oegstgeest en Leiden. In 2017 vervingen we in samenwerking met de gemeente Oegstgeest het kassasysteem G-kas door JCC-betalen. Met dit nieuwe systeem voldoen wij aan de eisen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), die op 25 mei 2018 in werking treedt. Vanaf die datum geldt in de hele Europese Unie dezelfde privacywetgeving. De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) geldt dan niet meer. De AVG legt meer verantwoordelijkheid bij organisaties om aan te tonen dat zij aan de privacyregels voldoen. Door te voldoen aan de verantwoordingsplicht (accountability) leveren wij een belangrijke bijdrage aan de bescherming van het grondrecht van mensen op privacy. De verantwoordingsplicht houdt in dat wij moeten kunnen aantonen dat onze verwerkingen van persoonsgegevens - ook in het kassasysteem - aan de regels van de AVG voldoen. Met ons nieuwe kassasysteem JCC-betalen zijn wij hierop ingericht.

1.3 We verbeteren adresgegevens in de BRP via het project Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA)

Verkeerde registratie van adressen in de Basisregistratie Personen (BRP) vormt vaak de basis voor allerlei vormen van fraude, zoals het onrechtmatig aanvragen van uitkeringen, toeslagen, kinderbijslag en studiefinanciering. Met het project LAA investeert de overheid in het verbeteren van adresgegevens in de BRP en in de aanpak van adresfraude. Leiderdorp sloot zich in juni 2017 aan bij het project LAA. In de aanpak werken wij samen met Zoeterwoude, Oegstgeest en Leiden, het Sociaal Team Leiderdorp, Sociale Zaken Leiden, het Veiligheidshuis en de wijkagenten.

1.4 We volgen de proeftuin 'Bezorgen reisdocumenten'

Sinds 1 november 2016 mogen gemeenten mét een convenant paspoorten en ID-kaarten bij burgers thuis bezorgen. Vanaf 1 januari 2018 mogen ook gemeenten zónder convenant - zoals Leiderdorp - de dienstverlening aan de burger uitbreiden met het (thuis)bezorgen van reisdocumenten. In augustus 2017 startten we samen met de gemeente Zoeterwoude een onderzoek naar de verschillende mogelijkheden van thuisbezorgen (100% thuisbezorgen of als keuze met een bijdrage in de kosten) en de financiële consequenties daarvan.

1.5 We stellen socialmediabeleid op en implementeren het

Wij bieden onze dienstverlening aan inwoners en ondernemers steeds meer digitaal aan. Ook werken wij hard om nog effectiever, anticiperender en sneller online te communiceren via websites en sociale media. Leiderdorp is te vinden op Twitter, Facebook, LinkedIn en Instagram. De resultaatteams bestuur en organisatieondersteuning en Serviceplein klantcontact maakten in 2017 een

begin met het opstellen van socialmediabeleid. Wij willen dit in 2018 afronden en dan onder andere starten met webcare bij het Serviceplein.

1.6 We monitoren en verbeteren de klanttevredenheid

We gebruiken de Burgerpeiling (Waar staat je gemeente), het dashboard dienstverlening (continumeting) en de Leiderdorpse inwonersenquête (tweejaarlijks) om de klanttevredenheid te monitoren en te verbeteren. We maken de kwaliteit en prestaties van de gemeentelijke dienstverlening en de betrokken medewerkers inzichtelijk. De uitkomsten gebruiken we om de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren, zodat we efficiënte en vraaggerichte dienstverlening kunnen garanderen. De prestatie-indicatoren aan het eind van dit subprogramma zijn nieuw en komen overeen met de prestatie-indicatoren voor dienstverlening van <http://www.waarstaatjegemeente.nl/>.

2.1 We werken de werkprocessen verder uit volgens het VTH-beleidsplan 2016-2020

Hierin maakten we de eerste start. We schaffen een nieuw VTH-pakket aan in 2018. Dit is een aanbestedingstraject van vier gemeenten.

2.2 We treffen voorbereidingen voor de komst van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

We organiseerden een informatieavond voor de raadsleden. Als gevolg van het uitstellen van beide wetten gaven we hier in 2017 verder niet veel prioriteit aan. Naar verwachting vindt de invoering niet plaats voor 2024.

2.3 We monitoren en verbeteren de klanttevredenheid

We gebruiken de Burgerpeiling (Waar staat je gemeente) en het dashboard dienstverlening (continumeting) om de klanttevredenheid te monitoren en te verbeteren. Het VTH-beleidsplan bevat een hoofdstuk kwaliteitsborging. Onderdeel hiervan is een tweejaarlijks klanttevredenheidsonderzoek. Om onszelf scherp te houden en ook om de toets der kritiek te kunnen doorstaan, vinden we het belangrijk ons periodiek door derden te laten beoordelen.

Prestatie-indicatoren

	Omschrijving	2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie-indicatoren	Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven voor de dienstverlening van de gemeente	-	-	-	7
	Het percentage inwoners dat ontevreden is over de dienstverlening van de gemeente	-	-	-	23%
	Het percentage inwoners dat het aanvragen (product of dienst) of het voorleggen (situatie) gemakkelijk vindt	-	-	-	70%
	Het percentage inwoners dat de afhandelingstijd acceptabel vindt	77%	-	-	74%
	Het percentage inwoners dat vindt dat de medewerker van de gemeente waarmee zij contact hadden voldoende deskundig was	87%	-	-	85%
	Het percentage inwoners dat vindt dat er voldoende communicatie is over het verloop van de afhandeling	-	-	-	64%
	Het percentage inwoners dat van mening is dat de gemeente heldere taal gebruikt in de communicatie en informatievoorziening	84%	-	-	79%
	Het percentage inwoners dat tevreden is over de klantvriendelijkheid	91%	-	-	89%
	Het percentage inwoners dat de digitale dienstverlening van de gemeente als uitstekend of goed beoordeelt	-	-	-	72%

	Omschrijving	2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
	Het percentage inwoners dat de communicatie en voorlichting van de gemeente als uitstekend of goed beoordeelt	-	-	-	74%
	Het percentage brieven, e-mails en meldingen dat tijdig is beantwoord en afgehandeld.	-	-	-	-

De prestatie-indicatoren komen uit de inwonersenquête Leiderdorp. De inwonersenquête wordt om het jaar uitgevoerd (2015 en 2017).

2E Grondexploitaties

Inleiding

Leiderdorp heeft verschillende ruimtelijke projecten in ontwikkeling. Via de rapportage Gemeentelijke Integrale Grondexploitatie (GIG) informeren we de raad over de projecten met een grondexploitatie of projecten die we op een vergelijkbare manier bewaken. Meer informatie over deze ruimtelijke projecten staat dan ook in de recentste rapportage: de GIG 2018. De voortgangsrapportage GIG 2017 is te vinden in de tweede bestuursrapportage uit het laatste kwartaal van 2017. In de paragraaf Grondbeleid lichten we de stand van de projecten toe. Door nieuwe wetgeving valt het project Centrumplein niet meer onder grondexploitatie. De werkzaamheden voor dit project zijn nu onderdeel van de reguliere werkzaamheden in 2C Ruimte in het dorp.

Doel	Een optimale omgevingskwaliteit bij het inrichten, beheren en gebruiken van de fysieke leefomgeving.	
SMART doel	1. Financiële en inhoudelijke bewaking bij verkoop gemeentegrond bij concrete projecten.	2. Een zorgvuldige inpassing van de verbreding van de rijksweg A4 voor een betere woon-, werk- en leefomgeving, met extra recreatiemogelijkheden.
Activiteiten 2017	1.1 We stellen de grondexploitatie nieuwbouwwontwikkeling Driemaster op en bewaken deze.	2.1 We ontplooiën verkoopactiviteiten voor de ontwikkelingen Bospoort, Vierzicht en kavel aan de Boomgaardlaan.
	1.2 We bewaken de grondexploitatie nieuwbouwwontwikkeling Amaliaplein.	

Wat hebben wij bereikt?

1. Financiële en inhoudelijke bewaking bij verkoop gemeentegrond bij concrete projecten

In 2017 verkochten we geen gronden.

2. Een zorgvuldige inpassing van de verbreding van de rijksweg A4 voor een betere woon-, werk- en leefomgeving, met extra recreatiemogelijkheden

We rondden het project Plantage (woningbouw) af. De fietsoversteek op de Persant Snoepweg namen we mee bij de werkzaamheden aan de Persant Snoepweg.

Wat hebben wij ervoor gedaan?

1.1 We stellen de grondexploitatie nieuwbouwwontwikkeling Driemaster op en bewaken deze

Met de drie betrokken partijen stelden we exploitatieovereenkomsten op:

- Met Rijnhart Wonen voor 49 sociale huurwoningen
- Met Syntrus Achmea voor 49 middenklasse huurwoningen
- Met Philadelphia voor twee zorgwoningen voor ieder negen personen

1.2 We bewaken de grondexploitatie nieuwbouwwontwikkeling Amaliaplein

De inhoudelijke omschrijving van werkzaamheden valt onder programma 2C Ruimte in het dorp. In 2017 realiseerden we volgens planning nog geen opbrengsten. De uitgaven in 2017 waren in lijn met de begroting. Met uitzondering van een uitgave voor verkeersadvies voor een herziening van de verkeerssituatie rondom de ontwikkeling. In de Gemeentelijk Integrale Grondexploitatie 2018 onderbouwden we overige toekomstige wijzigingen door scopewijzigingen en lichten deze toe.

2.1 We ontplooiën verkoopactiviteiten voor de ontwikkelingen Bospoort, Vierzicht en kavel aan de Boomgaardlaan

We spraken met potentiële gegadigden, maar helaas leidde dat nog niet tot concrete verkoop of plannen. Door de gunstige economische ontwikkeling nam de interesse wel onmiskenbaar toe. Kansen groeien.

Prestatie-indicatoren

	Omschrijving	2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie-indicatoren	1.1.1 College- en raadsbesluit voor aangaan overeenkomst				
	1.1.2 Vergunningverlening			100%	
	1.1.3 Verkoop en overdracht gronden				
	1.2.1 College- en raadsbesluit voor aangaan overeenkomst			100%	
	1.2.2 Vergunningverlening			75%	
	1.2.3 Verkoop en overdracht gronden				
	2.1.1 Opleveren bouwrijpe grond paviljoens Bospoort Zuid				0%
	2.1.2 Opleveren bouwrijpe grond Bospoort Noord			100%	100%
	2.1.3 Vergunningverlening Bospoort Noord			100%	0%
	2.1.4 Verkoop gronden kavel Boomgaardlaan			100%	0%
	2.1.5 Vierzicht verkoop kavels				0%

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 staan er beleidsindicatoren in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo kunnen we gemakkelijker gemeenten met elkaar vergelijken. In de tabel staan de voor dit programma relevante indicatoren. De peildatum is 01-09-2017, de gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp en het landelijk gemiddelde. De beleidsindicatoren vormen een aanvulling op de prestatie-indicatoren per subprogramma.

Progr.	Indicator	eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
2	Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2014	5	6	ABF
2	Fijn huishoudelijk restafval	kg	2015	218	200	CBS
2	Hernieuwbare elektriciteit	%	2015	1	11,8	Rijkswaterstaat
2	Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	3	8	VeiligheidNL
2	Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	%	2015	7	9	VeiligheidNL
2	Demografische druk	%	2017	80,1	69	CBS
2	Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	2016	104,7	134	LISA
2	Bruto gemeentelijk product (verwacht/ gemeten)	index	2013	79	100	Atlas voor Gemeenten
2	Functiemenging	%	2016	49,5	52,1	LISA

Wat heeft het gekost?

2 Aantrekkelijk Leiderdorp bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
2A Werken en ondernemen in het dorp	Lasten	229	99	20	119	83	37
	Baten	-14	-31	0	-31	5	-36
Saldo		216	69	20	89	88	1
2B Wonen en recreëren in het dorp	Lasten	482	322	45	367	422	-55
	Baten	-45	-141	-17	-158	-192	35
Saldo		437	181	28	210	230	-21
2C Ruimte in het dorp	Lasten	20.006	7.648	134	7.782	7.249	532
	Baten	-5.926	-5.226	-2.752	-7.978	-8.325	347
Saldo		14.079	2.422	-2.618	-196	-1.076	880
2D Dienstverlening in het dorp	Lasten	1.640	367	53	420	433	-14
	Baten	-1.101	-776	-256	-1.033	-1.059	26
Saldo		539	-410	-203	-613	-626	13
2E Grondexploitaties	Lasten	8.135	13.043	-5.342	7.702	-2.547	10.248
	Baten	-3.715	-18.601	3.312	-15.288	-5.258	-10.030
Saldo		4.421	-5.557	-2.029	-7.586	-7.805	218
Programma	Lasten	30.492	21.479	-5.090	16.390	5.642	10.748
	Baten	-10.801	-24.774	287	-24.487	-14.830	-9.657
Saldo van baten en lasten		19.691	-3.295	-4.802	-8.097	-9.189	1.091
Reserves	Toevoeging	5.370	16.549	-4.657	11.892	12.582	-690
	Onttrekking	-17.220	-11.308	11.747	439	476	-37
Mutaties reserves		-11.850	5.242	7.089	12.331	13.058	-728
Resultaat		7.841	1.947	2.287	4.233	3.870	364

Verschillen programma's begroot na wijziging ten opzichte van werkelijk 2017

We baseren de verschillenanalyse op afwijkingen > € 50.000. Afwijkingen < € 50.000 per programmaonderdeel lichten we niet nader toe.

2B Wonen en recreëren in het dorp

Lasten:

De Omgevingsdienst West-Holland (ODWH) voert de inrichting van de bijenlandschappen binnen de groene cirkels uit. De niet begrote ontvangen subsidie van € 40.000 die de gemeente hiervoor ontving, hebben we overgemaakt aan de ODWH.

2C Ruimte in het dorp

Lasten:

Binnen de lasten van reiniging ontstond per saldo een nadeel van € 34.700. Hierin namen we de extra kosten van € 102.000 voor de invoering van het omgekeerd inzamelen mee.

Ook maakten we in 2017 minder kosten voor het dagelijks onderhoud vanuit IBOR (onder andere wegen en waterwerken). Het gaat om een bedrag van circa € 328.000. Reden voor de onderuitputting is het uitstel van een aantal werkzaamheden. Door een langere voorbereidingstijd voor bijvoorbeeld de Vossiuslaan zijn de onderhoudswerkzaamheden opgeschoven.

Ook resteert binnen de ODWH een budget van circa € 70.000 als gevolg van opgenomen frictiekosten. In 2017 werd hier nog beperkt beroep op gedaan. Daarnaast bleef nog een bedrag van circa € 95.000 over voor duurzaamheid.

Tegenover deze voordelen staat binnen begraafplaatsrechten een overschrijding van ongeveer € 137.000. De oorzaak is de storting in de voorziening afkoopsommen begraafplaats. Jaarlijks storten we de afkoopsommen van het meerjarig onderhoud van graven en onttrekken we vervolgens het benodigde bedrag voor het onderhoud. Het overige verschil bestaat uit diverse kleinere mutaties.

Baten:

Binnen reiniging hadden we een voordeel van € 219.000. Dit komt onder andere door een hogere opbrengst voor oud papier en plastic, metaal en drankverpakking (PMD). Daarnaast ontvingen we € 42.000 van de provincie voor de herinrichting Muzenlaan. Het overige verschil op de inkomsten bestaat uit diverse kleinere mutaties.

2E Grondexploitaties

Een groot deel van de grondexploitaties loopt over meerdere jaren. Het resultaat in de jaarrekening is een momentopname en kan afwijken van de planning. Dit kan in de jaarrekening tot een afwijking op de lasten en baten leiden. Per saldo geeft het geen resultaat omdat we de gemaakte kosten en opbrengsten activeren op de balans of bij afronding van het project het resultaat verrekenen met de reserve Bouw- en grondexploitaties.

In december vond de grondoverdracht aan Ikea plaats. Hierdoor konden we het (vooruit)ontvangen bedrag in de grondexploitatie Bospoort Noord verantwoorden. Omdat we nu alle opbrengsten op het project gerealiseerd hebben en het project ver gevorderd is, namen we winst. Het betreft een bedrag van € 7,0 miljoen. Dit bedrag hebben we gestort in de reserve bouw- en grondexploitaties.

Verder ontstond een verschil tussen het begrote resultaat en de rekening door het afsluiten van de projecten Plantage en Vierzicht. Deze projecten sloten minder nadelig af dan begroot. Een deel van de vrijvallende voorziening (voor de negatieve grondexploitatie) draagt bij aan het positieve resultaat. Als laatste noemen we de grondexploitatie fietsbruggen en -paden W4. Uit een herijking bleek dat het project minder nadelig uitpakt dan we eerder hadden begroot. Een deel van de voorziening voor het negatieve resultaat kon vrijvallen. De vrijvallende voorzieningen verrekenen we met de reserve bouw- en grondexploitaties. Het resultaat bestaat uit de bijdrage voor de geluidschermen (€ 95.000), vergoedingen voor geleverde diensten (€ 47.000). Overig verschil betaan uit kleinere kosten, zoals een correcties op de overheadkosten.

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 2 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Algemene reserve	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-100	-135	-235	-235	0
Saldo		0	-100	-135	-235	-235	0
Bouw- en grondexploitaties	Toevoeging	1.802	4.586	3.093	7.679	7.738	-59
	Onttrekking	-1.565	-40	-160	-200	-163	-37
Saldo		237	4.546	2.933	7.479	7.576	-96
Bouw- en grondexploitaties	Toevoeging	250	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-126	0	0	0	0	0
Saldo		123	0	0	0	0	0
Egalisatiereserve omgevingsvergunning	Toevoeging	56	0	0	0	20	-20
	Onttrekking	0	0	-60	-60	-60	0
Saldo		56	0	-60	-60	-40	-20
Egalisatiereserve reiniging	Toevoeging	1.101	291	400	691	879	-187
	Onttrekking	-605	-592	0	-592	-592	0
Saldo		496	-301	400	99	287	-187
Egalisatiereserve begraafplaats	Toevoeging	100	0	-100	-100	-100	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		100	0	-100	-100	-100	0
Implementatiekosten omgevingswet	Toevoeging	0	0	156	156	156	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	0	156	156	156	0
Jaarafsluiting	Toevoeging	0	0	-1.968	-1.968	-1.968	0
	Onttrekking	0	-35	1.918	1.883	1.883	0
Saldo		0	-35	-50	-85	-85	0
Egalisatie exploitatielasten prog.2	Toevoeging	0	0	5.005	5.005	5.005	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	0	5.005	5.005	5.005	0
Bestemmingsreserve W4	Toevoeging	1.624	11.318	-11.318	0	0	0
	Onttrekking	-6.181	-10.289	10.289	0	0	0
Saldo		-4.556	1.029	-1.029	0	0	0
Bestemmingsreserve W4	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-8.438	0	0	0	0	0
Saldo		-8.438	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Integraal Beheer	Toevoeging	437	354	74	429	853	-424
	Onttrekking	-305	-252	-105	-357	-357	0
Saldo		131	102	-31	71	495	-424
Totaal	Toevoeging	5.370	16.549	-4.657	11.892	12.582	-690
	Onttrekking	-17.220	-11.308	11.747	439	476	-37

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 2 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 2		-11.850	5.242	7.089	12.331	13.058	-728

Verschillen mutatie reserves begroot na wijziging ten opzichte van werkelijk 2017 > € 15.000

Reserve Bouw- en grondexploitaties

Het saldo van € 96.000 ontstaat door een lagere storting van Bospoort Noord. In de begroting zijn we ervan uitgegaan dat de grondexploitatie Bospoort Noord in 2017 zou worden afgerond. Omdat het project voor het grootste deel is afgerond, nemen we wel winst voor zover die conform richtlijnen van de commissie BBV is gerealiseerd. Dit geeft voor 2017 een nadeel in de reserve van € 640.000. Tegenover het nadeel staan een aantal meevallers van projecten die minder nadelig waren dan eerder verwacht. Het betreft de projecten Vierzicht, Plantage, Bospoort Zuid en Fietsbruggen en -paden W4. Per saldo geeft dit een voordeel van € 736.000.

Egalisatiereserve omgevingsvergunning

Het voordelige saldo omgevingsvergunningen 2017 van € 20.015 is gestort in de egalisatiereserve omgevingsvergunning.

Egalisatiereserve Reiniging

Het voordeel op het taakveld afval van € 187.000 voegden we toe aan de egalisatiereserve reiniging.

Bestemmingsreserve integraal Beheer

Het overschot op het dagelijks onderhoud van € 424.000 binnen integraal beheer voegden we toe aan de reserve. Door vertraging van een aantal projecten gaven we in 2017 minder uit aan wegen en waterwerken dan begroot.

Programma 3: Bestuur en organisatie van Leiderdorp

3A Bestuur

Inleiding

Wij willen dat Leiderdorp een vitale samenleving blijft. Dit stimuleren wij door te inspireren en te ondersteunen. En door ruimte te geven aan de in de samenleving aanwezige kennis, betrokkenheid en oplossend vermogen. Wij vinden het de normaalste zaak om de inwoners, instellingen en ondernemers actief te betrekken bij het oplossen van problemen. Wij willen daar juist verder in gaan, door de opgaven en vraagstukken eerst samen op te halen en vervolgens samen op te pakken, als gelijkwaardige partners. We benutten de aanwezige kennis, energie en talenten echt.

Doel	Rekening houdend met het coalitieakkoord is het beleid in hoge mate gericht op een actieve rol van inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven. Gemeente, inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven trekken samen op om beleidsdoelstellingen te verwezenlijken en uit te voeren.
SMART doel	1. De inwoners, instellingen en ondernemers zijn tevreden over de samenwerking met de gemeente.
Activiteiten 2017	1.1 We richten opgaveteams op.
	1.2 We geven wijkgericht werken verder vorm.
	1.3 We richten resultaatteams op.
	1.4 We voeren een burgerpeiling uit.

In 2017 richtten we onze organisatie anders in. De nieuwe inrichting moet ervoor zorgen dat we in de toekomst beter verbinding met de inwoners kunnen maken en samen aan opgaven kunnen werken. We introduceerden meer zelfsturing in de organisatie. Zo vergroten we het eigenaarschap van de individuele medewerker en het mede-eigenaarschap van de medewerkers onderling. We vormden teams die beleid, beheer en uitvoering verbinden, om de integraliteit te vergroten. Via wijkshouwen, brede wijkbijeenkomsten en ontbijtjes tijdens de sportweek zochten we de verbinding met de inwoners in het dorp en de wijken. In 2017 haalden we de eerste opgaven op en maakten we een begin met het opgavegericht werken. Hiervoor creëren we opgaveteams, waarvan ook inwoners, instellingen en partners deel kunnen uitmaken.

Wij zien het als onze uitdaging om de mogelijkheden de komende jaren verder te ontwikkelen. Als wij hierin slagen, gaan de inwoners van Leiderdorp ons steeds vaker ontmoeten. Onze partners gaan merken dat wij hun talenten en belangen nog beter kennen en deze weten te verbinden. Zij komen steeds vaker ondernemende ambtenaren tegen.

Wat hebben we bereikt?

1. De inwoners, instellingen en ondernemers zijn tevreden over de samenwerking met de gemeente

Bestuur en organisatie zochten in 2017 nadrukkelijk de verbinding met de inwoners en maatschappelijke partijen. We willen aantonen dat we midden in de samenleving staan en luisteren naar wat er leeft. Uit de inwonersenquête 2017 blijkt dat aan Leiderdorpse inwoners vaker hun mening wordt gevraagd dan aan andere inwoners in onze regio. Maar de geïnterviewden gaven daarnaast aan dat het niet altijd duidelijk is wat er met hun mening wordt gedaan. Daar ligt in 2018 dus een speerpunt.

Wat hebben we ervoor gedaan?

1.1 We richten opgaveteams op

De gemeente maakt deel uit van de samenleving en de daarin aanwezige netwerken. We willen hierin samenwerken. Naast de traditionele rollen van de gemeente als regisseur, dienstverlener, uitvoerder, regelhandhaver, beleidsbepaler of participant, zien wij het als onze verantwoordelijkheid te anticiperen op behoeften in de samenleving. Dit doen we door initiatieven te nemen of te faciliteren. Als verbindende schakel werken wij 'van buiten naar binnen en van binnen naar buiten'. Wij gaan uit van de kracht van de samenleving: wat inwoners, instellingen en ondernemers onderling zelf kunnen. We spelen in op opgaven, behoeften en vragen die leven in de Leiderdorpse samenleving, bij onze regionale partners en bij medeoverheden. Dit betekent dat wij niet zelf intern op zoek gaan naar antwoorden, maar samen met onze partners creatieve en resultaatgerichte oplossingen ontwikkelen. We benutten, stimuleren en ontwikkelen ieders talent. In opgaveteams werken we met elkaar - gemeente, inwoners

en instellingen - aan een gemeenschappelijke opgave. Ieder vanuit zijn eigen talent en kracht. De gemeente neemt in deze teams de rol die op dat moment gewenst is. Dat kan variëren van geen rol tot de traditionele rol van regisseur of uitvoerder. In 2017 maakten we hiermee een klein begin. Dit zetten we in 2018 verder voort.

1.2 We geven wijkgericht werken verder vorm

In 2017 richtten we wijkgericht werken verder in. De behoefte per wijk bepaalt de vorm en de inhoud, zowel inhoudelijk als organisatorisch. Door de gemeentelijke taken dichtbij de inwoners te organiseren, leggen we een betere verbinding en bevorderen we de samenwerking. In een aantal wijken vonden de eerste schouwen plaats. We legden nieuwe verbindingen en contacten en we werkten gezamenlijk aan opgaven in de wijken. Ook waren er gemeentebrede bijeenkomsten waarin we de verbinding zochten. In 2018 gaan we hiermee verder. Om het wijkgerichte werken verder vorm te geven kijken we naar een vorm die per wijk verschillend en passend is.

Wijkteams zijn overigens geen doel op zich, maar een middel om integraliteit in de wijk te bevorderen en de verbinding te maken 'van binnen naar buiten en van buiten naar binnen'. Per wijk kunnen de behoeften en opgaven verschillen. Daar willen wij gehoor aan geven. Gemeentebrede opgaven werken we uit in opgaveteams, per wijk kan een wijkteam zich over lokale opgaven buigen.

1.3 We richten resultaatteams op

De gemeente wil meer ruimte geven aan inwoners, instellingen en ondernemers. Dit vraagt een omschakeling in denken en doen van ons allemaal. Als organisatie willen wij meer ruimte geven en moeten we openstaan voor ideeën uit de samenleving. We willen de samenleving direct betrekken bij het oplossen van een vraagstuk (beleidsprobleem) of andere plannen in plaats van eerst zelf te bedenken wat goed is. Deze omslag in denken en doen vergt ook een andere manier van omgaan met elkaar. Daar waar eerst beheersen en controleren leidend waren, zetten we nu in op zelforganisatie.

Want net als voor onze inwoners, instellingen en ondernemers, geldt ook voor onze medewerkers dat wij uitgaan van hun talent, eigen kracht en verantwoordelijkheidsgevoel. Wij geven mensen binnen en buiten onze organisatie de ruimte om hun werk in te richten op de manier die zij het beste vinden. Zij zorgen er zelf voor dat ze resultaten bereiken. In 2017 reorganiseerden wij de organisatie tot vijftien resultaatteams van ongeveer tien personen. Medewerkers zijn met elkaar verantwoordelijk voor een vooraf besproken gemeenschappelijke resultaat, integraal, dus van beleid tot uitvoering. En ze zijn daarop aanspreekbaar.

1.4 We voeren een burgerpeiling uit

Sinds 2017 houden we een tweejaarlijkse inwonersenquête. De vragen in deze enquête gaan over vier maatschappelijke thema's: leefklimaat, welzijn en zorg, dienstverlening en relatie tussen inwoner en gemeente. Specifieke aandacht is er voor de mate waarin de gemeente aansluit bij de leefwereld van de inwoners.

Om het faciliterend beleid en de diensten van Leiderdorp zo goed mogelijk af te stemmen op de wensen van de inwoners, moeten wij weten wat er leeft. De enquête achterhaalt op welke thema's we het, volgens onze inwoners, goed of minder goed doen.

Daarnaast geeft de enquête inzicht in de mogelijkheden van onze inwoners om en de mate waarin ze kunnen en willen bijdragen aan de leefbaarheid van de buurt, het welzijn van buurtgenoten en andere maatschappelijke doelen.

De resultaten van de enquête tonen waaraan onze inwoners veel waarde hechten en welke zaken, volgens onze inwoners, voor verbetering vatbaar zijn. Hier richten we onze verbeterstrategie op in. We hielden de enquête in het eerste kwartaal van 2017. Dat was de nulmeting. Op basis van de resultaten van de enquête kan het bestuur van Leiderdorp - in afstemming met onze inwoners - prioriteiten stellen en focus aanbrengen.

Prestatie-indicatoren

	Omschrijving	2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie-indicatoren	1. Waardering samenwerking	n.v.t.	n.v.t.	nulmeting	6,5
	1.1 en 1.2 Inwoners en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren	n.v.t.	n.v.t.	nulmeting	43%
	1.4 Het percentage inwoners dat (heel) veel vertrouwen heeft in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd	n.v.t.	n.v.t.	nulmeting	31%

3B Bedrijfsvoering

Inleiding

Bedrijfsvoering ondersteunt de gemeentelijke organisatie bij het doelmatig, doeltreffend en rechtmatig uitvoeren van gemeentelijke taken voor inwoners, bedrijven, instellingen en het bestuur.

Doel	Een effectieve, efficiënte en goed georganiseerde bedrijfsvoering	
SMART doel	1. Het ontwikkelen van een robuuste en veilige informatievoorziening.	2. Versterken van de (regionale) samenwerking op bedrijfsvoeringsgebied.
Activiteiten 2017	1.1 We hebben een actueel informatiebeveiligingsbeleid en -plan.	2.1 We sluiten leveringscontracten af.
	1.2 We hebben een actueel beleid voor persoonsgegevensbescherming.	2.2 We evalueren de gemaakte afspraken.
	1.3 We melden en registreren informatiebeveiligingsincidenten.	

Wat hebben we bereikt?

1. Het ontwikkelen van een robuuste en veilige informatievoorziening

Onze organisatie moet voldoen aan de wettelijke beveiligingsverplichtingen die voor elke overheidsinstantie gelden. Wij hanteren het gemeenschappelijk normenkader bij het uitvoeren van ons informatiebeveiligingsbeleid. De Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) geldt als kader. De informatiesamenleving vraagt een andere invulling van ons informatiebeveiligings- en privacybeleid. Want met een betrouwbare, transparante digitale dienstverlening nemen ook de afhankelijkheid en kwetsbaarheid toe. Met het toenemend aantal digitale aanvallen in gedachten blijven de beschikbaarheid en vertrouwelijkheid van informatie onze belangrijkste prioriteiten. De gemeente beheert privacygevoelige informatie van haar burgers. Goede en betrouwbare informatiebeveiliging is zeer belangrijk.

Onze burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat hun gegevens veilig worden opgeslagen en dat we er vertrouwelijk mee omgaan. We toetsten de informatiebeveiligingsstandaarden in de BIG aan de werkelijke situatie in Leiderdorp. Waar we nog niet (geheel) voldeden aan de beveiligingsstandaarden ondernamen we actie. Eind 2017 voldeden wij aan 78% van de driehonderd in de BIG opgenomen normen.

Met ingang van 2017 is de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) ingevoerd. Met ENSIA krijgt het gemeentebestuur meer inzicht in de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan beter sturen op informatieveiligheid.

Vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) op 25 mei 2018 namen we in regionaal verband de nodige stappen om te voldoen aan de vereisten uit de AVG.

2. Versterken van de (regionale) samenwerking op bedrijfsvoeringsgebied

Onze bedrijfsvoering is grotendeels belegd bij Servicepunt71 (SP71). De vier gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude zijn eigenaar van Servicepunt71. SP71 voert de bedrijfsvoeringstaken uit op het gebied van financiën, juridische zaken, HRM, ICT, inkoop en facilitaire zaken. Uitgangspunt is om op al deze gebieden zo veel mogelijk samen te werken en de benodigde middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten. Zo verminderen we de kwetsbaarheid en verhogen we de deskundigheid. Het vormgeven van het opdrachtgeverschap richting deze samenwerkingsorganisatie blijft een aandachtspunt. Op het gebied van informatievoorziening werken we ook intensief samen in het programma VRIS (Versterking Regionale I-Samenwerking). Dit kreeg in 2017 verder vorm met onder meer de vaststelling van een gezamenlijke visie op informatievoorziening.

Wat hebben we ervoor gedaan?

1.1 We hebben een actueel informatiebeveiligingsbeleid en -plan

De implementatie van de standaarden in de BIG leiden jaarlijks tot een informatiebeveiligingsplan. In 2017 richtten wij ons voornamelijk op de bewustwording van de organisatie over dit onderwerp.

1.2 We hebben een actueel beleid voor persoonsgegevensbescherming

De notitie 'Privacy is een werkwoord' werd vastgesteld. De notitie kwam in regionaal verband tot stand en regelt de governance van de persoonsgegevensbescherming in de organisatie. De gemeente moet immers accountable en auditable zijn op dit onderwerp.

Regionaal werd een functionaris gegevensbescherming geworven en aangesteld.

1.3 We melden en registreren informatiebeveiligingsincidenten

We hebben een actuele registratie van informatiebeveiligingsincidenten. In 2017 waren er negen incidenten. Dit zijn meer incidenten dan in 2016. Toen waren er vier. De toename van het aantal incidenten past in de landelijke trend. Dit betekent niet dat er per saldo meer incidenten zijn, maar wel dat men zich bewust is van een incident en het ook meldt. Bij drie incidenten in 2017 was sprake van het melden van een datalek bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

1.4 Wij leggen een verantwoording af voor ENSIA

Uitgangspunt voor ENSIA is de single information audit. Deze bestaat uit de zelfevaluatie, een IT-audit, een verklaring van het College van B&W en een passage over informatieveiligheid in het jaarverslag. Voor 2017 zullen wij nog afzonderlijk rapporteren. Vanaf 2018 zal dit vast een onderdeel zijn van het jaarverslag.

2.1 We sluiten leveringscontracten af

Voor 2017 maakten we leveringsafspraken over de afname van producten en diensten door de gemeente. De leveringsafspraken kwamen tot stand op basis van de afname in voorgaande jaren en op basis van specifieke behoeften van de gemeente, zoals bijvoorbeeld het organisatieontwikkelingstraject in Leiderdorp. Waar nodig maakten we meerwerk- of maatwerkafspraken.

2.2 We evalueren de gemaakte afspraken

We bespraken de gemaakte afspraken zowel in het collectief, samen met de andere deelnemende gemeenten, als op individueel niveau. Waar nodig stelden we de afspraken bij.

Prestatie-indicatoren

		2015 (w)	2016 (w)	2017 (b)	2017 (w)
Prestatie-indicatoren	1.1 Het voldoen aan de normen voor informatieveiligheid	63%	73%	80%	78%

3C Regiozaken

Inleiding

Leiderdorp voert de bestuurlijke opgaven waarvoor de gemeente staat bestuurlijk zelfstandig uit. Dat doen wij onder andere door samen te werken met omliggende gemeenten en verbindingen te leggen met onze maatschappelijke, bestuurlijke en private partners. Zo kunnen wij effectief en efficiënt zijn voor onze burgers en gebruikmaken van kennis en kunde binnen de regio. Deze uitgangspunten staan in de Toekomstvisie Leiderdorp 2025 'Samenwerken en Verbinden'. Voor het bestuurlijke deel van de toekomstvisie is samenwerking in de Leidse regio waar mogelijk en wenselijk het uitgangspunt.

Doel	Regionale bestuurskracht versterken door regionale samenwerking			
SMART doel	1. Betere krachtenbundeling op de schaal van de Leidse regio.	2. Betere krachtenbundeling op de schaal van Holland Rijnland voor strategische onderwerpen.	3. Meer sturing op gemeenschappelijke regelingen waaraan Leiderdorp deelneemt.	4. Op bovenlokaal niveau bestuurlijk en ambtelijk samenwerken en op veiligheidsthema's samen optrekken met veiligheidspartners (zoals politie, veiligheidsregio, veiligheidshuis, maar ook collega-gemeenten).
Activiteiten 2017	1.1 De gemeenten in de Leidse regio besluiten over de Toekomstvisie Leidse regio 2027, inclusief de bijbehorende samenwerkingsvorm.	2.1 Holland Rijnland behartigt de strategische belangen die de Leidse regio overstijgen.	3.1 Leiderdorp is in elke belangrijke (strategische) groep in de regio vertegenwoordigd.	4.1 We blijven continu afstemmen en samen bepalen welke acties nodig zijn, bijvoorbeeld bij terugkeer van ex-gedetineerden of bij huiselijk geweld.
	1.2 Onderwerpen op met name operationeel en/of tactisch niveau die het lokale belang overstijgen, werken we in eerste instantie op het niveau Leidse regio uit.		3.2 Bij de grootste gemeenschappelijke regelingen (RDOG HM, VRHM, ODWH) ronden we een discussie af over de taken die de regeling voor gemeenten, en dus Leiderdorp, uitvoert.	4.2 We blijven continu afstemmen en samen bepalen welke acties nodig zijn, bijvoorbeeld na incidenten en crises (hier hoort ook evalueren bij).
	1.3 De colleges, raden en ambtelijke organisaties ontmoeten en spreken elkaar vanuit een inhoudelijke agenda.		3.3 Bij alle gemeenschappelijke regelingen gebruiken we het Leiderdorps regiomodel in de Leiderdorpse organisatie.	4.3 We blijven continu afstemmen en samen bepalen welke acties nodig zijn, bijvoorbeeld bij radicalisering of aanpak van georganiseerde criminaliteit.
	1.4 Portefeuillehouders stemmen voorafgaand aan regionale vergaderingen hun standpunten voor de belangrijkste onderwerpen met elkaar af.		3.4 Vertegenwoordigers van Leiderdorp in gemeenschappelijke regelingen zoeken voorafgaand aan de vergaderingen draagvlak voor hun keuze en standpunten bij andere deelnemers.	

Wat hebben we bereikt?

1. Betere krachtenbundeling op de schaal van de Leidse regio

De vijf gemeenten binnen de Leidse regio vormen samen een aaneengesloten gebied. De opgaven die op de Leidse regio afkomen worden steeds groter. Daarom streven we naar krachtenbundeling op de schaal van de Leidse regio. In de Toekomstvisie Leiderdorp 2025 'Samenwerken en Verbinden' legde de raad vast dat we in eerste instantie samenwerken op de schaal van de Leidse regio. Samenwerking waar mogelijk en wenselijk is het uitgangspunt. Verder stelden de raden van de vijf gemeenten najaar 2016 de gezamenlijke 'Toekomstvisie Leidse regio 2027, kwaliteiten versterken, krachten verenigen' vast. Hierin staan de gezamenlijke kwaliteiten en ambities.

Raadsleden, portefeuillehouders en ambtenaren van de vijf gemeenten ontmoeten elkaar geregeld. Binnen samenwerkingen als Economie071, de omgevingsvisie Hart van Holland en op maatschappelijke thema's zoals de Wmo en participatie zetten we gezamenlijk stappen om ambities te verwezenlijken.

2. Betere krachtenbundeling op de schaal van Holland Rijnland voor strategische onderwerpen

Met de Inhoudelijke Agenda 2016-2020 zetten de veertien gemeenten die samen Holland Rijnland vormen vanaf 2016 hun strategische samenwerking voort. In de Inhoudelijke Agenda staan ambities met bijbehorende speerpunten. Het accent van samenwerkingsverband Holland Rijnland ligt nu op 'regionaal organiseren', het vervullen van de platformfunctie, lobby, belangenbehartiging en signaleren van ontwikkelingen en kansen. Van de gemeenten vraagt deze rolverdeling dat zij zelf ambtelijke expertise en capaciteit leveren om de ambities te realiseren.

In Holland Rijnland-verband werden in 2017 onder andere het regionale energieakkoord en de regionale woonagenda (RWA) opgesteld.

3. Meer sturing op gemeenschappelijke regelingen waaraan Leiderdorp deelneemt

Ons bewust zijn van de eigen rol en taak - opdrachtgever, opdrachtnemer, eigenaar of klant - is essentieel in de aansturing van de verschillende gemeenschappelijke regelingen. In de discussie over de toekomst van de gemeenschappelijke regelingen waarin wij samenwerken, nemen wij dit aspect steeds mee.

4. Op bovenlokaal niveau bestuurlijk en ambtelijk samenwerken en op veiligheidsthema's samen optrekken met veiligheidspartners (zoals politie, veiligheidsregio, veiligheidshuis, maar ook collega-gemeenten)

Bij veel veiligheidsthema's spelen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties zelf een grote rol. Mensen kunnen zelf heel veel doen om de veiligheid te vergroten. Ook zijn er thema's waarbij gemeenten juist samenwerken met bovenlokaal georganiseerde organisaties, zoals politie, veiligheidshuis, brandweer en dergelijke. Dan leent de problematiek zich ervoor om knelpunten breder en op bovenlokaal niveau op te pakken, ook om waterbedeffecten te voorkomen.

Wat hebben we ervoor gedaan?

1.1 De gemeenten in de Leidse regio besluiten over de Toekomstvisie Leidse regio 2027, inclusief de bijbehorende samenwerkingsvorm

Najaar 2016 stelden de raden van de vijf gemeenten in de Leidse regio de Toekomstvisie Leidse regio 2027 vast. In 2017 spraken de vijf gemeenten intensief met elkaar over de beste bestuurlijke samenwerkingsvorm om regionale vraagstukken met meer slagkracht en realisatiekracht te kunnen oppakken. Dit leidde nog niet tot een gedeelde keuze voor een samenwerkingsvorm. Leiderdorp sprak zich uit voor een intensieve samenwerkingsvorm. De mogelijke, door de gemeenten gedragen samenwerking moet in 2018 verder vorm krijgen.

1.2 Onderwerpen op met name operationeel en/of tactisch niveau die het lokale belang overstijgen, werken we in eerste instantie op het niveau Leidse regio uit

Voor Leiderdorp vormt de Leidse regio de basiscoalitie voor samenwerking, voor bestaande en voor nieuwe onderwerpen. Dit principe draagt Leiderdorp consequent uit in bestuurlijke en ambtelijke overleggen.

1.3 De colleges, raden en ambtelijke organisaties ontmoeten en spreken elkaar vanuit een inhoudelijke agenda

De vijf gemeenten binnen de Leidse regio ontmoeten elkaar geregeld, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Politiek en bestuurlijk vonden onder andere bijeenkomsten plaats over het project Toekomstvisie Leidse regio 2027. Ook vindt geregeld gezamenlijk

portefeuillehoudersoverleg plaats. Op basis daarvan werken we ambtelijk samen, bijvoorbeeld binnen het sociaal domein, Economie71, Hart van Holland en Leidse Ring Noord.

1.4 Portefeuillehouders stemmen voorafgaand aan regionale vergaderingen hun standpunten voor de belangrijkste onderwerpen met elkaar af

In Leidse regio-verband organiseerden portefeuillehouders voorafgaand aan regionale vergaderingen afstemming over belangrijke onderwerpen.

2.1 Holland Rijnland behartigt de strategische belangen die de Leidse regio overstijgen

Het samenwerkingsverband Holland Rijnland zet zich in voor de behartiging van regionale belangen aan overlegtafels op provinciaal niveau, Zuidvleugelniveau en metropool- en Randstadniveau. Strategische belangen die wij niet zelf kunnen behartigen omdat wij niet aan de juiste overlegtafels zitten, kan Holland Rijnland voor ons behartigen. De lobby van Holland Rijnland is voor gemeenten niet altijd goed zichtbaar.

Het cluster Leidse regio organiseert - net als de clusters Rijnstreek en Duin- & Bollenstreek - meer en meer de afstemming over belangrijke onderwerpen, voorafgaand aan de afstemming op Holland Rijnland-niveau. De Leidse regio moet daarbij optreden als gezamenlijke belangenbehartiger van de vijf regiogemeenten. Als centrumgemeente heeft Leiden toegang tot overlegtafels die van strategisch belang zijn voor de hele regio.

3.1 Leiderdorp is in elke belangrijke (strategische) groep in de regio vertegenwoordigd

Omdat Leiderdorp een belangrijke rol wil blijven spelen in de regionale samenwerking volgden we bestuurlijke ontwikkelingen, agenda's en stukken nauwlettend. Waar nodig in het belang van Leiderdorp en de regio zetten we actief in op sturing, soms op bestuurlijk, soms op ambtelijk niveau, afhankelijk van waar het vraagstuk zich voordeed.

3.2 Bij de grootste gemeenschappelijke regelingen (RDOG HM, VRHM, ODWH) ronden we een discussie af over de taken die de regeling voor gemeenten, en dus Leiderdorp, uitvoert

De inhoudelijk discussie over de taken die de RDOG HM voor gemeenten uitvoert werd met Agenda 2020 afgerond. Er wordt nu verder gewerkt aan het formuleren van de maatschappelijke effecten en resultaten die gemeenten met de afzonderlijke taken willen bereiken. De taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio staan grotendeels omschreven in de Wet veiligheidsregio's (Wvr). De invulling van taken en bijbehorende budgetten bediscussiëren we jaarlijks in voorbereiding op de begroting en vaststelling van het regionaal beleidsplan voor de veiligheidsregio.

3.3 Bij alle gemeenschappelijke regelingen gebruiken we het Leiderdorps regiomodel in de Leiderdorpse organisatie

Met het Leiderdorps regiomodel borgen we dat invloed uitoefenen, sturen, toezicht houden en verantwoording afleggen zo goed mogelijk kan plaatsvinden. Verder draagt het regiomodel bij aan eenduidigheid in advisering en aan uitwisseling met de andere regiogemeenten om belangen en standpunten af te stemmen.

3.4 Vertegenwoordigers van Leiderdorp in gemeenschappelijke regelingen zoeken voorafgaand aan de vergaderingen draagvlak voor hun keuze en standpunten bij andere deelnemers

Een krachtige coalitie binnen gemeenschappelijke regelingen kan tijdens vergaderingen meer bereiken als ze met één standpunt naar buiten treedt. De delegatie van de gemeenten in de Leidse regio treft elkaar steeds voorafgaand aan de vergaderingen van het algemeen bestuur van Holland Rijnland. Ook is het een goed gebruik binnen Holland Rijnland om elkaar moties en amendementen van de algemeenbestuurdelegaties toe te sturen.

4.1 We blijven continu afstemmen en samen bepalen welke acties nodig zijn, bijvoorbeeld bij terugkeer van ex-gedetineerden of bij huiselijk geweld

Als er vanuit de verantwoordelijkheid van de gemeente acties nodig zijn om de kans op recidive te verkleinen, moeten we die acties met de veiligheidspartners in het veiligheidshuis bepalen. We maken afspraken met de professionals van betrokken partijen, zoals reclassering, politie, Openbaar Ministerie, maatschappelijk werk. Daarna worden concreet acties uitgevoerd.

4.2 We blijven continu afstemmen en samen bepalen welke acties nodig zijn, bijvoorbeeld na incidenten en crises (hier hoort ook evalueren bij)

Van incidenten als een grote brand moeten we leren. Door incidenten met hulpdiensten en betrokken partijen te evalueren, kunnen we verbeteringen doorvoeren. Om incidenten te voorkomen of in voorbereiding op een ramp of crisis moeten we in gesprek blijven en afspraken maken met verschillende partijen. Een voorbeeld hiervan is de veiligheid in de HSL-tunnel. Die vraagt om goede samenwerking met brandweer, collega-gemeenten, politie en ProRail, om ongelukken te voorkomen én om bij een onverhoopt incident adequaat te kunnen acteren.

4.3 We blijven continu afstemmen en samen bepalen welke acties nodig zijn, bijvoorbeeld bij radicalisering of aanpak van georganiseerde criminaliteit

Georganiseerde criminaliteit of radicalisering zijn thema's die we niet louter lokaal kunnen oppakken. Om georganiseerde criminaliteit aan te pakken is het bijvoorbeeld nodig om informatie van verschillende partijen te bundelen. Leiderdorp heeft afspraken hierover met gemeenten in de regio, maar ook met politie en het Regionaal Informatie en Expertise Centrum. Ook is er bijvoorbeeld een convenant met de woningbouwvereniging, politie en energiebedrijven om hennepsteelt integraal aan te pakken.

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 staan er beleidsindicatoren in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo kunnen we gemakkelijker gemeenten met elkaar vergelijken. In de tabel staan de voor dit programma relevante indicatoren. De peildatum is 01-09-2017, de gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp en het landelijk gemiddelde. De beleidsindicatoren vormen een aanvulling op de prestatie-indicatoren per subprogramma.

Progr.	Indicator	eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
3	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	1,3	2,3	CBS
3	Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	3	5,3	CBS
3	Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	1,5	3,3	CBS
3	Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	3,2	5,6	CBS
3	Hardekern jongeren	per 10.000 inw.	2014	0,7	1,3	KLPD
3	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2017	5,38	NNB	Eigen gegevens
3	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2017	4,91	NNB	Eigen gegevens
3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2017	481	NNB	Eigen realisatie
3	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2017	12	NNB	Eigen realisatie

Wat heeft het gekost?

3 Bestuur en organisatie Leiderdorp bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
3A Bestuur	Lasten	1.442	1.341	782	2.123	2.045	78
	Baten	-17	0	0	0	-177	177
Saldo		1.425	1.341	782	2.123	1.868	255
3B Bedrijfsvoering	Lasten	482	7.096	288	7.384	7.597	-213
	Baten	-204	0	-8	-8	-382	374
Saldo		278	7.096	280	7.376	7.216	161
3C Regiozaken	Lasten	2.590	2.739	-124	2.615	2.547	69
	Baten	0	-158	0	-158	-143	-16
Saldo		2.590	2.581	-124	2.457	2.404	53
Programma	Lasten	4.514	11.176	947	12.123	12.189	-66
	Baten	-221	-158	-8	-166	-702	535
Saldo van baten en lasten		4.293	11.017	939	11.956	11.487	469
Reserves	Toevoeging	0	0	-7.892	-7.892	-7.892	0
	Onttrekking	-599	-575	5.125	4.550	4.550	0
Mutaties reserves		-599	-575	-2.767	-3.342	-3.342	0
Resultaat		3.694	10.442	-1.828	8.614	8.145	469

Verschillen programma's begroot na wijziging ten opzichte van werkelijk 2017

We baseren de verschillenanalyse op afwijkingen > € 50.000. Afwijkingen < € 50.000 per programmaonderdeel lichten we niet toe.

3A Bestuur

Lasten

Op het budget van de griffie ontstond een overschot van ongeveer € 58.000. Het grootste deel hiervan is het budget voor de rekenkamer dat in 2017 niet werd ingezet.

Baten

Op de post overige bestuurskosten hebben we een voordeel van ongeveer € 156.000. Dit komt door een 'vrijval' van de voorziening pensioenoverdrachten wethouders. Op basis van de actuariële berekeningen van RAET uit december 2017 verlaagden we de voorziening pensioenoverdrachten wethouders. Dit komt doordat de rekenrente hoger is dan in 2016.

3B Bedrijfsvoering

Lasten

Oegstgeest nam in januari 2017 de kassiersfunctie voor de Toekomstvisie Leidse Regio over van Leiderdorp. Wel verrichtten we in 2017 nog betalingen voor een bedrag van € 131.000. Hierdoor ontstond een overschrijding. Het overige verschil bestaat uit diverse posten, zoals onderhoudskosten, brandstofkosten en diverse materialen (gereedschappen).

Baten

Het voordeel op de baten realiseerden we door in de begroting geen detacheringsinkomsten te ramen. In 2017 was een aantal medewerkers gedetacheerd. Het gevolg was een voordeel op de detacheringsinkomsten van € 227.000. Het resterende voordeel is een bedrag van € 145.000 dat we ontvingen voor de uitgaven Toekomstvisie Leidse Regio, doordat de kassiersfunctie overging naar Oegstgeest. Per saldo is er geen voordeel (zie de toelichting op de lasten).

3C Regiozaken

Lasten

Het voordeel op de lasten bestaat uit diverse kleinere afwijkingen binnen rampenbestrijding en overige veiligheidsmaatregelen.

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 3 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Voormalig personeel	Toevoeging	0	0	-1.056	-1.056	-1.056	0
	Onttrekking	-28	-4	944	940	940	0
Saldo		-28	-4	-112	-116	-116	0
Regionale investeringsfonds RIF	Toevoeging	0	0	-7.036	-7.036	-7.036	0
	Onttrekking	-571	-571	4.181	3.610	3.610	0
Saldo		-571	-571	-2.855	-3.426	-3.426	0
Bedrijfsvoering	Toevoeging	0	0	200	200	200	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	0	200	200	200	0
Totaal	Toevoeging	0	0	-7.892	-7.892	-7.892	0
	Onttrekking	-599	-575	5.125	4.550	4.550	0
VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 3		-599	-575	-2.767	-3.342	-3.342	0

Verschillen mutatie reserves begroot na wijziging ten opzichte van werkelijk 2017 > € 15.000

We baseren de verschillenanalyse op afwijkingen > € 15.000. Afwijkingen < € 15.000 lichten we niet toe.

Er zijn geen afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemeen

Inleiding

Dit hoofdstuk is een verplicht onderdeel van de jaarstukken volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV). We geven hier een overzicht van de financiering van de voorzieningen van de gemeente Leiderdorp. Welke voorzieningen dat zijn, vindt u in de drie programma's hiervoor.

Wat hebben we bereikt?

Een degelijk financieel beleid

Ons financieel beleid baseren we op een meerjarig sluitende begroting, waarin we structurele lasten dekken met structurele baten. Nieuw beleid financieren we door oud beleid in te ruilen. Meevallers vallen vrij naar de algemene middelen, tegenvallers compenseren we zoveel mogelijk binnen het programma.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Kadernota

In 2017 zetten we het degelijke financieel beleid voort. De kadernota 2018-2021 en de begroting 2018 zijn structureel en reëel sluitend. Met de in 2017 uitgevoerde doorlichting reserves en voorzieningen gaven we inzicht in de stand van het eigen vermogen en de voorzieningen. Aansluitend actualiseerden we de nota weerstandsvermogen en risicomanagement. De beleidskaders volgens deze nota staan in de Financiële Verordening 2018 die op 12 december 2017 werd vastgesteld.

Belastingen

In december 2016 stelde de raad de belastingenverordeningen voor 2017 vast. Gelet op het coalitieakkoord verhoogden we de opbrengsten in de begroting in het algemeen met de inflatie van 0,5%, met uitzondering van de OZB. De opbrengst van deze belasting is gefixeerd op het niveau van 2016 door een schuif met de afvalstoffenheffing.

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 staan er beleidsindicatoren in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo kunnen we gemakkelijker gemeenten met elkaar vergelijken. In de tabel staan de voor dit programma relevante indicatoren. De peildatum is 01-09-2017, de gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp en het landelijk gemiddelde. De beleidsindicatoren vormen een aanvulling op de prestatie-indicatoren per subprogramma.

Progr.	Indicator	eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
4	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2017	697	644	COELO
4	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2017	877	723	COELO
4	Woz-waarde woningen	per € 1.000	2016	240	209	CBS

Wat heeft het gekost?

Algemene Dekkingsmiddelen bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
A Lokale heffingen	Lasten	475	74	0	74	73	2
	Baten	-7.638	-8.170	308	-7.862	-7.807	-55
Saldo		-7.163	-8.096	308	-7.788	-7.734	-54
B Algemene uitkering	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Baten	-34.152	-32.379	1.732	-30.646	-30.666	20
Saldo		-34.152	-32.379	1.732	-30.646	-30.666	20
C Dividend	Lasten	92	26	-1	25	16	9
	Baten	-520	-740	69	-671	-650	-21
Saldo		-428	-715	68	-646	-634	-12
D Saldo financiering	Lasten	592	-161	-49	-210	-219	9
	Baten	-2.855	0	0	0	-42	42
Saldo		-2.263	-161	-49	-210	-261	51
E Overige algemene dekkingsmiddelen	Lasten	0	0	-90	-90	-46	-44
	Baten	0	0	-312	-312	-376	64
Saldo		0	0	-402	-402	-422	20
Programma	Lasten	1.159	-61	-139	-200	-177	-24
	Baten	-45.165	-41.289	1.797	-39.492	-39.541	49
Saldo van baten en lasten		-44.006	-41.350	1.658	-39.692	-39.717	25
Reserves	Toevoeging	4.984	655	731	1.387	1.387	0
	Onttrekking	-9.233	-1.343	-1.390	-2.733	-2.733	0
Mutaties reserves		-4.249	-687	-659	-1.346	-1.346	0
Resultaat		-48.255	-42.037	999	-41.038	-41.064	25

Verschillen programma's begroot na wijziging ten opzichte van 2017

We baseren de verschillenanalyse op afwijkingen > € 50.000. Afwijkingen < € 50.000 per programmaonderdeel lichten we niet toe.

A. Lokale heffingen

De opbrengst van de lokale heffingen sluit goed aan bij de begroting. Het nadelige resultaat komt door een hogere voorziening voor oninbaarheid als gevolg van een toename van de stand van de belastingdebiteuren per balansdatum.

B. Algemene Uitkering

De raming voor de algemene uitkering sluit aan op de septembercirculaire. In de decembercirculaire voerden we nog enkele kleine aanpassingen door in de algemene uitkering, met per saldo een voordeel van € 20.000.

C. Dividend

Als onderdeel van het vermogensbeheer vallen de opbrengsten van lichtbakken en billboards ook onder het 'dividend'. De baten bleven iets achter bij de begroting. In 2017 gaven we een concessie uit die met ingang van 2018 opbrengsten zal genereren. Daarmee realiseren we dan de begroting.

D. Saldo financieringsfunctie

Het financieringsresultaat is € 51.000 positief als gevolg van een lagere financieringsbehoefte dan verwacht. In 2017 trokken we geen langlopende geldleningen aan. Dit komt doordat de investeringen achterblijven en de reserves hoger uitvallen dan geraamd.

E. Overige algemene dekkingsmiddelen

De afwikkeling van de middelen voor onderwijskundige vernieuwing (OKV), die we volgens het besluit inzetten voor de dekking van investeringen in de accommodatie Voorhof, verloopt via de algemene dekkingsmiddelen. Op de verwerking van dit besluit blijft een gering nadeel. Dit nadeel is gecompenseerd door een gerealiseerde subsidie op loonkosten voor de herstructurering van de Lage Zijde van € 63.000.

VERREKENING RESERVES ALG.DEKKING bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Algemene reserve	Toevoeging	1.100	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-1.443	0	0	0	0	0
Saldo		-343	0	0	0	0	0
Algemene reserve	Toevoeging	2.830	0	115	115	115	0
	Onttrekking	-2.116	0	-564	-564	-564	0
Saldo		714	0	-449	-449	-449	0
Bouw- en grondexploitatie	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-783	0	0	0	0	0
Saldo		-783	0	0	0	0	0
Kunst en cultuur	Toevoeging	-20	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		-20	0	0	0	0	0
Sociale woningbouw	Toevoeging	-123	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		-123	0	0	0	0	0
Zorg, welzijn, jeugd en onderwijs	Toevoeging	-1.848	0	0	0	0	0
	Onttrekking	98	0	0	0	0	0
Saldo		-1.750	0	0	0	0	0
Jaarafsluiting	Toevoeging	95	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-56	0	-95	-95	-95	0
Saldo		39	0	-95	-95	-95	0
Jaarafsluiting	Toevoeging	35	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-71	0	0	0	0	0
Saldo		-36	0	0	0	0	0
Sociaal Beleid	Toevoeging	-125	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		-125	0	0	0	0	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-432	-409	0	-409	-409	0
Saldo		-432	-409	0	-409	-409	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	115	115	137	252	252	0

VERREKENING RESERVES ALG.DEKKING bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
	Onttrekking	-90	-90	0	-90	-90	0
Saldo		25	25	137	162	162	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	437	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		437	0	0	0	0	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	1.328	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-203	-140	0	-140	-140	0
Saldo		1.125	-140	0	-140	-140	0
Gemeensch. regeling Oude Rijnzone	Toevoeging	48	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-1.100	0	0	0	0	0
Saldo		-1.052	0	0	0	0	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	348	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		348	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemm. voorgaand jaar	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-2.839	0	0	0	0	0
Saldo		-2.839	0	0	0	0	0
Resultaat voorgaand jaar	Toevoeging	60	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	-60	-60	-60	0
Saldo		60	0	-60	-60	-60	0
Behoedzaamheidsres.Uitk.Gemeentefond	Toevoeging	706	540	480	1.020	1.020	0
	Onttrekking	-184	-681	-694	-1.375	-1.375	0
Saldo		521	-141	-214	-355	-355	0
Behoedzaamheidsres.Uitk.Gemeentefond	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-15	-22	22	0	0	0
Saldo		-15	-22	22	0	0	0
Totaal	Toevoeging	4.984	655	731	1.387	1.387	0
	Onttrekking	-9.233	-1.343	-1.390	-2.733	-2.733	0
VERREKENING RESERVES ALG.DEKKING		-4.249	-687	-659	-1.346	-1.346	0

Verschillen mutatie reserves begroot na wijziging ten opzichte van werkelijk 2017 > € 15.000

Er zijn geen afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Algemeen

Overhead

Sinds de begroting 2017 is overhead een apart onderdeel, zoals voorgeschreven in het Besluit begroting en verantwoording (BBV). Doel van deze wijziging is gemakkelijker meer inzicht krijgen in de totale kosten van overhead voor de hele organisatie.

Het uitgangspunt is dat directe kosten zoveel mogelijk direct toegerekend worden aan de betreffende taakvelden (deze kosten komen voornamelijk terug in programma 1, 2 en 3). Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Daarmee bestaat overhead in elk geval uit kosten van:

1. Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch)
2. Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie
3. Personeel & organisatie / HRM
4. Inkoop (inclusief aanbesteding en contractmanagement)
5. Interne en externe communicatie met uitzondering van klantcommunicatie (KCC)
6. Bestuurszaken en bestuursondersteuning
7. Informatievoorziening en automatisering (ICT)
8. Facilitaire zaken en huisvesting (voor het eigen personeel)
9. Documentatie en informatieverstrekking (DIV) (hieronder vallen ook expertiseontwikkeling en advies over de procesinrichting)
10. Managementondersteuning primair proces

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Sinds 2016 rust er een vennootschapsbelastingplicht op winstgevendende ondernemingsactiviteiten. Alleen ondernemingsactiviteiten binnen de gemeente komen in aanmerking voor de vennootschaps-belastingplicht. Daarvoor moeten ze wel aan de volgende criteria voldoen:

- Is er sprake van een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid?
- Is er sprake van deelname aan het economisch verkeer?
- Is er sprake van een winst oogmerk of van vermogensoverschotten?

We deden een inventarisatie van activiteiten in 2015 en 2016. Met ondersteuning van de fiscalisten van Servicepunt71 voerden we de Vpb-toets 2016 uit. Op basis daarvan zijn wij van mening dat de gemeente voor het jaar 2016 niet belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Op 7 juni 2017 informeerden wij de Belastingdienst hierover in een brief. Op basis van de voorlopige Vpb-toets 2017 verwachten wij voor 2017 ook niet belastingplichtig te zijn voor de vennootschapsbelasting. In de jaarrekening hebben we daarom geen rekening gehouden met een afdracht Vpb.

Onvoorzien

De algemene post onvoorzien wordt niet toegewezen aan een programma. We hebben deze post hier verplicht apart opgenomen. In 2017 honoreerden we geen aanspraken op deze begrotingspost.

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 staan er beleidsindicatoren in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo kunnen we gemakkelijker gemeenten met elkaar vergelijken. In de tabel staan de voor dit programma relevante indicatoren. De peildatum is 01-09-2017, de gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp en het landelijk gemiddelde. De beleidsindicatoren vormen een aanvulling op de prestatie-indicatoren per subprogramma.

Progr.	Indicator	eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
5	Overhead	% van de totale lasten	2017	15	NNB	Eigen realisatie

Wat heeft het gekost?

Overhead, VPB en onvoorzien bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
A Overhead	Lasten	6.923	7.596	239	7.835	8.186	-350
	Baten	-122	-18	-40	-58	-291	232
Saldo		6.801	7.578	199	7.777	7.895	-118
C Onvoorzien	Lasten	19	58	0	58	0	58
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		19	58	0	58	0	58
Programma	Lasten	6.942	7.654	239	7.894	8.186	-292
	Baten	-122	-18	-40	-58	-291	232
Saldo van baten en lasten		6.820	7.636	199	7.835	7.895	-60
Reserves	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-103	0	0	0	-168	168
Mutaties reserves		-103	0	0	0	-168	168
Resultaat		6.718	7.636	199	7.835	7.727	108

Verschillen programma's begroot na wijziging ten opzichte van 2017

We baseren de verschillenanalyse op afwijkingen > € 50.000. Afwijkingen < € 50.000 per programmaonderdeel lichten we niet toe.

A Overhead

Lasten

De grootste afwijking binnen overhead komt van de post informatiemanagement en bedraagt € 168.000. In dit bedrag zit onder andere een bijdrage voor het project VRIS. Een onttrekking aan de reserve informatiebeleid compenseert dit nadeel. Daarnaast vielen de personeelskosten (inclusief recepties, wkr-kosten, arbo en mobiliteit) hoger uit dan begroot (€ 140.000). Het overige verschil bestaat uit diverse kleinere mee- en tegenvallers.

Het budget voor de kosten van catering is bij de 2e bestuursrapportage 2017 verhoogd met € 30.000. Aan de raad is toegezegd dat de oorzaak voor deze verhoging in de toelichting op de jaarrekening 2017 wordt meegenomen. Uit de analyse blijkt dat het budget voor catering in ieder geval sinds 2012 veel lager was dan het contract dat voor de catering is afgesloten. Het jaarlijkse tekort op de catering is vanaf 2012 steeds gecompenseerd door overschotten op andere budgetten van "beheer facilitair".

Met name op het budget voor schoonmaakkosten bestond een onderbesteding die in de afgelopen jaren echter geleidelijk is afgenomen. Om die reden is het budget op de catering bijgesteld.

Baten

Het voordeel op de baten is het gevolg van detacheringsinkomsten (€ 125.000) en van ontvangen bijdragen WAO, ZW, waso-regeling (€ 90.000).

C Onvoorzien

In 2017 vonden geen begrotingswijzigingen ten laste van de post onvoorzien plaats. Dat betekent dat het bedrag voor onvoorzien vrijvalt voor het resultaat 2017.

VERREKENING RESERVES OVERHEAD bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Algemene reserve	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-60	0	0	0	0	0
Saldo		-60	0	0	0	0	0
Informatiebeleidsplan	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-43	0	0	0	-168	168
Saldo		-43	0	0	0	-168	168
Totaal	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-103	0	0	0	-168	168
VERREKENING RESERVES OVERHEAD		-103	0	0	0	-168	168

Verschillen mutatie reserves begroot na wijziging ten opzichte van werkelijk 2017 > € 15.000

Reserve informatiebeleidsplan

De overschrijding op de post informatiemanagement (van € 168.000) dekten we, volgens het vastgestelde beleid, met een onttrekking aan de reserve informatiebeleid.

3.2 Paragrafen

Paragraaf 1: Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de belastingen, heffingen en leges die de gemeente Leiderdorp heft. De paragraaf toont de tariefontwikkeling, de opbrengsten en de lokale lastendruk.

A. Overzicht van de lokale heffingen

De gemeente Leiderdorp legt de volgende heffingen op en vordert deze in:

1. Onroerendezaakbelastingen
2. Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten
3. Rioolheffing
4. Hondenbelasting
5. Precariobelasting
6. Marktgeden
7. Lijkbezorgingsrechten
8. Toeristenbelasting
9. Leges

B. Ontwikkelingen en actualiteit

Afschaffen precariobelasting op netwerken van nutsbedrijven

De precariobelasting op netwerken van nutsbedrijven is in 2017 bij wet afgeschaft waarbij de gemeenten de mogelijkheid hebben om gebruik te maken van de overgangsregeling tot 1 januari 2022. De gemeente Leiderdorp stelde de uitgangspunten voor de manier waarop we deze heffing afbouwen op 26 juni 2017 vast.

Kostendekkendheid

De wet schrijft voor dat de paragraaf lokale heffingen vanaf 2017 inzicht geeft in de mate van kostendekkendheid van bepaalde heffingen. Net als in de begroting 2017 brengen we hier de dekkingsgraad van de verschillende heffingen in beeld.

C. Beleid lokale heffingen (tarieven)

Algemeen

De Leiderdorpse belastingopbrengsten en de leges stegen in 2017 met de inflatieverwachting van 0,5% ten opzichte van 2016. We voerden een verschuiving tussen de verschillende opbrengsten door.

OZB

De begroting 2017-2020 bevat voor 2017 geen extra stijging van de OZB. De opbrengsten OZB stegen ten opzichte van 2016 niet. De tarieven zijn gebaseerd op de nieuwe concept WOZ-waarden 2017 (waardepeildatum 1 januari 2016).

De tabel hieronder toont het verloop van de tarieven in de periode 2015 tot en met 2017.

OZB		2015	2016	2017
Woningen	Eigenaar	0,1738%	0,1714%	0,1677%
Niet-woningen	Gebruiker	0,2384%	0,2071%	0,2544%
Niet-woningen	Eigenaar	0,2773%	0,2780%	0,3197%

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

We streven ernaar de tarieven voor afvalstoffenheffing en reinigingsrechten zo vast te stellen dat de opbrengsten niet meer dan kostendekkend zijn. In 2017 stegen de tarieven met 8,1%. Dit komt door een verschuiving van een deel van de opbrengsten bij de opstelling van de begroting, van OZB en rioolheffing naar afvalstoffenheffing en reinigingsrechten. De dekkinggraad was bij de begroting bepaald op 84%. In werkelijkheid komt die dekkinggraad hoger uit, namelijk op 103%.

Oorzaak van deze hogere dekkinggraad zijn vooral de verwerkingkosten, die lager uitvielen dan begroot. Dat betekent ook dat we in 2017 geen onttrekking maar een toevoeging aan de egalisatiereserve zien. De opgelopen dekkinggraad is in combinatie met de besluitvorming over het omgekeerd inzamelen aanleiding voor beoordeling van de tarieven. Die doorrekening zal in 2018 bij de opstelling van de kadernota plaatsvinden.

Afvalstoffenheffing in euro's	Tarief 2015	Tarief 2016	Tarief 2017
Tarief eenpersoonshuishouden	207,97	217,95	235,60
Tarief tweepersoonshuishouden	272,98	286,08	309,25
Tarief meer dan twee persoonshuishouden	291,36	305,34	330,07

Reinigingsrechten in euro's	Tarief 2015	Tarief 2016	Tarief 2017
Tarief reinigingsrechten	351,65	368,52	398,37

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

Omschrijving (bedragen in euro's)	Vastgestelde begroting 2017	Rekening 2017	Vershil	Dekkinggraad
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	2.959.476	2.628.695	330.781	
Inkomsten taakveld(en) excl. heffingen	-58.513	-355.233	296.720	
Netto kosten taakveld	2.900.963	2.273.462	627.501	
Toe te rekenen kosten:				
Overhead incl. (omslag)rente	695.622	745.134	-49.511	
BTW	446.130	323.801	122.330	
Totale kosten	4.042.715	3.342.396	700.319	
Opbrengst heffingen	-3.408.722	-3.429.527	20.805	103%

Rioolheffing

We streven ernaar de tarieven voor de rioolheffing zo vast te stellen dat de opbrengsten niet meer dan kostendekkend zijn. In 2017 daalden de tarieven met 9,4%. Dit komt door een verschuiving van een deel van de opbrengsten bij de opstelling van de begroting, van OZB en rioolheffing naar afvalstoffenheffing en reinigingsrechten. De dekkinggraad was bij de begroting bepaald op 96%. In werkelijkheid komt die dekkinggraad op hetzelfde percentage uit.

Rioolheffing in euro's	Tarief 2015	Tarief 2016	Tarief 2017
Tarief per m3	1,16	1,17	1,06

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving (bedragen in euro's)	Vastgestelde begroting 2017	Rekening 2017	Vershil	Dekkingsgraad
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	1.162.772	1.178.825	-16.053	
Inkomsten taakveld(en) excl. heffingen	-	-1.653	1.653	
Netto kosten taakveld	1.162.772	1.177.172	-14.400	
Toe te rekenen kosten:				
Overhead incl. (omslag)rente	143.314	198.729	-55.414	
BTW	191.155	121.026	70.128	
Totale kosten	1.497.241	1.496.928	313	
Opbrengst heffingen	-1.439.656	-1.433.939	-5.718	96%

Hondenbelasting

We verhoogden de tarieven hondenbelasting met de inflatiecorrectie van 0,5%.

Hondenbelasting in euro's	Tarief 2015	Tarief 2016	Tarief 2017
Tarief 1e hond	85,58	86,09	87,33
Tarief 2e hond	150,76	151,66	152,41
Iedere hond meer dan twee	217,75	219,05	220,14
Tarief kennel	511,85	514,92	517,49

Lijkbezorgingsrechten

We verhoogden de tarieven lijkbezorgingsrechten met de inflatiecorrectie van 0,5%. De dekkingsgraad was bij de begroting bepaald op 94%. In werkelijkheid komt die dekkinggraad lager uit, namelijk op 56%. Dat komt door een wijziging m.b.t. de ontvangen afkoopsommen voor toekomstig onderhoud. In 2017 is € 231.000 toegevoegd aan de voorziening afkoopsommen begraafplaats. Indien deze toevoeging uit de kosten taakveld wordt geëlimineerd, dan komt de dekkingsgraad uit op 93%.

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Omschrijving (bedragen in euro's)	Vastgestelde begroting 2017	Rekening 2017	Verschil	Dekkingsgraad
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	272.908	233.741	39.168	
Inkomsten taakveld(en) excl. heffingen	-	-	-	
Netto kosten taakveld	272.908	233.741	39.168	
Toe te rekenen kosten:				
Overhead incl. (omslag)rente	121.694	107.736	13.958	
BTW	28.548	15.913	12.635	
Totale kosten	423.150	357.390	65.761	
Opbrengst heffingen	-398.282	-333.436	-64.846	93%

Marktgeld

We verhoogden de tarieven marktgeld met de inflatiecorrectie van 0,5%. De dekkingsgraad was bij de begroting bepaald op 38%. In werkelijkheid komt die dekkinggraad lager uit, namelijk op 19%. We realiseerden de geraamde opbrengsten niet.

Kostendekkendheid marktgeden

Omschrijving (bedragen in euro's)	Vastgestelde begroting 2017	Rekening 2017	Verschil	Dekkingsgraad
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	5.715	49.968	-44.253	
Inkomsten taakveld(en) excl. heffingen	-	-	-	
Netto kosten taakveld	5.715	49.968	-44.253	
Toe te rekenen kosten:				
Overhead incl. (omslag)rente	53.261	18.897	34.364	
BTW	21.367	6.517	14.850	
Totale kosten	80.343	75.382	4.961	
Opbrengst heffingen	-30.927	-14.354	-16.573	19%

Precariobelasting

We verhoogden de tarieven met de inflatiecorrectie van 0,5%, met uitzondering van het tarief op leidingen.

Toeristenbelasting

We verhoogden het tarief toeristenbelasting 2017 met de inflatiecorrectie van 0,5%.

Kostendekkendheid leges Titel I, II en III

We verhoogden de tarieven voor de leges met de inflatiecorrectie van 0,5%. Met uitzondering van de leges voor de omgevingsvergunningen, die verlaagden we met 5%. De dekkingsgraad was bij de begroting bepaald op 79%. In werkelijkheid komt die dekkinggraad hoger uit, namelijk op 100%. De opbrengsten van de algemene dienstverlening (Titel I) vielen hoger uit dan geraamd. Ook waren er meer evenementen en markten, met als gevolg meer inkomsten dan geraamd (Titel III).

Hoofdstuk	Omschrijving (bedragen in euro's)	Begrote kosten 2017	Werkelijke kosten 2017	Begrote opbrengsten 2017	Werkelijk opbrengsten 2017	%
Titel I	Algemene dienstverlening	538.958	532.868	-494.284	-580.984	109%

Hoofdstuk	Omschrijving (bedragen in euro's)	Begrote kosten 2017	Werkelijke kosten 2017	Begrote opbrengsten 2017	Werkelijk opbrengsten 2017	%
Titel II	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	463.255	514.624	-294.802	-461.903	90%
Titel III	Dienstverlening vallen onder Europese dienstenrichtlijn	11.653	11.653	-7.380	-16.243	139%
	Totaal	1.013.865	1.059.145	-796.466	-1.059.130	100%

D. Opbrengsten

De totale opbrengst van het eigen belastinggebied van de gemeente was in 2017 € 14,040 miljoen. De opbrengsten per heffing waren:

x € 1.000	2015 werkelijk	2016 werkelijk	2017 werkelijk	verschil	in %
Onroerendezaakbelastingen	7.108	6.829	7.023	194	103%
Reinigingsheffingen ¹	3.027	3.279	3.393	113	103%
Burgerzaken	512	556	580	25	104%
Bouw en woningtoezicht inclusief verordening	405	535	462	-73	86%
Rioolheffing	1.452	1.570	1.434	-136	91%
Hondenbelasting	86	99	104	5	105%
Toeristenbelasting	36	78	53	-25	68%
Lijkbezorgingsrechten	184	172	163	-9	95%
(Afkoop onderhoud/ aankoop graf)	141	243	171	-72	70%
Marktgeden ²	11	11	14	4	135%
Precariobelasting	585	594	595	1	100%
APV en overige belastingen	15	10	49	38	477%
Totaal	13.563	13.976	14.040	64	100%

¹ Het werkelijke bedrag van 2017 wijkt af van de kostendekkendheid tabel met € 36.757 aangezien dit oninbare kosten zijn en deze worden in de kostendekkendheid tabel in de kosten per taakveld meegenomen. In deze tabel zijn de inkomsten dus lager dan in de kostendekkendheid tabel.

² De verhaal servicekosten werden in voorgaande jaren niet meegenomen bij de opbrengsten, maar door de berekening van de kostendekkendheid is voor 2017 besloten deze wel mee te nemen ad € 3.723. Dit is het verschil met werkelijk 2017 en werkelijk 2016.

E. Lokale lastendruk

De gemeentelijke woonlasten zijn het bedrag dat een huishouden betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. De tabellen hieronder vergelijken de woonlasten van Leiderdorp met de woonlasten van andere gemeenten in 2017.

Vergelijking lastendruk met omliggende gemeenten in 2017

Gemeente Bron: www.coelo.nl	Woonlasten eenpersoons huishoudens	Woonlasten meerpersoons huishoudens
Katwijk	584	674
Leiden	572	760
Leiderdorp	697	877
Leidschendam-Voorburg	634	696

Gemeente Bron: www.coelo.nl	Woonlasten eenpersoons huishoudens	Woonlasten meerpersoons huishoudens
Oegstgeest	793	902
Teylingen	606	675
Voorschoten	913	976
Wassenaar	972	1166
Zoeterwoude	765	827

Vergelijking lastendruk met gemeenten met vergelijkbaar aantal inwoners in 2017

Gemeente Bron: www.coelo.nl	Inwoneraantal (2017)	Woonlasten éénpersoons huishoudens	Woonlasten meerpersoons huishoudens
Ermelo	26.627	616	676
Gilze Rijen	26.254	498	584
Kaag en Braassem	26.509	773	865
Leiderdorp	27.143	697	877
Noordwijk	25.930	729	830
Werkendam	26.838	643	782
Zaltbommel	27.743	726	777

F. Kwijtscheldingsbeleid

Niet iedere inwoner van Leiderdorp kan de gemeentelijke belastingen betalen. Dan bestaat de mogelijkheid kwijtschelding aan te vragen. Wij beoordelen of de belastingcapaciteit van de burger inderdaad onvoldoende is om de gemeentelijke belastingen te betalen. We verlenen uitsluitend kwijtschelding voor de onroerendezaakbelastingen, hondenbelasting, rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Om de belastingcapaciteit te berekenen gebruiken we het vermogen, het netto besteedbaar inkomen en diverse door het Rijk vastgestelde normbedragen.

Kwijtscheldingen	2015	2016	2017
OZB, hondenbelasting, afvalstoffen- en rioolheffing	€ 128.552	€ 121.781	€142.164

Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Inleiding

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit - de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken - en alle risico's waarvoor de gemeente geen maatregelen heeft getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen en afgezet tegen de algemeen geldende weerstandsnorm. Die ratio geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om tegenvallers op te vangen zonder effecten op het voorzieningenniveau.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat in principe uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves, de langlopende voorzieningen en de begrotingspost onvoorzien. Welke delen van de direct en niet direct beschikbare componenten tot de weerstandscapaciteit behoren is een politieke afweging. In het beleidskader weerstandsvermogen en risicomanagement is die afweging uitgewerkt.

Risicomanagement

Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie. De gemeente wil risico's zoveel mogelijk beheersen door ze structureel en op systematische wijze te identificeren, prioriteren, analyseren en beoordelen. Een goed systeem van risicomanagement stelt bestuurders en managers in staat passende beheersmaatregelen te nemen voor risico's die het behalen van de doelstellingen van de organisatie bedreigen.

2. Risico's

Risico-overzicht

Om de risico's in kaart te brengen stelden we een risicoprofiel op. Dit risicoprofiel maakten we met een risicomanagementinformatiesysteem dat meer gemeenten gebruiken. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld door alle afdelingen binnen de gemeente. Het overzicht hieronder presenteert alleen de tien grootste risico's, met de hoogste bijdrage aan de benodigde weerstandscapaciteit nadat een beheersmaatregel is getroffen. Dit is conform de richtlijnen in het beleidskader weerstandsvermogen en risicomanagement. Het overzicht toont ook de getroffen beheersmaatregel. Onderaan de tabel staat het totaalbedrag voor de overige risico's.

De 10 belangrijkste risico's

PRG	Risico (inclusief gevolg)	Beheersmaatregel	Kans	Financieel gevolg (max in €)	Invloed
4	Verstrekke garantstellingen voor leningen aan diverse instellingen, kunnen niet worden afgelost. Dit risico is gestegen ten gevolge van de kredietcrisis (inclusief NHG).	<i>Actief</i> Beleid is erop gericht dat er geen nieuwe garantstellingen zonder waarborg worden afgegeven.	10%	4.774.360	6.65%
3	Informatiediefstal (digitaal en papier)	<i>Actief</i> Goede beveiliging (firewall). Strenge regels inzake vertrouwelijke informatie in afsluitbare papiercontainers	50%	820.000	5.89%

PRG	Risico (inclusief gevolg)	Beheersmaatregel	Kans	Financieel gevolg (max in €)	Invloed
1	Als gevolg van het moeizaam verlopen van (sub)regionale samenwerking bestaat er de kans dat er moeizame of geen besluitvorming plaats vindt met als gevolg dat de samenwerkingsdoelen niet worden bereikt	<i>Actief</i> 1.Strategie ontwikkelen voor afhakende gemeenten 2. besluitvorming op gemeentelijk en (sub)regionaal niveau afstemmen 3. investeren samenwerking en goede voorbeelden delen 4. focus houden op gezamenlijke doelen en resultaten <i>Acties</i> 1. in gesprek blijven op inhoudelijke koers 2. sturing op voortgang ontwikkelingen besluitvorming	70%	500.000	5.00%
1	Transformatie van het sociaal domein krijgt onvoldoende vorm.	<i>Actief</i> Inwoners en partners betrekken bij de transformatieopdracht <i>Actief</i> Samenwerking tussen teams onderling en het sociale veld stimuleren.	70%	500.000	4.97%
3	Uitvoerende samenwerkingsverbanden kunnen uitvallen		10%	2.500.000	3.56%
4	De hoogte van de algemene uitkering is onvoorspelbaar	<i>Actief</i> Ter dekking van dit risico is de behoedzaamheidsreserve Algemene Uitkering ingesteld. Mee- en tegenvallers worden met deze reserve verrekend.	50%	500.000	3.55%
1	De ICT-omgeving sluit in de uitvoering onvoldoende aan op wensen en behoeften van inwoners en medewerkers	<i>Actief</i> 1. aansluiting zoeken bij landelijk advies over informatievoorziening 2. inventarisatie betrokken systemen inclusief verwachte knelpunten 3. beginnen met veilige ict-toepassingen, bewezen technologie <i>Acties</i> 1. audit tbv toets privacy en veiligheid gegevens 2. duidelijke afspraken en protocol over informatiebeveiliging en privacygegevens 3. informatievoorziening inrichten vanuit principe klant is eigenaar dossier en medewerkers hebben toegang	90%	250.000	3.21%
3	Door de aantrekkende markt bestaat de kans dat de realisatie van aanbestedingen niet binnen het budget blijft	<i>Actief</i> Scherp sturen op inschrijvingen	70%	300.000	3.01%
2	Bomenziektes + plagen (eikenprocessierups/boktor): Het verloren gaan van Essen is een groot risico voor groot deel areaal	<i>Actief</i> Monitoring van de bomen	80%	250.000	2.85%
1	Onvoldoende draagvlak voor nieuwe opdracht voor het welzijnswerk.	<i>In voorbereiding</i> Inwoners en partijen betrekken bij het opstellen van de opdracht	70%	250.000	2.51%
Totaal grote risico's				10.644.360	
Overige risico's				16.189.011	
Totaal alle risico's				26.833.371	

Veranderingen in de top 10 van risico's

Sinds de laatste actualisatie van de risico's bij de begroting 2018 vonden de volgende wijzigingen plaats:

Nieuwe risico in de top 10:

- Onvoldoende draagvlak voor de nieuwe opdracht voor het welzijnswerk

Risico uit de top 10:

- Beschadigingen aan wegen en/of straatmeubilair

Benodigde weerstandscapaciteit

Het reserveren van het maximale bedrag van € 26.833.371 voor alle risico's is ongewenst. De risico's treden immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang op. Daarom voerden we op basis van de risico's een risicosimulatie uit. Bij de simulatie rekenden we met een zekerheidspercentage van 90%. Uit de simulatie bleek dat we met een weerstandscapaciteit van € **5.034.286** voor 90% zeker alle risico's kunnen afdekken als ze zich voordoen.

Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag (€)
75%	3.988.533
80%	4.234.405
85%	4.550.895
90%	5.034.286
95%	5.997.099

3. Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bepaalden we volgens de kaders in de de nota weerstandsvermogen en risicomangement.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Weerstand	Capaciteit (€)
Direct beschikbaar	6.717.744
Niet direct beschikbaar	10.695.953
Begroting: Onvoorziene lasten	58.202
Totale weerstandscapaciteit	17.471.899

4. Weerstandvermogen

Om te bepalen of we voldoende weerstandvermogen hebben, moeten we de relatie leggen tussen de benodigde weerstandscapaciteit (gebaseerd op de financieel gekwantificeerde risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit. De figuur hieronder geeft de relatie tussen deze twee componenten weer.

Ratio weerstandvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 17.471.899	= 3,47
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 5.034.286	

Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	< 0.6	ruim onvoldoende

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. De tabel geeft een waardering van de berekende ratio. Onze ratio valt in klasse A. Dit duidt op een **uitstekend** weerstandvermogen.

5. Kengetallen

In de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing moeten we vijf voorgeschreven financiële kengetallen opnemen. Hoe we de kengetallen moeten berekenen staat in een ministeriële regeling. Naast de kengetallen moet de paragraaf een beoordeling geven van de onderlinge verhouding van deze kengetallen en wat dat betekent voor de financiële positie. Voor de kengetallen bestaan geen normen.

Kengetallen:	Verslag 2016	Begr.2017	Verslag 2017
Netto schuldquote	47,7%	40,3%	27,9%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	47,1%	39,8%	27,4%
Solvabiliteitsratio	37,2%	39,4%	53,3%
Structurele exploitatieruimte	0,5%	2,9%	0,5%
Grondexploitatie ruimte	-2,0%	1,1%	-9,7%
Belastingcapaciteit	120,3%	119,2%	121,3%

Kengetallen:			
	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Netto schuldquote	< 100	100 > < 130	> 130
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 100	100 > < 130	> 130
Solvabiliteitsratio	> 50	30 > < 50	< 30
Structurele exploitatieruimte	> 0,6	0 > < 0,6	0
Grondexploitatie ruimte		geen	
Belastingcapaciteit	< 100	100 > < 120	> 120

De *netto schuldquote* vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) met de totale baten van de begroting. Daarnaast presenteren we ook de *schuldquote gecorrigeerd voor de leningen* die de gemeente heeft uitstaan. Deze middelen vloeien immers op termijn terug.

De *solvabiliteit* geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen).

De indicator *structurele exploitatieruimte* geeft aan hoe de structurele vrije ruimte (structurele baten min structurele lasten) zich verhoudt tot de totale begrotingsbaten. Voor het begrotingstoezicht door de provincie is de structurele begrotingsruimte 'voldoende' wanneer deze groter is dan 0.

Het financiële kengetal *grondexploitatie* geeft aan hoe groot de investeringen in grondposities (boekwaarde) zijn ten opzichte van de jaarlijkse baten. Voor deze indicator bestaan geen signaleringswaarden.

De indicator *belastingcapaciteit* drukt uit hoe de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) zich verhouden tot het gewogen landelijk gemiddelde.

Onderlinge verhouding tussen kengetallen

De kengetallen vormen een grofmazig instrument om een uitspraak te kunnen doen over de financiële positie van een gemeente. Eén enkel kengetal zegt weinig over de financiële positie. De kengetallen moeten daarom altijd in samenhang worden gezien. Alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding kunnen ze een goed beeld geven van de financiële positie. Gelet op het uitstekende weerstandsvermogen geven onze kengetallen in samenhang afgezet tegen de signaleringswaarden van de toezichthouder geen aanleiding tot bijstelling van het beleid.

6. Overzicht risico's per programma

Risicoverdeling per programma

Risico per programma	Aantal risico's	Brutobedrag	Nettobedrag (=bedrag na maatregelen)	M	Aantal risico's m.b.t. samenwerkings- verbanden	Nettobedrag samenwerkings- verbanden
Prg 1 Meedoen in Leiderdorp	13	2.150.000	2.150.000	7	1	500.000
Prg 2 Aantrekkelijk Leiderdorp	36	9.489.010	7.964.010	22	0	0
Prg 3 Bestuur en organisatie van Leiderdorp	33	10.695.000	9.295.001	40	3	3.000.000
Prg 4 Algemene dekkingsmiddelen	8	7.794.360	7.324.360	6	0	0
Overheid, VPB en onvoorzien	1	100.000	100.000	1	1	100.000
Totaal	91	30.228.370	26.833.371	76	5	3.600.000

Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Deze paragraaf geeft aan hoe we kapitaalgoederen in gemeentelijk eigendom beheren. De Financiële verordening 2017 ex artikel 212 van de Gemeentewet schrijft in artikel 18 voor dat we naast de verplichte onderdelen BBV, de voortgang gepland onderhoud en het gewenst kwaliteitsniveau (18a), minimaal eens in de vier jaar riolering actualiseren (18b).

De beheervisie openbare ruimte bevat het beleidskader onderhoud kapitaalgoederen. Het beleidskader onderhoud kapitaalgoederen geeft aan om welke kapitaalgoederen het gaat. Voor de vervangingsinvesteringen verwijzen we naar het hoofdstuk over investeringen. Het verloop van de voorzieningen lichten we toe in de balans en financiële positie.

Beleidskader

De beheervisie openbare ruimte vormt het beleidskader voor het onderhoud en het onderhoudsniveau. Uitvoering van dit beleidskader moet leiden tot een bestendige situatie. Uitgangspunt is dat we de kapitaalgoederen onderhouden volgens vastgestelde functionaliteit en kwaliteitsniveau (bijvoorbeeld schoon en veilig). Daarbij optimaliseren we de totale kosten. De beleidskaders voor de kapitaalgoederen bevatten per kapitaalgoed:

- de werkzaamheden die we voor de instandhouding van het kapitaalgoed moeten verrichten
- het onderhoudsniveau uit het beeldkwaliteitsplan
- de grootte van het areaal
- de kosten voor de instandhouding van het kapitaalgoed, zoals klein- en groot onderhoud en vervangingskosten
- de huidige staat van onderhoud, zoals een technische beoordeling en schouw van de kwaliteit van het kapitaalgoed
- een scenario voor het onderhoud van het kapitaalgoed

Overzicht beheerplannen

Prog.	Omschrijving beheerplan	Vastgesteld door de raad	Frequentie actualisatie	Volgende actualisatie	Voorziening	Financiële vertaling in de begroting	Achterstallig onderhoud
2	1. Beheervisie: kaders Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR 1A t/ m 1F)	2014	1x per 10 jaar	2024	ja	ja	n.v.t.
2	2. vGRP 2016-2018	2016	1x per 4 jaar	2018 (In Q4 2018 wordt het IWKP 2019-2023 aangeboden aan de Raad)	ja	ja	nee, gecombineerd in uitvoering met integraal beheer projecten
Diverse	3. Accommodaties	-	-	2018	ja	ja	n.v.t.

1. Beheervisie: Integraal Beheer Openbare Ruimte

We maakten een start met de actualisatieslag IBOR. Voor alle domeinen in de openbare ruimte (wegen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, speelvoorzieningen, water en groen) maken we sectorale beheerplannen. In elk plan borgen we de integrale samenhang.

A. Verkeer en vervoer

Gewenst kwaliteitsniveau

Onderhoud, beheer en inspecties van wegen zijn noodzakelijk om de functionaliteit en de veiligheid van de wegen te garanderen. Om de onderhoudstoestand inzichtelijk te maken is een tweejaarlijkse technische kwalitatieve beschouwing nodig. Op basis van de door CROW gedefinieerde maatstaven ontstaat een kwaliteitsbeeld van het wegareaal. Eind 2016 voerden we deze tweejaarlijkse technische kwalitatieve inspectie uit. De resultaten voerden we door in Gbi (onze beheersystematiek). Per wegvak, -type en -categorie hebben we op detailniveau inzicht in de kwalitatieve toestand van het areaal. Voor de burgers en bedrijven kunnen we de kwaliteit aantonen volgens de methode beeldkwaliteit. Leiderdorp heeft kwaliteit B. Het niveau B (basis) van CROW is het best passende kwaliteitsniveau om binnen de financiële kaders de openbare ruimte schoon, heel en veilig te houden. Omdat het niet altijd voldoende is om het kwaliteitsniveau met beeldkwaliteit aan te tonen, moet een beheerder ook inzicht hebben in de technische kwalitatieve inspectie. Op basis van deze twee beschouwingen, de wensen en klachten van burgers en bedrijven en nieuwe ontwikkelingen stellen we wegenplanningen op.

Samen met de planning uit het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) dienen de wegenplanningen als basis voor de integrale uitvoeringsplanning met de andere disciplines. Denk aan openbare verlichting, groen, water, kunstwerken en spelen. Uit de kwalitatieve inspecties komen relatief veel schadebeelden 'oneffenheden' en 'zettingen' naar voren. De oneffenheden en zettingen zijn inherent aan de zettingsgevoelige gebieden. Om in de toekomst steeds meer te kunnen inspelen op de zettingsgevoelige gebieden, passen we de beheerstrategie hierop aan. Met onder andere theoretische levensduur, beheercycli en maatregelpakketten. Dit zien we ook terug in het vGRP, dat onderscheid maakt in niet-zettingsgevoelig en zettingsgevoelig gebied.

Voor de belijning van de doorgaande wegen (meestal asfaltverharding) gebruiken we thermoplastisch of slijtvast materiaal. Dit is weliswaar duurder in aanleg, maar wel duurzamer. Voor belijning die niet wordt overreden en belijning op klinkerverharding kiezen we voor de veel goedkopere traditionele wegenverfbelijning.

Onderhoud, beheer en inspecties van de verkeerslichten zijn noodzakelijk om de functionaliteit, de veiligheid en de doorstroming te garanderen. Om te blijven voldoen aan het gewenste kwaliteitsniveau werken we samen met Leiden.

Wat hebben we ervoor gedaan?

We voerden aan diverse wegen planmatig en achterstallig onderhoud uit. Dit gebeurde met de raamovereenkomst (onderhoud elementenverharding) als basiscontract en in integrale projecten, waar we werk met werk maakten. Afgelopen jaar pakten we diverse straten aan (circa 11.000 m²), waaronder het fietspad Essenpark, herinrichting parkeerplaatsen Rietschans en Brunelkamp, Willem Otterloostraat, H. Andriessenstraat, herstraten fietspad Persant Snoepweg en Houtkamp en diverse andere plekken in Leiderdorp. We berichtten ook herstelwerkzaamheden aan de markering op diverse asfaltwegen.

Ook ging het grootonderhoud aan de Persant Snoepweg van start in 2017. Dit ronden we in 2018 af. In dit project passen we geluidreducerend asfalt toe. De R-net haltes waren onderdeel van het project. Daarnaast maakten we een start met het project Leyhof, waar we het straatwerk op diverse plekken omhoog moeten halen.

B. Openbare verlichting

Gewenst kwaliteitsniveau

Het beleid voor en daarmee de kwaliteit van de openbare verlichting (OV) staat beschreven in het beleidsplan. Zo proberen we het afgesproken kwaliteitsniveau en de milieudoelstellingen na te leven. Het gewenste kwaliteitsniveau vertaalden we naar een meerjarenonderhoudsplan. We ontwerpen en leggen verlichting aan volgens de richtlijnen van de NPR 13201 en de criteria van Agentschap.nl (voorheen Senter Novem) voor duurzaam inkopen.

Wat hebben we ervoor gedaan?

- Verlichting vervangen Van der Havelaan

In de Van der Havelaan vervingen we de verlichting. We pasten de verlichting aan de huidige richtlijnen aan, voerden de verlichting uit in led en pasten een dimregime toe. Zo bereikten we een aanzienlijke energiebesparing van ruim 50%.

- Verlichtingarmaturen op Vijverhofbrug en Bruggemanbrug vervangen

We vervingen de oude armaturen van beide bruggen door ledarmaturen met een dimregime. Dit resulteerde in energiebesparing.

- Verlichting vervangen bij herinrichting Persant Snoepweg

Bij de herinrichting van de Persant Snoepweg vervingen we de traditionele verlichting door ledverlichting met dimregime. Zo bereikten we een energiebesparing van ruim 50%.

- Vervangen van verlichting langs voetpad aan de Hoogmadeseweg

De werkzaamheden aan de Hoogmadeseweg zijn verschoven naar 2018. Bij de herinrichting vervingen we de verlichting langs het voetpad. We vervangen de traditionele verlichting door ledverlichting met dimregime. Ook voeren we dan een pilot uit met detectie.

C. Civieltechnische kunstwerken

Gewenst kwaliteitsniveau

Het onderhoud, beheer en inspecties van alle kunstwerken (houten en betonnen bruggen) zijn noodzakelijk om de functionaliteit, toegankelijkheid en de veiligheid te garanderen. Om te blijven voldoen aan het gewenste kwaliteitsniveau werken we volgens een meerjarenonderhoudsplan. De gemeente is eigenaar en beheerder van bruggen. Dat betekent dat de gemeente het beheer over 45 betonnen en 102 houten bruggen heeft.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Momenteel loopt de aanbesteding voor het grootonderhoud van een deel van de houten bruggen. Uitvoering is gepland voor 2018 met een mogelijk uitloop naar 2019.

Na intensief overleg met de civieltechnische beheerders van kunstwerken van de provincie, maakten we een voorlopige afspraak om het groot onderhoud van de Leiderdorpsebrug in 2020 uit te voeren. Dit stond eerst gepland voor 2019. Het uitstel houdt verband met het groot onderhoud van de Zijlbrug en de Spanjaardsbrug. Dat staat gepland voor 2018/2019. Onderhoudswerkzaamheden aan civiele kunstwerken voeren we volgens een meerjarig onderhoudsplan uit.

D. Speelplaatsen

Gewenst kwaliteitsniveau

Ons doel is voldoende informele en formele speelruimte volgens de richtlijnen in het speelruimteplan. Ieder kind in Leiderdorp kan op 'eigen wijze' veilig buiten spelen in de wijk waar hij woont. Dat betekent dat ieder kind in Leiderdorp gebruik kan maken van veilige speelplaatsen. De veiligheid van de openbare speelvoorzieningen is geborgd. Onveilige speelelementen repareren we adequaat of verwijderen we als herstel niet meer mogelijk is. We hanteren de eisen in het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen en de Europese normen 1176 en 1177. Bij vernieuwing van speelplaatsen maken we gebruik van onderhoudsvriendelijke en duurzame materialen.

Wat hebben we ervoor gedaan?

We spraken af dat vanaf fase 3 van het speelruimteplan in de voorbereiding en uitvoering leveranciers een actievere rol krijgen om met de bewoners mee te denken over vernieuwing van speelplaatsen. Het proces van omvorming van speelplaatsen naar informele speelplekken is gaande en wordt gecontinueerd. De gesprekken met de actieve bewonersclub van het Cees Nootboompad en de Obool Schelling Karolusgulden verliepen positief. Verenigingen en of stichtingen zijn opgericht. De Kruidentuin is de eerste buurtvereniging die een speelplaats adopteerde. Het betreft de speelplaats aan de Rozemarijntuin. We voerden gesprekken met bewoners over mogelijkheden voor adoptie van andere speelplaatsen. Adoptie van de speelplaats aan het Cees Nootboompad sloten we af. De adoptie van de speelplaats aan de Luykendreef bereidden we voor. De uitvoering van het speelruimteplan fase 3 ronden we af. De uitvoering van fase 4 vond plaats in het najaar van 2017. Voor fase 5 maakten we alvast een begin met de voorbereiding.

E. Water

Gewenst kwaliteitsniveau

De Gemeente Leiderdorp zorgt voor een doelmatige inzameling en transport van afvalwater, inzameling en verwerking van hemelwater en het oplossen van grondwaterproblemen. Het onderhoud van secundaire watergangen (de meeste sloten in het stedelijk gebied), ligt vooral bij de gemeente maar soms ook bij derden en particulieren. Belangrijke taken voor een goed functionerend watersysteem zijn baggeren en het in stand houden van de oevers.

Wat hebben we ervoor gedaan?

We maakten met het Hoogheemraadschap van Rijnland nieuwe afspraken voor een effectiever beheer van de watergangen. Dit houdt onder andere in dat wij vanuit onze verschillende verantwoordelijkheden het onderhoud nu integraler aanpakken.

Wij maakten plannen voor een nieuwe cyclischonderhoudsronde voor het uitbaggeren van sloten. We besteedden de werkzaamheden aan. En we maakten een start met de uitvoering.

F. Groen

Gewenst kwaliteitsniveau

Het openbaar groen is van groot belang voor de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Vanuit verschillende wettelijke, beleid- en beheerkaders werken we aan een duurzaam, onderhoudsarm en veilig groenbestand. Dit openbaar groen beheren we, zoals benoemd in het coalitieakkoord, op beeldkwaliteitsniveau B.

Wat hebben we ervoor gedaan?

We voerden planmatig groenbeheer en onderhoud uit om te blijven voldoen aan beeldkwaliteitsniveau B. Voor alle onderdelen is beeldkwaliteit B het vastgestelde niveau, alleen voor de winkelcentra en de begraafplaats geldt beeldkwaliteit A. Het beeld buiten voldoet grotendeels aan het gestelde beeldkwaliteitsniveau. Met uitzondering van de onderdelen onkruid op verharding en onkruid in beplanting. Voor de onkruidbestrijding op verharding bereidden we in 2017 in samenwerking met Oegstgeest en Leiden een nieuw bestek voor. Hierin legden we vooral het beheer op beeldkwaliteit vast. Vanuit het groenbeheerplan maakten we inzichtelijk waar we efficiëntie kunnen behalen op het onderdeel onkruidbestrijding in beplantingen.

De gemeenteraad stelde het nieuwe bomenbeleid vast.

2. Riolering

Gewenst kwaliteitsniveau

De gemeente heeft de zorgplicht voor het afvoeren (transporteren) van huishoudelijk afvalwater, het afvoeren van hemelwater (regen) en het reguleren van het grondwaterniveau. De Wet milieubeheer en de Waterwet leggen dit vast. In het uitgebreid Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP 2016-2018) staat hoe de gemeente Leiderdorp omgaat met haar drie zorgplichten. In het vierde kwartaal 2018 bieden we het Integraal Water Keten Plan (IWKP) 2019-2023 voor vaststelling aan. Het Leidse cluster (Leiderdorp, Zoeterwoude, Leiden, Oegstgeest en Voorschoten, Rijnland en waterbedrijf Dunea & Oasen) stelt het IWKP integraal vast.

Om het afvalwater en hemelwater te kunnen inzamelen en transporteren moeten de buizen, putten, kolken, overstorten en objecten in goede staat zijn. Met jaarlijkse reiniging en inspectie van het rioolstelsel en het opstellen en uitvoeren van een maatregelenplanning controleren en waarborgen we de kwaliteit van het stelsel. Het belangrijkste aspect van de kwaliteitszorg voor riolering is volksgezondheid en milieuhygiëne. Een ander aspect is het voorkomen van wateroverlast, zowel door hemelwater als door grondwater. Om hinder en wateroverlast tijdens regen zoveel mogelijk te voorkomen moet de riolering voldoende bergings- en afvoercapaciteit hebben. Bij zwaardere buien mag het water dat de riolering niet kan afvoeren geen schade veroorzaken. In deze gevallen is hinder soms niet te voorkomen. Waar het doelmatig is, koppelen we de hemelwaterafvoer op het verhard oppervlak af van het gemengde stelsel. Zodra het gemengde stelsel aan vervanging toe is, maken we dan een gescheiden stelsel. Dit is duurzamer en het beperkt vuilemissie via overstorten. De rioolheffing dekt de kosten voor het in stand houden van het rioolsysteem.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Hiervoor verwijzen wij naar programma 2.

3. Accommodaties

Gewenst kwaliteitsniveau

De kwaliteit van de gebouwen stellen we elke drie jaar vast met een technische schouw (conform NEN 2767). De inspectiegegevens uit de schouw verwerken we in een meerjarenonderhoudsplanning. Ze zijn de basis voor het jaarlijkse planmatig onderhoud. Het onderhoud van gebouwen die we willen afstoten of die in afwachting zijn van een nieuwe bestemming, beperken we tot een minimum.

Het jaarlijkse gebouwonderhoud in 2017 betrof de activiteiten in de meerjarenonderhoudsplanning. In 2017 stonden voor de Bloemerd 1c-d groot onderhoudswerkzaamheden gepland aan de buitengevel.

Vanwege aanhoudende klimaatklachten en een te hoog koudeoverschot (warmtekrachtkoppelinginstallatie), van het gemeentehuis voerden we onder andere aanpassingen uit aan de installatie.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Naast het planmatig onderhoud voerden we onder andere de volgende werkzaamheden uit:

Gebouw	Werkzaamheden
Bloemerd 1c-d	onderhoud buitengevel
Touwbaan 42	verbouwing bij Leo Kanner school
Gemeentehuis	aanpassingen installaties

Achterstallig onderhoud

Alleen bij de panden die in afwachting zijn van ontwikkeling of sloop (Buitenhoflaan, Doesmeer, Karolusgulden) is sprake van achterstallig onderhoud. In 2017 voerden we geen herstelwerkzaamheden uit.

Sportvelden

Wij beheren en onderhouden de sportvelden van een aantal verenigingen in de Bloemerd. Vanuit die verantwoordelijkheid voerden we het nodige technisch beheer en onderhoud van de sportaccommodaties uit (velden en terreinen).

Bij voetbalvereniging RCL vervingen we twee natuurgrasvelden door twee kunstgrasvelden. We vernieuwden ook de veldverlichting.

Financieel overzicht

	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil
Acommodaties			
PROG 1A Actieve en gezonde inwoners			
Kapitaallasten	1.657.086	1.657.221	135
Jaarlijks onderhoud	119.873	117.725	-2.148
Groot onderhoud / storting voorziening	358.032	358.032	0
Totaal	2.134.991	2.132.977	-2.013
PROG 2B Wonen en recreëren in het dorp			
Kapitaallasten	12.454	12.454	0
Jaarlijks onderhoud	10.079	3.011	-7.068
Groot onderhoud / storting voorziening	28.163	28.163	0
Totaal	50.696	43.628	-7.068
GEBOUWEN			
Kapitaallasten	943.625	943.153	-472
Jaarlijks onderhoud	134.038	224.776	90.738
Groot onderhoud / storting voorziening	194.846	194.846	0
Totaal	1.272.509	1.362.775	90.266
IBOR			
PROG 2B Wonen en recreëren in het dorp			
Kapitaallasten	16.813	23.530	6.717
Jaarlijks onderhoud	66.506	55.752	-10.754
Groot onderhoud / storting voorziening	0	0	0
Totaal	83.319	79.282	-4.037
PROG 2C Ruimte in het dorp			
Kapitaallasten	68.590	129.339	60.749
Jaarlijks onderhoud	1.685.217	1.196.388	-488.829
Groot onderhoud / storting voorziening	1.042.688	1.084.688	42.000
Totaal	2.796.495	2.410.415	-386.080
RIOLERING			
PROG 2C Ruimte in het dorp			
Kapitaallasten	271.273	272.367	1.093
Jaarlijks onderhoud	308.488	324.908	16.420
Groot onderhoud / storting voorziening	256.326	256.326	0
Totaal	836.087	853.600	17.514

Overzicht met kerncijfers

Discipline	Areaal
Wegen: oppervlakte van het wegennet	1.250.000 m2
Wegen: binnen bebouwde kom	97%
Wegen: buiten bebouwde kom	3%
Wegen: elementen bestrating	75%
Wegen: asfalt	25%
Riolering: lengte vrijverval	110 km
Riolering: lengte drukriool	12,5 km
Riolering: gemalen	85 st.
Riolering: bergbezinkbassin	1 st.
Riolering: overstorten (conform BRP)	59 st.
Riolering: straatkolken	8000 st.
Water: oppervlakte watergangen in gemeentelijk beheer (exclusief Munnikkenpolder en Weteringpark)	260.000 m2
Water: oppervlakte water met ontvangplicht	141.000 m2
Water: harde oeverlijn	39.250 m1
Water: zachte oeverlijn	42.000 m1
Water: duikers (exclusief duikers onder de A4, Munnikkenpolder en Weteringpark)	196 st. (3800 m1)
Groen: aantal bomen	16.450 st.
Groen: oppervlakte plantsoenen	130.000 m2
Groen: gazon	257.000 m2
Groen: berm	276.000 m2
Verlichting: masten met armaturen	5024 st.
Kunstwerken: houten bruggen	102 st.
Kunstwerken: betonnen bruggen	45 st.
Verkeerstekens: stuks	3237 st.
Markeringen: stuks	5450 m2
Belijning: m1	54.084 m1
Spelen: locaties (dit zegt niets over de toestellen)	96 st.
Verkeerregelinstantaties	8 st.
Vastgoed: aantal gemeentelijke accommodaties (al dan niet in eigen beheer)	13 basisscholen + 1 gymzaal 2 scholen voor VO + 1 gymzaal 4 binnensportaccommodaties 8 buitensportaccommodaties 8 welzijnsaccommodaties

Paragraaf 4: Financiering

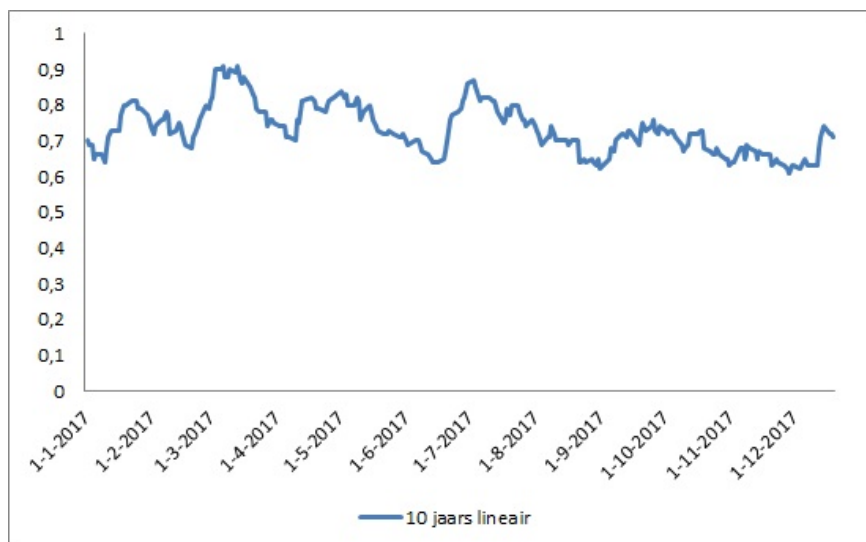
Inleiding

De paragraaf financiering schetst de algemene ontwikkelingen en de relevante ontwikkelingen voor de gemeente Leiderdorp. Onder de algemene ontwikkelingen komen de renteontwikkelingen en ontwikkelingen van de wet- en regelgeving aan de orde. Het onderdeel relevante ontwikkelingen voor de gemeente Leiderdorp richt zich specifiek op de renterisiconorm, de kasgeldlimiet en de financiering van de gemeente.

Algemene ontwikkelingen

Renteontwikkelingen

De gemiddelde kapitaalmarktrente (langlopende financiering) voor rentevaste en lineaire leningen met een looptijd van tien jaar kwam over 2017 uit op 0,73 %. In 2016 was de gemiddelde rente 0,60 %. De renteontwikkeling in 2017 laat een fluctuerend beeld zien zonder een echt duidelijke trendmatige daling of stijging van de rente.

De rente op de geldmarkt (kortlopende financiering) wordt voornamelijk bepaald door het rentebeleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB gebruikt de rentestand om te sturen op de inflatie. Het belangrijkste tarief van de ECB is de herfinancieringsrente. De herfinancieringsrente werd in 2017 niet aangepast (0%). De depositorente van de ECB is de ondergrens voor de geldmarkt. De depositorente werd in 2017 evenmin aangepast (-0,4%). De rentetarieven op kasgeldleningen met de looptijd van één maand waren in 2017 stabiel op een laag niveau. Gedurende het hele jaar was er een negatieve rente.

Ontwikkelingen gemeente Leiderdorp

Kaders treasury

De Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) stelt de kaders voor een verantwoorde en professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden. De gemeenteraad van Leiderdorp bepaalt in de Financiële verordening aanvullende kaders voor de treasury.

Kasgeldlimiet

De gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal. Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de kasgeldlimiet in 2017 weer:

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Gemiddelde netto vlottende schuld	Kasgeldlimiet	Ruimte (=+) of Overschrijding
eerste kwartaal 2017	1.511	7.433	5.922
tweede kwartaal 2017	1.289	7.433	6.144
derde kwartaal 2017	371	7.433	7.062

Omschrijving	Gemiddelde netto vlottende schuld	Kasgeldlimiet	Ruimte (=+) of Overschrijding
vierde kwartaal 2017	1.810	7.433	5.623

In 2017 overschreden we de kasgeldlimiet niet.

Renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de renterisiconorm in 2017 weer:

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	2016	2017
Begrotingstotaal	103.912	87.442
Wettelijk percentage	20%	20%
Renterisiconorm	20.782	17.488
Bedrag waarover renterisico wordt gelopen (aflossingen)	2.807	2.808
Ruimte onder renterisiconorm	17.975	14.680

Het bedrag aan langlopende leningen waarover de gemeente Leiderdorp, volgens de Wet fido, een renterisico liep, bedroeg in 2017 € 2,8 miljoen. Dat bedrag blijft ruimschoots binnen de wettelijke norm.

Financiering

De ontwikkeling van de leningenportefeuille staat in de tabel hieronder.

Ontwikkeling leningenportefeuille (bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling leningenportefeuille	Bedrag
Stand per 1 januari 2017	18.049
Nieuwe leningen	0
Reguliere aflossingen	-2.808
Vervroegde aflossingen	0
Stand per 31 december 2017	15.241

In 2017 trokken we geen langlopende geldleningen aan.

Rentemethodiek

Voor de toerekening van de rentelasten maakt de gemeente Leiderdorp gebruik van de renteomslagmethode. Het totaal van de rentelasten wordt 'omgeslagen' over het geheel van de investeringen. De rentelasten zijn het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de renteopbrengsten van overtollige middelen.

Door de renteomslagmethode toe te passen rekenen we de rentelasten volgens de stand van de investeringen toe aan de prestaties. De achterliggende gedachte is dat de gehanteerde omslagrente een reëel percentage is. Zodra de afwijking tussen de gehanteerde omslagrente en de werkelijk rentelast groter wordt dan 0,5% moeten we de gehanteerde omslagrente aanpassen.

Renteresultaat (bedragen x € 1.000)

	Renteresultaat			2017
a	De externe rentelasten	536		
b	De externe rentebaten	-43		
	Saldo rentelasten en rentebaten		493	
c1	De rente doorberekend aan de grondexploitatie	-154		

	Renteresultaat			2017
c2	De rente van projectfinanciering richting het taakveld	-		
c3	De rentebaat van doorverstrekte leningen richting het taakveld	-		
	Saldo aan taakvelden toe te rekenen externe rente		-154	
d1	Rente over eigen vermogen	-		
d2	Rente over voorzieningen	-		
	Saldo rente over het eigen vermogen en de voorzieningen		-	
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente			339
	Totaal aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-600
	Renteresultaat op het taakveld Treasury (-/- = voordeel)			-261

De gehanteerde rentesystematiek slaat de betaalde rente om over het totaal aan activa. Voor deze renteomslag wordt een vast percentage gehanteerd. Voor 2017 bedroeg dit percentage 0,75%. Dit percentage noemen we de omslagrente.

De omslagrente mag niet meer dan 0,5% afwijken van de werkelijke verhouding tussen de betaalde rente en het activavolume. Doordat er een verschil is tussen het gehanteerde omslagpercentage en het werkelijke percentage (toegestaan binnen een bandbreedte van -0,5% en 0,5%) ontstaat er een renteresultaat.

Het gepresenteerde voordeel van € 261.000 betekent dat de gehanteerde omslagrente van 0,75% hoger is dan het werkelijke percentage. Er is € 261.000 meer rente doorberekend naar de activa dan er daadwerkelijke aan rente is betaald aan de geldverstrekkers. Het verschil van 0,33% bevindt zich binnen de gestelde bandbreedte, wat betekent dat een reëel rentepercentage is toegerekend aan de activa (Het werkelijke percentage bedraagt 0,42%, de omslagrente was 0,75%).

Schatkistbankieren

De gemeente Leiderdorp had enkele perioden in 2017 een positief banksaldo. Gedurende deze periode werd geld afgestort in 's Rijks schatkist, om binnen de gestelde doelmatigheidsdrempel te blijven.

Conform de vereisten in het BBV (art 52c) vermelden we in de toelichting op de balans het drempelbedrag en, per kwartaal, het bedrag aan middelen dat de gemeente Leiderdorp buiten 's Rijks schatkist heeft aangehouden.

Complexe financiële producten

De gemeente Leiderdorp maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

Kredietrisicobeheer

De gemeente Leiderdorp heeft een rekening-courantovereenkomst met de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG).

Tijdens het jaar houden we een liquiditeitsplanning bij. Met de liquiditeitsplanning bepalen we of we geld moeten aantrekken.

Relatiebeheer

Bancaire relaties voldoen aan de gestelde eisen. Beoordeling van deze relaties vindt plaats bij het aangaan van de relatie.

Offertes vragen we conform het statuut bij verschillende instanties op.

Geldstromenbeheer

De geldstromen lopen hoofdzakelijk via de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). De saldi op de overige rekeningen boeken we zoveel mogelijk over naar de rekening bij de BNG.

Paragraaf 5: Bedrijfsvoering

Inleiding

Met de introductie van de nieuwe programmaïndeling hebben we ervoor gekozen om in programma 3 het subprogramma bedrijfsvoering op te nemen. Inhoudelijke zaken met betrekking tot de bedrijfsvoering komen in subprogramma 3B aan de orde. In de paragraaf bedrijfsvoering beperken we ons tot het financiële overzicht van de samenstelling personele kosten in de jaarrekening.

Personele kosten

Het overzicht van de personeelskosten is als volgt:

Bedragen x € 1.000	2016 werkelijk	2017 primitief	2017 na wijz.	2017 werkelijk	begr na wijz -/- werkelijk	% werkelijk/ begr na wijz.
a. Salarislasten	9.114	9.594	9.725	9.218	508	95%
b. Ingeleend/uitgeleend personeel	286	681	795	929	-134	117%
d. Studiekosten	161	197	186	220	-34	118%
Totaal	9.561	10.472	10.707	10.367	339	97%

Toelichting overzicht van de personeelskosten

Binnen de salarislasten hebben we een voordeel van € 508.000 ten opzichte van de begroting. Het voordeel is onder andere het gevolg van verschillende openstaande vacatures. Deze budgetruimte is benut om daar waar dat nodig was extern in te huren. Anderzijds is er in 2017 ook personeel elders gedetacheerd waarmee inkomsten zijn gerealiseerd.

Het opleidingsbudget is in 2017 ruimhartig ingezet binnen de kaders van de organisatieontwikkeling. Waar de aanwending van dit budget de afgelopen jaren achterbleef bij de begroting is dit jaar meer uitgegeven dan begroot. Die extra uitgaven worden overigens voor een deel gedekt door ontvangen bijdragen van de stichting Arbeidsmarkt en Opleidingsfonds Gemeenten.

Op de personele kosten resteert een voordeel van € 339.000. Dit resultaat zien we in de jaarrekening terug op programma 3B Bedrijfsvoering en op het onderdeel Overhead.

Paragraaf 6: Verbonden partijen

Inleiding

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtspersoon waarin de gemeente Leiderdorp een bestuurlijk en financieel belang heeft. Bestuurlijk belang betekent dat de gemeente zeggenschap heeft door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat de gemeente ter beschikking heeft gesteld en dat niet verhaalbaar is, of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat wanneer de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Beleid

Verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat de gemeente in principe ook in eigen beheer kan doen. De gemeente 'mandateert' de verbonden partijen, maar houdt wel de eindverantwoordelijkheid voor het bereiken van de doelstellingen van de programma's. Het is van belang te controleren of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds corresponderen met die van de gemeente. En of de gemeente haar doelstellingen via de verbonden partijen bereikt. Een ander belang is het kostenbeslag en de financiële risico's die de gemeente met verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen.

Overzicht verbonden partijen

Totaal overzicht van de bijdragen van Leiderdorp aan verbonden partijen.

Verbonden partij x € 1.000	Bijdrage Leiderdorp	
	werkelijk 2017	begroot 2017
Holland Rijnland	1.030	888
Veiligheidsregio	1.395	1.399
RDOG	1.573	1.542
ODWH	521	554
Oude Rijnzone	8	14
Servicepunt71	3.085	3.062
Sociale Dienst (Leiden/ Leiderdorp)	1.449	1.488

In de paragraaf weerstandsvermogen staat een tabel met een aantal risico's die betrekking hebben op de samenwerkingsverbanden. De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Leiderdorp is ruim voldoende om de risico's bij deze samenwerkingsverbanden af te dekken.

Gemeenschappelijke regelingen

bedragen x € 1.000

Naam		Samenwerkingsverband Holland Rijnland	
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/ Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor een groot aantal gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 34 leden waarvan 2 leden afkomstig uit de gemeente Leiderdorp. Het dagelijks bestuur bestaat uit 7 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Leiderdorp.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage op basis van aantal inwoners. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017¹
	Eigen vermogen	349	615
	Vreemd vermogen	37.114	46.862
	Jaarresultaat		230
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Website: www.hollandrijnland.nl		

¹ Betreffen conceptcijfers

Naam		Veiligheidsregio Hollands Midden	
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam		
Doelstelling/ Publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen.		
Bestuurlijk belang	De 19 burgemeesters uit de regio Hollands Midden vormen samen het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden. Het dagelijks bestuur is samengesteld uit 7 burgemeesters en een voorzitter, waarvan 1 burgemeester uit de gemeente Leiderdorp.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage op basis van aantal inwoners. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017¹
	Eigen vermogen	7.579	5.966
	Vreemd vermogen	25.570	25.091
	Jaarresultaat		-249
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Met de totstandkoming van deze gemeenschappelijke regeling zijn de regelingen Regionale Brandweer, CPA en GHOR opgeheven.		
	Website: www.veiligheidsregio-hm.nl		

¹ Betreffen conceptcijfers

Naam		Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG HM)	
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/ Publiek belang	De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisismoments.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 23 leden van de 19 gemeenten in de regio Hollands Midden. Eén lid is afkomstig uit de gemeente Leiderdorp. Het dagelijks bestuur bestaat uit 7 leden waarvan geen uit de gemeente Leiderdorp.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage op basis van aantal inwoners. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten en door taakstelling veroorzaakte frictiekosten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	2.077	923
	Vreemd vermogen	24.699	28.484
	Jaarresultaat		-151
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Met de totstandkoming van deze gemeenschappelijke regeling zijn de regelingen GHOR en GGD-ZHN opgeheven (raadsbesluit 10 oktober 2005).		
	Website: www.ggdhm.nl		

Naam		Omgevingsdienst West-Holland	
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/ Publiek belang	De Omgevingsdienst West-Holland voert de wettelijke taken uit de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming (met name het bouwstoffenbesluit) uit, zoals de vergunningverlening en -handhaving. Ook adviseert de Omgevingsdienst de deelnemende gemeenten bij de uitvoering van hun taken, zoals ruimtelijke planvorming en verkeersbeleid.		
Bestuurlijk belang	Het dagelijks bestuur bestaat uit 5 leden waarvan geen bestuursleden uit de gemeente Leiderdorp. Het algemeen bestuur bestaat uit 22 leden waarvan 2 bestuursleden afkomstig uit de gemeente Leiderdorp.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage op basis van uren. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	1.665	1.336
	Vreemd vermogen	6.144	7.145
	Jaarresultaat		158
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Website: www.odwh.nl		

Naam		Schadevergoedingsschap HSL	
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek Belang	Het doel van de regeling is bevorderen dat de behandeling van verzoeken om schadevergoeding en de beslissing op die verzoeken doelmatig, deskundig en op gelijke wijze plaatsvinden. Het gaat om verzoeken die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding, verlegging en reconstructie van de A16, respectievelijk de A4, beide zoals bedoeld in artikel 1 onder f. Met deze regeling krijgen de burgers ook duidelijkheid over de ter zake bevoegde instantie.		
Bestuurlijk belang	Het belang van het Rijk is 50%, de gemeenten vertegenwoordigen samen de andere 50%.		
Financieel belang	De gemeenten lopen geen risico. Het Rijk neemt alle schadeclaims en uitvoeringskosten voor zijn rekening.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2017	31-12-2017
Lege alinea	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Lege alinea	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Lege alinea	Jaarresultaat	n.v.t.	n.v.t.
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	De regeling is met 5 jaar verlengd en eindigt op 1-1-2021.		

Naam		Oude Rijnzone	
Vestigingsplaats	Alphen aan den Rijn		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/ Publiek belang	De Oude Rijnzone is het gebied langs de rivier de Oude Rijn, tussen Leiden en Bodegraven. De Oude Rijnzone is door de provincie aangewezen als transformatiezone. In deze zone worden nieuwe woon- en werkgebieden ontwikkeld, bestaande bedrijfslocaties geherstructureerd en de water- en natuurkwaliteiten versterkt. Daarnaast is er aandacht voor de verbetering van de bereikbaarheid van het gebied.		
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit 3 leden waarvan 1 lid afkomstig uit de gemeente Leiderdorp. In het vierde kwartaal 2015 is de regeling omgevormd naar een bedrijfsvoeringsorganisatie. Sinds het uittreden van de provincie Zuid-Holland en Zoeterwoude vormen de portefeuillehouders van Bodegraven-Reeuwijk, Alphen aan den Rijn en Leiderdorp het bestuur van de regeling Oude Rijnzone.		
Financieel belang	Met het uittreden van de provincie Zuid-Holland en Zoeterwoude veranderde ook het financiële belang. De verdeling van de kosten vindt nog steeds plaats op basis van het inwoneraantal.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	0	0
	Vreemd vermogen	5.305	5.301
	Jaarresultaat		0
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Website: www.ouderijnzone.nl		

Naam		Servicepunt71	
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/ Publiek belang	Sinds 1 januari 2012 verzorgt Servicepunt71 de interne bedrijfsvoering van de gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude. Servicepunt71 levert producten en diensten op het gebied van ICT, HRM, financiën, juridische zaken en inkoop, en voor de gemeenten Leiden en Leiderdorp ook facilitaire zaken.		
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit 4 leden waarvan 1 lid afkomstig uit de gemeente Leiderdorp.		
Financieel belang	De deelnemers betalen een jaarlijkse bijdrage op basis van een verdeelpercentage. Het verdeelpercentage is gebaseerd op het aandeel in het totaal van de overgedragen formatie en de overgedragen materiële budgetten. De deelnemers in Servicepunt71 zijn gezamenlijk aansprakelijk voor de eventueel ontstane tekorten. De gemeente Leiderdorp betaalde in 2017 een bijdrage van € 2.543.175 en voor meer- en maatwerk een bedrag van € 452.678.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	1.612	2.081
	Vreemd vermogen	11.358	13.107
	Jaarresultaat		486
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Website: www.servicepunt71.nl		

Naam		De gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie Leiden en Leiderdorp Sociale Dienst	
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling lichte vorm		
Doelstelling/ Publiek belang	De gezamenlijke uitvoeringsorganisatie Leiden en Leiderdorp voert de volgende taken, wetten en regelingen uit: de Participatiewet (PW), het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz), de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW), de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ), de Wet Inburgering (WI), de Wet kinderopvang, SMI-kinderopvang, de schuldhulpverlening, de sociale recherche, het minimabeleid, of andere in de toekomst voor deze wetten en regelingen eventueel in de plaats komende regelingen.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit de door de colleges aangewezen wethouders (artikel 2, tweede lid, GR). In de praktijk zijn dat de wethouders Werk & Inkomen. Bestuurlijk overleg vindt minstens 2 keer per jaar plaats (artikel 2, derde lid, GR).		
Financieel belang	De gemeente Leiderdorp betaalde volgens de dienstverleningsovereenkomst in 2017 een bijdrage van € 1.448.885 (inclusief nacalculatie). Het procentueel belang van Leiderdorp is 50%.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Jaarresultaat		n.v.t.
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	n.v.t.		

Naam	Samenwerkingsverband GGZ-subsidies		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling lichte vorm		
Doelstelling/ Publiek belang	Het doel van de regeling is het in stand houden van collectieve preventieve GGZ met een breed aanbod van GGZ-preventieactiviteiten, onderscheiden naar activiteiten voor kinderen & jeugd en voor volwassenen & ouderen, en GGZ-voorzieningen.		
Bestuurlijk belang	Stemverhoudingen, aandeelhoudersbelangen en vertegenwoordigers bestuur.		
Financieel belang	Gemeente Leiden treedt namens de deelnemende gemeenten op als subsidieverstrekker en brengt dit in rekening bij de deelnemende gemeenten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Jaarresultaat		n.v.t.
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	n.v.t.		

Vennootschappen

Naam	Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Doelstelling/ Publiek belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.		
Bestuurlijk belang	De raad van bestuur bestaat uit 3 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Leiderdorp. De gemeente Leiderdorp is aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente Leiderdorp heeft 604.919 aandelen in Alliander.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	3.864.000	3.942.000
	Vreemd vermogen	3.871.000	4.127.000
	Jaarresultaat		203.000
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Website: www.alliander.nl		
	In 2009 is Nuon verkocht aan het Zweedse Vattenfall. De gemeente blijft wel aandeelhouder in het netwerkbedrijf Alliander.		

Naam		Oasen	
Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Doelstelling/ Publiek belang	Oasen is een maatschappelijk drinkwaterbedrijf. Oasen zorgt op duurzame wijze voor drinkwater voor zijn klanten.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	De gemeente Leiderdorp heeft 25 aandelen à € 453,78 in Oasen naar rato van het aantal inwoners.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	97.085	103.668
	Vreemd vermogen	152.765	162.538
	Jaarresultaat		6.583
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Website: www.oasen.nl		

Naam		N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Doelstelling/ Publiek belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
Bestuurlijk belang	De raad van bestuur en de directie bestaan beide uit 3 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Leiderdorp. De gemeente is aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente Leiderdorp heeft 97.968 (€ 222.280) aandelen in BNG Bank (nominale waarde).		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	4.486.000	4.953.000
	Vreemd vermogen	149.514.000	135.041.000
	Jaarresultaat		393.000
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Deelname in BNG Bank wordt beschouwd als een duurzame belegging.		
	Website: www.bng.nl		

Stichtingen

Naam	DataLand		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Stichting		
Doelstelling/ Publiek belang	<p>DataLand verzorgt de toegankelijkheid van gemeentelijke vastgoed, geo- en WOZ-informatie voor publieke en private afnemers in Nederland. Daarmee ontzorgt DataLand de gemeente.</p> <p>DataLand ondersteunt de gemeentelijke informatiehuishouding op het gebied van de gemeentelijke Geo-, WOZ- en vastgoedinformatie door:</p> <ul style="list-style-type: none"> - actieve kwaliteitsbewaking, - vertegenwoordiging van het gemeentelijk belang, - organisatie en coördinatie van het Gemeentelijk Geoberaad (i.s.m. VNG); een landelijk ambtelijk en bestuurlijk podium voor gemeentelijke standpunten op het terrein van de ruimtelijke informatie. <p>Verder is deelname niet anders dan een vorm van samenwerking tussen gemeenten ter behartiging van het openbaar belang en met als resultaat efficiëntie en kennisvoordelen op het gebied van toegankelijkheid van overheidsinformatie, overheidsloket, e-government, dienstverlening, een transparante en betrouwbare overheid evenals de stroomlijning van basisgegevens.</p> <p>Dankzij de samenwerking met deelnemende gemeenten, vele afnemers en andere betrokkenen bij de overheidsinformatievoorziening is DataLand uitgegroeid tot het landelijke kennis- en dataknooppunt voor vastgoed, geo- en WOZ gerelateerde gemeentelijke gegevens.</p>		
Bestuurlijk belang	Gemeente is als participant vertegenwoordigd in de certificaathoudersvergadering.		
Financieel belang	<p>Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in certificaten geïnvesteerde bedrag. Het betreft een eenmalige storting. Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden. Verstrekking van gegevens aan afnemers vindt plaats tegen verstrekingskosten. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de drieledige taken van de organisatie – een stichting zonder winstoogmerk – uit te voeren. Jaarlijks wordt een vergoeding aan deelnemende gemeenten uitgekeerd voor het leveren van de gemeentelijke gegevens. Het eventuele overschot aan inkomsten wordt daarnaast aan certificaathoudende gemeenten uitgekeerd. Gemeente Leiderdorp heeft 13.352 certificaten van aandelen DataLand B.V. à € 0,10 per certificaat. .</p>		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000,-	1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	847	751
	Vreemd vermogen	607	522
	Jaarresultaat		-96
Risico's	Er zijn geen materiele risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.data-land.nl		

Paragraaf 7: Grondbeleid

Visie

Het grondbeleid is ondersteunend aan programma's als ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, verkeer en vervoer, onderwijs, cultuur, sport en recreatie en economische infrastructuur. Het grondbeleid heeft een grote financiële impact. De baten en de financiële risico's zijn van belang voor de algemene financiële positie van de gemeente. Het grondbeleid van Leiderdorp is vastgelegd in de nota 'Grondbeleid 2013-2017. Grondslagen van het grondbeleid'. De raad stelde de nota op 18 maart 2013 vast.

De programma's hanteren een onderscheid in SMART-doelen, activiteiten en prestatie-indicatoren. Dezelfde driedeling gebruiken we ook voor grondbeleid.

Doel	Faciliteren grondbeleid
SMART-doel	Faciliterend grondbeleid, niet meer grond dan nodig, marktconforme grondprijzen
Activiteiten	We monitoren grondtransacties volgens de nota.
Prestatie-indicatoren	Grondprijzenbrief, de Gemeentelijke Integrale Grondexploitatie (GIG), uniforme erfpachtovereenkomsten

Hieronder volgen enkele kernpunten uit de nota Grondbeleid.

(de nummers tussen haakjes corresponderen met de nummers van de beleidsregels in de nota Grondbeleid)

Beleidskeuze vorm grondbeleid

(3.1) De gemeente Leiderdorp kiest voor een faciliterend grondbeleid. Als we een sterkere stempel willen drukken op een ontwikkeling of als het noodzakelijk is om een ontwikkeling volgens de gemeentelijke randvoorwaarden vorm te geven, kunnen we actief grondbeleid inzetten. Wel moet het financiële risico, ook op langere termijn, aanvaardbaar zijn.

Instrumenten

De gemeente heeft een aantal instrumenten om grondbeleid te voeren. De beleidsregels bij de diverse instrumenten staan in de nota Grondbeleid. We lichten er enkele uit:

Beleidsregels instrumenten

(4.5.3) De gemeente handhaaft op oneigenlijk gebruik en streeft ernaar, waar mogelijk, tot verkoop te komen.

(4.7.1) Grondverkoop heeft de voorkeur boven erfpacht. Voor erfpacht kiezen we als de gronden voor de gemeente strategisch van belang zijn.

(4.7.3) Bij erfpacht gaat de gemeente uit van een marktconforme canon. In het kader van eenduidigheid en transparantie past de gemeente bestaande erfpachtovereenkomsten bij verlenging aan een marktconforme canon aan.

Grondprijnsbeleid

Bij een transparant grondbeleid horen transparante grondprijzen.

Beleidsregels grondprijnsbeleid

- (5.1) We actualiseren het grondprijnsbeleid jaarlijks via een grondprijzenbrief. Hierin staat de richtlijn voor de grondprijzen.
- (5.2) De gemeente Leiderdorp hanteert een marktconform grondprijnsbeleid.
- (5.3) De grondprijns bepalen we volgens de residuele waardemethode.

Grondslagen waardering

De gemeente waardeert de gronden tegen verkrijgingprijs vermeerderd met gemaakte kosten voor onderzoek en bouwrijp maken. De boekwaarde mag niet hoger zijn dan de geschatte marktwaarde. Dat is wettelijk verplicht. Afhankelijk van deze inschatting boeken we de boekwaarde af (bij definitief geen mogelijkheid tot terugverdienen) of vormen we een voorziening (bij redelijke twijfel over het terugverdienen van de boekwaarde).

Reserves

Zoals het Besluit begroting en verantwoording (BBV) voorschrijft, voegen we het saldo van een project via resultaatbestemming in het jaar van afsluiten toe aan een reserve grondverkoop. Alle grondexploitaties verantwoorden we onder de algemene reserve bouw- en grondexploitaties.

Organisatie

Beleidsregels organisatie

- (6.1.1) We herzien de grondexploitaties jaarlijks en stellen ze vast via de Gemeentelijke Integrale Grondexploitatie (GIG).
- (6.1.2) In de jaarlijkse GIG-rapportage vindt naast verantwoording over de grondexploitaties ook verantwoording plaats over overige ruimtelijke investeringsprojecten.
- (6.1.3) Weergave van de voortgang ten opzichte van de GIG-rapportage vindt minimaal jaarlijks plaats in de GIG-voortgangsrapportage.
- (6.2.1) Per project of grondexploitatie brengt de gemeente de risico's in beeld. Hierbij geven we beheersmaatregelen aan.
- (6.2.2) Het weerstandsvermogen berekenen we volgens de leidraad in de kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement en nemen we op in de paragraaf Weerstandsvermogen bij de begroting en de jaarstukken.

GIG

Voor een uitgebreide toelichting op de grondexploitaties verwijzen we naar de rapportage GIG 2018.

GIG algemeen

In de rapportage GIG 2018 staat de financiële stand van zaken van de ruimtelijke projecten. In het najaar van 2017 informeerden we de raad bij de 2e Bestuursrapportage over de financiële voortgang via de voortgangsrapportage GIG 2017. Bij de voortgangsrapportages vindt geen financiële doorrekening plaats. Bij de rapportage GIG gebeurt dit wel.

Tabel 1 zet de resultaten van de GIG per 2018 af tegen de GIG-versie van 2017 (vastgesteld op 29 mei 2017). Voor de vergelijkbaarheid zijn de bedragen ook uitgedrukt als netto contante waarde (NCW) per 01-01-2017.

Tabel 1: Netto contant resultaat Integrale Grondexploitaties 2017-2018:

TOTAALOVERZICHT				
	GIG - 2018	GIG - 2018	GIG - 2017	Vershil
	NCW 01-01-18	NCW 01-01-17	NCW 01-01-17	NCW 01-01-17
W4				
Vierzicht - Kavel 1+5+reststrook (af te sluiten per 31-12-17)	-1.093.522	-1.072.080	-1.282.648	210.568
Mauritskwartier - Kavel M	185.155	181.792	163.791	18.002
Plantage (af te sluiten per 31-12-17)	-2.136.449	-2.094.558	-2.280.179	185.622
Bospoort Noord	881.307	865.299	7.526.699	-6.661.399
Bospoort Zuid	-2.153.799	-2.111.568	-2.184.745	73.177
Fietspaden en -bruggen W4	-3.501.050	-3.432.402	-3.845.104	412.702
Totaal	7.818.357	-7.663.516	-1.902.186	- 5.761.330
	(nadelig)	(nadelig)	(nadelig)	(nadelig)
Overige ruimtelijke projecten				
Amaliaplein	3.055.573	3.000.072	3.151.178	-151.106
Driemaster	233.394	229.155	-	229.155
Totaal	3.288.967	3.229.227	3.151.178	78.049
	(voordelig)	(voordelig)	(voordelig)	(voordelig)
Totaal alle projecten	-4.529.390	-4.434.289	1.248.991	-5.683.281

Bij de beoordeling van de resultaten moet meegenomen worden dat de resultaten mede gebaseerd zijn op aannames op basis van de huidige inzichten. Er is dus altijd sprake van een bandbreedte. Een verslechtering of verbetering ten opzichte van de huidige inschattingen heeft een direct effect op het eindresultaat.

Mutaties brengen we bij het afsluiten van de projecten ten bate of ten laste van de algemene reserve bouw- en grondexploitaties.

W4

Ten opzichte van de GIG 2017 is er voor W4 een mutatie van € 5,76 miljoen (nadelig). Dit leidt tot een totaal resultaat voor W4 van € 7,82 miljoen (nadelig op netto contante waarde 01/01/2018). Dit wordt veroorzaakt door:

- Bijstelling van kostenramingen bij de projecten Mauritskwartier, Bospoort Zuid en 'Fietspaden en -bruggen W4' (ca. +/- 0,50 miljoen voordelig)
- Afronding van de projecten 'Vierzicht' en 'Plantage' waardoor de budgetten kunnen vrijvallen (ca. +/- € 0,40 miljoen voordelig).
- Winstneming en bijstelling van de kostenramingen bij het project Bospoort Noord (ca. -/- € 6,7 miljoen nadelig). De winstneming betekent een nadeel voor de GIG maar is een voordeel voor de algemene reserve bouw- en grondexploitaties; voor de gemeente dus per saldo neutraal.

Van een aantal W4-projecten is het resultaat nadelig. Op basis van het BBV troffen we hiervoor een voorziening van in totaal € 5,65 miljoen (zie tabel 2).

Tabel 2: Voorzieningen W4

Getroffen voorzieningen W4				
	GIG - 2018	GIG - 2018	GIG - 2017	Vershil

Getroffen voorzieningen W4				
	NCW 01-01-18	NCW 01-01-17	NCW 01-01-17	NCW 01-01-17
Bospoort-Zuid	-2.153.799	-2.111.568	-2.184.745	73.177
Fietsbruggen en -paden W4	-3.501.050	-3.432.402	-3.845.104	412.702
Totaal	-5.654.849	-5.543.970	-6.029.849	485.879
	(nadelig)	(nadelig)	(nadelig)	(voordelig)

Overige ruimtelijke projecten

Het resultaat van de integrale grondexploitatie voor de Overige ruimtelijke projecten wijzigde met € 0,078 miljoen (voordelig) tot een resultaat van € 3,29 miljoen. De wijziging van het resultaat komt met name door:

- Bijstellen ramingen van het project Amaliaplein naar aanleiding van scopewijziging herinrichting parkeerterrein (ca. -/-0,15 mio nadelig).
- Het openen van de grondexploitatie Driemaster (ca. +/-0,23 mio voordelig).

Projecten met een uitvoeringsbesluit en een positief eindresultaat

Project	Balanswaarde per 31-12-2016	netto contante waarde verwacht exploitatie resultaat (-/- = voordelig)
Mauritskwartier - Kavel M	-164.707	-185.155
Bospoort-Noord	-2.183.033	-881.307
Amaliaplein	113.155	-3.055.573
Totaal	- 2.234.585	-4.122.035

Voor de overzichten per complex voor de W4 en exploitatie per complex grondbedrijf verwijzen we naar de GIG 2018, vertrouwelijke bijlage 1b.

Risico's publiek-private samenwerking (PPS)

De gemeente heeft momenteel geen PPS-constructie.

In de GIG2018 is per project de risico's en beheersmaatregelen aangegeven. Het belangrijkste projectoverstijgende risico is op dit moment de aanbestedingsmarkt. Wegens krapte op de markt en de stijging van de prijzen is er sprake van vertraging en hogere ramingen. In de grondexploitaties zijn de budgetten bijgesteld en is de parameter kostenstijging verhoogd.

Als we het restant van kavel 1 en/of 5 van Vierzicht op termijn toch tot ontwikkeling kunnen brengen, is dat een optimalisatiemogelijkheid voor de GIG. Uit deze optimalisatie moeten we dan echter wel de sloop van de tijdelijke geluidschermen betalen.

Ook de agenda omgevingsvisie Hart van Holland biedt kansen voor ontwikkeling van de W4 zone.

Parameters

Bij de herziening per 1/1/2018 van de grondexploitaties in de GIG 2018 hanteren we de volgende parameters:

- Rentepercentage: 1,85%
- Kostenindex: 2,5%
- Opbrengstenindex: 0%

In de berekening van de rentepercentages verwerkten we de gewijzigde systematiek van rentetoerekening aan grondexploitaties uit de notitie Grondexploitaties van de commissie BBV. We berekenden het percentage rentekosten op basis van de werkelijk betaalde rente op het totaal vermogen minus het eigen vermogen.

De kostenindex pasten we aan ten opzichte van de GIG 2017, gelet op de stijging van het prijsindexcijfer grond-, water- en wegenbouw (GWW).

De opbrengstenindex pasten we niet aan ten opzichte van de GIG 2017, gelet op het conservatief ramen van opbrengsten.

Fasering verkopen

Bij de herziening per 1/1/2018 van de grondexploitaties in de GIG 2018 hebben we de nog te verwachten opbrengsten voor grondverkoop als volgt gefaseerd:

- Mauritskwartier kavel M: 2019 (voor het resterende perceel)
- Bospoort (paviljoens): 2019

Paragraaf 8: Subsidieverstrekingen

Subsidieplafond 2017 :	Subsidieprogram	Productsubsidie	Totaal
Vastgestelde subsidieplafond 2017 (in de begroting 2016)	255.870	1.256.432	1.512.302
Mutaties in de subsidiebudgetten:			
Mutatie cao stijging (Kadernota 2017)		21.500	21.500
Mutatie i.v.m. huren Sterrentuin (1e Bestuursrapportage 2016)	-58.400	-163.600	-222.000
Totaal	197.470	1.114.332	1.311.802

	Activiteiten	Huisvesting	Totaal
Subsidieprogramma	103.495	48.768	152.264
Productsubsidie:			
B Plus C	302.300	123.200	425.500
SCW	317.620	66.733	384.353
Pluspunt	278.900	59.000	337.900
Totaal Productsubsidie	898.820	248.933	1.147.753
Totaal werkelijke uitgaven 2017:	1.002.315	297.701	1.300.017
Saldo op subsidieplafond 2017:			11.785

3.3 Rapportage Interbestuurlijk Toezicht

Domein	Rood/ Oranje/Groen	Toelichting
Financiën		
Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht	Groen	De jaarbegroting 2018 is in evenwicht en het laatste jaar van de meerjarenraming is in evenwicht.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	
Ruimtelijke ordening		
De gemeentelijke bestemmingsplannen zijn aangepast aan de Verordening Ruimte 2014 (artikel 3.4 Verordening Ruimte)	Groen	De gemeentelijke bestemmingsplannen zijn conform de Verordening Ruimte 2014. Op basis van een controle op hoofdlijnen (thematisch op hoofdonderwerpen als kantoren, bedrijven, detailhandel, erfgoed, bescherming ruimtelijke kwaliteit, agrarische verbouwing, natuurnetwerk) is geconstateerd dat de gemeentelijke bestemmingsplannen aan de Verordening Ruimte 2014 voldoen. De bestemmingsplannen zijn niet per plan per bestemming op artikelniveau doorgenomen.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	
Omgevingsrecht		
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Milieu, Bouwen en Wonen		
Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving is tijdig een beleidsplan, een uitvoeringsprogramma en een evaluatie vastgesteld en met de jaarrapportage over de uitvoering bekend gemaakt aan de gemeenteraad. Binnen twee maanden na vaststelling wordt hierover mededeling gedaan aan de provincie Zuid-Holland	Rood	Het VTH-Beleidsplan 2016-2020 is vastgesteld door de gemeenteraad op 10 oktober 2016. De hierna gevraagde jaarlijkse evaluatie en uitvoeringsprogramma vond niet plaats in 2017. Reden hiervoor is het vertrek van de verantwoordelijke medewerker en daarmee de vacante functie in 2017. Er is een achterstand in de implementatie van het werken conform het VTH-beleidsplan. We pakken de taken in 2018 weer op door een nieuwe medewerker hiervoor aan te stellen.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Ja	Reden voor extra aandacht wegens het achterblijven van de jaarlijkse evaluatie, uitvoeringsprogramma en het werken conform het VTH-beleidsplan.
Monumentenzorg		
De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie voor de (rijks)monumenten	Groen	De gemeente werkt samen met de gemeente Leiden op dit gebied en maakt gebruik van de monumentencommissie van de gemeente Leiden.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	
Archief- en informatiebeheer		
Het archief- en informatiebeheer zijn op orde	Oranje	Er is een verbeterplan opgesteld naar aanleiding van de vorige rapportage. Een aantal verbeterpunten is opgepakt en de rest willen we in de loop van 2018 realiseren. Vanaf januari 2017 werkt de gemeente met vervanging van de fysieke documenten. Aan Erfgoed Leiden vroegen we om de jaarlijkse inspectie uit te voeren als onderdeel van de KPI. Het verslag van deze inspectie hebben we nog niet ontvangen. We zenden het na zodra het beschikbaar is.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	
Huisvesting verblijfgerechtigden/ vergunninghouders		

Domein	Rood/ Oranje/Groen	Toelichting	
Er is volledig en tijdig voldaan aan de halfjaartaakstelling en er is geen achterstand	Groen	Gevraagde informatie	Stand van zaken
		Achterstand per 1 januari van het verantwoordingsjaar	-12
		Fase interventieladder op 1 januari	signaleren
		Taakstelling eerste halfjaar van het verantwoordingsjaar	21
		In het eerste halfjaar gehuisveste vergunninghouders	32
		Achterstand per 1 juli van het verantwoordingsjaar	-1
		Fase interventieladder op 1 juli	signaleren
		Taakstelling tweede halfjaar van het verantwoordingsjaar	16
		In het tweede halfjaar gehuisveste vergunninghouders	23
		Voorsprong per 31 december van het verantwoordingsjaar	6
		Fase interventieladder op 31 december	taakstelling gerealiseerd
		eventuele toelichting	
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee		

4. JAARREKENING

4.1 Algemene toelichting jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente' (BBV) en de Financiële Verordening 2017 gemeente Leiderdorp, zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 12 december 2016.

Waarderingsgrondslagen

Balans

Indien niet anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Afschrijvingstermijnen

Voor de afschrijving van de activa gelden de maximale afschrijvingstermijnen zoals deze door de gemeenteraad in de financiële verordening zijn vastgesteld.

Immateriële vaste activa

Het betreft hier kosten van onderzoek en ontwikkeling en bijdrage aan activa in eigendom van derden. Kosten van onderzoek en ontwikkeling worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en in 5 jaar lineair afgeschreven. Voor bijdragen aan de activa in eigendom van derden is de afschrijvingsduur maximaal gelijk aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden opgenomen op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met lineair berekende afschrijvingen en/of eventuele beschikkingen over reserves voorzover het investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut betreft.

Financiële vaste activa

Langlopende leningen worden tegen de nominale waarde (restsaldo) opgenomen. Indien zich een risico op oninbaarheid voordoet, wordt de waarde verminderd met het ingeschatte risico. De leningen zijn in de jaarrekening 2017 tegen nominale waarde opgenomen.

Vorraden

Zowel de gronden van het grondbedrijf als die van inbreidingslocaties worden onder voorraden verantwoord. Voor diverse complexen treffen we voorzieningen, deze voorzieningen zijn onder voorraden verantwoord.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn tegen de nominale waarde opgenomen. Voor oninbaarheid is een voorziening getroffen.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserves, de bestemmingsreserves en het saldo van de rekening van baten en lasten.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn tegen nominale waarde opgenomen. Voorzieningen worden gevormd ter afdekking van:

- Verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen, waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar 2017 of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Overzicht baten en lasten

In het overzicht baten en lasten wordt het stelsel van baten en lasten gehanteerd. Inkomsten en uitgaven rekenen we toe aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzien zijn.

Algemene uitkering

De algemene uitkering is gebaseerd op de meest actuele gegevens van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Hierbij zijn de beschikkingen tot en met december 2017 meegenomen.

Dividend

Dividenden zijn verantwoord in het jaar waarin het besluit tot toekenning van het dividend door de algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn gebaseerd op de berekende afschrijvingen vermeerderd met rente over de gemiddelde boekwaarde van het betreffende activum. Het gehanteerde rentepercentage bedraagt in 2017 0,75%.

Kostenverdeelstaat

De toedeling van de kostenplaatsen gebeurt in overeenstemming met de begroting (begroting =werkelijk). Het saldo aan het einde van het jaar wordt alsnog doorbelast conform de capaciteitsbegrotingen.

4.2 Balans per 31 december

ACTIVA		31-12-2016		31-12-2017
Vaste activa				
Immateriële vaste activa		518		485
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	169		188	
Bijdragen activa derden	349		298	
Vaste activa				
Materiële vaste activa		72.440		75.360
Investerings met economisch nut	54.113		55.520	
Investerings economisch nut met heffingen	12.161		12.346	
Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut	6.166		7.494	
Financiële vaste activa		2.514		2.512
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	2.137		2.137	
Leningen aan:				
-Overige verbonden partijen	22		0	
-Overige langlopende leningen	355		354	
- Overige uitz.Rentetypisch looptijd>1 jr.	0		20	
Totaal vaste activa		75.472		78.357
Vlottende activa				
Vorraden		-1.250		-6.117
-Onderhanden werk inclusief bouwgronden in exploitatie	-1.250		-6.117	
-Gereed product en handelsgoederen	0		0	
Uitzettingen met een rentetypische looptijd <1 jaar		12.886		5.775
-Vorderingen op openbare lichamen	6.257		2.966	
-Rekening-courant verhoudingen met niet fin. Instellingen	1.490		0	
-Overige vorderingen	5.139		2.809	
Liquide middelen		231		45
Kassaldi	1		1	
Banksaldi	230		44	
Overlopende activa		28		103
Voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van:				
-Het Rijk	13		102	
-Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen	15		0	
Totaal vlottende activa		11.895		-193
TOTAAL ACTIVA		87.368		78.164

PASSIVA		31-12-2016		31-12-2017
Vaste passiva				
Eigen vermogen		32.513		41.648
Reserves				
-Algemene reserve	2.915		12.734	
-Bestemmingsreserves	29.034		27.663	
-Saldo van de rekening van baten en lasten	564		1.252	
Voorzieningen		11.613		12.943
Voorzieningen				
-Egalisatie voorzieningen	6.353		6.553	
-Voorzieningen derden verkr midd met spec best	4.199		4.666	
-Voorzieningen toekomstige verplichtingen	1.061		1.724	
Vaste schulden met een rentetypische looptijd ≥ één jaar		18.062		15.255
Onderhandse leningen van:				
-Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	18.049		15.241	
Waarborgsommen	13		14	
Totaal vaste passiva		62.188		69.846
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar		6.758		5.840
-Kasgeldleningen	0		0	
-Banksaldi	66		1.236	
-Overige schulden	6.692		4.605	
Overlopende passiva		18.423		2.477
Voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:				
-Het Rijk	0		40	
-Overige Nederlandse overheidslichamen	1.789		1.620	
-Overige vooruitontvangen bedragen	16.634		817	
Totaal vlottende passiva		25.181		8.317
TOTAAL PASSIVA		87.368		78.164
Borg- en garantstellingen		22.442		22.231

4.3 Toelichting op de balans

4.3.1 Toelichting op de activa (alle bedragen x € 1.000)

4.3.1.1 Immateriële en materiële vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 31-12-16	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaardering duurzame waardevermindering	Boekwaarde 31-12-17
Kosten onderzoek en ontwikkeling	169	50	0	32	0	0	188
Bijdrage activa derden	349	0	0	51	0	0	298
Totaal immateriële vaste activa	518	50	0	84	0	0	485

Kosten van onderzoek en ontwikkeling grondexploitaties

Kosten die worden gemaakt in de periode vóórdat een grondexploitatie wordt vastgesteld door de gemeenteraad, worden als voorbereidingskosten geactiveerd onder de balanspost 'Kosten van onderzoek en ontwikkeling'. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie, dan wel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat. In de tabel hieronder wordt de ouderdom van de voorbereidingskosten in beeld gebracht. Doordat 2017 het eerste jaar is waarin deze kosten worden geactiveerd zullen ze uiterlijk per 31-12-2022 moeten leiden tot een actieve grondexploitatie. Deze kosten hebben alle betrekking op voorbereidingskosten m.b.t. Grex Driemaster.

Project	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal
Grex Driemaster	83	0	0	0	0	83

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De opgenomen bijdragen aan activa in eigendom van derden bestaat uit:

- Bijdrage aanleg ijsbaan
- Bijdrage Scouting gebouw
- SCC inventaris
- Bijdrage kleedkamers Alecto

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Investerings met economisch nut	54.113	55.520
Investerings economisch nut met heffingen	12.161	12.346
Investerings met maatschappelijk nut	6.166	7.494
Totaal materiële vaste activa	72.440	75.360

Het onderstaand overzicht toont het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut:

Investerings met economisch nut	Boekwaarde 31-12-16	Investerings	Des- investerings	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-17
Gronden en terreinen	4.551	0	0	35	0	4.516
Bedrijfsgebouwen	43.175	3.034	142	1.543	0	44.525
Grond - ,weg - en waterbouwkundige werken	417	803	0	30	0	1.190
Vervoermiddelen	661	0	0	124	0	536
Machines, apparaten en installaties	3.006	69	3	320	0	2.752
Overige materiële vaste activa	2.303	165	0	468	0	2.000
Totaal investeringen met economisch nut	54.113	4.072	145	2.520	0	55.520

Investerings bestaan onder andere uit:

- Renovatie scholen in Voorhof
- Kunstgras RCL
- IBOR spelen

In 2017 hebben de volgende desinvesteringen plaatsgevonden:

- BBS De Driemaster
- Verlichting Alecto

Het onderstaand overzicht toont het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut met heffingen:

Investerings met economisch nut met heffingen	Boekwaarde 31-12-16	Investerings	Des- investerings	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-17
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	8.082	539	0	173	0	8.448
Vervoermiddelen	367	0	0	67	0	300
Machines, apparaten en installaties	2.657	52	0	159	0	2.551
Overige materiële vaste activa	1.055	50	0	57	0	1.047
Totaal investeringen met economisch nut met heffingen	12.161	641	0	455	0	12.346

Investerings betreft met name:

- Riolering
- Reiniging miniwijkcontainers

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut had het volgende verloop:

Investerings met maatschappelijk nut	Boekwaarde 31-12-16	Investerings	Des-investerings	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-17
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (t/m 2016)	3.427	0	0	110	0	3.317
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (vanaf 2017)	0	2.527	0	0	969	1.558
Machines, apparaten en installaties (t/m 2016)	2.696	0	0	153	0	2.543
Machines, apparaten en installaties (vanaf 2017)	0	34	0	0	0	34
Overige materiële vaste activa (t/m 2016)	44	0	0	2	0	42
Overige materiële vaste activa (vanaf 2017)	0	0	0	0	0	0
Totaal investeringen met maatschappelijk nut	6.166	2.561	0	265	969	7.494

Voor de grond-, weg- en waterbouwkundige werken worden de mutaties met name veroorzaakt door:

- Uitgaven IVVP
- Uitgaven IBOR
- Herinrichting polder Achthoven

Bijdragen van derden betreft:

- Herinrichting Vlikoterrein van GR Oude Rijnzone
- Herinrichting polder Achthoven van provincie Zuid-Holland en Hoogheemraadschap Rijnland
- Voorbereidingskrediet R-net route Leiden-Leiderdorp van provincie Zuid-Holland

4.3.1.2 Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-16	Verstrekte leningen	Aflossingen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-17
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen (effecten)	2.137	0	0	0	2.137
Leningen aan:					
-overige verbonden partijen	22	-22	0	0	0
-overige langlopende leningen	355	-1	0	0	354
-overige uitz.Rentetypisch looptijd>1 jr.	0	22	2	0	20
Totaal financiële vaste activa	2.514	-1	2	0	2.512

Leningen

De post langlopende leningen bestaat uit een lening verstrekt aan voetbalvereniging RCL van € 155.000. Daarnaast zijn duurzaamheidsleningen verstrekt via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn). In 2017 is door de gemeente Leiderdorp beloten aanvullend € 1 miljoen beschikbaar te stellen bovenop de € 300.000 die reeds beschikbaar was voor het verstrekken van deze duurzaamheidsleningen. Ultimo 2017 is daadwerkelijk ruim € 200.000 verstrekt aan duurzaamheidsleningen via het SVn. Onder overige uitzettingen (rentetypisch looptijd>1 jr) is opgenomen een lening verstrekt aan het COVS (Centrale Organisatie van Voetbal Scheidsrechters). Deze post is overgeheveld van de overige verbonden partijen naar overige uitzettingen in het begin van 2017.

Deelnemingen (effecten)

In 2017 vonden geen mutaties in de deelnemingen plaats.

	aantal	Nominale waarde	Boekwaarde 31-12-16	Mutaties	Boekwaarde 31-12-17
Aandelen Alliander	604.919	3,14	1.903	0	1.903
Aandelen Bank Ned. Gemeenten	97.968	2,27	222	0	222
Aandelen OASEN	25	453,78	11	0	11
Certificaten DataLand	13.352	0,10	1	0	1
Totaal deelnemingen (effecten)	716.264		2.137	0	2.137

4.3.1.3 Voorraden

Voorraden	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Onderhanden werken bouwgronden in exploitatie W4	-1.324	-6.230
Onderhanden werken bouwgronden in exploitatie overig	74	113
Totaal Voorraden	-1.250	-6.117

Van de overige projecten kunnen we het volgende overzicht geven:

	Boekwaarde 31-12-16	Beste- dingen	Opbreng- sten	Winst- uitname	Boekwaarde 31-12-17	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde 31-12-17
Overige grondexploitaties:							
Amaliaplein	74	40	0		113		113
Totaal	74	40	0	0	113	0	113

Toelichting in exploitatie genomen bouwgronden W4:

	Boekwaarde 31-12-16	Beste- dingen	Opbreng- sten	Winst- uitname	Boekwaarde 31-12-17	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde 31-12-17
Vierzicht Kavels 1 en 5 en reststrook	867	248	19	-1.095	0	0	0
Mauritskwartier Kavel M	-165	0	0		-165	0	-165
Bospoort Noord	3.961	341	13.485	7.000	-2.183	0	-2.183
Bospoort Zuid	962	28	0		990	2.154	-1.164
Plantage	2.008	91	-40	-2.140	0	0	0
Fietsbrug Munnikkenpolder	636	137	-10		783	3.501	-2.718
Totaal	8.269	845	13.454	3.765	-575	5.655	-6.230
Voorziening verlieslatend	-9.593						
Balanswaarde 1-1-2017	-1.324						

De projecten Vierzicht Kavels 1 en 5 en reststrook en Plantage zijn afgesloten per 31-12-2017. Voor beide projecten was rekening gehouden met een negatief resultaat (Vierzicht € 1.283.000 en Plantage € 2.280.000). Dit resultaat was voorzien in de voorziening negatieve grondexploitaties.

Het werkelijke resultaat was voor Vierzicht € 1.095.000 en voor Plantage € 2.140.000 negatief. Dat is in beide gevallen dus minder negatief dan waar rekening mee was gehouden. (Vierzicht € 187.000 en Plantage € 141.000) Deze voordelen zijn gestort in de reserve Bouw- en grondexploitaties.

Binnen het project Bospoort Noord is de opbrengst van de grondverkoop met betrekking tot IKEA verantwoord. Dit heeft aanleiding gegeven om € 7 mln winst uit dit project te halen en te storten in de reserve Bouw- en Grondexploitaties. Het verwachte resultaat van het project Fietsbrug Munnikenspolder is ten opzichte van vorig jaar met € 413.000 verbeterd. Hierdoor kon de voorziening negatieve grondexploitaties verlaagd worden. Ook het verwachte resultaat van het project Bospoort Zuid is licht verbeterd ten opzichte van vorig jaar. (€ 73.000) Ook deze beide bedragen zijn gestort in de reserve Bouw- en grondexploitaties.

Project	Boekwaarde 31-12-2017	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Rente	Verwacht exploitatie-resultaat op eindwaarde	Netto contante waarde verwacht exploitatie-resultaat
Fietsbrug Munnikenspolder	783	4.333	1.568	94	3.642	3.501
Amaliaplein	113	1.167	4.380	-129	-3.228	-3.056
Mauritskwartier Kavel M	-165	74	96	-5	-192	-185
Bospoort Noord	-2.183	1.326	0	-57	-914	-881
Bospoort Zuid	990	1.894	692	48	2.241	2.154
Totaal	-462	8.794	6.735	-49	1.549	1.533

Voor een nadere toelichting op de grondexploitaties verwijzen we naar [paragraaf 7 Grondbeleid](#).

4.3.1.4 Uitzettingen korter dan 1 jaar

Uitzettingen met een rentetypische looptijd <1 jaar	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31-12-17
Vorderingen op openbare lichamen	6.257	2.966	0	2.966
Rekening-courant verhoudingen met niet fin. instellingen	1.490	0	0	0
Debiteuren	1.010	2.995	1.426	1.570
Overige vorderingen	4.129	1.239	0	1.239
Totaal	12.886	7.201	1.426	5.775

De vorderingen op openbare lichamen bestaat eind 2017 met name uit de ingediende vorderingen op de Belastingdienst Btw/BCF 2017 en ingediende of nog in te dienen suppleties Btw/BCF voor een totaalbedrag van € 2.754.885 (daarnaast zijn er nog te ontvangen voor in totaal een bedrag van € 278.674).

Het saldo van de rekening-courant verhoudingen met niet financiële instellingen per 1-1-2017 was € 1.489.759. Dit betrof het saldo bij Rijksschatkist. Op 4 januari 2017 is er nog eens € 321.190 uitgezet en op 24 januari 2017 is het gehele bedrag vanuit de Rijksschatkist weer overgemaakt naar Leiderdorp ad € 1.810.949.

De stand van de dubieuze debiteuren eind 2017 bedraagt € 1.425.504 (2016 € 1.497.463). Dit zijn vooral dubieuze debiteuren sociale zaken € 1.020.473 en gemeentelijke belastingen € 339.382 en een post van € 65.649 inzake de overige debiteuren.

Toelichting overige vorderingen

De post 'overige vorderingen' bestaat uit veel verschillende bedragen. Het betreft hier vorderingen die nog niet als debiteur zijn verantwoord, maar wel betrekking hebben op 2017. De grootste bedragen zijn:

- € 650.809 te vorderen precario op kabels en leidingen en toeristen belasting 2017
- € 200.000 te vorderen Hoogheemraadschap 2017
- € 150.000 te vorderen van Sportfondsen inzake mogelijke toekomstige exploitatieverliezen
- € 149.400 te vorderen leges omgevingsvergunningen 2017
- € 46.439 te vorderen Gemeente Leiden afrekening DVO 2017
- € 30.200 te vorderen detacheringenopbrengsten 2017

Schatkistbankieren

Conform de Wet fido is de gemeente Leiderdorp verplicht om overtollige middelen, boven de doelmatigheidsdrempel, aan te houden in 's Rijks schatkist. Voor 2017 bedraagt de doelmatigheidsdrempel € 655.815.

De middelen die we, in het kader van de doelmatigheidsdrempel, buiten 's Rijks schatkist hielden zijn:

Middelen buiten 's Rijks schatkist	2017
Kwartaal 1	11
Kwartaal 2	6
Kwartaal 3	13
Kwartaal 4	-

4.3.1.5 Liquide middelen

Liquide middelen	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Kassaldi	1	1
Banksaldi	230	44
Totaal liquide middelen	231	45

In Leiderdorp is het banksaldo per saldo negatief. Dit betreft het positieve saldo. Het negatief banksaldo is opgenomen onder de passiva netto vlottende schulden, onderdeel banksaldi.

4.3.1.6 Overlopende activa

Overlopende activa	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel		
-Europese overheidslichamen	0	0
-Het Rijk	13	102
-Overige Nederlandse overheidslichamen	0	0
-Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	15	0
Totaal overlopende activa	28	102

Uitsplitsing overlopende activa SISA	Boekwaarde 31-12-16	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Boekwaarde 31-12-17
Ministerie SZW				
WWB-inkomensdeel	13	100	11	102
Totaal ministerie SZW	13	100	11	102

4.3.2 Toelichting op de passiva (alle bedragen x € 1.000)

4.3.2.1 Reserves en resultaat

Reserves	Boekwaarde 31-12-16	Toevoeging	Onttrekking	Boekwaarde 31-12-17
Algemene reserve	2.915	11.749	1.931	12.734
Bestemmingsreserves	29.034	-1.868	-496	27.663
Resultaatbestemming	564	1.252	564	1.252
Totaal eigen vermogen	32.513	11.133	1.998	41.648

De onderbouwingen van de reserves staan onder de staat van Reserves.

4.3.2.2 Voorzieningen

Voorzieningen	Boekwaarde 31-12-16	Toevoeging	onttrekking	Boekwaarde 31-12-17
Voorzieningen ter egalisatie van kosten	6.353	1.670	1.470	6.553
Voorzieningen derden verkr midd met spec best	4.199	473	6	4.666
Voorzieningen met een verplichting	1.061	928	265	1.724
Totaal voorzieningen	11.613	3.071	1.741	12.943

De analyses van de voorzieningen staan onder de staat van Voorzieningen.

De voorziening dubieuze debiteuren is conform het BBV opgenomen aan de activazijde van de balans. Hiermee is de voorziening een correctiepost op de openstaande vorderingen aan debiteuren. Dezelfde werkwijze hanteren we voor de voorziening negatieve grondexploitatie in verband met te verwachten verliezen bouwgrondexploitaties. Met deze post corrigeren we de waarde voorraad grond.

4.3.2.3 Vaste schulden

Vaste schulden	Boekwaarde 31-12-16	Vermeer- deringen	aflossingen	Boekwaarde 31-12-17	Rentelast 2017
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	18.049	0	2.807	15.241	502
Waarborgsommen	13	1	0	14	0
Totaal vaste schulden	18.062	1	2.807	15.255	502

In 2017 zijn geen langlopende geldleningen aangetrokken. De aflossingen betreffen de reguliere jaarlijkse aflossingen op de bestaande leningportefeuille.

In 2018 is zijn twee leningen met een laatste aflossing. Het totaal aan aflossingen voor 2018 is € 2.807.000. De totale rentelast 2018 op de onderhandse leningen bedraagt € 410.000.

4.3.2.4 Vlottende passiva

Vlottende passiva	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Netto vlottende schulden	6.758	5.840
Overlopende passiva	18.423	2.477
Totaal vlottende passiva	25.181	8.317

Netto vlottende schulden	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Kasgeldleningen	0	0
Banksaldi	66	1.236
Crediteuren	4.272	2.444
Overige schulden	2.420	2.161
Totaal netto vlottende schulden	6.758	5.840

Netto vlottende schulden

Crediteuren

De post 'crediteuren' is afgenomen, omdat facturen sneller worden afgewikkeld.

Overige schulden

De post 'overige schulden' bestaat uit verschillende bedragen. Het betreft hier nog te betalen/besteden posten die nog niet als crediteur zijn verantwoord, maar wel betrekking hebben op 2017 of eerder.

De grootste bedragen zijn:

- € 423.025 te betalen aan Wmo 2017
- € 343.101 te betalen aan BNG inzake rente 2017 van de langlopende leningen
- € 333.783 te betalen aan Holland Rijnland 2017
- € 160.399 te betalen aan maaikosten 2017
- € 110.892 te betalen inzake de sociale dienst/Wsw
- € 89.796 te betalen aan kosten uitbestede investeringswerken 2017
- € 72.446 te betalen inzake kosten pompen en riolering 2017
- € 71.874 te betalen inzake DVG leerlingenvervoer 2017
- € 60.000 te betalen inzake RDOG 2017
- € 55.066 te betalen inzake onderhoud verkeerslichten 2017

Overlopende passiva

Overlopende passiva	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:		
- Europese overheidslichamen	0	0
- het Rijk	0	40
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.789	1.620
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	16.541	722
Crediteuren sociale zaken	93	95
Totaal overlopende passiva	18.423	2.477

De post 'Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen' bestaat eind 2016 vooral uit een voorschot voor de gronden in Bospoort ad € 13.426.077 uit 2008 en 2009. In december 2017 heeft de grondoverdracht plaatsgevonden en is dit bedrag als opbrengst verantwoord op de grondexploitatie.

Daarnaast werd in 2016 een bedrag van € 2.389.352 vooruit gefactureerd voor de bediening en het beheer en onderhoud van de fietsbrug over de Oude Rijn. Het Rijk, provincie Zuid Holland, Zoeterwoude, Leiden en Leiderdorp hebben hierover nadere afspraken gemaakt. Met ingang van 1 januari 2017 is Leiderdorp verantwoordelijk voor de fietsbrug. De afkoopsommen zijn in de loop van januari 2017 ontvangen.

Uitsplitsing overlopende passiva SISA	Boekwaarde 31-12-16	bevoorschot- ting	vrijgevallen bedragen	Boekwaarde 31-12-17
ministerie SZW				
Besluit bijstandsverlening zelfstandige	0	0	0	0
Onderrealisatie wet sociale werkvoorziening	0	0	0	0
Participatiebudget	0	0	0	0
totaal ministerie SZW	0	0	0	0
Monumentenwet (Archeologie)	0	40	0	40
Mauritssingel herinrichting duurzaam veilig	31	0	31	0
Totaal	31	40	31	40

Voor Archeologie dient Leiderdorp nog € 40.453 terug te betalen aan het Rijk inzake het project Plantage, omdat de kosten lager zijn uitgevallen dan eerder begroot.

4.3.3 Gewaarborgde geldleningen

Het onder de balans opgenomen bedrag voor gewaarborgde geldleningen bestaat uit de volgende borgstellingen:

Geldnemer	Hoofdsom	Percentage	Schuldrestant	Schuldrestant
		Borg	1-1-2017	31-12-2017
Directe borgstellingen				
Alecto	823	100%	393	345
RCL met SWS	1.900	87%	-	1.900
Schietvereniging 'De Vrijheid'	91	100%	22	17
Schietvereniging 'De Vrijheid' (met SWS)	150	50%	73	63
Stichting Ruiterschool 'Liethorp' (met SWS)	290	50%	101	94
Watersportver. Doeshaven (met SWS)	400	50%	70	50
Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel B.V.	842	100%	756	736
Rijnhart wonen	43.122	100%	20.918	18.969
Stichting Kinderopvang Leiderdorp	1.400	100%	101	54
NRF	66	100%	8	3
Totaal directe borgstellingen	49.084		22.442	22.231
Waarborgfonds Sociale Woningbouw				
Rijnhart wonen	97.614	Achtervang	82.453	80.966
St. DUWO	2.000	Achtervang	2.000	2.000
Woonzorg Nederland	7.998	Achtervang	6.062	5.648
Totaal Waarborgfonds Sociale Woningbouw	107.612	Achtervang	90.515	88.614
Totaal Waarborgfonds Eigen Woning (NHG)	105.000	Achtervang	112.000	105.000
Totaal dir. borgstellingen + Waarborgfondsen	261.696		224.957	215.845

Bedragen x € 1.000,- / Een aantal leningen wordt verstrekt onder 50% borgstelling door de gemeente. In deze gevallen borgt de Stichting Waarborgfonds voor de Sport (SWS) de resterende 50%.

Rechtstreekse borgstelling door de gemeente: (per 31 december 2017: € 22.231.000)

De gemeente kan borg staan voor de betaling van rente en aflossing van geldleningen van instellingen die binnen het grondgebied van de gemeente actief zijn:

- In 2017 zijn geen betalingen op borgstellingen ingeroepen.
- In 2017 vond geen besluitvorming plaats over nieuwe borgstellingen. De besluitvorming vond plaats in 2015. Borgstelling is in 2017 verstrekt.

Garantstelling via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW): (per 31 december 2017: € 88.614.000)

Binnen het grondgebied van de gemeente Leiderdorp is een aantal toegelaten instellingen actief die vanaf december 2007 borgstelling van leningen moeten laten lopen via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).

Het WSW biedt corporaties de mogelijkheid om leningen aan te trekken tegen een lagere rente, door middel van borgstelling.

Borgstelling door het WSW is echter alleen mogelijk als de rijksoverheid en de gemeenten een minimaal garantieniveau van het

WSW garanderen. Dit heet de achtervang. De achtervang biedt financiers zekerheid, waardoor het rendement voor de financiers volledig gegarandeerd is.

De zekerheidsstructuur van het WSW bestaat uit drie lagen:

Primaire zekerheid: de financiële middelen van de corporatie

De financiële positie van de corporatie vormt de eerste zekerheid. Het WSW stelt eisen aan de kredietwaardigheid van (aspirant)deelnemers.

Secundaire zekerheid: het garantievermogen van het WSW

Als corporaties hun rente- en aflossingsverplichtingen niet nakomen, kan de financier het WSW aanspreken. Hiervoor beschikt het WSW over een borgstellingsreserve. Als de borgstellingsreserve van het WSW onder een bepaald garantieniveau komt of dreigt te komen, heeft het WSW de plicht obligo's op te vragen bij de corporaties. De obligo is een financiële bijdrage die de corporatie verschuldigd is op basis van een overeenkomst tussen de corporatie en het WSW. Het garantievermogen bestaat dus uit de borgstellingsreserve van het WSW plus de obligoverplichting. Als een financier het WSW aanspreekt, en het WSW betaalt voor een corporatie, dan krijgt het WSW een vordering op de desbetreffende deelnemer (regresrecht). De deelnemende corporatie heeft onroerende zaken in onderpand gegeven bij het WSW. De corporatie heeft zich verplicht deze onroerende zaken vrij van hypotheek te houden en er op eerste verzoek van het WSW een hypotheekrecht op te vestigen voor het WSW. Daarnaast kan het WSW ook een aanspraak doen op het overige bezit. Zo wordt de schade bij het WSW zo veel mogelijk beperkt.

Tertiaire zekerheid: rijksoverheid en gemeenten

De achtervangpositie van Rijk en gemeenten vormt de derde zekerheid. Als na het opvragen van de obligo's en het uitoefenen van het regresrecht het WSW nog steeds niet kan voldoen aan de verplichting, moeten de rijksoverheid en de gemeenten renteloze leningen aan het WSW verstrekken. Dit is geregeld in de achtervangovereenkomsten die het WSW heeft met de gemeenten en de rijksoverheid.

Als de achtervangers op hun achtervangpositie worden aangesproken, geldt een vooraf bepaalde verdeling, waarbij de rijksoverheid 50% voor haar rekening neemt en de overige 50% van de leningen door gemeenten worden verstrekt. De tertiaire zekerheid is nog nooit ingeroepen.

Garantstelling via het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)

Naast de 100% garantiestellingen en de achtervang bij de door het WSW verstrekte garantstellingen, heeft de gemeente Leiderdorp ook een achtervangfunctie bij het Waarborgfonds Eigen Woning (WEW), beter bekend als Nationale Hypotheekgarantie.

De achtervangfunctie bij het WEW is vormgegeven met een achtervangovereenkomst tussen het WEW en de rijksoverheid en (standaard) achtervangovereenkomsten tussen het WEW en alle gemeenten. Op basis van deze overeenkomsten kan het WEW bij dreigende liquiditeitsstekorten een beroep doen op achtergestelde, renteloze leningen verstrekt door het Rijk (50%) en verstrekt door de gemeenten (50%). Het WEW kan de achtervangfunctie aanspreken als het fondsvermogen kleiner is dan anderhalf keer het gemiddeld verliesniveau.

Per 1 januari 2011 is de achtervangfunctie van de gemeenten, voor nieuw af te geven hypotheekgaranties, vervallen. Vanaf deze datum is, voor nieuw af te geven hypotheekgaranties, sprake van een 100% achtervang door het Rijk. De achtervangovereenkomsten per 1 januari 2011 zijn zodanig aangepast dat de gemeenten niet worden aangesproken op de risico's die voortvloeien uit hypotheekgaranties die zijn verstrekt na 31 december 2010.

Jaarlijks verstrekt het WEW een liquiditeitsprognose over de voorliggende vijf jaar. Op basis van de meest recente liquiditeitsprognose is de verwachting dat het WEW geen aanspraken doet op de achtervangfunctie van gemeenten en Rijk (bron: jaarrekening WEW 2016). Jaarlijks verstrekt het WEW tevens een opgave van het nominale gegarandeerde bedrag per gemeente. Het nominaal door de gemeente Leiderdorp gegarandeerde bedrag bedraagt € 105.000.000 (hoofdsom van de verstrekte NHG hypotheek tot 2011).

4.3.4 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Omschrijving van de verplichtingen	verplichting
Verlofuren die in 2017 niet zijn opgenomen	364.507
Langlopende contracten per 31/12/17	963.671
Contracten boven Europese drempelwaarden	2.055.000
Totaal	3.383.178

Werknemersverplichtingen

Het saldo van de verlofuren berekenen we met de openstaande verlofuren per 31-12-2017 per personeelslid van Leiderdorp maal een gewogen gemiddeld uurtarief. Dit geeft een bedrag van € 364.507.

Langlopende contracten

Halverwege 2015 is het contract met Sportfondsen verlengt tot en met 31 december 2020. Hierin legden we afspraken vast over het beheer en de exploitatie van gemeentelijke binnensportaccommodaties (het zwembad en de sporthallen en –zalen) en het uitvoeren van de werkzaamheden van het Sport Servicepunt (sportstimulering, verenigingsondersteuning en een loketfunctie). De exploitatiebijdrage (prijspeil 2017) bedraagt € 963.671.

Contracten boven Europese drempelwaarden

De Commissie BBV doet in haar Kadernota rechtmatigheid 2017 de stellige uitspraak om meerjarige inkoopcontracten, die zouden moeten voldoen aan Europese regels, in de toelichting op de jaarrekening op te nemen bij de 'niet uit de balans blijvende verplichtingen' voor het volle bedrag waarvoor het contract is aangegaan. De achtergrond van deze stellige uitspraak moet worden gezocht in eventuele fouten die worden gemaakt bij het aanbesteden. Om te voorkomen dat een niet Europees aanbesteed contract, dat wel als zodanig aanbesteed had moeten worden, over de gehele resterende looptijd van het contract als financiële rechtmatigheidsfout moet worden meegenomen, kan deze bij het opnemen van het contract onder de 'niet uit de balans blijvende verplichtingen' eenmalig voor het volledige bedrag van het contract als fout in de oordeelsvorming worden betrokken.

Eind 2017 heeft de gemeente Leiderdorp twaalf nog lopende contracten met een contractwaarde boven de Europese drempelwaarde. Deze contracten zijn allen op een juiste wijze Europees aanbesteed. Er zijn in de uitgevoerde controles geen rechtmatigheidsfouten op dit vlak geconstateerd. Het betreft contracten voor onder andere de levering van elektriciteit en gas, verzekeringen, afvalverwerking, groenonderhoud, inspectie en reiniging riolen en vervoer. De lasten van deze contracten zijn meerjarig in de begrotingen van Leiderdorp verwerkt.

De totale waarde van de eind 2017 lopende contracten boven de Europese drempelwaarde bedraagt circa € 2.055.000 op jaarbasis. Wij nemen hier het bedrag (geraamde last) op jaarbasis op omdat de contracten niet allemaal dezelfde resterende looptijd hebben en vaak ook verschillende opties tot verlenging, waarvan soms wel en soms geen gebruik wordt gemaakt.

4.3.5 Vaste activa staat

x € 1.000	Boek- waarde 1/1	Invester- ing	Uit- gaven	Inkoms- ten	Des- investerin	Afschrij- ving	Bijdrage van derden	Afwaar- dering duurzame waarde- verminde	Boek- waarde 31/12	Rente
Immateriële vaste activa										
Onderzoek en ontwikkeling	169	50	50	0	0	32	0	0	188	1
Bijdr. aan activa in eigendom derden	349	0	0	0	0	51	0	0	298	3
Totaal immateriële vaste activa	518	50	50	0	0	84	0	0	485	4
Materiële vaste activa										
Investerings met maatschappelijk nut										
Grond-, weg-, waterbouw maatschappelijk nut	3.427	2.527	2.297	-230	0	110	969	0	4.875	31
Machines/apparaten/install. maatschappelijk nut	2.696	34	34	0	0	153	0	0	2.577	20
overige materiële vaste activa	44	0	0	0	0	2	0	0	42	0
Totaal investeringen met maatschappelijk nut	6.166	2.561	2.331	-230	0	265	969	0	7.494	52
Investerings met economisch nut										
Gronden en terreinen	4.551	0	137	137	0	35	0	0	4.516	34
Bedrijfsgebouwen	43.175	3.034	3.034	0	142	1.543	0	0	44.525	323
Grond-, weg-, waterbouw economisch nut	417	803	776	-27	0	30	0	0	1.190	3
Vervoermiddelen	661	0	0	0	0	124	0	0	536	5
Machines/apparaten/install. econ. nut	3.006	69	69	0	3	320	0	0	2.752	23
Overige materiële vaste activa	2.303	165	165	0	0	468	0	0	2.000	17
Investerings in erfpacht										
Totaal investeringen met economisch nut	54.113	4.072	4.181	110	145	2.520	0	0	55.520	405
Investerings economisch nut met heffingen										
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	8.082	539	539	0	0	173	0	0	8.448	62
Vervoermiddelen	367	0	0	0	0	67	0	0	300	3
Machines, apparaten en installaties	2.657	52	52	0	0	159	0	0	2.551	20
Overige materiële vaste activa	1.055	50	50	0	0	57	0	0	1.047	8
Totaal investeringen met economisch nut met heffingen	12.161	641	641	0	0	455	0	0	12.346	92

x € 1.000	Boek- waarde 1/1	Inves- tering	Uit- gaven	Inkoms- ten	Des- inversterin	Afschrij- ving	Bijdrage van derden	Afwaar- dering duurzame waarde- verminde	Boek- waarde 31/12	Rente
Totaal materiële vaste activa	72.958	7.324	7.204	-120	145	3.324	969	0	75.845	553
Financiële vaste activa										
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	2.137	0	0	0	0	0	0	0	2.137	16
Leningen aan overige verbonden partijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Langlopende geldleningen	355	-1	-1	0	0	0	0	0	354	3
Overige uitz. Rentetypisch looptijd>1 jr.	22	-2	0	2	0	0	0	0	20	0
Totaal financiële vaste activa	2.514	-3	-1	2	0	0	0	0	2.512	19
Totaal vaste activa	75.472	7.322	7.203	-118	145	3.324	969	0	78.357	572

4.3.6 Staat investeringskredieten incl. af te sluiten

In dit hoofdstuk geven we een verklaring over de stand van zaken van kredieten groter dan € 100.000 voor de opgenomen kredieten en € 25.000 voor de afgesloten kredieten in 2017.

De bedragen in de kolom krediet betreffen gesaldeerde bedragen. De gerealiseerde uitgaven en inkomsten worden afzonderlijk weergegeven.

Kredieten

Kostenplaats	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten
Programma: 1 Meedoen in Leiderdorp							
7210709 Bereg. install 2013	7	0	7	0	0	0	Ja
7210711 IBP Invoer WMO	26	0	26	0	0	0	Ja
7210713 Software WMO	38	25	14	0	0	0	
7210833 Velocitas veldverlichting	16	0	16	0	0	0	
7210851 Renovatie scholen in Voorhof 2016	3.362	3.260	102	0	0	0	
7210852 RCL 2015	167	141	26	0	0	0	Ja
7210855 Alecto 2015	70	60	10	0	60	-60	Ja
7210856 Alecto 2016	30	0	30	0	0	0	
7210872 Beregeningsinstallatie (RCL)	40	0	40	0	0	0	Ja
7210873 Doelen en dugouts (RCL)	15	0	15	0	0	0	Ja
7210875 Armaturen (RCL)	12	0	12	0	0	0	
7210880 Fundering en opbouw kunstgras RCL	211	129	82	0	0	0	
7210881 Toplaag kunstgras RCL	700	655	45	0	0	0	
7210908 Verbouwing Leo Kannerschool	175	0	175	0	0	0	
Totaal 1 Meedoen in Leiderdorp	4.869	4.269	600	0	60	-60	
Programma: 2 Aantrekkelijk Leiderdorp							
7210470 Reiniging wijkcont	150	50	100	0	0	0	
7210663 Verkeersregelinstall	70	0	70	0	0	0	
7210693 Bevolking software GBA	100	0	100	0	0	0	
7210699 Beweegbare afsluitingen	200	39	161	0	0	0	
7210731 Riool gemalen revisie 8 jr	66	0	66	0	0	0	
7210732 Riool 2015 waterplan verv duiker	70	0	70	0	0	0	
7210733 Riolering	3.444	976	2.468	0	0	0	
7210734 Riool 2016 ondz 5jr	30	38	-8	0	0	0	
7210736 Riool 2016 gem bk30j	489	52	437	0	0	0	
7210737 riool 2016 persl (30j)	175	0	175	0	0	0	
7210739 Softw BWT	80	35	45	0	0	0	
7210785 Minitractor kinderboerderij	6	0	6	0	0	0	

Kostenplaats	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten
7210787 Betaalautomaten bevolking	7	3	4	0	0	0	
7210790 Depotdogs	17	0	17	0	0	0	
7210798 Van Oude Rijn tot Kaag	0	75	-75	0	75	-75	
7210836 Reiniging milieucorers	54	0	54	0	0	0	
7210837 Reiniging opstelpl huisvuilcontainers	27	0	27	0	0	0	
7210839 Software benut BIMAS	10	0	10	0	0	0	
7210850 Herinr. Vliko-terrein Oude Rijnzone	1.870	264	1.606	1.870	262	1.608	
7210859 Auto BOA's 2015	35	26	9	0	0	0	
7210860 Stemcomputers 2016	15	0	15	0	0	0	Ja
7210869 Mobiele strafbeschikking	10	0	10	0	0	0	
7210878 Begraafplaats, meubilair	10	0	10	0	0	0	
7210882 IBOR straatmeubilair	3	0	3	0	0	0	
7210883 IBOR Water (oevers)	50	0	50	0	0	0	
7210884 IBOR wegen	1.103	0	1.103	0	0	0	
7210885 IBOR openbare verlichting	177	20	157	0	0	0	
7210886 IBOR spelen	612	134	478	0	0	0	
7210888 voorb.R-net route Leiden- Leiderdorp	530	407	123	530	351	179	
7210892 Voorb. Transformatie A4- HSL Info.cent.	70	0	70	70	0	70	
7230551 Wachtpl.boten met in	125	0	125	0	0	0	
7230552 Hoek Vronkenlaan	100	105	-5	0	0	0	Ja
7230558 Bruggen Achthovenerpolder	105	105	0	0	0	0	Ja
7230559 Wegen Muzenlaan	350	358	-8	0	0	0	Ja
7230560 Wegen Engelenlaan	150	7	143	0	0	0	
7230561 Water Voorhof	20	0	20	0	0	0	Ja
7230562 Water Ouderzorg-Kerkwijk	20	7	13	0	0	0	
7230565 Water Bloemerd	35	0	35	0	0	0	Ja
7230566 Water Baanderij	11	0	11	0	0	0	Ja
7230567 Openbare verlichting Zijkwartier	65	39	26	0	0	0	
7230569 Openbare verlichting Oude Spoorbaan	17	15	2	0	0	0	Ja
7230570 Openbare verlichting Muzenlaan	10	10	0	0	0	0	Ja
7230571 Openbare verlichting Irenestraat	8	0	8	0	0	0	
7230572 Openbare verlichting Havenlaan	15	7	8	0	0	0	
7230575 spelen Doeskwartier Kerkwijk-Oranjewijk	41	37	3	0	0	0	

Kostenplaats	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten
7230579 Kunstwerken betonnen bruggen	362	21	340	0	0	0	
7230581 wegen Persant Snoepweg	1.020	478	542	120	0	120	
7230582 Herinrichting polder Achthoven	2.285	2.259	26	2.285	1.583	702	
7230583 Fietsmaatregelen	885	0	885	0	0	0	
7230595 Wegen De Leyhof	1.482	139	1.343	0	0	0	
7230596 Herinrichting Van der Marckstraat	80	0	80	0	0	0	
7230597 Verlichting Persant Snoepweg	30	14	16	0	0	0	
7230599 IVVP reconstructie Voorhoflaan	200	33	167	0	0	0	
7230600 IVVP Ercalaan/Acacialaan	157	25	132	0	0	0	
7230605 Voorbereiding Driemasterlocatie	150	83	67	0	0	0	
7230606 Houten bruggen 35 jaar	567	0	567	0	0	0	
Totaal 2 Aantrekkelijk Leiderdorp	17.768	5.864	11.904	4.875	2.271	2.604	
Programma: 3 Bestuur en organisatie van Leiderdorp							
7210810 Vastgoedstelsysteem software	145	0	145	0	0	0	
7210904 Carrousel Sterrentuin	2.500	0	2.500	0	0	0	
7210910 Mobiel waarschuwingsbord (tekstkar)	30	0	30	0	0	0	
Totaal 3 Bestuur en organisatie van Leiderdorp	2.675	0	2.675	0	0	0	
Programma: Overhead							
7210807 Wifi Gemeentehuis	10	6	4	0	0	0	
7210809 Klantcontactcentrum	59	51	8	0	0	0	
7210812 Tablets	35	20	15	0	0	0	
7210813 Mobiele telefoons	30	29	1	0	0	0	
7210814 Klantbegeleidingssysteem	25	10	15	0	0	0	
7210840 Integreren dienstverlening	8	3	5	0	0	0	
7210877 aanschaf software	200	0	200	0	0	0	
7210905 Renovatie gemeentewerf/ brandweerkazerne	550	0	550	0	0	0	
Totaal Overhead	917	120	797	0	0	0	
Programma: SALDI KOSTENPLAATSEN BEDRIJFSVOERING							
7210741 Olietanks 2012	15	0	15	0	0	0	Ja
7210832 Technische installatie SSW	9	0	9	0	0	0	
7210876 Bureaustoelen gemeentehuis	92	0	92	0	0	0	
7210834 Gymlokaal Zijkwartier wandrekken 2015	10	0	10	0	0	0	
7210835 Sporthal Bloemerd Meubilair 2016	280	11	269	0	0	0	

Kostenplaats	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten
7210842 Inventaris sportfondsen	7	0	7	0	0	0	Ja
7210863 Toyota veegvuilauto 1 2017	45	0	45	0	0	0	
7210864 Toyota veegvuilauto 2 2017	45	0	45	0	0	0	
Totaal SALDI KOSTENPLAATSEN BEDRIJFSVOERING	501	11	490	0	0	0	
Totaal	26.729	10.264	16.466	4.875	2.331	2.544	

Toelichting bij opgenomen kredieten > € 100.000.

Programma 1 Meedoen in Leiderdorp

7210851 Renovatie scholen in Voorhof 2016

In 2016 is gestart met de renovatie van de openbare basisschool De Hasselbraam en de Protestants-Christelijke basisschool Regenboog. De renovatie en herindeling zijn in 2017 met succes afgerond en de scholen en kinderopvanginstelling FloreoKids hebben het gebouw na de zomer in gebruik genomen. Begin 2018 gaan we als laatste onderdeel van de renovatie de schoolpleinen nog opknappen. Medio 2018 zal het krediet kunnen worden afgesloten.

7210880 Fundering en opbouw kunstgras RCL, 7210881 Toplaag kunstgras RCL

In 2017 zijn de twee natuurgrasvelden bij RCL omgezet in kunstgrasvelden. In 2018 hoeven we alleen nog afrondende werkzaamheden te doen. Medio 2018 zullen we deze twee kredieten kunnen afsluiten.

7210908 Verbouwing Leo Kannerschool

In de 2e Bestuursrapportage 2017 is een krediet van € 175.000 beschikbaar gesteld voor de verbouwing van de Leo Kannerschool (Inbreiding lokalen Touwbaan). Eind 2017 zijn we gestart met voorbereidende werkzaamheden voor bouw.

Programma 2 Aantrekkelijk Leiderdorp

7210470 Reiniging wijkcontainers

In 2017 is een deel van het investeringskrediet gebruikt voor de aanschaf van ondergrondse containers. Het restant gebruiken we in 2018 bij de invoering van de afvalinzamelingsscenario's bij de hoog- en laagbouw.

7210699 Beweegbare afsluitingen

In 2017 zijn van de 3 Pollers aan de Obool en Dubloen de beweegbare afsluitingen vervangen vanwege einde levensduur.

7210733 Riolering

In 2018 wordt het project "vervanging riolering Oranjewijk" voorbereid en aanbesteding gereed gemaakt. Tevens wordt het project Ercalaan/Hoogmadeseweg en Kreken Noord in aanbesteding en uitvoering gebracht.

7210736 Riool 2016 gem bk30j

In 2018 wordt het project "vervanging drukriolering Achthovenerweg" voorbereid en aanbesteed.

7210737 riool 2016 persl (30j)

In 2018 wordt het "vervanging rioolgemaal Bedrijventerrein" aanbesteed en de "spoelgemalen Leyhof" aanbesteed.

7210850 Herinr. Vlioterrein Oude Rijnzone

Investering wordt gedekt door de RIF gelden Oude Rijnzone. Kosten in 2017 betreffen voornamelijk de voorbereidingen voor de herinrichting van het oude Vliko terrein. Zo hebben we het asfalt op het Vliko terrein verwijderd. In 2018 zullen we daadwerkelijk met de uitvoering aanvangen en zal het terrein een metamorfose ondergaan.

7210884 IBOR wegen

Voor 2018 pakken we we de Vossiuslaan op en vernieuwen we diverse fietspaden.

7210885 IBOR openbare verlichting

In 2018 staat de vervanging van de verlichting langs de Persant Snoepweg (loopt parallel met de reconstructie van de weg) gepland. Daarbij nemen we eveneens het fietspad achter de Texaco mee.

7210886 IBOR spelen

In 2018 gaan we 4 centrale speelplaatsen (Bloemerd, Dubloen, Roerdompstraat, Houtkamp en een informele speelplaats aan de Wagenmaker) vernieuwen. Tevens zullen we starten met de voorbereiding van de omvorming van een aantal speelplaatsen tot een informele speelplaats (Prinsenhof, Kloosterhof) en een centrale speelplaats (Heelblaadjespad)

7210888 voorb.R-net route Leiden-Leiderdorp

De Provincie Zuid Holland heeft de gemeente Leiderdorp verzocht om de uitvoering van het project R-Net ter hand te nemen. R-net is de merknaam welke de PZH heeft gegeven aan haar hoogwaardig openbaar vervoersconcept. De uitvoering bestaat uit het aanpassen van haltes op het Engelendaal en de Persant Snoepweg naar het "R-net concept" en uit infrastructurele wijzigingen. De kosten van deze aanpassingen worden volledig gedekt door de provincie Zuid-Holland.

7230551 Wachtpl. boten met intercom De Does

Ten tijde van het aanvragen van het investeringskrediet was het plan om bediening van de brug over de Does op afstand te plaatsen. Dit plan is ondertussen verlaten. Momenteel vindt er nieuw onderzoek plaats en wordt ondezocht welke mogelijkheden er zijn om eventueel een nieuw brugwachterhuisje te plaatsen. Hierin zal dit krediet worden meegenomen.

7230560 Wegen Engelendaal

Binnen het investeringskrediet worden onder andere de renovatie van de fietspaden aan de Engelendaal gedekt.

7230579 Kunstwerken betonnen bruggen

In 2018 starten we met een aanbesteding waarna diverse bruggen vervangen worden.

7230581 Wegen Persant Snoepweg

In 2017 zijn we begonnen met de renovatie van de Persant Snoepweg gepland. In 2018 zullen we de kruispunten en rotondes oppakken. De verwachting is dat we de werkzaamheden in de eerste helft van 2018 kunnen afronden waarna we het krediet zullen afsluiten.

7230582 Herinrichting polder Achthoven

Voor de polder Achthoven is een inrichtingsplan vastgesteld om de polder open en groen te houden en toegankelijker te maken voor extensieve recreatie. Hiermee wordt verdere bebouwing van het groene gebied voorkomen en worden meer recreatieve mogelijkheden gecreëerd voor de inwoners van Leiderdorp en omstreken. Het aanleggen van een fietspad parallel aan de Ruigekade Noord-Zuid is onderdeel van het inrichtingsplan. Alleen het realiseren van uitkijpunten heeft nog niet plaatsgevonden, hiervoor wordt nog een passend ontwerp gemaakt.

7230583 Fietsmaatregelen

Bij de 2e Bestuursrapportage is het in de begroting 2016 opgenomen bedrag van € 885.000 voor de fietsmaatregelen beschikbaar gesteld. Hierdoor konden we starten met de voorbereidingswerkzaamheden. Uiteindelijke afronding van het project vindt niet eerder plaats eind 2019, dit om fietsprojecten in samenhang op te pakken met andere projecten zodat werk met werk gemaakt wordt.

7230595 Wegen De Leyhof

Het doel van deze investering is om het noordelijke deel van De Leyhof weer terug te brengen naar de oorspronkelijke aanleghoogte. In 2017 zijn de voorbereidende werkzaamheden gestart en zijn de bewoners geïnformeerd over de aanpak van de werkzaamheden. In het zuidelijke deel is gestart met klein onderhoud omdat de wijk daar minder last heeft van zettingen. In juni 2018 wordt er gestart met de werkzaamheden in het noordelijke deel van de Leyhof, de werkzaamheden lopen tot eind 2020.

7230599 IVVP reconstructie Voorhoflaan en 7230600 IVVP Ericalaan/Acacialaan

Dit betreft de restant kredieten IVVP. Dit krediet zal worden ingezet voor de Voorhoflaan en de renovatie herinrichting Ericalaan/Acacialaan. De herinrichting van de Ericalaan/Acacialaan zal worden afgestemd met de ontwikkeling van Amaliaplein, waardoor uitvoering gepland staat voor 2019. Uitvoering Voorhoflaan staat eveneens voor 2019 op de planning, waarbij de voorbereidingen wel gestart worden in 2018.

7230605 Voorbereiding Driemasterlocatie

Bij de 2e bestuursrapportage is een voorbereidingskrediet aangevraagd voor de voorbereidingskosten voor het opstellen van de GREX Driemaster. Na vaststelling van de Grex Driemasterlocatie zullen deze kosten onderdeel worden van de Grondexploitatie Driemasterlocatie.

7230606 Houten bruggen 35 jaar

In 2018 starten we met een aanbesteding. De werkzaamheden zullen diverse bruggen vervangen worden. De werkzaamheden duren tot medio 2019.

Programma 3 Bestuur en organisatie Leiderdorp

7210810 Vastgoedsysteem software

In 2017 zijn we gezamenlijk met de regiogemeente gestart met een verkenning. In 2018 maken we een definitieve keuze voor welke software we gaan kiezen.

7210904 Carrousel Sterrentuin

Het betreffende krediet is voor het transformeren van Sociaal cultureel centrum de Sterrentuin naar een Centrum voor ondersteuning, welzijn en kennis, cultuur en educatie. In 2018 zullen we starten met de verbouwing van de gemeentewerf waarna we de eerste instellingen kunnen verhuizen en aan de verbouwing van de Sterrentuin kunnen beginnen. De werkzaamheden zullen in 2019 zijn afgerond.

Programma: Overhead

7210877 aanschaf software

Krediet is beschikbaar gesteld om diverse software gedurende het jaar te kunnen vervangen.

7210905 Renovatie gemeentewerf/brandweerkazerne

In 2018 starten we met het groot onderhoud aan de brandweerkazerne en de werf en met de renovatie/herindeling van de werf. Hiermee zorgen we ervoor dat het gebouw geschikt wordt als Leiderdorps Museum, als oefen- en verenigingsruimte voor Toverlei en als multifunctionele accommodatie voor cursussen en andere culturele en welzijnsactiviteiten.

SPORTACCOMODATIES

7210835 Sporthal Bloemerd Meubilair 2016

In 2016 zijn de middelen beschikbaar gesteld voor de vervanging van (Sport)meubilair binnen sporthal De Bloemerd.

Toelichting bij afgesloten kredieten > € 25.000.

Programma 1 Meedoen in Leiderdorp

7210711 IBP invoer WMO

Krediet is indertijd aangevraagd voor de vervanging van het IBP systeem. In het kader van invulling taakstellingen bij de begroting 2017 zijn diverse ICT kredieten, waaronder het krediet IBP invoer WMO afgesloten. Hiervoor in de plaats is in de begroting 2018 een algemeen ICT krediet beschikbaar gesteld.

7210852 RCL 2015, 7210873 Doelen en dugouts (RCL) en 7210872 Beregeningsinstallatie (RCL)

In 2017 hebben we bij RCL twee kunstgrasvelden aangelegd. Hiervoor was een apart krediet beschikbaar, waarmee we ook de kleinere renovaties en vervangingen konden realiseren. De eerder aangevraagde kredieten voor deze kleinere investeringen kunnen daarmee vervallen en worden afgesloten.

7210855 Alecto 2015

Betreft de nieuwe verlichting binnen Alecto. Deze verlichting is overgedragen aan Alecto en hebben we de investering in 2017 afgeboekt.

Programma: 2 Aantrekkelijk Leiderdorp

7230552 Hoek Vronkenlaan

Het project rond de wegen Vronkenlaan is afgerond waardoor we het krediet kunnen afsluiten.

7230558 Bruggen Achthovenerpolder

Bij de inrichting van de Achthovenerpolder hebben we diverse fiets- en voetgangersbruggen geplaatst. De werkzaamheden hiervoor zijn afgerond waarmee we het krediet kunnen afsluiten.

7230559 Wegen Muzenlaan

De herinrichting van de wegen rond de Muzenlaan is afgerond waardoor we het krediet kunnen afsluiten.

7230565 Water Bloemerd

Beheer voor water Bloemerd konden we meenemen in het regulier onderhoud. Krediet kunnen we daardoor afsluiten.

4.3.7 Staat van reserves

Op basis van artikel 43 lid 1 van het BBV worden de reserves onderscheiden in:

- Algemene reserves;
- Bestemmingsreserves: een reserve waaraan de gemeenteraad een bepaalde bestemming heeft gegeven.
- Egalisatiereserves; bestemmingsreserves ter egalisatie van tarieven. Deze dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht, maar die niet specifiek besteed hoeven worden;

In 2017 zijn de reserves en voorzieningen doorgelicht. Naar aanleiding van deze doorlichting is op 26 juni 2017 besloten de egalisatiereserve begraafplaats, de reserve voormalig personeel, de reserve jaarafsluiting, de reserve regionaal investeringsfonds en de reserve implementatie 3D transitie op te heffen en de reserve bedrijfsvoering in te stellen.

De reserves die in 2017 zijn opgeheven en geen saldo hebben op de balans per 31 december 2017 zijn hierna niet toegelicht. De saldi in deze reserves zijn conform besluitvorming vrijgevallen resp. overgeheveld naar andere reserves. In de toelichting wordt per reserve ingegaan op de voeding en besteding. Mutaties in de reserves vergen vooraf een raadsbesluit met uitzondering van een aantal reserves waarvoor door de raad is bepaald dat de resultaten in de jaarrekening met de reserves verrekend mogen worden. Dergelijke verrekeningen worden nader toegelicht in onderdeel '4.4.2 Toelichting financiële afwijkingen reserves'.

Toelichting reserves

bedragen x € 1.000	Stand 1/1/17	Storting	Onttrekking	Stand 31/12/17
algemene reserves				
8297001 Algemene reserve	2.940	115	957	2.098
8297002 Bouw- en grondexploitaties	539	7.738	163	8.115
8297244 Behoedzaamheidsreserve uitkering emeentefonds	0	3.896	1.375	2.521
algemene reserves	3.479	11.749	2.494	12.734
bestemmingsreserves				
8297120 Reserve implementatiekosten omgevingswet	0	156	0	156
8297204 Rekenkamer	50	0	0	50
8297206 Voormalig personeel	116	0	116	0
8297209 Jaarafsluiting	240	0	240	0
8297211 Egalisatieres. exploitatielasten	8.959	5.372	1.216	13.115
8297212 Regionaal investeringsfonds RIF	3.426	0	3.426	0
8297214 Informatiebeleidsplan	400	0	168	232
8297218 Implementatie 3D transitie	510	0	510	0
8297243 Bestemmingsreserve Integraal Beheer	1.612	853	357	2.107
8297244 Behoedzaamheidsreserve uitkering emeentefonds	2.876	0	2.876	0
8297255 Reserve bedrijfsvoering	0	200	0	200
8297260 Reserve Sociaal domein	6.549	1.713	902	7.360
bestemmingsreserves	24.738	8.293	9.811	23.220
egalisatiereserves				
8297101 Egalisatiereserve omgevingsvergunning	345	20	60	305
8297103 Egalisatiereserve reiniging	3.851	879	592	4.138
8297104 Egalisatiereserve begraafplaats	100	-100	0	0
egalisatiereserves	4.296	799	652	4.443

bedragen x € 1.000	Stand 1/1/17	Storting	Onttrekking	Stand 31/12/17
Reserves excl. resultaat na bestemming	32.513	20.841	12.957	40.397

8297001 Algemene reserve	Stand 31-12-2017	€ 2.098.000
Doelstelling: De algemene reserve is als weerstandskas van de gemeente het vangnet voor onverwachte (grote) financiële uitgaven. Deze reserve is aangewezen als beschikbare weerstandscapaciteit. De algemene reserve is vrij besteedbaar voor zover aan de randvoorwaarde wordt voldaan dat de ratio weerstandsvermogen groter of gelijk aan 1.0 is en blijft.		
Soort reserve:	Algemene reserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Geen plafond	
Resultaatafhankelijke mutaties	Nee	
Voeding: In de stand per 1 januari 2017 is het nog te bestemmen saldo van € 563.947 van de jaarrekening 2016 opgenomen. Vanwege budgetoverheveling is bij raadsbesluit n.a.v. de 2 ^e bestuursrapportage 2017 € 115.000 toegevoegd, welk bedrag in 2018 weer zal worden onttrokken.		
Besteding: In het bestemmingsvoorstel resultaat 2016 is aan € 563.947 een bestemming gegeven. Verder is de reserve ingezet voor dekking van het coalitieakkoord 2016-2018 (€ 135.200) en de overeenkomst met Alecto (€ 157.846).		
Opmerking: Geen		

8297002 Algemene reserve bouw- en grondexploitaties		Stand 31-12-2017	€ 8.115.000
Doelstelling: Reserve is bestemd voor de opvang van eventuele nadelen bij de uitvoering van bouwgrondexploitaties op basis van exploitatieberekeningen en het oplossen van knelpunten op het gebied van volkshuisvesting. Deze reserve is aangewezen als beschikbare weerstandscapaciteit.			
Soort reserve:	Algemene reserve		
Looptijd:	Geen einddatum		
Gewenste omvang:	Geen plafond		
Resultaatafhankelijke mutaties	Ja		
Voeding: Winstnemeing Bospoort Noord (€ 7 mln.), afsluiten projecten Vierzicht, Plantage en het actualiseren van de Grex Fietsbruggen en -paden. Deze projecten zijn minder negatief geworden waardoor een deel van de voorziening negatieve grondexploitaties kan vrijvallen.			
Besteding: Kosten baggeren € 160.000 en bestemmingsplan onderzoeken € 2.595.			
Opmerking: De reserve Sociale woningbouw is in 2016 opgeheven en het saldo en de voorgenomen mutaties zijn toegevoegd aan deze reserve.			

8297244 Reserve Behoedzaamheidsreserve uitkering gemeentefonds		Stand 31-12-2017	€ 2.521.000
Doelstelling: De reserve heeft een tweeledig doel. In de eerste plaats worden mee- en tegenvallers in de algemene uitkering verrekend met deze reserve. De reserve wordt daarnaast ook gebruikt om het meerjarenbeeld sluitend te maken mits aan de randvoorwaarde wordt voldaan dat de gemeente haar structurele lasten afdekt met structurele baten. Dit op basis van de ervaring dat de toekomstige ontwikkeling de algemene uitkering vrijwel altijd meevallers laat zien t.o.v. eerder circulaire. Met deze werkwijze voorkomen we, dat afhankelijk van 'momentopnames' met betrekking tot de financiële positie van de gemeente, tot bezuinigingen moet worden overgegaan, terwijl dat achteraf niet nodig blijkt. Deze reserve is aangewezen als beschikbare weerstandscapaciteit.			
Soort reserve:	Algemene reserve		
Looptijd:	Geen einddatum		
Gewenste omvang:	Plafond is 10% uitkering gemeentefonds (vastgesteld op 26 juni 2017)		
Resultaatafhankelijke mutaties	Nee		
Voeding: In de reserve zijn diverse toevoegingen van totaal € 1.019.888 en diverse onttrekkingen van totaal € 1.374.878 conform raadsbesluiten n.a.v. de verschillende circulaire over het gemeentefonds en bestuursrapportages verrekend. Met het raadsbesluit doorlichting reserves en voorzieningen 2017 is een bedrag van € 623.000 onttrokken in verband met het instellen van een plafond (dit bedrag zit in totaal bedrag van € 1.374.878)			
Besteding: N.v.t.			
Opmerking: geen			

8297120 Reserve implementatiekosten omgevingswet	Stand 31-12-2017	€156.000
Doelstelling: Doel van deze reserve is om te voorzien in de implementatiekosten van deze wet en deze kosten over meerdere jaren beschikbaar te houden gelet op de doorlooptijd van implementatie.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve (Ingesteld op 26 juni 2017)	
Looptijd:	31 december 2020	
Gewenste omvang:	Geen plafond	
Resultaatafhankelijke mutaties	Ja	
Voeding: Bij bestemming van het resultaat 2016 is € 155.676 toegevoegd.		
Besteding: N.v.t.		
Opmerking: geen		

8297204 Reserve rekenkamer	Stand 31-12-2017	€ 50.000
Doelstelling: Het beschikbaar stellen van financiële middelen aan de rekenkamer voor de uitvoering van onderzoeken. De reserve is ingesteld vanwege het fluctueren van de (financiële) omvang van de onderzoeken en het niet gelijktijdig verlopen van onderzoeken met kalenderjaren. De kosten die gemaakt worden betreffen onder andere presentiegelden en onderzoekskosten.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve overige	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Plafond is € 50.000	
Resultaatafhankelijke mutaties	Ja	
Voeding: N.v.t.		
Besteding: N.v.t.		
Opmerking: Hoewel in de jaarrekening een voordelig resultaat is gerealiseerd blijft een toevoeging achterwege omdat de stand van de reserve gelijk is aan het plafond.		

8297211 Reserve Egalisatie exploitatielasten	Stand 31-12-2017	€ 13.115.000
Doelstelling: Egalisatie van (kapitaal)lasten over de jaren heen. De reserve bevat geen vrij besteedbare middelen.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve overige	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Geen plafond	
Resultaatafhankelijke mutaties	Nee	
Voeding: De reserve is gevoed voor het regionaal investeringsfonds (€ 2.855.000), de Rhijngeestbrug (€ 2.149.852) en Voorhof (€ 252.000) conform de begroting.		
Besteding: De onttrekkingen voor dekking van diverse lasten investeringen zijn eveneens conform de begroting verwerkt.		
Opmerking: geen		

8297214 Reserve Informatiebeleidsplan	Stand 31-12-2017	€ 232.000
Doelstelling: Het beschikbaar stellen van financiële middelen ten behoeve van het (regionale) Informatie Beleidsplan (b.v. voor de uitvoering van onderzoeken). De reserve is ingesteld vanwege het fluctueren van de (financiële) omvang van de kosten.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve overige	

8297214 Reserve Informatiebeleidsplan	Stand 31-12-2017	€ 232.000
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Plafond van € 400.000	
Resultaatafhankelijke mutaties	Ja	
Voeding: N.v.t.		
Besteding: Met de besteding van € 167.861 wordt het nadelige resultaat op informatiemanagement gedekt. In het resultaat zit een éénmalige bijdrage aan VRIS van € 62.000.		
Opmerking: geen		

8297243 Reserve Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)	Stand 31-12-2017	€ 2.107.000
Doelstelling: Nivelleren kapitaallasten van vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte. Alle kapitaallasten als gevolg van vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte vanaf 2014 worden indien mogelijk afgedekt via deze reserve.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve overige	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Geen plafond	
Resultaatafhankelijke mutaties	Ja	
Voeding: Meevallers op het regulier onderhoudsbudget IBOR (exclusief interne uren en exclusief riolering) zijn bij de jaarafsluiting toegevoegd aan deze reserve. Tussentijds is besloten om de verlaging van de kapitaallasten van investeringen in de openbare ruimte toe te voegen aan de reserve IBOR.		
Besteding: Dekking van vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte		
Opmerking: geen		

8297255 Reserve bedrijfsvoering	Stand 31-12-2017	€ 200.000
Doelstelling: Doel van deze reserve is om als organisatie slagvaardig te kunnen opereren als de uitvoering stagneert resp. als er extra middelen nodig zijn om verbeteringen in de bedrijfsvoering tot stand te brengen. De reserve dient o.a. ook om knelpunten bij een formatietaakstelling, kosten Servicepunt71 en de gevolgen van de organisatievernieuwing en/of toekomstvisie voor de organisatie op te vangen.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve (Ingesteld op 26 juni 2017)	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Plafond is € 500.000	
Resultaatafhankelijke mutaties	Nee	
Voeding: Conform het raadsbesluit n.a.v. de 2 ^e bestuursrapportage 2017 is € 200.000 toegevoegd in verband met meevallers op budgetten inzake de bedrijfsvoering.		
Besteding: N.v.t.		
Opmerking: geen		

8297260 Reserve Sociaal Domein	Stand 31-12-2017	€ 7.360.000
Doelstelling: De reserve dient voor het egaliseren van de positieve- of negatieve saldi, die voortkomen uit de exploitatiebudgetten van het sociaal domein en kunst en cultuur.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve overige	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Signaalbedrag € 5.000.000	
Resultaatafhankelijke mutaties	Ja	
Voeding: De resultaten t.o.v. de begroting na wijziging op daartoe aangewezen budgetten in het sociaal domein zijn toegevoegd aan deze reserve. Vanuit resultaten op budgetten binnen sociaal domein hebben we in 2017 € 722.000 gestort in de Reserve Sociaal Domein. Het gaat hier om een overschot op de WMO budgetten van € 585.000, een overschot op de jeugdbudgetten van € 148.000 en € 15.000 betreft een storting van budget Kunst en Cultuur. Ten slotte is er een bedrag van € 26.000 onttrokken voor een tekort op de budgetten Werk en Inkomen. Naast de stortingen vanuit de resultaten op het sociaal domein hebben in 2017 nog een aantal stortingen plaatsgevonden, de belangrijkste zijn de meevaller op de WMO van € 260.000, meevaller op Huishoudelijke Hulp Toelage van € 95.000 (beiden gemeld in de 2e Bestuursrapportage 2017). Tenslotte is een bedrag van € 575.000 toegevoegd in verband met de opheffing van de reserve 'implementatie 3D transitie'. Deze mutatie is de oorzaak van de toename van de reserve sociaal domein in 2017.		
Besteding: In 2017 is in het totaal circa € 946.000 onttrokken aan de Reserve Sociaal Domein. Belangrijkste onttrekkingen zijn € 600.000 voor jeugdhulp, € 220.000 voor Huishoudelijke Hulp Toelage (waarvan € 95.000 niet nodig bleek, zie voeding hierboven) en € 98.000 voor een tekort op de middelen voor de DVO met Leiden.		
Opmerking: Deze reserve is ontstaan door samenvoeging van de volgende reserves: reserve Zorg, Welzijn, Jeugd en Onderwijs, reserve Sociaal beleid en reserve Kunst en Cultuur per 1 januari 2016. Het saldo en de voorgenomen mutaties van de afgesloten reserves zijn overgeheveld naar deze reserve.		

Egalisatiereserve omgevingsvergunning	Stand 31-12-2017	€ 305.000
Doelstelling: Egaliseren van baten of lasten van de producten met betrekking tot de omgevingsvergunningen om schommelingen in het tarief te voorkomen en werkzaamheden over het jaar (bijv. toezicht) heen te kunnen bekostigen. Het tarief over alle jaren heen is maximaal 100% kostendekkend.		
Soort reserve:	Egalisatiereserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Signaalbedrag € 250.000	

Egalisatiereserve omgevingsvergunning	Stand 31-12-2017	€ 305.000
Resultaatafhankelijke mutaties	Ja	
Voeding: Het saldo omgevingsvergunningen 2017 van € 20.015 is gestort in de Egalisatiereserve omgevingsvergunning.		
Besteding: Conform de 2e Bestuursrapportage 2017 is er € 60.000 onttrokken aan de reserve in verband met lagere inkomsten ten opzichte van de begroting.		
Opmerking: Indien het saldo van de reserve het signaalbedrag bereikt zullen de tarieven herzien worden zodat de gelden terugvloeien naar de burger óf zal een onderbouwing gegeven worden van het saldo.		

85297103 Egalisatiereserve reiniging	Stand 31-12-2017	€ 4.138.000
Doelstelling: Egaliseren van baten of lasten op het product Reiniging om schommelingen in het tarief te voorkomen. Het tarief over alle jaren heen is maximaal 100% kostendekkend.		
Soort reserve:	Egalisatiereserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Signaalbedrag € 2.500.000 (vastgesteld op 26 juni 2017)	
Resultaatafhankelijke mutaties	Ja	
Voeding: In de 1e bestuursrapportage 2017 is de meevaller op de verwerkingskosten van ca € 400.000 gebruikt om de geraamde onttrekking van deze reserve te compenseren. De geraamde onttrekking bedroeg € 300.713. Het restant van € 99.287 is toegevoegd aan deze reserve. Daarnaast is bij de jaarafsluiting het resultaat op Reiniging van € 187.392 toegevoegd aan deze reserve.		
Besteding: N.v.t.		
Opmerking: Indien het saldo van de reserve het signaalbedrag bereikt zullen de tarieven herzien worden zodat de gelden terugvloeien naar de burger óf zal een onderbouwing gegeven worden van het saldo.		

4.3.8 Staat van voorzieningen

bedragen x € 1.000	Stand 1/1/17	Toevoeging	Aanwending	Stand 31/12/17
voorzieningen				
Voorz derden verkr midd met spec best				
8298201 Voorziening Riolering derden	4.199	236	0	4.435
8298202 Voorziening afkoopsommen begraafplaats	0	237	6	231
Voorz derden verkr midd met spec best	4.199	473	6	4.666
voorzieningen met verplichting				
8298001 Pensioenoverdrachten wethouders	1.031	743	156	1.618
8298002 Wachtgeld bestuurders	30	185	108	106
voorzieningen met verplichting	1.061	928	265	1.724
voorzieningen ter egalisatie kosten				
8298106 Voorziening Gemeentelijke accommodaties	2.684	586	794	2.476
8298107 Vrz.Integraal Beheer Openb.Ruimte(IBOR)	3.668	1.085	676	4.077
voorzieningen ter egalisatie kosten	6.353	1.670	1.470	6.553
voorzieningen	11.613	3.071	1.741	12.943

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten is;
- Op de balansdatum bestaande risico's over bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. De voorziening dubieuze debiteuren en de voorziening negatieve grondexploitaties zijn conform het BBV opgenomen aan de activazijde van de balans. Hiermee zijn deze voorzieningen een correctiepost op de openstaande vorderingen aan debiteuren resp. de voorraad onderderhanden werken bouwgrond in exploitatie.

In 2017 zijn de reserves en voorzieningen doorgelicht. Naar aanleiding van deze doorlichting is op 26 juni 2017 besloten de voorziening afkoopsommen begraafplaats in te stellen.

8298201 Voorziening riolering derden		Stand 31-12-2017	€ 4.435.000
Doelstelling: Egaliseren van baten of lasten op het product riolering om schommelingen in het tarief te voorkomen. Het tarief over alle jaren heen is maximaal 100% kostendekkend. De voorziening is een spaarvoorziening voor toekomstige vervangingsinvesteringen rioleringen, overeenkomstig regelgeving in het BBV.			
Soort voorziening:		Van derden verkregen middelen met een specifieke bestemming	
Looptijd:		Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:		Signaalbedrag € 1.500.000	
Meerjarenplanning aanwezig		Ja	
Voeding: Mee- en tegenvallers t.o.v. de begroting worden verrekend met deze voorziening.			
Besteding: N.v.t.			
Opmerking: Indien het saldo van de voorziening het signaalbedrag bereikt zal aan de hand van het vGRP een onderbouwing gegeven worden van het saldo.			

8298202 Voorziening afkoopsommen begraafplaats		Stand 31-12-2017	€ 231.000
Doelstelling: De voorziening afkoopsommen begraafplaats is ingesteld voor de vooruitontvangen bedragen. De opbrengsten die betrekking hebben op toekomstige jaren vallen geleidelijk weer vrij ten gunste van de exploitatie.			
Soort voorziening:		Van derden verkregen middelen met een specifieke bestemming (Ingesteld op 26 juni 2017)	
Looptijd:		Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:		N.v.t.	
Meerjarenplanning aanwezig		Ja	
Voeding: De in 2016 en 2017 ontvangen afkoopsommen voor grafrechten zijn aan de voorziening toegevoegd.			
Besteding: Een bedrag (deel over 2017) van de vooruitontvangen afkoopsommen is vrij gevallen voor onderhoud graven in 2017.			
Opmerking: Geen			

8298001 Voorziening pensioenverplichtingen wethouders	Stand 31-12-2017	€ 1.618.000
<p>Doelstelling: Met ingang van 2017 omvat deze voorziening de contante waarde van de pensioenverplichtingen van (gewezen) wethouders die op 1 januari 2017 nog niet de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt. In overeenstemming met de overgangsregeling volgens de commissie BBV is voor gewezen wethouders die op 1 januari 2017 een pensioenuitkering ontvangen geen voorziening getroffen maar is voor de jaarlijkse lasten in de meerjarenbegroting een budget beschikbaar.</p>		
Soort voorziening:	Voorziening met een verplichting	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op de actuariel berekende contante waarde van de pensioenverplichting van binnen de doelstelling vallende wethouders.	
Meerjarenplanning aanwezig	Nee	
<p>Voeding: In de begroting is een jaarlijkse voeding van € 105.000 opgenomen. Dit bedrag is toegevoegd. Daarnaast is n.a.v. de doorlichting reserves en voorzieningen 2017 € 638.000 extra toegevoegd. Indien de voorziening te laag is, worden extra middelen toegevoegd. Als de voorziening te hoog is, vallen de extra middelen vrij.</p>		
<p>Besteding: De geactualiseerde berekeningen van de contante waarde van de pensioenverplichtingen vallen lager uit doordat de rekenrente is verhoogd. Daardoor valt een substantieel bedrag uit de voorziening vrij.</p>		
Opmerking: Geen		

8298002 Voorziening Wachtgelden bestuurders	Stand 31-12-2017	€ 106.000
<p>Doelstelling: Op basis van een daartoe geldende regeling kunnen (voormalige) wethouders/burgemeesters na hun aftreden aanspraak maken op een wachtgeldregeling.</p>		
Soort voorziening:	Voorziening met een verplichting	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op aantal personen en de duur dat aanspraak op de regeling gemaakt kan worden. Hiertoe jaarlijks een actualisatie uitvoeren.	
Meerjarenplanning aanwezig	Nee	
<p>Voeding: In 2017 is op basis van de doorlichting reserves en voorzieningen € 185.000 aan deze voorziening toegevoegd aangezien het saldo niet langer toereikend was voor de lopende verplichtingen.</p>		
<p>Besteding: De werkelijk wachtgelden van bestuurders van € 99.682 ten laste van deze voorziening. Overige kosten € 8.802.</p>		
Opmerking: geen		

8298106 Voorziening Gemeentelijke Accommodaties		Stand 31-12-2017	€ 2.476.000
Doelstelling: De voorziening gemeentelijke accommodaties is ingesteld voor het planmatig kunnen uitvoeren van werkzaamheden op basis van een actueel onderhoud beheerprogramma en om de uitgaven ervan gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.			
Soort voorziening:		Voorziening ter egalisatie van de kosten	
Looptijd:		Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:		Afstemmen op onderhoudsplan.	
Meerjarenplanning aanwezig		Ja	
Voeding: De voeding is gelijk aan de geraamde dotatie in de exploitatiebegroting.			
Besteding: Bestedingen vinden plaats op basis van vastgestelde jaarschijf van de onderhoudsplanning . Over 2017 is een bedrag onttrokken van € 794.294.			
Opmerking: Geen			

8298107 Voorziening Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)		Stand 31-12-2017	€ 4.077.000
Doelstelling: De voorziening is ingesteld voor het planmatig kunnen uitvoeren van werkzaamheden op basis van een actueel onderhoud beheerprogramma en om de uitgaven ervan gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.			
Soort voorziening:		Voorziening ter egalisatie van de kosten	
Looptijd:		Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:		Afstemmen op onderhoudsplan.	
Meerjarenplanning aanwezig		Ja	
Voeding: De voeding is gelijk aan de geraamde dotatie in de exploitatiebegroting.			
Besteding: Bestedingen vinden plaats op basis van vastgestelde jaarschijf van de onderhoudsplanning en bedragen € 675.593			
Opmerking: Geen			

4.4 Het overzicht van baten en lasten en de toelichting

4.4.1 Financiële analyse per programma

In dit hoofdstuk wordt een analyse gegeven van de verschillen tussen de begroting en de jaarrekening. Ook wordt per programma aangegeven of er sprake is van begrotingsonrechtmatigheid. In de programma's zijn analyses opgenomen op het niveau van de subprogramma's. In het Besluit begroting en verantwoording is voorgeschreven dat de financiële analyse zowel in de programmaverantwoording als in de jaarrekening moet plaatsvinden. Hieronder treft u teksten aan op het niveau van de programma's.

Programma bedragen x € 1.000,-	L/B	Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
1 Meedoen in Leiderdorp	Lasten	30.447	29.874	-1.472	28.402	28.198	203
	Baten	-6.880	-7.247	9	-7.238	-7.811	573
Saldo		23.568	22.627	-1.463	21.164	20.388	776
2 Aantrekkelijk Leiderdorp	Lasten	30.492	21.479	-5.090	16.390	5.642	10.748
	Baten	-10.801	-24.774	287	-24.487	-14.830	-9.657
Saldo		19.691	-3.295	-4.802	-8.097	-9.189	1.091
3 Bestuur en organisatie Leiderdorp	Lasten	4.514	11.176	947	12.123	12.189	-66
	Baten	-221	-158	-8	-166	-702	535
Saldo		4.293	11.017	939	11.956	11.487	469
Algemene Dekkingsmiddelen	Lasten	1.159	-61	-139	-200	-177	-24
	Baten	-45.165	-41.289	1.797	-39.492	-39.541	49
Saldo		-44.006	-41.350	1.658	-39.692	-39.717	25
Overhead, VPB en onvoorzien	Lasten	6.942	7.654	239	7.894	8.186	-292
	Baten	-122	-18	-40	-58	-291	232
Saldo		6.820	7.636	199	7.835	7.895	-60
Totaal	Lasten	73.554	70.122	-5.515	64.608	54.038	10.569
Totaal	Baten	-63.189	-73.487	2.046	-71.442	-63.174	-8.268
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN		10.366	-3.365	-3.469	-6.834	-9.135	2.301
RESERVES 1 Meedoen in Leiderdorp	Toevoeging	8.304	114	470	585	1.318	-733
	Onttrekking	-2.433	-728	-897	-1.626	-1.636	11
Saldo		5.871	-614	-427	-1.041	-318	-722
RESERVES 2 Aantrekkelijk Leiderdorp	Toevoeging	5.370	16.549	-4.657	11.892	12.582	-690
	Onttrekking	-17.220	-11.308	11.747	439	476	-37
Saldo		-11.850	5.242	7.089	12.331	13.058	-728
RESERVES 3 Bestuur en organisatie Leiderdorp	Toevoeging	0	0	-7.892	-7.892	-7.892	0
	Onttrekking	-599	-575	5.125	4.550	4.550	0
Saldo		-599	-575	-2.767	-3.342	-3.342	0
RESERVES Algemene Dekkingsmiddelen	Toevoeging	4.984	655	731	1.387	1.387	0

Programma bedragen x € 1.000,-	L/B	Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
	Onttrekking	-9.233	-1.343	-1.390	-2.733	-2.733	0
Saldo		-4.249	-687	-659	-1.346	-1.346	0
RESERVES Overhead, VPB en onvoorzien	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-103	0	0	0	-168	168
Saldo		-103	0	0	0	-168	168
Totaal	Toevoeging	18.658	17.319	-11.347	5.972	7.395	-1.424
Totaal	Onttrekking	-29.587	-13.954	14.584	630	489	141
TOTAAL MUTATIE IN RESERVES		-10.930	3.365	3.236	6.601	7.884	-1.282
	Lasten/Toev.	92.212	87.442	-16.862	70.579	61.433	9.146
	Baten/Ontr.	-92.776	-87.442	16.629	-70.812	-62.685	-8.127
RESULTAAT		-564	0	-233	-233	-1.252	1.019

Programma 1: Meedoen in Leiderdorp

1 Meedoen in Leiderdorp bedragen x € 1.000,-	Begroting 2017	Rekening 2017	Vershil	Afwijking %
Lasten	28.402	28.198	203	0,72 %
Baten	-7.238	-7.811	573	-7,91 %
Saldo	21.164	20.388	776	3,67 %

Algemene conclusie

De werkelijke lasten zijn ten opzichte van de begroting na wijziging niet overschreden. Er is voor dit programma dus geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

De uitkomsten van programma 1 betreffen het sociaal domein. Het budget voor de 'vroegtijdse educatie' valt door de overheveling van de zgn. Asschermiddelen ca. € 43.000 voordelig uit. Het resultaat op 'werk en inkomen' is vrijwel in evenwicht. Op de WMO budgetten is een voordeel van € 546.000 gerealiseerd. Het voordeel op jeugdzorg komt op € 136.000.

Programma 2: Aantrekkelijk Leiderdorp

2 Aantrekkelijk Leiderdorp bedragen x € 1.000,-	Begroting 2017	Rekening 2017	Vershil	Afwijking %
Lasten	16.390	5.642	10.748	65,58 %
Baten	-24.487	-14.830	-9.657	39,44 %
Saldo	-8.097	-9.189	1.091	-13,48 %

Algemene conclusie

De werkelijke lasten zijn ten opzichte van de begroting na wijziging niet overschreden. Er is voor dit programma dus geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

In dit programma zien we meevallers op de kosten van de reiniging van € 187.000, op onderhoud van de openbare ruimte van € 424.000 en op de grondexploitatie van € 218.000. Verder is een budget van € 70.000 voor frictiekosten Omgevingsdienst WestHolland nog niet aangesproken en is van het budget voor de uitvoering van de duurzaamheidsagenda nog € 95.000 beschikbaar. Op bestemmingsplannen blijft een voordeel van € 86.000. Het nadeel van ca. € 100.000 op de begraafplaats ontstaat doordat de ontvangen afkoopsommen voor toekomstig onderhoud aan de voorziening zijn toegevoegd.

Programma 3: Bestuur en organisatie Leiderdorp

3 Bestuur en organisatie Leiderdorp bedragen x € 1.000,-	Begroting 2017	Rekening 2017	Vershil	Afwijking %
Lasten	12.123	12.189	-66	-0,55 %
Baten	-166	-702	535	-321,50 %
Saldo	11.956	11.487	469	3,92 %

Algemene conclusie

De werkelijke lasten zijn ten opzichte van de begroting na wijziging overschreden met een bedrag van € 66.000. Oorzaak is de 'uitgave' voor de toekomstvisie Leidse regio visie van € 131.000 die via Oegstgeest is terugontvangen. Er is voor dit programma om die reden geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

Het voordeel op dit programma bestaat voor € 156.000 uit de vrijval voorziening pensioenen door de verhoging van de rekenrente. De bestuurskosten incl. de kosten van de rekenkamer vallen in totaal € 100.000 lager uit. De opbrengsten van detacheringen laten een voordeel zien van € 227.000.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene Dekkingsmiddelen bedragen x € 1.000,-	Begroting 2017	Rekening 2017	Vershil	Afwijking %
Lasten	-200	-177	-24	11,80 %
Baten	-39.492	-39.541	49	-0,12 %
Saldo	-39.692	-39.717	25	-0,06 %

Algemene conclusie

In dit onderdeel van de exploitatie zien we onder de lasten enkele financieel technische mutaties in de begroting en rekening. Daaronder een geraamde verlaging van de voorziening voor oninbaar van € 208.000 waardoor de lasten negatief uitvallen. Die verlaging is € 44.000 lager uitgevallen als gevolg waarvan de 'overschrijding' is ontstaan. Het betreft hier geen reële uitgaven maar een inschatting overeenkomstig het vastgestelde invorderingsbeleid. Er is voor dit programma om die reden dan ook geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

Het resultaat op algemene dekkingsmiddelen wordt veroorzaakt door een hogere voorziening voor oninbaarheid als gevolg van een toename van de debiteuren. Dit nadeel is gecompenseerd door een gerealiseerde subsidie op loonkosten voor de herstructurering van de Lage Zijde van € 63.000.

Overhead, VPB en onvoorzien

Overhead, VPB en onvoorzien bedragen x € 1.000,-	Begroting 2017	Rekening 2017	Vershil	Afwijking %
Lasten	7.894	8.186	-292	-3,70 %
Baten	-58	-291	232	-397,25 %
Saldo	7.835	7.895	-60	-0,77 %

Algemene conclusie

De werkelijke lasten zijn ten opzichte van de begroting na wijziging overschreden. De overschrijding wordt gedeeltelijk gedekt door daarmee samenhangende inkomsten (detacheringen). Blijft de bijdrage VRIS van ruim € 62.000 als onderdeel van het informatiemanagement. Het college heeft daarvoor weliswaar op 14 februari 2017 een besluit genomen, maar dat heeft niet geleid tot een wijziging van de begroting op grond van de afspraak dat het resultaat op informatiemanagement met de reserve mag worden verrekend. In formele zin is er voor dit programma dus sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

Binnen de overhead zijn de kosten voor informatiemanagement (inclusief de bijdrage voor het project VRIS) overschreden. Dit nadeel wordt voor een groot deel gecompenseerd door opbrengsten van detacheringen en de niet gebruikte post voor onvoorzien.

4.4.2 Toelichting financiële afwijkingen reserves

Het resultaat 2017 bedraagt € 1.251.606. Dit resultaat wordt mede bepaald door de resultaatafhankelijke, dus niet vooraf geraamde, verrekeningen met de reserves. In dit onderdeel worden de resultaatafhankelijke verrekeningen met de reserves toegelicht.

bedragen x € 1.000,-	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017	Vershil 2017
Lasten	73.554	64.840	54.038	10.802
Baten	-63.189	-71.442	-63.174	-8.268
Totaal van saldo van baten en lasten	10.366	-6.601	-9.135	2.534
Mutaties in reserves:				
- toevoegingen	18.658	5.972	7.395	-1.424
- onttrekkingen	-29.587	630	489	141
Resultaat	-564	0	-1.252	1.252

Het aanwenden van een reserve vereist een raadsbesluit waarin de reden van aanwending wordt aangegeven, die correspondeert met het doel van de reserve. In de rekening zijn toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves verwerkt tot maximaal het bedrag dat via de begroting (swijzigingen) door de raad is goedgekeurd. Daarnaast is in de nota Reserves en Voorzieningen door de raad besloten welke specifiek benoemde resultaten in het lopende begrotingsjaar ten gunste of ten laste van een specifieke bestemmingsreserve mogen worden gebracht ter egalisatie van de lasten en/of tarieven.

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 1 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Algemene reserve	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-143	0	-158	-158	-158	0
Saldo		-143	0	-158	-158	-158	0
Implementatie 3D transities	Toevoeging	90	65	-575	-510	-510	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		90	65	-575	-510	-510	0
Reserve sociaal domein progr. 1	Toevoeging	8.214	49	930	979	1.713	-733
	Onttrekking	-2.290	-151	-740	-891	-902	11
Saldo		5.924	-102	190	89	811	-722
Egalisatie exploitatielasten prog. 1	Toevoeging	0	0	115	115	115	0
	Onttrekking	0	-577	0	-577	-577	0
Saldo		0	-577	115	-462	-462	0
Totaal	Toevoeging	8.304	114	470	585	1.318	-733
	Onttrekking	-2.433	-728	-897	-1.626	-1.636	11
VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 1		5.871	-614	-427	-1.041	-318	-722

Toelichting afwijkingen mutaties in reserves programma 1:

Reserve sociaal domein

We hebben in totaal een bedrag van € 722.000 meer gestort in de Reserve Sociaal Domein dan begroot. Dit betreft de egalisatie van alle budgetten in het sociaal domein. Het gaat hier om een overschot op de Wmo-budgetten van totaal € 585.000, een overschot op de jeugdbudgetten van € 148.000, € 15.000 betreft een storting van budget Kunst en Cultuur en ten slotte is er een bedrag van € 26.000 onttrokken voor een tekort op de budgetten Werk en Inkomen.

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 2 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Algemene reserve	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-100	-135	-235	-235	0
Saldo		0	-100	-135	-235	-235	0
Bouw- en grondexploitaties	Toevoeging	1.802	4.586	3.093	7.679	7.738	-59
	Onttrekking	-1.565	-40	-160	-200	-163	-37
Saldo		237	4.546	2.933	7.479	7.576	-96
Bouw- en grondexploitaties	Toevoeging	250	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-126	0	0	0	0	0
Saldo		123	0	0	0	0	0
Egalisatiereserve omgevingsvergunning	Toevoeging	56	0	0	0	20	-20
	Onttrekking	0	0	-60	-60	-60	0
Saldo		56	0	-60	-60	-40	-20
Egalisatiereserve reiniging	Toevoeging	1.101	291	400	691	879	-187
	Onttrekking	-605	-592	0	-592	-592	0
Saldo		496	-301	400	99	287	-187
Egalisatiereserve begraafplaats	Toevoeging	100	0	-100	-100	-100	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		100	0	-100	-100	-100	0
Implementatiekosten omgevingswet	Toevoeging	0	0	156	156	156	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	0	156	156	156	0
Jaarafsluiting	Toevoeging	0	0	-1.968	-1.968	-1.968	0
	Onttrekking	0	-35	1.918	1.883	1.883	0
Saldo		0	-35	-50	-85	-85	0
Egalisatie exploitatielasten prog.2	Toevoeging	0	0	5.005	5.005	5.005	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	0	5.005	5.005	5.005	0
Bestemmingsreserve W4	Toevoeging	1.624	11.318	-11.318	0	0	0
	Onttrekking	-6.181	-10.289	10.289	0	0	0
Saldo		-4.556	1.029	-1.029	0	0	0
Bestemmingsreserve W4	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-8.438	0	0	0	0	0
Saldo		-8.438	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Integraal Beheer	Toevoeging	437	354	74	429	853	-424

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 2 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
	Onttrekking	-305	-252	-105	-357	-357	0
Saldo		131	102	-31	71	495	-424
Totaal	Toevoeging	5.370	16.549	-4.657	11.892	12.582	-690
	Onttrekking	-17.220	-11.308	11.747	439	476	-37
VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 2		-11.850	5.242	7.089	12.331	13.058	-728

Toelichting afwijkingen mutaties in reserves programma 2:

Reserve Bouw- en grondexploitaties

Het saldo van € 96.000 ontstaat door een lagere storting van Bospoort Noord. In de begroting zijn we ervan uitgegaan dat de grondexploitatie Bospoort Noord in 2017 zou worden afgerond. Omdat het project voor het grootste deel is afgerond, nemen we wel winst voor zover die conform richtlijnen van de commissie BBV is gerealiseerd. Dit geeft voor 2017 een nadeel in de reserve van € 640.000. Tegenover het nadeel staan een aantal meevallers van projecten die minder nadelig waren dan eerder verwacht. Het betreft de projecten Vierzicht, Plantage, Bospoort Zuid en Fietsbruggen en -paden W4. Per saldo geeft dit een voordeel van € 736.000.

Egalisatiereserve omgevingsvergunning

Het voordelige saldo omgevingsvergunningen 2017 van € 20.015 is gestort in de egalisatiereserve omgevingsvergunning.

Egalisatiereserve Reiniging

Het voordeel op het taakveld Afval van € 187.000 voegen we toe aan de Egalisatiereserve Reiniging.

Bestemmingsreserve integraal Beheer

Het overschot op het dagelijks onderhoud van € 424.000 binnen integraal beheer voegen we toe aan de reserve. Door vertraging van een aantal projecten gaven we in 2017 minder uit aan wegen en waterwerken dan begroot.

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 3 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Voormalig personeel	Toevoeging	0	0	-1.056	-1.056	-1.056	0
	Onttrekking	-28	-4	944	940	940	0
Saldo		-28	-4	-112	-116	-116	0
Regionale investeringsfonds RIF	Toevoeging	0	0	-7.036	-7.036	-7.036	0
	Onttrekking	-571	-571	4.181	3.610	3.610	0
Saldo		-571	-571	-2.855	-3.426	-3.426	0
Bedrijfsvoering	Toevoeging	0	0	200	200	200	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	0	200	200	200	0
Totaal	Toevoeging	0	0	-7.892	-7.892	-7.892	0
	Onttrekking	-599	-575	5.125	4.550	4.550	0
VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 3		-599	-575	-2.767	-3.342	-3.342	0

Toelichting afwijkingen mutaties in reserves programma 3:

Er zijn geen afwijkingen in dit programma.

VERREKENING RESERVES ALG.DEKKING bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Algemene reserve	Toevoeging	1.100	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-1.443	0	0	0	0	0
Saldo		-343	0	0	0	0	0
Algemene reserve	Toevoeging	2.830	0	115	115	115	0
	Onttrekking	-2.116	0	-564	-564	-564	0
Saldo		714	0	-449	-449	-449	0
Bouw- en grondexploitaties	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-783	0	0	0	0	0
Saldo		-783	0	0	0	0	0
Kunst en cultuur	Toevoeging	-20	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		-20	0	0	0	0	0
Sociale woningbouw	Toevoeging	-123	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		-123	0	0	0	0	0
Zorg, welzijn, jeugd en onderwijs	Toevoeging	-1.848	0	0	0	0	0
	Onttrekking	98	0	0	0	0	0
Saldo		-1.750	0	0	0	0	0
Jaarafsluiting	Toevoeging	95	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-56	0	-95	-95	-95	0
Saldo		39	0	-95	-95	-95	0
Jaarafsluiting	Toevoeging	35	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-71	0	0	0	0	0
Saldo		-36	0	0	0	0	0
Sociaal Beleid	Toevoeging	-125	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		-125	0	0	0	0	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-432	-409	0	-409	-409	0
Saldo		-432	-409	0	-409	-409	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	115	115	137	252	252	0
	Onttrekking	-90	-90	0	-90	-90	0
Saldo		25	25	137	162	162	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	437	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		437	0	0	0	0	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	1.328	0	0	0	0	0

VERREKENING RESERVES ALG.DEKKING bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
	Onttrekking	-203	-140	0	-140	-140	0
Saldo		1.125	-140	0	-140	-140	0
Gemeensch. regeling Oude Rijnzone	Toevoeging	48	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-1.100	0	0	0	0	0
Saldo		-1.052	0	0	0	0	0
Egalisatie exploitatielasten AD	Toevoeging	348	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		348	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemm. voorgaand jaar	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-2.839	0	0	0	0	0
Saldo		-2.839	0	0	0	0	0
Resultaat voorgaand jaar	Toevoeging	60	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	-60	-60	-60	0
Saldo		60	0	-60	-60	-60	0
Behoedzaamheidsres.Uitk.Gemeentefonds	Toevoeging	706	540	480	1.020	1.020	0
	Onttrekking	-184	-681	-694	-1.375	-1.375	0
Saldo		521	-141	-214	-355	-355	0
Behoedzaamheidsres.Uitk.Gemeentefonds	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-15	-22	22	0	0	0
Saldo		-15	-22	22	0	0	0
Totaal	Toevoeging	4.984	655	731	1.387	1.387	0
	Onttrekking	-9.233	-1.343	-1.390	-2.733	-2.733	0
VERREKENING RESERVES ALG.DEKKING		-4.249	-687	-659	-1.346	-1.346	0

Toelichting afwijkingen mutaties in reserves algemene dekkingsmiddelen:

Er zijn geen afwijkingen in dit onderdeel.

VERREKENING RESERVES OVERHEAD bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Vershil 2017
Algemene reserve	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-60	0	0	0	0	0
Saldo		-60	0	0	0	0	0
Informatiebeleidsplan	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-43	0	0	0	-168	168
Saldo		-43	0	0	0	-168	168
Totaal	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-103	0	0	0	-168	168

VERREKENING RESERVES OVERHEAD bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Wijziging Begroting	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Verschil 2017
VERREKENING RESERVES OVERHEAD		-103	0	0	0	-168	168

Toelichting afwijkingen mutaties in reserves Overhead:

Reserve informatiebeleidsplan

De overschrijding op de post informatiemanagement (van € 168.000) dekken we, volgens het vastgestelde beleid, met een onttrekking aan de reserve informatiebeleid.

4.4.3 Gerealiseerde dekkingsmiddelen

Hieronder treft u aan het overzicht van algemene dekkingsmiddelen conform het Besluit Begroting en Verantwoording.

Beleidssterrein bedragen x € 1.000,-	Rekening 2016	Lasten 2017	Baten 2017	Saldo 2017	Begroting 2017	Vershil 2017
A Lokale heffingen	-7.163	73	-7.807	-7.734	-7.788	-54
B Algemene uitkering	-34.152	0	-30.666	-30.666	-30.646	20
C Dividend	-428	16	-650	-634	-646	-12
D Saldo financiering	-2.263	-219	-42	-261	-210	51
E Overige algemene dekkingsmiddelen	0	-46	-376	-422	-402	20
Totaal	-44.006	-177	-39.541	-39.717	-39.692	25

De verschillenanalyse is gebaseerd op afwijkingen > € 50.000.

A. Lokale heffingen

De opbrengst van de lokale heffingen sluit goed aan bij de begroting. Het nadelige resultaat komt door de inhaalslag die we in 2017 maakten in de afboeking van oninbare vorderingen oude boekjaren. Wel viel gelijktijdig een deel van de voorziening voor oninbaarheid vrij, als onderdeel van de overige algemene dekkingsmiddelen. Die vrijval werd echter gedeeltelijk weer tenietgedaan door een hogere voorziening als gevolg van een toename van de stand van de belastingdebiteuren.

B. Algemene Uitkering

De raming voor de algemene uitkering sluit aan op de septembercirculaire. In de decembercirculaire voerden we nog enkele kleine aanpassingen door in de algemene uitkering, met per saldo een voordeel van € 20.000.

C. Dividend

Als onderdeel van het vermogensbeheer vallen de opbrengsten van lichtbakken en billboards ook onder het 'dividend'. De baten blijven iets achter bij de begroting. In 2017 gaven we een concessie uit die met ingang van 2018 opbrengsten zal genereren. Daarmee realiseren we dan de begroting.

D. Saldo financieringsfunctie

Het financieringsresultaat is € 51.000 positief als gevolg van een lagere financieringsbehoefte dan verwacht. In 2017 trokken we geen langlopende geldleningen aan. Dit komt doordat de investeringen achterblijven en de reserves hoger uitvallen dan geraamd.

E. Overige algemene dekkingsmiddelen

De afwikkeling van de middelen voor onderwijskundige vernieuwing (OKV), die we volgens het besluit inzetten voor de dekking van investeringen in de accommodatie Voorhof, verloopt via de algemene dekkingsmiddelen. Op de verwerking van dit besluit blijft een gering nadeel. Dit nadeel is gecompenseerd door een gerealiseerde subsidie op loonkosten voor de herstructurering van de Lage Zijde van € 63.000.

4.4.4 Incidentele baten en lasten

Het overzicht incidentele baten en lasten is krachtens het BBV een verplicht overzicht dat voor het verkrijgen van een juist beeld van structureel evenwicht van de jaarrekening onmisbaar is.

Structureel evenwicht

Van structureel evenwicht is sprake als de structurele lasten worden gedekt door structurele baten. De bepaling van het structureel evenwicht verloopt als volgt;

- Totaal van de lasten en baten van de programma's en algemene dekkingsmiddelen
- AF: de incidentele lasten en baten
- Blijft over het totaal van de structurele lasten en baten
- BIJ: de structurele verrekeningen met de reserves.

Geeft het totaal structureel jaarrekeningsaldo.

bedragen x € 1.000 Programma	Lasten/ baten	I/S	2017
TOTAAL EXPLOITATIE PROGRAMMA'S	Lasten	Totaal	54.038
TOTAAL EXPLOITATIE PROGRAMMA'S	Baten	Totaal	-63.174
SALDO LASTEN EN BATEN PER PROGRAMMA			-9.135
MEEDOEN IN LEIDERDORP	Lasten	I	1.091
MEEDOEN IN LEIDERDORP	Baten	I	-115
SALDO MEEDOEN IN LEIDERDORP			976
AANTREKKELIJK LEIDERDORP	Lasten	I	-2.329
AANTREKKELIJK LEIDERDORP	Baten	I	-5.573
SALDO AANTREKKELIJK LEIDERDORP			-7.902
BESTUUR EN ORGANISATIE LEIDERDORP	Lasten	I	631
BESTUUR EN ORGANISATIE LEIDERDORP	Baten	I	-513
SALDO BESTUUR EN ORGANISATIE LEIDERDORP			118
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	Lasten	I	-46
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	Baten	I	-393
SALDO ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN			-439
OVERHEAD, VPB EN ONVOORZIEN	Lasten	I	267
OVERHEAD, VPB EN ONVOORZIEN	Baten	I	-207
SALDO OVERHEAD, VPB EN ONVOORZIEN			60
Totaal structurele lasten			54.424
Totaal structurele baten			-56.372
SALDO STRUCTUREEL LASTEN EN BATEN			-1.948
MEEDOEN IN LEIDERDORP	Toevoegingen	S	916
MEEDOEN IN LEIDERDORP	Onttrekkingen	S	-599
SALDO MEEDOEN IN LEIDERDORP			317

bedragen x € 1.000 Programma	Lasten/ baten	I/S	2017
AANTREKKELIJK LEIDERDORP	Toevoegingen	S	6.641
AANTREKKELIJK LEIDERDORP	Onttrekkingen	S	-1.149
SALDO AANTREKKELIJK LEIDERDORP			5.492
BESTUUR EN ORGANISATIE LEIDERDORP	Toevoegingen	S	-7.036
BESTUUR EN ORGANISATIE LEIDERDORP	Onttrekkingen	S	3.610
SALDO BESTUUR EN ORGANISATIE LEIDERDORP			-3.426
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	Toevoegingen	S	1.020
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	Onttrekkingen	S	-2.014
SALDO ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN			-994
OVERHEAD, VPB EN ONVOORZIEN	Toevoegingen	S	0
OVERHEAD, VPB EN ONVOORZIEN	Onttrekkingen	S	0
SALDO OVERHEAD, VPB EN ONVOORZIEN			0
Totaal structurele toevoegingen			1.541
Totaal structurele onttrekkingen			-152
STRUCTUREEL JAARREKENING	Lasten		55.965
STRUCTUREEL JAARREKENING	Baten		-56.525
STRUCTUREEL SALDO VAN DE JAARREKENING			-559
STRUCTUREEL EVENWICHT			JA

Toelichting incidentele posten > € 100.000 per programma

Programma 1 Meedoen in Leiderdorp

- 1A Actieve en gezonde inwoners: een last van € 120.000 aan RCL voor de tijdelijke huisvestingskosten tijdens de bouw van het nieuwe complex. En een last van € 675.000 voor de tienjaarlijkse exploitatiebijdrage aan Alecto.
- Algemene Reserve: een onttrekking van € 150.000 gedeeltelijke voor de dekking van de tienjaarlijkse exploitatiebijdrage aan Alecto en de bijdrage voor de tijdelijke huisvesting van RCL.
- Reserve Sociaal Domein: een onttrekking van € 570.000 voor Jeugdhulp, een storting van € 764.000 van het overschot op de WMO en een storting van € 505.000 wegens de doorlichting van de reserve en voorzieningen.
- Egalisatiereserve Exploitatielasten: een onttrekking van € 576.000 gedeeltelijke voor de dekking van de tienjaarlijkse exploitatiebijdrage aan Alecto

Programma 2 Aantrekkelijk Leiderdorp

- 2C Ruimte in het dorp: er is een baat van € 128.000 door meer opbrengsten van verschillende afvalstromen.
- 2E Grondexploitatie: de baten en lasten hebben grotendeels betrekking op de afwikkeling van de Grex Bospoort Noord en op het project Vierzicht.
- Algemene Reserve: een onttrekking van € 100.000 voor de Duurzaamheidsagenda en € 135.000 voor afspraken binnen het coalitieakkoord 2016-2018.
- Reserve Bouw- en Grondexploitatie: een storting van € 7.800.000 op de afwikkeling van de Grex Bospoort Noord.
- Egalisatiereserve Omgevingsvergunningen: een storting van € 155.000 vanuit de resultaat van de jaarrekening 2016.

Programma 3 Bestuur en organisatie

- 3A Bestuur: de baten van € 156.000 door een vrijval vanuit de Voorziening Pensioenverplichting Wethouders.

- 3B Bedrijfsvoering: een last van € 109.000 voor inhuur van extra personeel voor onderhoud van de buitenruimte en 131.000 voor inhuur van extra personeel voor ondersteuning van het team Zorg, Ondersteuning en Veiligheid.
 - Reserve Voormalig Personeel: een storting van € 116.000 heeft betrekking op de doorlichting van de reserve en voorzieningen.
- Reserve Bedrijfsvoering: een storting van € 200.000 door onderbesteding van de budgetten van bedrijfsvoering.

Algemene dekkingsmiddelen

- E Overige Dekkingsmiddelen: de baten van € 150.000 hebben betrekking op een teruggaaf Btw 2011 en € 118.000 op een terugvordering van het onderwijskundige vernieuwing (OKV). En er is een incidentele last van € 118.000 voor renovatiekosten van het schoolgebouw De Regenboog. Een baten van € 164.000 vanuit de voorziening dubieuze debiteuren conform het "Uniform Invorderingsbeleid".
- Algemene Reserve: een storting van € 563.000 vanuit het jaarrekeningsresultaat 2016. En een incidentele storting van € 115.000 vanuit de doorlichting reserves en voorzieningen.
- Egalisatiereserve Exploitatielasten: een storting van € 252.000 door de afwikkeling subsidie onderwijskundige vernieuwing (OKV).

Overhead, VPB en onvoorzien

- A Overhead: de incidentele lasten hebben grotendeels betrekking op VRIS.
- Reserve Informatiebeleidsplan: een onttrekking van € 167.000 voor de kosten van het (regionale) Informatie Beleidsplan.

Conclusie

In het kader van het financieel toezicht dienen begroting en jaarrekening materieel in evenwicht te zijn. Materieel evenwicht betekent dat er geen incidentele baten worden ingezet voor structurele lasten. Zoals in het voorgaand overzicht aangegeven is is de jaarrekening materieel in evenwicht.

4.4.5 Aanwending onvoorzien

Artikel 28 van het BBV schrijft voor dat een overzicht moet worden weergegeven van het bedrag onvoorzien. In de programmabegroting van 2017 is voor onvoorzien apart een bedrag opgenomen van € 58.202.

In 2017 hebben **geen** begrotingswijzigingen ten laste van de post onvoorzien plaatsgevonden. Dat betekent dat het bedrag ad € 58.202 voor onvoorzien vrijvalt t.b.v. het resultaat 2017.

4.4.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (semi-)publieke sector (=WNT)

Openbaarmakingsverplichting Wet Normering Topinkomens (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze sectoren zijn op basis van de WNT verplicht om bezoldigingsgegevens van topfunctionarissen openbaar te maken. Topfunctionarissen zijn diegenen die behoren tot het hoogste uitvoerende of toezichthoudende orgaan, of de laag daaronder, en in die rol verantwoordelijk zijn voor de gehele instelling of rechtspersoon. Bij gemeenten zijn in ieder geval de gemeentesecretaris en de griffier topfunctionarissen.

Daarnaast moeten bezoldigingsgegevens en eventuele ontslagvergoedingen van andere medewerkers met een dienstbetrekking worden vermeld, zodra de bezoldiging in totaal hoger is dan het bezoldigingsmaximum. Dit geldt ook voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. In dat geval wordt wel rekening gehouden met het aantal kalenderdagen en in welke deeltijdfactor de functionaris werkt.

Deze verantwoording 2017 is opgesteld op basis van de voor gemeenten en gemeenschappelijke regelingen geldende algemene WNT-maximum van € 181.000.

Er zijn er geen bezoldigingen betaald die boven dit wettelijke maximum uitkomen.

Leidinggevende topfunctionarissen met en zonder (vanaf 13 maanden) dienstbetrekking

Bezoldiging topfunctionarissen jaar 2017		
Naam	H. Romeijn	J.C. Zantingh
Functie	gemeentesecretaris	griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	nvt	nvt
Deeltijdfactor (in fte)	1	1
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	echte	echte
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?		
Bezoldiging		
Beloning + belastbare onkostenvergoedingen	107.734	78.606
Beloningen betaalbaar op termijn	16.496	11.479
Subtotaal	124.230	90.085
Individueel WNT-maximum	181.000	181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag		
Totaal bezoldiging	124.230	90.085
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	nvt	nvt
Deeltijdfactor (in fte)	1	1
Beloning + belastbare onkostenvergoedingen	101.781	74.444
Beloningen betaalbaar op termijn	13.997	9.814
Totaal bezoldiging 2016	115.778	84.258

4.5 Single Information Single Audit (SISA)

Ook in de jaarrekening 2017 is de verantwoording via Single Information Single Audit (Sisa) opgenomen. De opmaak van de staat is door het ministerie voorgeschreven.

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018								
DCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwalificatieisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04		
			€ 57.121	€ 0	€ 0	€ 0		
		Hieronder per regel één gemeente (code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente (code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag			
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08			
		060547 Gemeente Leiderdorp	€ 0	060547 Gemeente Leiderdorp	€ 0			
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente deel 2017 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
		I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	
		€ 5.198.938	€ 123.750	€ 316.254	€ 3.866	€ 31.402	€ 136	
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 104 Participatiewet Gemeente	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 104 Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	
		Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12	
		I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)		
		€ 37.469	€ 3.527	€ 0	€ 79.385	€ 0	Ja	Besteding (jaar T) Bob
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2017 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
		€ 56.638	€ 8.500	€ 9.827	€ 12.300	€ 14.260	€ 0	
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee				
		Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09				
		€ 0	€ 0	Ja				
IenW	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SISA tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05	
		1 PZH-2014-474955671	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		2 PZH-2015-539498358	€ 120.237	€ 123.732	€ 0	€ 0	€ 0	
		Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee		
			Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden		
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10		
		1 PZH-2014-474955671	€ 0	€ 0	project is nog niet gestart	Nee		
		2 PZH-2015-539498358	€ 120.237	€ 123.732	project in uitvoering	Nee		

4.6 Overzicht per taakveld

Om tot betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid te komen, wordt een uniforme indeling in taakvelden voorgeschreven, waaraan de bijbehorende baten en lasten worden toegerekend.

Verdelingsprincipe: Leiderdorp kent in de begroting en de realisatie een onderverdeling naar door de Raad vastgestelde programma's met onderliggende subprogramma's en een onderverdeling naar activiteiten. Deze gelaagdheid is in de begrotingsadministratie eveneens vastgelegd. In die administratie zijn op een gedetailleerder niveau ook alle begrotingsposten opgenomen.

- Elke begrotingspost is gekoppeld aan één bepaalde productgroep en elke productgroep is gekoppeld aan één bepaald programma.
- Elke begrotingspost is gekoppeld aan één van de voorgeschreven taakvelden zoals die bij ministeriële regeling zijn vastgesteld.
- Overhead wordt gepresenteerd op taakveld 0.4. Dit taakveld wordt niet verdeeld over de programma's, maar behoort bij het overzicht overhead.

Hoofdtakveld	nr.	Taakveld	Werkelijke lasten	werkelijke baten
Bestuur en ondersteuning	0.1	Bestuur	3.152.025	-325.470
	0.10	Mutaties reserves	7.395.127	488.649
	0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.251.606	-
	0.2	Burgerzaken	974.718	-602.532
	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	57.168	-26.454
	0.4	Overhead	8.193.931	-298.642
	0.5	Treasury	-203.015	-661.269
	0.61	OZB woningen	191.906	-4.906.062
	0.62	OZB niet-woningen	71.615	-2.123.562
	0.64	Belastingen overig	58.373	-1.139.663
	0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	-	-30.666.291
		Totaal		21.143.454
Veiligheid	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.575.091	-142.837
	1.2	Openbare orde en veiligheid	272.402	-17.028
		Totaal	1.847.492	-159.865
Verkeer, vervoer en waterstaat	2.1	Verkeer en vervoer	3.055.346	-2.518.810
	2.2	Parkeren	10.130	-17.797
	2.5	Openbaar vervoer	2.981	
		Totaal	3.068.457	-2.536.607
Economie	3.1	Economische ontwikkeling	-	-
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-566.558	-5.673.354
	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	143.242	2.910
	3.4	Economische promotie		-53.144
		Totaal	-423.315	-5.723.588
Onderwijs	4.1	Openbaar basisonderwijs	9.661	-309

Hoofdtakveld	nr.	Taakveld	Werkelijke lasten	werkelijke baten
	4.2	Onderwijshuisvesting	2.158.791	-372.419
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	449.693	-59.511
	Totaal		2.618.145	-432.239
Sport, cultuur en recreatie	5.1	Sportbeleid en activering	285.292	-2.708
	5.2	Sportaccommodaties	2.454.756	-499.784
	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	221.702	-64.130
	5.5	Cultureel erfgoed	23.703	-8.849
	5.6	Media	662.777	-116.200
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.423.606	-226.350
	Totaal		7.071.836	-918.020
Sociaal domein	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.304.001	-393.760
	6.2	Wijkteams	747.340	-416
	6.3	Inkomensregelingen	8.117.986	-5.794.211
	6.4	Begeleide participatie	336.646	574
	6.5	Arbeidsparticipatie	788.822	-6.857
	6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)	1.045.908	-44.301
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	3.649.269	-363.394
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	5.071.600	-
	6.81	Ge-escaleerde zorg 18+	59.916	-
	6.82	Ge-escaleerde zorg 18-	-	-
	Totaal		22.121.488	-6.602.365
Volksgezondheid en milieu	7.1	Volksgezondheid	1.032.467	-95.831
	7.2	Riolering	1.159.235	-1.439.293
	7.3	Afval	2.563.396	-3.769.830
	7.4	Milieubeheer	664.363	-13.070
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	470.934	-343.292
	Totaal		5.890.395	-5.661.316
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.1	Ruimtelijke ordening	270.054	-69.558
	8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-1.932.510	175.247
	8.3	Wonen en bouwen	1.009.484	-495.373
	Totaal		-652.972	-389.684
Totaal			62.684.981	-62.684.981

5. OVERIGE

5.1 Gebeurtenissen na balansdatum

Geen bijzonderheden.

5.2 In control statement

Er wordt naar gestreefd dat Leiderdorp 'in control' is. Dit is het zodanig sturen en beheersen van de bedrijfsprocessen dat de doelstellingen worden gerealiseerd. Er is zicht en grip op de risico's en de processen worden rechtmatig, doelmatig en doeltreffend uitgevoerd, inclusief een getrouwe verantwoording.

Opzet en uitvoering

Op 21 maart 2017 heeft het college het Algemeen controle- en onderzoeksplan Leiderdorp voor 2017 vastgesteld en ter informatie voorgelegd aan de gemeenteraad. In het Algemeen controle- en onderzoeksplan ligt de opzet van de interne organisatie en beheersing op hoofdlijnen vast, waarbij de opzet bepaalt in hoeverre Leiderdorp in control kan zijn. Of dit daadwerkelijk ook zo is, wordt jaarlijks getoetst en vastgesteld. Dit gebeurt door het uitvoeren van verbijzonderde interne controles en overige onderzoeken en het op basis van de aanbevelingen uit deze onderzoeken continu doorvoeren van verbeteringen in de processen.

Over 2017 zijn binnen Leiderdorp verbijzonderde interne controles uitgevoerd op de volgende processen: grondexploitaties, verhuuropbrengsten, belastingen en heffingen, leges burgerzaken, verstrekte subsidies en de wet maatschappelijke ondersteuning. Daarnaast is een aanvullende controle uitgevoerd op de juistheid en volledigheid van de gevolgde aanbestedingsprocedures bij inkoop boven de Europese aanbestedingsdrempels.

Op de processen die Servicepunt71 uitvoert voor Leiderdorp en de andere klantorganisaties, zijn binnen Servicepunt71 verbijzonderde interne controles uitgevoerd. Het gaat om de volgende processen: begrotingswijzigingen, kredietadministratie, rekeningsschema en bevoegdheden Decade, treasury, gemeentegaranties, debiteurenbeheer, crediteurenbeheer, memorialen, betalingsverkeer, van inkoop tot betaling en personele lasten. Over de effectiviteit van de beheersmaatregelen in deze processen heeft Leiderdorp een Assurancerapport ontvangen, opgesteld door de externe accountant van Servicepunt71. Daarbij heeft de accountant van Servicepunt71 ook een controle uitgevoerd op de algemene IT-beheersmaatregelen voor een aantal voor de jaarrekeningcontrole van belang zijnde applicaties. Dit betreft de applicaties: Decade (financiële administratie), Beaufort (personeel en salarisadministratie), Youforce (personeel) en TIM (tijdschrijven).

De verbijzonderde interne controles op de sociale voorzieningen werk en inkomen heeft plaatsgevonden binnen de gemeenschappelijke regeling en de dienstverleningsovereenkomst die de gemeente Leiderdorp heeft gesloten met de gemeente Leiden. Leiderdorp ontvangt jaarlijks een door de accountant van de gemeente Leiden gecertificeerde SiSa-bijlage voor dit onderdeel.

De inkoop van gespecialiseerde jeugdhulp voor de gemeente Leiderdorp, en andere regiogemeenten, is uitgevoerd door de Tijdelijke Werkorganisatie Opdrachtgeverschap Jeugdhulp Holland Rijnland. Over de jeugdhulpbestedingen, inclusief het aandeel van iedere gemeente daarin, is door Holland Rijnland verantwoording afgelegd voorzien van een controleverklaring van de accountant van Holland Rijnland.

Conclusie

De processen worden voor het merendeel rechtmatig, doelmatig en doeltreffend uitgevoerd, inclusief een getrouwe verantwoording. Echter, over 2017 moeten opnieuw onzekerheden worden gemeld. Deze onzekerheden hebben, net als in 2015 en 2016, betrekking op de verantwoording van de jeugdhulp en de Wet maatschappelijke ondersteuning inclusief de persoonsgebonden budgetten. Leiderdorp is daarom niet volledig in control.

Toelichting

Systeemgerichte versus gegevensgerichte controles

Uitgangspunt bij de opzet en controle van de processen is een zodanige inrichting van de processen dat deze voldoende interne beheersmaatregelen bevatten die ook zichtbaar, en daarmee achteraf controleerbaar, worden uitgevoerd. In deze situatie kunnen de processen systeemgericht door de verbijzonderde interne controle worden getoetst op hun goede werking gedurende het jaar. Daar waar in de processen onvoldoende interne beheersmaatregelen zijn ingebouwd of de beheersmaatregelen worden onvoldoende of niet zichtbaar uitgevoerd, zijn gegevensgerichte controlewerkzaamheden nodig om voldoende zekerheid te verkrijgen over de rechtmatigheid en een volledige en juiste verantwoording.

Voor Leiderdorp zijn de processen inzake Belastingen en heffingen en de Wmo deels systeemgericht en deels gegevensgericht gecontroleerd. De rest van de verbijzonderde interne controles voor Leiderdorp is gegevensgericht uitgevoerd. Dit heeft vooral te maken met de aard en omvang in aantallen transacties van deze processen en niet op voorhand omdat er onvoldoende beheersmaatregelen zijn ingebouwd.

Grondexploitaties, Verhuuropbrengsten, Leges burgerzaken en Verstrekte subsidies

Deze processen zijn over 2017 gegevensgericht gecontroleerd. In geen van deze controles zijn materiële fouten geconstateerd in de juistheid en volledigheid van de verantwoording en/of de financiële rechtmatigheid. Wel zijn op diverse punten verbeteringen mogelijk.

- Bij de grondexploitaties zijn de inschattingen van grote toekomstige lasten en baten niet altijd zichtbaar onderbouwd.
- Bij de verhuuropbrengsten is gekozen voor Planon als beheerapplicatie ter vervanging van het Excel-beheerdocument dat nu nog als contract- en subadministratie wordt gebruikt. De inrichting van Planon heeft vertraging opgelopen. Ongeveer een derde van de contracten is ingevoerd en staat nog op inactief. Na volledige invoer en invoercontrole is de planning nu dat vanaf 2019 gebruik kan worden gemaakt van Planon voor onder andere de facturatie van de verhuuropbrengsten.
- Bij de verstrekte subsidies blijft de tijdigheid van de afhandeling van de subsidieaanvragen en –afrekeningen een aandachtspunt. Er is in 2017 gestart met de opzet en het bijhouden van een centraal voortgangsregister in Excel, hetgeen een verbetering is ten opzichte van vorig jaar. Ook zijn de verstrekte subsidies door de proceseigenaar zelf aangesloten op de verantwoording in de financiële administratie.
- Bij de verstrekte subsidies is vastgesteld dat het door de raad vastgestelde subsidieplafond voor 2017 bij de productsubsidies is overschreden met een bedrag van € 33.000. Dit is een begrotingsonrechtmatigheid. Overigens zijn de subsidies van het subsidieprogramma wel binnen het subsidieplafond gebleven met een onderschrijding van € 45.000.

Belastingen en Heffingen

Voor de processen inzake belastingen en heffingen is geconcludeerd dat voor een belangrijk deel gesteund kan worden op in de processen geïdentificeerde beheersmaatregelen. Voor het overige zijn in de verbijzonderde interne controle gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Het belangrijkste verbeterpunt betreft, net als vorig jaar, het door de proceseigenaar zelf periodiek (maandelijks en deels tweemaal per jaar) aansluiten van de administratie in het belastingsubstelsysteem op de verantwoording in de financiële administratie.

Wet maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp

Bij de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) kan deels gesteund worden op de interne beheersmaatregelen in de processen. Voor het overige zijn gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Enkele kleinere en grotere aandachtspunten zijn:

- Het door de consultants van het Sociaal Team Leiderdorp zichtbaar vastleggen van de controle op het ID-bewijs van cliënten bij een melding/aanvraag voor de Wmo.

- Het zorgvuldig(er) invoeren van gegevens in de subadministratie. Bij de gegevensgerichte werkzaamheden is een aantal 'slordigheden' bij de invoer geconstateerd, overigens zonder financiële consequenties.
- Zorgaanbieders, productieverantwoordingen met controleverklaringen

Regionaal is in samenwerking met Wmo-contractbeheer verder gewerkt aan het zichtbaar vastleggen van maatregelen en werkzaamheden die ondersteunend zijn aan het aannemelijk maken van de prestatielevering door de zorgaanbieders (in de vorm van accountmanagement, klachtenregistratie en –analyse en onderzoeken klanttevredenheid). Dit neemt niet weg dat voor de onderdelen huishoudelijke ondersteuning en begeleiding, net als in 2015 en 2016, voor het vaststellen van de prestatielevering nog voor een belangrijk deel gesteund moet worden op de productieverantwoordingen met controleverklaringen van de zorgaanbieders.

Inzake de jeugdhulp heeft de gemeente van Holland Rijnland een verantwoording ontvangen, voorzien van een controleverklaring van de accountant van Holland Rijnland. Ook bij de jeugdhulp wordt de prestatielevering vastgesteld door productieverantwoordingen met controleverklaringen van de zorgaanbieders.

De aanlevering van de productieverantwoordingen met controleverklaringen door de zorgaanbieders Wmo en jeugdhulp en de eigen verwerking en controle daarvan is eind mei 2018 afgerond. Voor een deel is van de zorgaanbieders geen toereikende verantwoording met controleverklaring ontvangen. De verantwoording van dit deel van de bestedingen wordt voor de prestatielevering als onzeker aangemerkt. Voor de Wmo gaat het om een bedrag van in eerste instantie € 114.000 en voor de jeugdhulp gaat het om een bedrag van € 488.000 dat onzeker is en een bedrag van € 10.000 dat op grond van het woonplaatsbeginsel onrechtmatig is.

Bovenop het bedrag van € 114.000, dat hierboven voor de Wmo als onzeker staat genoemd, moet er voor de Wmo een aanvullend bedrag van € 97.000 als onzeker worden bestempeld. Dit heeft te maken met een extra controle die over 2017 regionaal is uitgevoerd op de levering van Wmo begeleiding intensief. Het blijkt dat sommige zorgaanbieders niet voldoende tijdig bij de gemeente aankloppen voor een aanpassing van de beschikking op het moment dat er voor een cliënt geen intensieve begeleiding meer nodig is en feitelijk ook niet meer wordt geleverd. Bij een aantal zorgaanbieders heeft dit inmiddels geleid tot een terugvordering, die in de jaarrekening is verwerkt. Voor een aantal zorgaanbieders loopt deze controle nog en wordt het verschil in bedrag tussen gewone begeleiding en intensieve begeleiding als onzeker aangemerkt.

- SVB, persoonsgebonden budgetten

Voor de persoonsgebonden budgetten (pgb's) Wmo en jeugdhulp is op 16 maart 2018 van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) de verantwoording ontvangen. De SVB beoordeelt ca. 10% van de bestedingen ten laste van de pgb-budgetten als onrechtmatig (vorig naar nog ca. 33%). Daarbij gaat de verantwoording niet in op de prestatielevering. Het vaststellen of de gedeclareerde zorg ook daadwerkelijk is geleverd, is een verantwoordelijkheid van de gemeenten. Leiderdorp voert geen zichtbare controle hierop uit bij de pgb-houders. Als gevolg hiervan moet het totaal van € 760.000 voor de pgb's (dit betreft zowel de Wmo als jeugdhulp) in de jaarrekening van Leiderdorp als financiële onzekerheid worden aangemerkt.

- CAK, opbrengst eigen bijdragen

Het berekenen, opleggen, innen en aan de gemeente afdragen van de eigen bijdragen voor de Wmo vindt plaats door het Centraal Administratiekantoor (CAK). Voor de berekening van de eigen bijdrage op huishoudelijke ondersteuning en begeleiding leveren de zorgaanbieders de nodige gegevens aan bij het CAK. De individuele inkomensgegevens van cliënten, die nodig zijn voor de berekening van de hoogte van de eigen bijdragen, zijn niet bij de gemeente bekend waardoor de juistheid en volledigheid van de te ontvangen eigen bijdragen door de gemeente niet zijn na te gaan. De door het CAK aan de gemeente in 2017 afgedragen eigen bijdragen zijn in de jaarrekening als opbrengst verantwoord.

Sociale voorzieningen werk en inkomen

Bij de verantwoording van de sociale voorzieningen werk en inkomen is van de accountant van de gemeente Leiden een goedkeurende controleverklaring inclusief verslag van bevindingen ontvangen.

Processen Servicepunt71

Over 2017 hebben wij van de accountant van Servicepunt71 een Assurancerapport ontvangen met een goedkeurend oordeel. Dit is een verbetering ten opzichte van vorig jaar, toen nog een oordeel met beperking werd afgegeven. De belangrijkste verbetering ten opzichte van vorig jaar betreft het IT-beheer (de general IT-controls), waardoor er bij de verschillende processen voldoende gesteund kan worden op de in de geautomatiseerde systemen ingebouwde controles (application controls).

Het volgen van de juiste aanbestedingsprocedure, door de gemeenten, wordt door Servicepunt71 in het inkoopproces niet afgedwongen. Conform voorgaande jaren is daarom voor Leiderdorp een eigen aanvullende controle uitgevoerd op de naleving van de inkoop- en aanbestedingsregels.

Aanvullende controle rechtmatigheid inkopen en aanbestedingen

In de aanvullende controle op de inkopen is gegevensgericht gecontroleerd of crediteuren met een besteed bedrag in 2017 van meer dan € 50.000 financieel rechtmatig zijn aanbesteed. Daarbij is allereerst beoordeeld in hoeverre er sprake is van een inkoop/aanbesteding boven de Europese drempelwaarde en vervolgens of deze dan ook daadwerkelijk Europees is aanbesteed. Hierbij zijn geen fouten geconstateerd.

Interbestuurlijk toezicht

Over de processen/domeinen die door Leiderdorp onder toezicht van de provincie Zuid-Holland worden uitgevoerd, wordt sinds 2013 op basis van een met de provincie afgesloten bestuursovereenkomst, in de jaarrekening verantwoording afgelegd. Over 2017 staat het domein archief- en informatiebeheer nog op oranje. Er is een verbeterplan opgesteld. Het domein omgevingsrecht (vergunningverlening, toezicht en handhaving milieu, bouwen en wonen) staat op rood. Dit domein stond vorig jaar nog op groen. Er is wel een door de gemeenteraad vastgesteld VTH-beleidsplan met verordening, maar door capaciteitsproblemen wordt nog onvoldoende gewerkt conform dit plan. Er is geen uitvoeringsplan en/of evaluatie over 2017 opgesteld. Extra aandacht voor dit domein is nodig.

Voor de volledige rapportage wordt verwezen naar paragraaf 3.3 Rapportage interbestuurlijk toezicht.

Onderzoek naar het proces van klachtenafhandeling

Op grond van de verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid is in 2017 door een auditteam van de gezamenlijke auditpool Leiden e.o. voor Leiderdorp een onderzoek gestart naar het proces van klachtenafhandeling. Dit onderzoek is nog niet afgerond en loopt door in 2018.

Fiscaal boekenonderzoek

In 2015 en 2016 is door de fiscus bij Leiderdorp een boekenonderzoek uitgevoerd naar de BTW en het BTW Compensatiefonds (BCF) over de jaren 2010 t/m 2014. Er is een flinke hoeveelheid fouten, divers van aard, geconstateerd. Bij veel fouten was sprake van een verschuiving tussen de BTW en BCF waardoor de financiële impact van het onderzoek beperkt is gebleven. Op basis van het onderzoek zijn begin 2017 met zowel de fiscus als met Servicepunt71 afspraken gemaakt om meer grip te krijgen op de fiscaliteit. Hier is in 2017 gevolg aan gegeven. Begin 2018 zal een suppletieaangifte worden ingediend om de door de fiscus geconstateerde tekortkomingen over de jaren 2010 t/m 2014 recht te trekken over 2015 t/m 2017. Vanaf 2018 is de administratie fiscaal juist ingericht met onder andere de juiste verdeelsleutels voor de BTW en het BCF.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Bij het uitvoeren van de verbijzonderde interne controles en/of overige onderzoeken in 2017 zijn geen situaties van misbruik en/of oneigenlijk gebruik geconstateerd.

Beoordeling financiële begrotingsrechtmatigheid

Onderstaand volgt de beoordeling van de financiële begrotingsrechtmatigheid. Dit betreft zowel de begrotingsrechtmatigheid van de lasten per programma, de onttrekkingen aan reserves en de uitgaven op kredieten

Lasten per programma

De werkelijke lasten op programmaniveau mogen de begrote lasten na de laatste begrotingswijziging in beginsel niet overschrijden. Daar waar de lasten de begroting wel overschrijden, is het voor het beoordelen van de begrotingsrechtmatigheid van belang in hoeverre de overschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door aan de lasten gerelateerde hogere inkomsten.

programma	hogere lasten	hogere baten	onrechtmatig
Bestuur en organisatie	€ 66.000	€ 535.000	nvt
Algemene Dekkingsmiddelen	€ 24.000	€ 49.000	nvt
Overhead, Vpb en onvoorzien	€ 292.000	€ 232.000	€ 60.000

In 2017 zijn bij drie programma's de begrote lasten, na de laatste begrotingswijziging, overschreden.

Bij het programma Bestuur en organisatie wordt de overschrijding van de lasten gedekt door hogere baten in hetzelfde programma. Er is voor dit programma om die reden geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

Bij de Algemene dekkingsmiddelen is de overschrijding van de lasten ontstaan door de geraamde mutatie/verlaging van de voorziening oninbare debiteuren die uiteindelijk lager is uitgevallen. Het betreft hier geen reële uitgaven maar een inschatting overeenkomstig het vastgestelde invorderingsbeleid. Er is voor dit programma om die reden geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

Bij Overhead, Vpb en onvoorzien wordt de overschrijding van de lasten gedeeltelijk gedekt door daarmee samenhangende inkomsten. Voor het restant, een bedrag van € 60.000, is sprake van een begrotingsonrechtmatigheid.

verstekte subsidies	subsidieplafond	werkelijk	onrechtmatig
Productsubsidies	€ 1.114.000	€ 1.147.000	€ 33.000
Subsidieprogramma	€ 197.000	€ 152.000	nvt

In 2017 is het door de raad vastgestelde subsidieplafond voor de productsubsidies, inclusief latere begrotingswijzigingen, overschreden met een bedrag van totaal € 33.000. Dit wordt aangemerkt als een begrotingsonrechtmatigheid.

Onttrekkingen aan reserves

Er mogen geen onttrekkingen uit de reserves hebben plaatsgevonden, die niet in 2017 waren begroot en/of niet zijn gedekt door besluitvorming door de raad tot en met 31 december 2017.

reserve	onttrekking begroot	onttrekking werkelijk	onrechtmatig
nvt	nvt	nvt	nvt

In 2017 zijn geen begrotingsonrechtmatigheden te rapporteren bij de onttrekkingen uit de reserves.

Kredieten

De door de raad toegekende kredieten voor investeringen mogen niet overschreden worden.

investering	krediet	uitgaven	onrechtmatig
Wegen Muzenlaan	€ 350.000	€ 358.000	€ 8.000
Hoek Vronkenlaan	€ 100.000	€ 105.000	€ 5.000

In 2017 zijn bij twee afgesloten investeringen de door de raad toegekende kredieten licht overschreden met een totaalbedrag van € 13.000 en daarmee een begrotingsonrechtmatigheid.

Goedkeuringstolerantie

In het normenkader voor de accountantscontrole, zoals door de raad vastgesteld op 9 oktober 2017, is de goedkeuringstolerantie voor fouten vastgesteld op 1% van de totale lasten inclusief resultaatbestemming en op 3% voor onzekerheden. Voor 2017 ligt de goedkeuringstolerantie voor financiële fouten daarmee op € 614.000 en voor financiële onzekerheden op € 1.843.000. Als het totaal aan fouten en onzekerheden onder deze grensbedragen blijft, betekent dit dat de accountant een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening kan afgeven.

Door ons is in totaal een bedrag van € 116.000 als financieel onrechtmatig beoordeeld (woonplaatsbeginsel jeugdhulp en begrotingsonrechtmatigheid) en een bedrag van € 1.459.0000 als financiële onzekerheid (prestatielevering Wmo huishoudelijke ondersteuning, begeleiding, jeugdhulp en pgb's). Deze fouten en onzekerheden blijven binnen de goedkeuringstolerantie. Wij verwachten bij de jaarrekening over 2017 van de accountant een goedkeurende verklaring.

5.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Volgt nog

6. BIJLAGEN

6.1 Bijlage 1: Bestuur en organisatie

College van Burgemeester en wethouders

De samenstelling en portefeuillevverdeling per 31/12/2016 is:

Burgemeester L.M. Driessen-Jansen

Toekomstvisie Leiderdorp 2025, Bestuurlijke Coördinatie, Openbare orde en veiligheid, Coördinatie handhaving, Recreatie / Toerisme, Burgerzaken.

Wethouder C.J.M.W. Wassenaar (VVD) 1e Loco-burgemeester

Coördinatie Regiozaken en toekomstvisie regio, Verkeer en (openbaar) vervoer, Ruimtelijke ordening, Centrumplan, W4/A4, Volkshuisvesting en woningbouw, Monumentenbeleid en Economische zaken.

Wethouder J.J.F.M. Gardeniers (CDA) 2e Loco-burgemeester

Onderwijs, Openbare ruimte (grijs, groen, bruin), Milieu en omgevingsdienst, Polders en Groene Hart, Kunst en cultuur, Water, Begraafplaats, Gezondheidszorg, Financiën en bedrijfsvoering (inc. belastingen, nutsbedrijven en grondzaken, Servicepunt71) en Coördinatie subsidiebeleid.

Wethouder O.C. MacDaniel (PvdA) 3e Loco-burgemeester

Maatschappelijk vastgoed, Duurzaamheid, Afval, Sport, 3D sociale zaken, Wijkgericht werken (w.o. speeltuintjes), Integratie en asielbeleid en Deregulering.

Wethouder A.M. Beekhuizen (LPL) 4e Loco-burgemeester

(3D) Wmo, (3D) Jeugdzorg, Jongerenbeleid, Communicatie en media en Coördinatie decentralisaties.

Gemeentesecretaris H. Romeijn

De gemeentesecretaris is eerste adviseur van het college en stuurt - als eindverantwoordelijke - de ambtelijke organisatie aan. Hij richt zich in het bijzonder op de faciliterende en stafafdelingen.

Daarnaast is hij bestuurder in de zin van de Wet op Ondernemingsraden. Zijn aandachtsvelden zijn politiek bestuur, externe contacten en regionale samenwerking.

Gemeenteraad 2014-2018

Zetelverdeling 2014-2018

- D66: 5 zetels
- VVD: 5 zetels
- CDA: 4 zetels
- Groen Links: 3 zetels
- PvdA: 2 zetels
- LPL: 2 zetels

Democraten 66 (D66)

- Dhr. J. Kuggeleijn (fractievoorzitter)
- Mw. C. Hamer
- Dhr. J.A.M. van Boxsel
- Dhr. E. Grootaarts
- Dhr. H. Verheggen

Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)

- Dhr. I.H.M. Cooijmans (fractievoorzitter)
- Dhr. B.M.J. Hoenen
- Dhr. W.N.A. Joosten
- Mw. C.M.M. Meiners-Pieterse
- Dhr. J.B.P.M. Suijkerbuijk

Christen Democratisch Appèl (CDA)

- Mw. M. van der Stelt (fractievoorzitter)
- Mw. M.A.J. van Diepen-van Wijk
- Dhr. G. Schipaanboord
- Dhr. F.A. Stam

Groen Links

- Mw. J.M. Hofman-Züter (fractievoorzitter)
- Dhr. I.L. Bah
- Dhr. B. Vastenhoud

Partij van de Arbeid (PvdA)

- Mw. J.J.E. van Reijn (fractievoorzitter)
- Dhr. R. Schmidt

Lokale Partij Leiderdorp (LPL)

- Dhr. H.K. Langenberg (fractievoorzitter)
- Dhr. J.A. Koster

Griffier

- Mw. J.C. Zantingh

Maandag politieke avond - De Leiderdorpse gemeenteraad werkt volgens een vierwekelijkse vergadercyclus:

Week 1 Informatieavond 20.30 – 22.30 uur (informatie en participatie).

Doel van de informatieavond is om met burgers en/of organisaties over een actueel thema in gesprek te gaan en dit te doen op een moment dat dit voor de besluitvorming relevant is. Ook is de informatieavond het moment waarop presentaties worden verzorgd door het ambtelijk apparaat

Week 2 Fractiespreekuur 19.30 – 20.00 uur, Fracties 20.00 – 23.00 uur.

Burgers kunnen een half uur fractiespreekuur aanvragen over een onderwerp dat hen bezig houdt. Alle fracties vertegenwoordigen dan hun woordvoerder(s) af. Tijdens de fractievergaderingen vanaf 20.00 uur bereiden fracties van partijen hun standpunten voor Politiek Forum en raad voor.

Week 3 Politiek forum 20.00 – 23.00 uur (voorbereiden besluitvorming).

In het politiek forum vindt politiek inhoudelijke discussie plaats. Ook kunnen burgers tijdens het politiek forum inspreken en deelnemen aan de discussie. Het politiek forum is nadrukkelijk niet bedoeld voor technische vragen. Deze dienen tijdens de informatieavonden of schriftelijk te worden gesteld.

Week 4 Raad

19.30 uur - fracties – laatste voorbereiding fracties voor de aansluitende raad

20.30 uur -Raadsvergadering (besluitvorming).

Politieke discussie en besluitvorming over de voorstellen die in het politiek forum aan de orde zijn geweest, gelegenheid voor indienen amendementen en moties.

6.2 Bijlage 2: Kerngegevens Leiderdorp

Sociale structuur

Inwoners	1-1-2013*	1-1-2014*	1-1-2015*	1-1-2016*	1-1-2017*
0-19 jaar	6.356	6.286	6.199	6.169	6.183
20-64 jaar	15.216	15.141	15.090	15.085	15.114
65 jaar en ouder	5.174	5.390	5.564	5.704	5.858
Totaal aantal inwoners	26.746	26.817	26.853	26.958	27.155

* Deze cijfers zijn vastgesteld door het CBS

6.3 Bijlage 3: Afkortingenlijst

Afkorting	uitleg	Afkorting	uitleg
APV	Algemene Plaatselijke Verordening	OAS	Optimalisatie Afvalwatersysteem Studie
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming	ODWH	Omgevingsdienst West-Holland
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten	OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen	Okv	Onderwijskundige vernieuwing
bbp	Bruto binnenlands product	OOGO	Op Overeenstemming Gericht Overleg
BBS	Bijzondere Basisschool	ORZ	Oude Rijnzone
BBV	Besluit begroting en verantwoording	OV	Openbare verlichting
Bbz	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen	OZB	Onroerendezaakbelasting
BCF	Btw-compensatiefonds	PMD	Plastic, Metaal en drankverpakking
BDU	Brede Doeluitkering	PDV	Perifere detailhandelsvestigingen
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie	PGA	Persoonsgerichte aanpak
BIG	Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten	PW	Participatiewet
BIZ	Bedrijven Investeringszone	RBL	Regionaal Bureau Leerplicht
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten	RCL	Racing Club Leiderdorp
BOGS	Bloemerd Onroerend Goed & Sport BV	RDOG	Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg
BRP	Basisregistratie Personen	RDW	Rijksdienst voor Wegverkeer
BVO	Boom Veiligheid Onderzoek	RIF	Regionaal investeringsfonds
BSW	Brede School West	RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (voortijdig schoolverlaters)
Btw	Bruto toegevoegde waarde	RVMK	Regionale verkeersmilieukaart
B&W	Burgemeester en wethouders	RWS	Rijkswaterstaat
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	SB	Schuldbemiddeling
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin	SCw	Sociaal Cultureel werk
CPA	Centrale Post Ambulancevervoer	SES	Sociaal-economische status
CPB	Centraal Planbureau	SFL	Sportfondsen Leiderdorp
CROW	Centrum voor regelgeving en onderzoek in de grond-, water- en wegenbouw en de verkeerstechniek	shv	Schuldhelpverlening
CvV	Centrum voor Vitaliteit	SISA	Single Information Single Audit
DIV	Documentatie en informatieverstrekking	SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden
DNB	De Nederlandse Bank	SP71	Servicepunt71
DVO	Dienstverleningsovereenkomst	SSA	Stichting Sportaccomodatatie Alecto
ECB	Europese Centrale Bank	SSCW	Stichting Schaats- en Skeelercentrum
EMU	Economische en Monetaire Unie	STL	Sociaal Team Leiderdorp
Fido	Wet Financiering decentrale overheden	SVB	Sociale Verzekeringsbank
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst	SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg	SWS	Stichting Waarborgfonds voor de Sport
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen	TPM	Third Party Mededeling

Afkorting	uitleg	Afkorting	uitleg
GIG	Gemeentelijke Integrale Grondexploitatie	TWO jeugdhulp	Tijdelijke Werkorganisatie Opdrahtgeverschap Jeugdhulp
GR	Gemeenschappelijke Regeling	vGRP	verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan
GWW	Grond-, water- en wegenbouw	VIJL	Vereniging Ijssport Leiderdorp
HBOL	Huurders Belangen Organisatie Leiderdorp	VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
HHR	Hoogheemraadschap van Rijnland	Vpb	Vennootschapsbelasting
HM	Hollands Midden	VPT	Veilige Publieke Taak
HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer	VRI	Verkeersregelinstantie
HRM	Human Resource Management	VRIS	Versterking Regionale I-Samenwerking
IBOR	Integraal Beheerplan Openbare Ruimte	VTH	Vergunning, Toezicht en Handhaving
lkb	Individueel keuzebudget	VVE	Vroeg- en voorschoolse educatie
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers	Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen	WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
IVVP	Integraal Verkeers- en Vervoerplan	Waso	Wet afschrijving voor startende ondernemers
IWKp	Integraal Water kosten Plan	Wbp	Wet bescherming persoonsgegevens
JA	Jongeren op de Arbeidsmarkt	WEW	Waarborgfonds Eigen Woning
JAS	Project JA Statushouders	WI	Wet Inburgering
JOP	Jeugd ontmoetingsplaats	Wkr	Werkkostenregeling
JGT	Jeugd- en Gezinsteam	WNT	Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen (semi-)publieke sector
JGZ	Jeugdgezondheidszorg	WOZ	Wet Waardering Onroerende Zaken
KRW	Kaderrichtlijn Water	VRHM	Veiligheidsregio Holland Midden
LAA	Landelijke Aanpak Adreskwaliteit	Wsw	Wet sociale werkvoorziening
LoV	Leiderdorpse ondernemers Vereniging	WSW	Waarborgfonds sociale woningbouw
NCW	Netto contante waarde	Wth	Wet tijdelijk huisverbod
NHG	Nationale Hypotheek Garantie	Wvr	Wet veiligheidsregio's
NRF	Het Nationaal Restauratiefonds	WWB	Wet werk en bijstand
NUP	Nationaal uitvoeringsprogramma dienstverlening en e-overheid	ZHN	Zuid-Holland Noord
		ZW	Ziektewet

6.4 Bijlage 4: Begrippenlijst

Begrip	Omschrijving
Activa	Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die om die reden in meerdere jaren worden afgeschreven (bijv. gebouwen, rollend materieel). Activa staan op de balans.
Afschrijving	De uitgave aan activa worden over meer jaren verdeeld en niet in één keer in de exploitatie opgenomen. Dit noemt men afschrijven. Door afschrijving lopen de kosten in de loop van de jaren parallel met de baten voortvloeiend uit het gebruik en houdt tevens de boekwaarde gelijke tred met de werkelijke, steeds dalende waarde.
Algemene dekkingsmiddelen	Het overzicht algemene dekkingsmiddelen bevat ten minste de lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is, de algemene uitkeringen, dividend, het saldo van de financieringsfunctie, het saldo tussen de compensabele Btw en de uitkering uit het Btw- compensatiefonds en de overige algemene dekkingsmiddelen.
Balans	Onderdeel van de jaarrekening. De balans geeft een overzicht van de bezittingen, vreemd en eigen vermogen (activa en passiva) van de gemeente.
Baten en Lasten (stelsel van)	Een begrotingsstelsel van baten en lasten houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben.
Begroting	Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee zijn gemoed en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) onderscheidt een beleidsbegroting en de financiële begroting.
Beleidsthema	Per thema worden de hoofdkenmerken, visie en het bestuurlijke kader toegelicht.
Besluit Begroting en Verantwoording	Het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten geeft de spelregels voor de lokale overheden voor de inrichting van begroting en jaarrekening van de gemeente.
Boekwaarde	Betreft de administratieve (dus nog niet afgeschreven) restwaarde van vaste activa die eerder middels een investering zijn aangeschaft.
Brede school	Samenwerkingsverband tussen partijen die zich bezighouden met opgroeiende kinderen. Doel van het samenwerkingsverband is de ontwikkelingskansen van de kinderen te vergroten. Onderwijs en welzijn zijn in ieder geval participanten. Voorschoolse voorzieningen, peuterspeelzaal, sport, cultuur, bibliotheek en andere instellingen kunnen ook een onderdeel van de brede school zijn.
BTW compensatiefonds	Fonds waaruit de gemeente vanaf 2003 Btw kan declareren bij het Rijk op typische overheidstaken (uitgezonderd o.a. onderwijs-huisvesting).
Budgettair neutraal	Begrotingswijzigingen die per saldo de totale begroting niet beïnvloeden.
Dekking	De wijze waarop een kostenverhoging dan wel een opbrengstenverlaging wordt opgevangen in de vorm van 1) een nieuwe inkomstenbron, 2) een doorberekening van kosten aan derden, 3) een verhoging van de belastingen, 4) een verlaging van andere kosten.
Dividend	Periodieke uitkering van winst aan de aandeelhouders van een onderneming.
Doelmatigheid	Mate waarin de productie is geleverd in relatie tot de inzet van middelen, afgezet tegen een vooraf bepaalde norm (bijv. minuten per paspoort, kosten per strekkende kilometer).

Begrip	Omschrijving
Doeltreffendheid	Mate waarin de beoogde maatschappelijke effecten zijn gerealiseerd. Van belang is om vast te stellen in hoeverre het beoogde maatschappelijke effect de verdienste is van de organisatie (relatie gerealiseerde productie - gerealiseerd effect, afgezet tegen het beoogde maatschappelijke effect).
Doeluitkering	Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar. In veel gevallen is een specifieke verantwoording over de besteding één van de voorwaarden voor het verkrijgen van de uitkering.
Efficiency en effectiviteit	Efficiency is doelmatigheid (is de uitvoering goed, met gebruik van zo min mogelijk middelen). Effectiviteit is doeltreffendheid (doen we de goede dingen, bereiken we het gestelde doel).
Egalisatiereserve	Reserve met als doelstelling jaarlijks sterk fluctuerende lasten door de jaren heen te compenseren. Dit kan door de jaarlijks gelijk blijvende storting in de reserve ten laste van de exploitatie te nemen en de werkelijke uitgaven uit de reserve te betalen.
EMU saldo	Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid voor de unie van landen die de euro als betaalmiddel hebben (Economische en Monetaire Unie).
Financieel beheer	De organisatie van de administratie en het beheer van de vermogenswaarden.
Financiële rechtmatigheid	Met financiële rechtmatigheid wordt bedoeld dat de financiële beheershandelingen in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving zijn uitgevoerd.
Financieringsmiddelen	Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van een investering te betalen. Behalve van financieringsmiddelen uit eigen kapitaal en reserves wordt ook van minder reguliere financieringsmiddelen gebruik gemaakt, zoals opgenomen geldleningen en het saldo van crediteuren en debiteuren.
Gemeentefonds (algemene uitkering)	Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden. Dit ter onderscheid van doeluitkeringen met een gebonden besteding.
Incidentele baten en lasten	Opbrengsten en uitgaven die maar een enkele keer voorkomen.
Indirecte kosten	Betreft kosten waarbij de directe samenhang met de producten ontbreekt. Door middel van één of meer verdeelsleutels worden de indirecte kosten aan taakvelden resp. programma's toegerekend toegerekend.
Investering	Een investering is een uitgaaf van een object met een gebruiksduur van langer dan één jaar; investeringen worden geactiveerd op de balans. Uit investeringen vloeien kapitaallasten voort die op de gemeentelijke exploitatie drukken.
Investeringsplan	Een overzicht van de geplande investeringen over meerdere jaren.
Jaarrekening	De jaarrekening is de tegenhanger van de financiële begroting; de jaarrekening gaat in op de realisaties van het afgelopen begrotingsjaar. De jaarrekening is een onderdeel van de jaarstukken en bestaat uit de programmarekening met toelichting en de balans met toelichting.
Jaarstukken	De jaarstukken zijn onderverdeeld in het jaarverslag en de jaarrekening en is de tegenhanger van de begroting.
Jaarverslag	Het jaarverslag is de tegenhanger van de beleidsbegroting en gaat met name in op de uitkomsten van de programma's over het afgelopen begrotingsjaar. Het jaarverslag is een onderdeel van de jaarstukken en bestaat uit de programmaverantwoording en de paragrafen.

Begrip	Omschrijving
Kapitaallasten	Kapitaallasten bestaan uit de componenten afschrijving en rentekosten. Het zijn exploitatiekosten van activa. De rentekosten ontstaan omdat voor de aanschaf 'geld geleend' wordt. Door de dalende boekwaarde nemen de rentekosten in de loop van de jaren af. Voor de berekening van de rentekosten wordt het percentage van de omslagrente gehanteerd.
Lastendruk	Totaal van regelmatig terugkerende, vaste geldelijke verplichtingen
Leges	Betaling voor een gemeentelijk goed of een dienst op publiekrechtelijke grondslag (bijv. leges paspoort, leges rijbewijs). Leges zijn retributies maar worden wettelijk tot de belastingen gerekend. Leges mogen maximaal kostendekkend zijn.
Meerjarenraming	Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten lasten en baten op basis van vigerend (= bestaand) beleid; dan wel van uitgaven en inkomsten ter zake van investeringen waarvoor al kredieten zijn verstrekt.
Overhead	De kosten van werkzaamheden of faciliteiten die een indirecte relatie vertonen met de gemeentelijke producten en diensten, v.b. leidinggeven, afdelingsadministratie, de kantine of de huisvesting.
Overzicht van baten en lasten	Onderdeel van de financiële begroting dat een overzicht geeft van alle baten en lasten die in de programma's zijn opgenomen.
Paragrafen	Een paragraaf geeft volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.
Planning- en controlcyclus	De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken en verifiëren van budgetten.
Precariobelasting	Belasting voor het gebruiken van openbare grond of water. De belasting kan worden geheven van degenen die voorwerpen onder, op of boven openbare gemeentegrond of water hebben of van degene voor wie dit gebeurt, v.b. haven- en liggelden, marktgelden en parkeergelden.
Prestatie	Het meetbare resultaat van activiteiten.
Prestatie-indicator	Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente
Programmabegroting	Het kenmerk van de begroting is dat de begroting is onderverdeeld in programma's, daarom wordt er naar de begroting volgens de nieuwe voorschriften ook wel verwezen als programmabegroting. De gemeente is vrij in de keuze van de programma's en in het aantal.
Programma	Een samenhangende verzameling van producten, activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten, waaraan idealiter indicatoren gekoppeld kunnen worden.
Rechtmatigheid	Rechtmatigheid is de overeenstemming van beslissingen en handelingen met regels die voor betrokkenen toepasselijk zijn en die mede gelet op het specifieke geval waarvoor die regels gelden, van belang zijn.
Reserve (algemene)	Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. De reserves staan op de balans.
Specifieke uitkering	Rechtstreekse uitkering aan een instelling of een lagere overheid te besteden aan een specifiek doel. Het is een verzamelbegrip voor subsidies, bijdragen van het rijk of provincie en doeluitkeringen.
Verbonden partij	Een verbonden partij is een derde rechtspersoon waarbij de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Begrip	Omschrijving
Voorziening	Bedrag gereserveerd voor toekomstige uitgaven waarvan de aard en in mindere mate de omvang bekend zijn of om fluctuaties in (exploitatie)kosten op te vangen. Voorzieningen staan op de balans.
Weerstandscapaciteit	De weerstandscapaciteit is het geheel van geldmiddelen (zoals de algemene reserves) waaruit tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden, zonder dat de begroting en het beleid (direct) aangepast behoeven te worden.
Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen is de weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's.

Gemeente Leiderdorp

Willem-Alexanderlaan 1

2351 DZ LEIDERDORP

Postbus 35

2350 AA LEIDERDORP

T 071 – 54 58 500

E info@leiderdorp.nl

I www.leiderdorp.nl

Druk: 23/7/2018